

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน
ของเกาะช้าง จังหวัดตราด

นางสาวดอกอ้อ ปาณะดิษ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

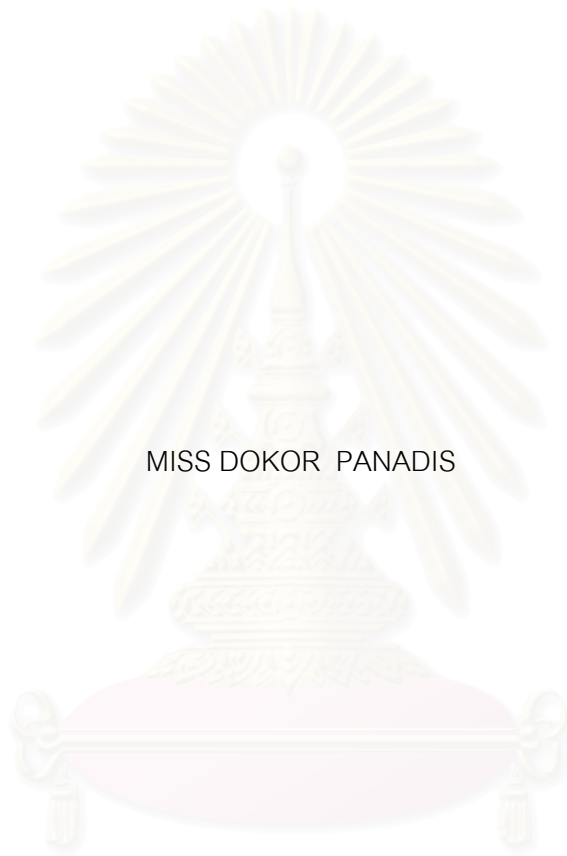
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN xxx-xxx-xxx-x

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPACT OF TOURISM ON LAND USE AND COMMUNITIES OF
KO CHANG , TRAD PROVINCE

MISS DOKOR PANADIS

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For The Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN xxx-xxx-xxx-x

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและ

ชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

โดย

นางสาวดอกอ้อ ปาณะดิษ

ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณศิลป์ ไพรัตน์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

----- คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

----- ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ชาติานิติ)

----- อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรรณศิลป์ ไพรัตน์)

----- กรรมการ
(อาจารย์ ขวัญสรอง อติโพธิ)

----- กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สากล สถิตวิทยานันท์)

ดอกอ้อ ปาณะดิษ : ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด
(THE IMPACT OF TOURISM ON LAND USE AND COMMUNITIES OF KO CHANG, TRAD
PROVINCE)

อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ พีระพันธุ์, 281 หน้า. ISBN 974-03-0612-8

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ ความสัมพันธ์และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อ
การใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด รวมถึงการเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการลดผลกระทบทาง
ด้านลบอันเป็นปัญหาต่อพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้างแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรก ก่อน พ.ศ. 2528
ช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2529 – 2539 ช่วงที่ 3 ระหว่าง พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้างใน
ช่วงแรกการท่องเที่ยวของเกาะช้างยังไม่ได้มีการพัฒนา ในช่วงที่ 2 มีการขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยว
ประเภท บังกะโล และโรงแรม และในช่วงที่ 3 มีการขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มกายภาพ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานการใช้ที่ดิน และการ
ตั้งถิ่นฐาน กลุ่มเศรษฐกิจ ได้แก่ การจ้างงานและอาชีพ รายได้ และค่าครองชีพ กลุ่มสังคม ได้แก่ โครงสร้างประชากร
ชนบทรวมนิยมประเพณี และสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบสูงสุด คือ หาดทรายขาวบริเวณตะวันตกของเกาะ อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของ
เกาะช้าง พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบรองลงมาได้แก่ หาดคลองพร้าว หาดไก่อแบ้ อันเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่แหล่งท่อง
เที่ยวหลัก โดยการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อด้านการใช้ที่ดินมากที่สุด ขณะนี้ผลกระทบด้านการใช้ที่ดินเป็น
สาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่างๆ ตามมา

เพื่อเป็นการแก้ไขและควบคุมผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด
จึงเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือ 4 ด้านคือ ด้านการท่องเที่ยวให้มีการควบคุมการขยายตัวของนักท่องเที่ยว
และสถานบริการการท่องเที่ยว ด้านการใช้ที่ดิน เสนอให้มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน โดยแบ่งเป็นเขตพัฒนา เขตควบคุม
การพัฒนา และเขตอนุรักษ์ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เสนอให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การกำจัดขยะ แหล่ง
น้ำดิบ ด้านเศรษฐกิจและสังคมเสนอให้มีการกระจายรายได้ พัฒนาฝีมือแรงงานและสร้างควมมีเอกลักษณ์ทางวัฒน
ธรรมของชุมชน

ภาควิชา	การวางแผนภาคและเมือง	ลายมือชื่อนิสิต	.....
สาขาวิชา	การวางผังเมือง	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	.....
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	.....

: MAJOR URBAN PLANNING

KEYWORD : IMPACT/ TOURISM / LAND USE/ KO CHANG

DOKOR PANADIS : THE IMPACT OF TOURISM ON LAND USE AND COMMUNITIES OF KO CHANG, TRAD PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.WANNASILPA PEERAPUN, Ph.D. 281 pp. ISBN 974-03-0612-8

The objectives of this thesis are to study tourism development and its relationship with and impact on land use and communities of Ko Chang, Trad Province, and to propose guidelines and measures to alleviate the negative impact.

The study reveals that tourism development of Ko Chang can be classified into 3 periods: before 1985, between 1986 and 1996; and from 1997 to the present. Very little tourism development occurred during the first period. During the second period, many bungalows and hotels were constructed. More tourism facilities have been added during the third period.

The impact can be classified into 3 categories. Physical impact includes infrastructure, Land use, and settlement changes. Economic impact includes employment, occupation, and income changes. Social impact includes population structure, cultural, and life-style changes.

The most affected area is the beach in the west of the island which are important tourist attractions, following by the adjacent area of Klong Prow and Kaibae Beaches. Most negative impact occurs on land use which brings about several other negative impact.

To alleviate and control the negative impact ,the following measures are propose i) Controllly the growth of tourism and the expansion of tourist facilities; ii) zoning land use into development are, controlled area, and conservation area; iii) improving infrastructure, especially garbage disposal and water supply; and iv) improving economic and social conditions especially income distribution and reconstrucetry cultured identity.

ภาควิชา	การวางแผนภาคและเมือง	ลายมือชื่อนิสิต	.....
สาขาวิชา	การวางผังเมือง	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	.....
ปีการศึกษา	2544	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	.....-.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีของ รองศาสตราจารย์ ดร. วรณศิริ พีรพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ของการวิจัยด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณ คณาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมืองทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ ขอขอบคุณ คุณแม่ พี่โอ้ น้ำตุ้ย พ่อหน้อย ที่ช่วยเหลือทุกอย่างทั้งด้านกำลังใจ และกำลังใจ ด้วยดีมาตลอด รวมถึง หม่อม อู๋ย น้ำไอ้ก และน้องเอ็กซ์ ที่เอื้อเฟื้อแรงกาย แรงใจให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา และที่สำคัญที่สุด ขออุทิศความสำเร็จของการวิจัยครั้งนี้ให้กับคุณพ่อ พันตำรวจเอก เทพประทีป ปาณะดิษ ที่เฝ้าคอยดูแลอยู่ตลอดกาล

ขอขอบคุณ อู๋ม ทราญ พี่บุรณ์ พี่ตุ้ม พี่แสง ที่ช่วยเหลือกระตุ้นให้ทำงาน รวมทั้งทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงไปได้ด้วยดี

และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้ บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ดอกอ้อ ปาณะดิษ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนที่.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
ขอบเขตการศึกษา.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขั้นตอนและวิธีการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ขั้นตอนการศึกษา.....	6
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	7
แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	13
แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน	17
แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อ การใช้ที่	
ดินและชุมชน.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว.....	28
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของเกาะช้าง.....	35
ประวัติความเป็นมา.....	35
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	36
การปกครอง.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สภาพภูมิประเทศ.....	39
โครงข่ายคมนาคม.....	39
ตำบลเกาะช้าง.....	47
ตำบลเกาะช้างใต้.....	59
บทที่ 4 พัฒนาการการท่องเที่ยว การใช้ที่ดินและชุมชน.....	71
พัฒนาการท่องเที่ยว.....	71
การแบ่งช่วงการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	71
อุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว.....	75
ช่วงการทำเกษตรกรรม.....	76
ช่วงบุกเบิกการท่องเที่ยว.....	81
ช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว.....	93
ความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้าง.....	111
การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดิน.....	111
การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	127
บทที่ 5 ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน.....	136
ผลกระทบด้านบวก.....	142
ผลกระทบด้านลบ.....	167
การประเมินผลกระทบ.....	212
ผลการประเมิน.....	214
สรุปผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน.....	224

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	226
สรุปผลการศึกษา.....	226
ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและผลกระทบ.....	239
ข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยว.....	239
ข้อเสนอแนะด้านการใช้ที่ดิน.....	240
ข้อเสนอแนะด้านโครงสร้างพื้นฐาน.....	246
ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ.....	249
ข้อเสนอแนะด้านสังคม.....	249
รายการอ้างอิง.....	250
ประวัติผู้เขียน.....	281

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

		หน้า
2.1	แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบของการท่องเที่ยว ที่มีต่อสังคม.....	26
3.1	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในเกาะช้าง ปี พ.ศ. 2538 – 2542 แยกเป็นรายเดือน.....	45
4.1	แสดงประเด็นสำคัญที่ใช้แบ่งช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยว.....	73
4.2	แสดงค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว.....	91
4.3	แสดงการกระจายนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้างแยกตามประเภทผู้มา เยี่ยม ปี พ.ศ. 2537.....	92
4.4	แสดงสถานะแหล่งน้ำอุปโภค และบริโภคกิ่งอำเภอเกาะช้าง พ.ศ. 2542	95
4.5	แสดงสถานะการจ่ายไฟ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกิ่งอำเภอเกาะช้าง.....	95
4.6	แสดงสถิติจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและปริมาณการใช้ไฟฟ้ารายประเภท.....	97
4.7	แสดงจำนวนและร้อยละสถานที่พักแรมแยกชายหาดและตำบลในเกาะช้าง ปี พ.ศ. 2543.....	98
4.8	แสดงทรัพยากรการท่องเที่ยว ของเกาะช้าง.....	102
4.9	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยว และอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2538 - 2542	102
4.10	แสดงลักษณะนักท่องเที่ยวของเกาะช้างในปัจจุบัน.....	108
4.11	แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวของเกาะช้างในปัจจุบัน.....	109
4.12	แสดงการใช้ที่ดินของเกาะช้างในปี พ.ศ. 2536.....	105
4.13	แสดงการใช้ที่ดินของเกาะช้างในปัจจุบัน.....	112
5.1	แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบ.....	137
5.2	แสดงแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะ ช้าง.....	139
5.3	แสดงแบบสอบถามส่วนที่ 2 ทักษะคติเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว ที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง.....	140
5.4	แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน.....	145
5.5	แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ่มค่า.....	148
5.6	แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการจ้างงานและสร้างอาชีพ.....	155
5.7	แสดงอาชีพหลักของชาวเกาะช้าง.....	158
5.8	แสดงอาชีพรองของชาวเกาะช้าง.....	159
5.9	แสดงรายได้ต่อครัวเรือน (บาท/เดือน) ของชาวเกาะช้าง.....	159

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
5.10 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อฐานะทางเศรษฐกิจ.....	160
5.11 แสดงการศึกษาของชาวเกาะช้าง.....	161
5.12 แสดงการศึกษาแยกรายอาชีพของชาวเกาะช้าง.....	162
5.13 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการศึกษาในระดับสูงขึ้น.....	162
5.14 แสดงเครื่องใช้ภายในบ้าน.....	163
5.15 แสดงการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อ.....	165
5.16 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิต.....	166
5.17 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน.....	169
5.18 แสดงแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค กิ่งอำเภอเกาะช้างพ.ศ. 2542.....	171
5.19 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อมลภาวะจากขยะมูลฝอยและ ความสะอาด.....	172
5.20 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2535 และ ปี พ.ศ. 2542.....	174
5.21 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง.....	186
5.22 แสดงกรรมสิทธิ์บ้านและที่ดิน.....	193
5.23 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังการขาย.....	193
5.24 แสดงการเคยขายที่ดิน.....	193
5.25 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการครอบงำทางเศรษฐกิจของคน ต่างถิ่น.....	195
5.26 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อค่าครองชีพ.....	196
5.27 แสดงสาเหตุที่มาอยู่ในชุมชนที่อยู่ในปัจจุบันของชาวเกาะช้าง.....	197
5.28 แสดงสถานที่เกิดของชาวเกาะช้าง.....	197
5.29 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการย้ายถิ่นเข้ามาทำมาหากินใน เกาะช้าง.....	197
5.30 แสดงการแต่งกาย.....	198
5.31 แสดงบทบาทของผู้อาวุโสภายในบ้าน.....	198
5.32 แสดงที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา.....	198
5.33 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเคารพผู้อาวุโส.....	199

สารบัญตาราง(ต่อ)

	หน้า
5.34 แสดงสิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ.....	200
5.35 แสดงการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคล.....	201
5.36 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี	202
5.37 แสดงการเข้าร่วมงานประเพณีของพื้นที่ในเกาะช้าง.....	203
5.38 แสดงการเข้าร่วมงานทำบุญ — งานประเพณีส่วนรวมแยกตามอาชีพของ ชาวเกาะช้าง.....	204
5.39 แสดงการรู้จักเพื่อนบ้าน.....	206
5.40 แสดงความถี่ในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน.....	206
5.41 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชน	209
5.42 แสดงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาวเกาะช้าง.....	210
5.43 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยในชีวิต และ ทรัพย์สิน	210
5.45 แสดงสรุปผลกระทบด้านบวก.....	217
5.46 แสดงสรุปผลกระทบด้านลบ.....	225
6.1 แสดงสรุปผลกระทบด้านบวกของพัฒนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง.....	232
6.2 แสดงสรุปผลกระทบด้านลบของพัฒนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง.....	234

สารบัญแนที่

3.1	แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของเกาะช้าง.....	38
3.2	แสดงลักษณะภูมิประเทศ.....	40
3.3	แสดงเส้นทางคมนาคม.....	41
3.4	แสดงเส้นทางคมนาคมภายในเกาะช้าง.....	42
3.5	แสดงเส้นทางการเดินเรือ.....	43
4.1	แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของเกาะช้างในช่วงที่ 1 ของพัฒนาการ ท่องเที่ยว.....	78
4.2	แสดงสถานที่พักผ่อน ปี พ.ศ. 2536.....	86
4.4	แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของเกาะช้างในช่วงที่ 1 ของพัฒนาการ ท่องเที่ยว.....	100
4.5	แสดงสาธารณูปการ ปี พ.ศ. 2517.....	112
4.6	แสดงสาธารณูปการ ปี พ.ศ. 2536.....	113
4.7	แสดงสาธารณูปการ ปี พ.ศ. 2544.....	114
4.8	แสดงการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2517.....	120
4.9	แสดงการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2536.....	121
4.10	แสดงการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2544.....	122
6.1	แสดงข้อเสนอในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน.....	241

สารบัญแผนภูมิ

2.1	แสดงกรอบแนวความคิดของการท่องเที่ยว.....	21
2.2	แสดงแบบจำลองของการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลง.....	23
2.3	แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยว.....	27
3.1	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เข้าพักในเกาะช้างปี พ.ศ. 2538 – 2542 แยกเป็นรายเดือน.....	45
4.1	แสดงจำนวนสถานที่พักแรมในเกาะช้างจังหวัดตราด.....	99
4.2	แสดงสัดส่วนผู้เข้าพักในสถานที่พักแรมในเกาะช้าง แยกรายประเทศ....	104
4.3	แสดงสัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยภายในเกาะช้าง ใน ปัจจุบัน.....	106
4.4	แสดงสัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศภายในเกาะช้าง ในปัจจุบัน.....	106
4.5	แสดงพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้าง.....	110
4.6	แสดงพัฒนาการการใช้ที่ดิน.....	126
4.7	แสดงพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ.....	133
4.8	แสดงพัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม.....	134
4.9	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว การใช้ที่ดิน สังคมและวัฒนธรรม	135

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ประเทศไทยประสบความสำเร็จสูงมากทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับหนึ่งติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการนำเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานสร้างอาชีพ และการกระจายรายได้ รวมทั้งยังมีบทบาทต่อการลงทุนและพัฒนาสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ซึ่งสร้างความเจริญแก่ท้องถิ่น จะเห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2518 - 2522) เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดให้มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกลยุทธ์หนึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากเกษตรกรรมไปสู่การค้าและบริการ การขยายตัวของสถานที่พักแรมรวมทั้งการขยายตัวของย่านพักอาศัย ซึ่งอาจส่งผลต่อเนื่องไปยังปัญหาอื่น ๆ เช่น ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน การบุกรุกที่ดินในเขตป่าสงวน และการย้ายถิ่น

เกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก และ ประเทศไทย เกาะช้างเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองลงมาจากเกาะภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 268,125 ไร่ มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วโดย ในปี พ.ศ. 2527 มีนักท่องเที่ยว 49,750 คน เพิ่มขึ้นเป็น 200,722 คน ในปี พ.ศ. 2535 และ 291,966 คนในปี พ.ศ. 2542 ในอดีตก่อนมีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ เกาะช้างมีฐานะเป็นตำบลขึ้นอยู่กับอำเภอแหลมงอบ มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพชาวประมง ทำสวนมะพร้าว และไม้ผล มีเพียงน้ำตกธารมะยมเท่านั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ในปีพ.ศ. 2525 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดให้บริเวณที่ดินเกาะช้าง และเกาะช้างเค็ยเป็นอุทยานแห่งชาติทำให้การท่องเที่ยวเริ่มมีบทบาทสำคัญต่อพื้นที่ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นนอกเหนือจากน้ำตกธารมะยม ได้แก่แหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลรอบเกาะ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทยได้แยกตำบลเกาะช้าง และตำบลเกาะช้างได้ออกจากอำเภอแหลมงอบจัดตั้งขึ้นเป็น กิ่งอำเภอเกาะช้าง ส่งผลให้มีการขยายตัวของการท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการคมนาคมขนส่ง ทั้งจากภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะการก่อสร้างท่าเรือธุรกิจ และท่าเทียบเรือข้ามฟากที่สามารถขนยานพาหนะได้(เฟอร์รี่) ทั้งนี้การท่องเที่ยว

เกี่ยวกับพื้นที่เกาะช้าง ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาตัวและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกาะช้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นของเกาะช้าง จังหวัดตราด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง ซึ่งมีทั้งผลดีและผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาต่อคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน รวมทั้งศักยภาพและแนวโน้มของการท่องเที่ยวบริเวณเกาะช้างในอนาคต การศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนการใช้ทรัพยากรและการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเหมาะสมและถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้าง
2. ศึกษาพัฒนาการการใช้ที่ดิน และชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง
3. ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง
4. เสนอแนะแนวทางและมาตรการในการลดผลกระทบทางด้านลบอันเป็นปัญหาต่อพื้นที่

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษากิจการวิจัยเรื่อง "ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด" มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตทางพื้นที่ ได้แก่ บริเวณเฉพาะเกาะช้างเท่านั้นไม่รวมเกาะต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงที่อยู่ในเขต กิ่งอำเภอเกาะช้าง เนื่องจากเกาะช้างเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่บริเวณนั้น และมีการใช้กิจกรรมมากที่สุด
2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา
  - 2.1 ศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้าง
  - 2.2 ศึกษาการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้างในแต่ละช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยว
  - 2.3 ประเมินและวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการใช้ที่ดิน อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของเกาะช้าง
2. ทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยว การใช้ที่ดิน และชุมชน ในอดีต จนถึงปัจจุบัน
3. ทราบถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง
4. เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะมาตรการในการลดผลกระทบทางด้านลบของการท่องเที่ยว และแนวทางการป้องกัน และแก้ไขผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดิน และชุมชน

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

1. เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยราชการ และโดยการออกสำรวจพื้นที่ด้วยการสังเกต และออกแบบสอบถาม
2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ เพื่อทราบถึงพื้นที่ศึกษาทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งบทบาท สถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเกาะช้าง
3. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และสภาพชุมชนด้วยแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ การสำรวจภาคสนาม และการออกแบบสอบถามโดยจำนวนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 98 ชุด จากการคำนวณโดยใช้ทฤษฎีของ ยามาเนะ ดังนี้

D = ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าที่ยอมรับได้

Z = ค่าอัตราส่วนวิกฤติ (Critical region)

N = ขนาดของประชากร

N_0 = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่จะสุ่มขึ้นมา

โดยเลือกชุมชน 2 ชุมชนเป็นตัวแทนพื้นที่เกาะช้างที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านคลองพร้าว บ้านบางเบา

จำนวนครัวเรือนในบ้านคลองพร้าว มี 86 ครัวเรือน

จำนวนครัวเรือนในบ้านบางเบา มี 63 ครัวเรือน

$$= \frac{N_0}{1 + N_0/N}$$

โดย $N_0 = \frac{1}{4}(Z/D)^2$

$$= \frac{1}{4}(1.96/0.05)^2$$

$$N_0 = 384$$

ดังนั้น $= \frac{384}{1 + 384/149}$

$$= 98 \text{ ครั้วเรือน}$$

จำนวนครั้วเรือนในการสอบถาม คือ 98 ครั้วเรือน

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว กับการใช้ที่ดิน และสภาพชุมชนของเกาะช้าง
5. ประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดินและชุมชนในพื้นที่เกาะช้าง
6. สรุป เสนอแนะแนวทาง และมาตรการในการป้องกันและลดปัญหาของผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดิน และชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลกระทบ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางบวก และทางลบ จากสภาพปกติที่เป็นอยู่ โดยมีการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุ
2. ชุมชน ตามความหมายทางผังเมืองนั้น มองในแง่ที่ว่าเป็นโลกแวดล้อมทางกายภาพที่รวมกันเป็นบ้านเป็นเมือง อันมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่ดำเนินเป็นประจำ การดำเนินไปของชีวิตบ้านชีวิตเมือง กล่าวไว้ว่าเกิดจากการรวมกันของเหตุปัจจัยหลัก 4 ประการคือ ผู้คน อันได้แก่ ชาวบ้านชาวเมือง ที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ในที่ว่าง (space) ในบ้าน ในช่อง ในเมือง ในโลกแวดล้อมกายภาพที่ตนเองสร้างขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ดำเนินไปในวันเวลา ไม่ว่าจะป็นรายชั่วโมง รายวัน หรือรายเดือน เวลาเช่นว่านี้ต้องหมดไปผ่านไปในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง หรือว่าใช้ไปในการเดินทางระหว่างกิจกรรมต่างๆ นั้นเอง (เกียรติ จิระกุลและคณะ, 2525:27)

3. วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดขึ้นและสร้างขึ้นมาเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันภายในสังคม ทั้งเป็นสิ่งที่มิระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบเป็นที่ยอมรับกันภายในสังคมนั้นๆ ซึ่งในทัศนะของบุคคลภายนอกแล้วจะมีความเป็นเอกลักษณ์ (อ้างในสุจิตต์ วงษ์เทศ, 2532:122)

4. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับหรือการยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่เป็นตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริง หรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถืออาจมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นก็ได้ เช่น ความเชื่อเรื่องวิญญาณและอำนาจของภูตผีปีศาจ กฎแห่งกรรม ไสยศาสตร์ เป็นต้น (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2526:100)

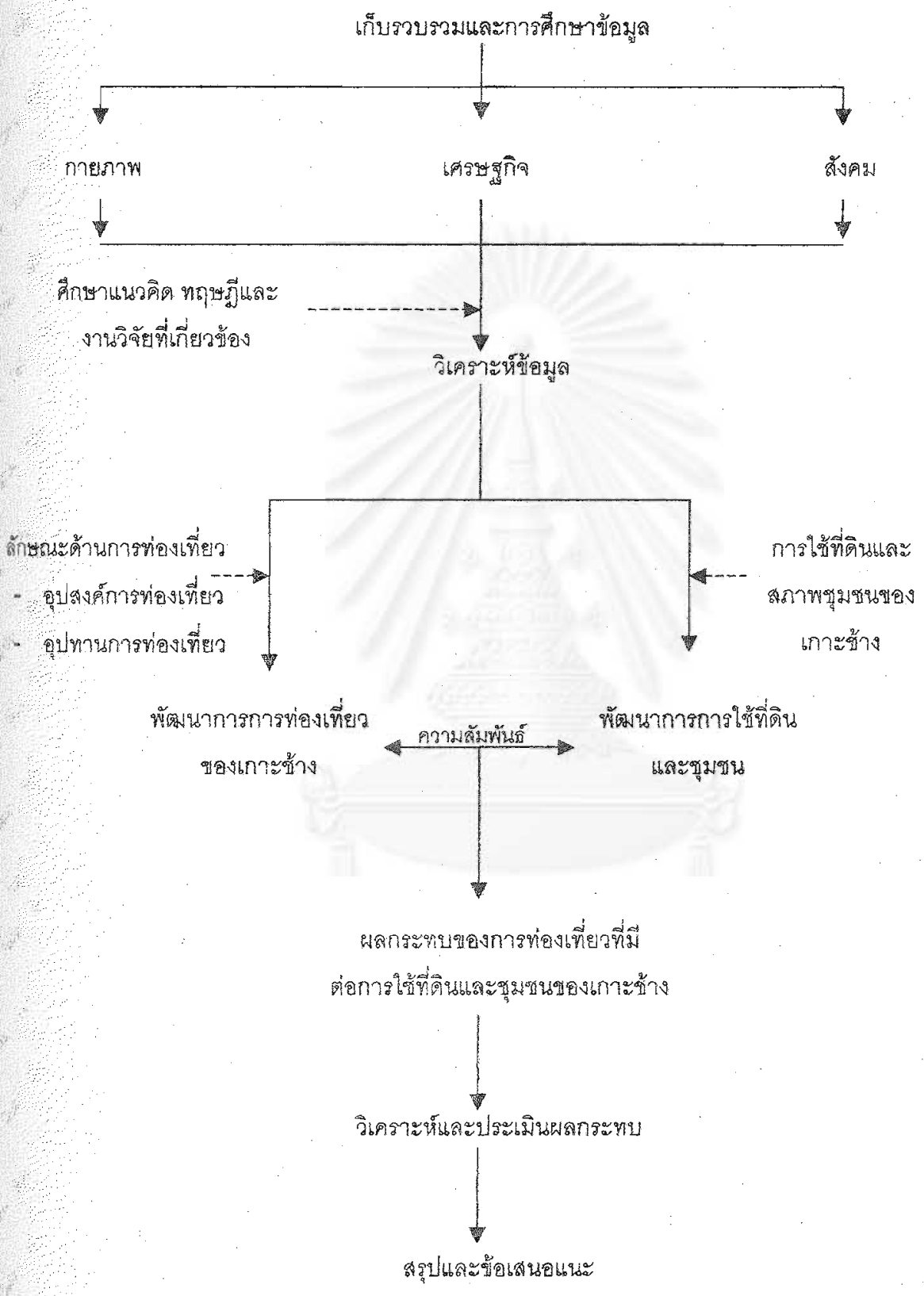
5. ค่านิยม หมายถึง "สิ่ง" ที่คนสบายใจ สิ่งที่เราปรารถนาอยากได้อยากเป็น หรือกลับกลายเป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ ค่านิยมของสังคมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคมและในชีวิต รวมไปถึงจุดมุ่งหมายหรือความต้องการในชีวิตและสิ่งทีบุคคลชอบ เช่น ค่านิยมในอาชีพ การบริโภควัตถุ ยกย่องอำนาจ เป็นต้น (วีระ บำรุงรักษ์, 2528:18)

6. ประเพณี หมายถึง การกระทำกิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ(เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538:85)

- 1) ประเพณีส่วนบุคคล ได้แก่ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการเกิด การตาย การบวช ขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญอายุ
- 2) ประเพณีส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีทางศาสนาต่างๆ เช่น บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีในวันสำคัญๆ เช่น วันตรุษ สารท ลอยกระทง สงกรานต์ รวมทั้งประเพณีที่เป็นรัฐพิธี

สำนักงานวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิ 1-1 แสดงขั้นตอนการศึกษา

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเสนอแนวความคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด" เพื่อให้เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์เปรียบเทียบการศึกษาต่อไป ซึ่งแบ่งประเด็นในการค้นคว้าออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
3. แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. แนวความคิดในด้านตัวกระตุ้นการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยว เวลาสำหรับการท่องเที่ยว และความตั้งใจที่จะท่องเที่ยวซึ่งทั้งสามองค์ประกอบนี้จะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ดังเหล่านี้เป็นกรอบที่กำหนดทิศทาง และพฤติกรรมท่องเที่ยวให้แตกต่างกันออกไปตามข้อจำกัดที่แต่ละบุคคลมีอยู่ (เนาวรัตน์ พลายน้อย 2538) สำหรับความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นั้น McIntosh and Goedner (1980) กล่าวว่า เกิดจากการกระตุ้น 4 ด้านด้วยกันคือ

1. ตัวกระตุ้นทางกายภาพ (Physical Motivators) ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อผ่อนคลายทางกายภาพหรือเพื่อร่างกาย เช่น การไปพักผ่อนร่างกาย การทำกิจกรรมทางกีฬา การไปตากอากาศชายทะเล เป็นต้น

2. ตัวกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Cultural Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนต่างๆทั้งในประเทศและประเทศต่างๆที่แสดงออกมาในรูปของศิลปะ และดนตรี

3. ตัวกระตุ้นทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อไปเยี่ยมเยียนญาติ เพื่อน หรือพบปะบุคคลต่างๆที่มีความคิดใหม่ๆหรือต้องการหลบออกจากงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นต้น

4. ตัวกระตุ้นทางด้านฐานะและชื่อเสียง (Status and Prestige Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ต้องการยกฐานะของตัวเองให้สูงขึ้น เพื่อเป็นเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลซึ่งอยู่ในลักษณะของการเดินทาง เพื่อประกอบธุรกิจในตำแหน่งการงานของตน ตลอดจนเพื่อการศึกษาดูงานและเพื่อความล้ำเลิศขั้นสูงในอาชีพของตนเองอีกด้วย

ตัวกระตุ้นด้านการงาน และอาชีพอันเป็นตัวกระตุ้นที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่การงาน หรือการได้รับสวัสดิการจากหน่วยงาน บริษัทห้างร้าน เช่นการเดินทางไปประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การไปฝึกงาน การได้รับรางวัลจากความสำเร็จในการประกอบธุรกิจการงานในรูปของการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งตัวกระตุ้นที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ก็คือที่มีของวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล

H.Robinson (1976) ได้ศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของคุณคนไว้ 8 ประการ คือ

1. เพื่อฟื้นฟูสุขภาพและร่างกาย
2. เพื่อสุขภาพอนามัย เพื่อสูดอากาศบริสุทธิ์ อากาศดี อากาศดี
3. เพื่อเข้าร่วมหรือชมกิจกรรมทางกีฬา
4. เพื่อไปร่วมหรือไปชมสิ่งแปลกใหม่ในต่างประเทศ
5. เพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ ความสนุกสนาน ความสดชื่น เพื่อการพักผ่อน ซึ่งตามมติเอกฉันท์ของสหประชาชาติในการประชุมครั้งที่ 21 พ.ศ. 2510 อันเป็นปีการท่องเที่ยวสากลว่า "การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มนุษยชาติต้องการที่สุด ควรที่รัฐบาลของประเทศและมนุษยทุกคนจะส่งเสริมสนับสนุน" (Burkart and Medlik 1985:59)

6. เพื่อเหตุผลส่วนตัว เช่น ไปเยี่ยมญาติ ไปพบเพื่อใหม่ หรือเพื่อหลบหนีจากคนที่ใกล้ชิด

7. เพื่อเหตุผลทางด้านจิตใจ ศาสนา

8. เพื่ออาชีพและการธุรกิจ

จากมูลเหตุจูงใจเพื่อการท่องเที่ยวที่กล่าวมานี้ คงจะไม่มีมูลเหตุจูงใจอันใดอันหนึ่งที่เป็นตัวกระตุ้นที่เด่นที่สุด แต่มีลักษณะผสมผสานกันไป

2. แนวความคิดในด้านอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว

ซิดจันท์ หังสสุต (2532) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุปสงค์ของคน แต่เป็นอุปสงค์ที่มีขอบเขตอยู่ในสถานภาพเชิงการศึกษา เศรษฐกิจ และเชิงสังคมของคน การสำรวจอุปสงค์ก่อนแล้วสร้างอุปทาน เรียกว่าเป็นการกระทำแบบ Passive และมีความเสี่ยงน้อยส่วนที่สร้างอุปทานก่อน แล้วระดมชักชวนให้เกิดอุปสงค์ เรียกว่าเป็นการกระทำแบบ Aggressive และมีความเสี่ยงมาก ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อมีการวางแผนตลาด ให้จุดของอุปสงค์และอุปทานมาพบกัน สันติ ชูดิษฐา (2530) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่มีความเหมาะสมมีศักยภาพให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้นั้น ก็หมายถึงการเพิ่มอุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่นั่นเอง

ประภาวดี เผ่าทองจีน (2538) กล่าวว่า การชักจูงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่วนการเพิ่มอุปทาน คือ การปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ที่สามารถรองรับและให้บริการ ตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว ที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงแรม ร้านอาหาร ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ หรือแม้แต่การสร้างท่าระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสีย ก็ถือว่าเป็นการสร้างอุปทานด้านการท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่เช่นกัน อุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวจะมีผลต่อกันและกันโดยตรง กล่าวคือเมื่ออุปสงค์หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น อุปทานหรือการพัฒนาพื้นที่และการบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นก็จะเพิ่มปริมาณและคุณภาพขึ้นตาม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับอุปสงค์ และในทางกลับกัน เมื่ออุปทานด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น มีการก่อสร้างโรงแรมมากขึ้น มีร้านอาหารมากขึ้น หรือปรับปรุงถนนหนทางให้ดีขึ้น อุปทานก็จะมีผลในการชักจูงและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มจำนวนขึ้นซึ่งก็คือ การเพิ่มอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวนั่นเอง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงไม่ประสบปัญหาหากนักที่จะขยายขอบเขตของอุปสงค์ในการท่องเที่ยวมากขึ้นบ่อยครั้งขึ้นและกว้างขึ้น

ซิดจันท์ หังสสุต (2532) กล่าวว่า อุปทานการท่องเที่ยวนั้นมีลักษณะพิเศษดังนี้

1. บริการการท่องเที่ยวเก็บไม่ได้
2. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่นั่น จะย้ายไปไหนไม่ได้ เพราะฉะนั้นใครอยากไปท่องเที่ยวที่ใดก็ต้องไปที่นั่น
3. การบริโภคบริการท่องเที่ยวกระทำได้โดยการเดินทางเท่านั้น
4. บริการท่องเที่ยวประกอบขึ้นจากสินค้าที่เป็นทั้งเชิงเศรษฐกิจ (ซึ่งวัดได้) และเชิงจิตวิทยา (วัดไม่ได้) ที่วัดได้ เช่น วัดจำนวนน้ำมันเป็นลิตร วัดระยะทางเป็นกิโลเมตร วัดน้ำหนักเป็นกิโลกรัม ที่วัดไม่ได้คือความสนุกสนานพึงพอใจที่ได้รับทางหู ภาย และตา

5. บริการท่องเที่ยวมักจัดเป็นเรื่องพิเศษ โดยทั่วไปราคาสินค้าและบริการในถิ่นท่องเที่ยว นั้น จัดไว้สำหรับท่องเที่ยวราคาหนึ่งและสำหรับคนท้องถิ่นราคาหนึ่ง ตัวนักท่องเที่ยวเอง ชอบที่จะเสาะหาบริการที่พิเศษไปกว่าบริการที่เคยได้รับที่บ้านของเขา ดังนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จึงมักจะสร้างบริการแบบพิเศษพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว

6. ส่วนอุปสงค์การท่องเที่ยวหลายอย่างยืดหยุ่นได้น้อย เพราะสร้างขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท แต่ละชั้นโดยเฉพาะ เช่น รถกระเช้าสำหรับขนส่งนักท่องเที่ยว รถทัวร์มีอุปกรณ์พิเศษสำหรับท่องเที่ยวเดินทางไกล

สำหรับอุปสงค์เชิงการท่องเที่ยวนั้นขยายขอบเขต ลักษณะ และปริมาณอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังแปรผันไปตามฤดูกาล บางครั้งทำให้อุปทานไม่ดีพอสำหรับนักท่องเที่ยวในฤดูกาลหนึ่ง และไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าพักในอีกฤดูกาลหนึ่ง

ปัจจุบันอุปสงค์กำลังขยายตัว คนค้นพบพลังงานใหม่ๆมาใช้แทนพลังงานจากน้ำและลม ความต้องการของคนเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากสื่อเทคโนโลยีที่กว้างไกล สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง การท่องเที่ยวของแต่ละบุคคลเพิ่มขึ้น ทั้งจำนวนเที่ยวที่ไป และระยะทางที่ไปเที่ยว ข้อควรระวังคือต้องไม่ให้อุปสงค์และอุปทานเกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น เพราะทำให้เกิดภาวะสาธารณูปการ การบริการไม่เพียงพอ ขณะเดียวกันก็เกิดภาวะเจ็บเหงาชบเขาได้

3. วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยว

Butler (1980) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวต่างๆจะต้องอยู่ในขั้นตอนวิวัฒนาการ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 Exploration (การค้นพบ) เกิดขึ้นโดยนักค้นพบกลุ่มเล็กๆเป็นการค้นพบที่ไม่เป็นพิธีการ ยังไม่มีความสะดวกสบายใดๆ ในขั้นตอนนี้ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มักจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยนักท่องเที่ยวแต่อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 Involvement (ช่วงเกี่ยวพัน) เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้อาศัยในท้องถิ่นเดินทางเข้าสู่พื้นที่บริเวณนั้นมากขึ้น พร้อมกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการในบริเวณดังกล่าวด้วย

ขั้นตอนที่ 3 Development (ขั้นตอนที่มีการพัฒนา) เป็นช่วงที่มีการพัฒนาอย่างมากที่สุด มีสาธารณูปโภคที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงกายภาพมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 Consolidation (ขั้นตอนที่เป็นปึกแผ่น) ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีความชัดเจนในเชิงธุรกิจมากขึ้น มีย่านธุรกิจที่แบ่งแยกพื้นที่ออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและชัดเจน บรรดาสาธารณูปโภคต่างๆของพื้นที่เดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 5 Stagnation (ขั้นตอนหยุดนิ่ง) เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวมากที่สุด (Peak Number of Tourist) และบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการสร้างสภาพธรรมชาติเทียมขึ้นทดแทน และจากการที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าขั้นที่ 4 จึงอาจเกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 6 Decline or Rejuvenation (ขั้นเสื่อม) เป็นขั้นตอนสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมลง สาธารณูปโภคและบริการล่าสมัยไม่เหมาะสมกับสมัยนิยม นักท่องเที่ยวหายไปที่พักต่างๆที่มีอยู่จะเปลี่ยนแปลงกลายเป็นคอนโดมิเนียม บ้านเพื่อการพักผ่อนถาวรของผู้สูงอายุ การตั้งถิ่นฐานที่มีไว้เพื่อการท่องเที่ยว

4. แนวความคิดในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆดังต่อไปนี้

1. ความเป็นระเบียบ เป็นองค์ประกอบแรกที่ทำให้เมืองทุกเมืองสวยงาม คำว่า "ระเบียบ" ในที่นี้หมายถึง ในด้านความสะอาดในการทำกิจกรรมและในด้านการเห็นภาพที่ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดในการทำกิจกรรม ได้แก่ การที่มีการสัญจรสะดวกราบรื่น การหาสิ่งที่ต้องการพบได้สะดวก การทำกิจกรรมทุกอย่างเป็นไปโดยสะดวก

2. ความสบาย ในที่นี้หมายถึง ความสบายตามสมควรแก่สภาพ ได้แก่ ความไม่ร้อนจนเกินไปไม่หนาวจนเกินไป ไม่มีฝุ่นมากจนเกินไป พื้นที่ไม่แคบอัดอัดจนเกินไป ทั้งนี้สภาพแวดล้อมบางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น สภาพอากาศ แต่สามารถจัดเตรียมบริเวณให้สภาพแวดล้อมนั้นๆบรรเทาลงได้

3. การมีภาพที่ชัดเจนของเมือง ช่วยให้ผู้มาเยี่ยมชมเยื่อนรู้สึกมั่นใจในการสัญจรภายในเมืองนั้น และช่วยให้เกิดความรู้สึกสัมพันธ์กับเมืองนั้นๆได้ดียิ่งขึ้น และผลโดยรวมก็คือบุคคลจะเกิดความประทับใจในประสบการณ์ของการได้อยู่เมืองนั้น

4. การมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน เมืองทุกเมืองจะต้อง มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองในด้านใดด้านหนึ่งซึ่งเอกลักษณ์ดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความเข้าใจและรู้จักเมืองนั้นๆมากขึ้น และมีผลต่อเนื่องทำให้เกิดความพึงพอใจในลักษณะเฉพาะนั้น

5. การมีลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดี ลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดี หมายถึง มีลักษณะสวยงาม ชวนให้ผู้เห็นเกิดความสบายใจและรื่นรมย์ใจ มีสุนทรียภาพที่ดีที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ การได้เห็นส่วนประกอบต่างๆ ของเมืองปรากฏในลักษณะที่กลมกลืน สลับสนุนซึ่งกันและกัน มีสีสันที่กลมกลืนหรือตัดกัน ในลักษณะที่เหมาะสม

นอกจากนี้แล้วแนวความคิดในการออกแบบสถานที่พักผ่อน ของนักท่องเที่ยวจำเป็นอย่างไรที่จะต้องศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว แล้วนำมาประกอบเข้ากับสภาพของสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่ก็จะได้แนวความคิดในการออกแบบสถานที่ท่องเที่ยว ที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงควรพิจารณาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว (อังกูณ เด่นพงษ์ เจริญทิพย์, 2532)

ในแง่ของสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ (Seek)

- ความเงียบสงบและการพักผ่อน (Tranquility and Reset) โดยจะต้องประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในด้านการพักผ่อนรวมถึงทางด้านกีฬาด้วย

- ไม่ต้องการเปิดเผยตัว (Anonymity) แต่ให้ได้โอกาสพบปะติดต่อกับบุคคลที่มีสังคมแตกต่างไปจากที่เคยพบเห็นอยู่เป็นประจำ

- สัมผัสกับธรรมชาติ (Contact with Nature) คนต่างชาติหรือลูกค้าต้องการสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนไป ต้องการสัมผัสธรรมชาติ แต่ยังคงต้องการความสะดวกสบายเหมือนบ้าน

- การได้อยู่ตามลำพังและความเป็นส่วนตัว (Seclusion and Privacy) โดยให้มีที่พักให้เลือกหลายแบบพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ พร้อมกับความปลอดภัย

ในแง่ของประสบการณ์

- ความเงียบ (Quietness) ของการเปลี่ยนแปลงสถานที่และอิริยาบถของการพักผ่อน

- สัมผัสกับธรรมชาติ (Contact with Nature)

- ทราบถึงคุณสมบัติของร่างกาย (Human Scale)

- เปลี่ยนอิริยาบถ (Change in Activity) ให้ได้รู้จักการพักผ่อนและการกีฬาที่ไม่เคยกระทำ

- เรียนรู้วัฒนธรรม (Discovery of other Culture) และวิถีทางของชีวิตแบบใหม่ๆ

ในแง่ของการเสริมสร้างและกระตุ้นความคิดในการท่องเที่ยว

- พิถีพิถันกับส่วนเด่นหรือความน่าสนใจพิเศษของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

- ปรับปรุงพัฒนาผังบริเวณ ตลอดจนอาคารในแง่ต่างๆซึ่งจลสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศต่างๆ
- ให้ความคิดเห็นที่เน้นให้เห็นถึงการให้บริการที่น่าสนใจโดยแสดงออกทางสถานที่และบรรยากาศ
- ให้มีการค้นคว้าเพื่อการขายและการแสดงออกของคนพื้นเมืองพยายามเน้นและแสดงออกในส่วนของบรรยากาศที่ดีของสถานที่ท่องเที่ยววันๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินและชุมชนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

1. แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน

ไพฑูริย์ เครือแก้ว ได้กล่าวว่าชุมชน "หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ตั้งอยู่เป็นที่เป็นที่ทางมีขอบเขตอันเดียวกัน และผู้คนเหล่านั้นมีการปะทะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ภาษาพูด การแต่งงาน การใช้เครื่องมือ เป็นต้น รวมความแล้วก็หมายความว่ามีความร่วมมือกันนั่นเอง ซึ่งถ้าจะแยกให้เห็นเด่นชัด ก็จะได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีสถานที่หรือท้องที่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งมักจะเป็นที่มีดินน้ำอากาศดี มีแม่น้ำไหลผ่าน มีพื้นดินอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

2. ชุมชนจะต้องมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป หรือกลุ่มคนที่เป็นหญิงและชาย เด็กและผู้ใหญ่ ต่างก็มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจไม่เหมือนกัน แต่มีวิถีพฤติกรรมเหมือน ๆ กัน และใช้ชีวิตร่วมกัน มีความผูกพันเป็นพวกเดียวกัน

3. ชุมชนต้องมีศูนย์กลางของการทำงาน และบริการต่าง ๆ บางประการเกี่ยวกับการงานมี อาชีพต่าง ๆ ของคนในชุมชนนั้น ๆ เกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ก็ได้แก่ บริการทางการค้า บริการทางสุขภาพ บริการทางการบันเทิง โรงเรียน เป็นต้น"

2. แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชนและการวางแผนการท่องเที่ยว

Perdue และคณะ (1990) ได้ศึกษาเรื่องการสนับสนุนของคนในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า การสนับสนุนหรือการคัดค้านของคนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบทางด้านบวก และด้านลบของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ

การยอมรับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่แตกต่างนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของคนแต่ละกลุ่มในท้องถิ่น ลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้คือ ลักษณะพื้นฐานทางด้านประชากรและสังคม รวมถึงระยะห่างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ตัวชี้วัดข้างต้นคือการจ้างงานเปรียบเทียบการลงทุนระหว่างคนในท้องถิ่นภาครัฐ และกลุ่มคนภายนอก

Butler (1984) ศึกษาทัศนคติของคนท้องถิ่นที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ Sleat ของ Scotland พบว่า ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยววันได้กระจายยังประชาชนในท้องถิ่นไม่ทั่วถึง และจากการวิเคราะห์ พบว่า ความแตกต่างของทัศนคตินั้นขึ้นอยู่กับ เพศ ภาษา ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้น Pizam (1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวใน Cope Cop พบว่า คนที่มีการติดต่อกับนักท่องเที่ยวสูงจะมีแนวโน้มมีทัศนคติในแง่ลบต่อนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกัน คนที่งานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวจะมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว

Travis (1980) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนทรัพยากรพื้นฐานในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชากรในท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม

Dasmann (1973) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนนั้นมีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ เช่น ผลตอบแทนจากทัศนคติ มุมมองการยอมรับของคนท้องถิ่นต่อสภาพแวดล้อม

Gunn (1987) เน้นว่า การวางแผนควรเริ่มจากกิจกรรมของคนที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว และต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อหากิจกรรมของนักท่องเที่ยว สิ่งที่สำคัญคือสามารถหาความชัดเจนของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรตระหนักถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่เฉพาะเจ้าบ้าน (Host) หรือคนท้องถิ่นเท่านั้น ยังรวมถึงแขก (Guest) หรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในท้องถิ่นอีกด้วย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสังคม

Mathieson (1982) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมกับการท่องเที่ยว

1. ประชากรหนาแน่นในระหว่างฤดูกาลท่องเที่ยว;
2. ทำเลที่ตั้งของสถานบริการสัมพันธ์ไปถึงบริเวณอาณาเขต;
3. รายได้ต่อหัวของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว มีความแตกต่างกันมากระหว่างพวกเขา

เขาสันนิษฐานให้นำไปสู่การโจรกรรม

การท่องเที่ยวกับสุขภาพมีความเชื่อมโยงกันได้ สาม ทาง:

1. มีการจูงใจให้เกิดการทำสุขภาพให้ดีขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว;
2. มาตรฐานทางด้านสุขภาพในพื้นที่ที่สนับสนุนให้มีผลผลิตทางการท่องเที่ยวมีคุณภาพ;
3. โรคภัยอาจจะติดต่อโดยนักท่องเที่ยวในที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง และ ส่งผลไปถึงบ้าน

ของพวกเขา

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวนั้นมีนักวิชาการหลายท่านที่บอกถึงความสัมพันธ์ว่ามีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโดยวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวมักจะมาท่องเที่ยวในสถานที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม โดย ริชชีและซินส์ ได้ให้ลักษณะ 12 ประการของวัฒนธรรมซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวดังนี้:

1. การฝีมือ;
2. ภาษา;
3. ประเพณี;
4. การบริโภค;
5. ศิลปะและดนตรี, การแสดงดนตรี, การวาดรูปและการแกะสลัก;
6. ประเภทของการจ้างงานในที่อยู่อาศัยและเทคโนโลยีที่ใช้;
7. ประวัติศาสตร์ของพื้นที่, รวมถึงเครื่องเตือนใจที่มองเห็นได้;
8. สถาปัตยกรรมศาสตร์ที่แตกต่างกว่าที่อื่น;
9. ศาสนา;
10. ระบบการศึกษา;
11. เครื่องแต่งกาย;
12. กิจกรรมเวลาว่าง

5. การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

สุวีธนา (2522) การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ การใช้ที่ดินของแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว และการใช้ที่ดินของชุมชนเมือง เพื่อเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวจึงต้องกระทำในสองลักษณะ กล่าวคือ เป็นการจัดระเบียบและเสนอแนะการใช้ที่ดิน ณ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใช้ที่ดินในเมือง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นอย่างเหมาะสม การวางแผนการใช้ที่ดินจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการวางแผนการท่องเที่ยว (Tourism Planning) การจัดระเบียบการใช้ที่ดินอย่างดีจะทำให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว และมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการป้องกันผลกระทบในทางลบ ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รวมไปถึงการเสนอแนวทางในการจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการของชุมชนเมือง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแวะพักอาศัยของนักท่องเที่ยวก่อนหรือหลังการเดินทางเข้าเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้การวางแผนการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

แผนการใช้ที่ดินของแหล่งท่องเที่ยวควรแบ่งเขตการใช้ที่ดิน (Zoning) เป็น 3 ประเภท คือ

1. ที่ดินสงวน (Preservative area) เป็นบริเวณในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษ (Sensitive) ต่อการเข้าเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวจึงจัดเป็นเขตสงวน มีการกำหนดกฎเกณฑ์การเข้าไปในพื้นที่อย่างเข้มงวด หรืออาจสงวนไว้ไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในบางฤดูกาล
2. ที่ดินอนุรักษ์ (Conservative area) มีการกำหนดเกณฑ์เข้าชมในเขตนี้ รวมทั้งกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีระดับความเข้มงวดลดลงกว่าเขตสงวน
3. เขตพัฒนา (Development area) ได้แก่ บริเวณที่ให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์หรือความเปราะบางต่อคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งก่อสร้างที่จะให้มีขึ้นได้ในเขตพัฒนา เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ศาลาพักผ่อน ที่จอดรถ ท่าจอดเรือ ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

แผนการใช้ที่ดินในเมือง เนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (Tourism service centre) ขณะเดียวกันก็จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย (ประเภทที่ให้ความบันเทิง) นอกจากนี้แล้วเมืองยังมักจะประกอบไปด้วยโบราณสถานที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันเมืองท่องเที่ยวก็จะมีกิจกรรมเติบโตรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อยู่อาศัย เกิดเป็นการใช้ที่ดินเมือง (Urban landuse) การวางแผนการใช้ที่ดินในเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงต้องมีการ

จัดวางผังเมืองเป็นกรณีพิเศษประกอบไปด้วยเขตอนุรักษ์ เขตบ้านเชิงเพื่อการท่องเที่ยว และการใช้ที่ดินเมืองเป็นย่านต่าง ๆ หรือการใช้ที่ดินแบบผสม (Mixed landuse) เพื่อให้การดำเนินชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมืองเป็นไปตามปกติ

แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน

การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2534) ได้ศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนโดยมีการศึกษาในหลายชุมชนได้สรุปการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

1.1 การที่รัฐบาลได้ลงทุนในการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ มากมาย เช่น การสร้างถนนเชื่อมหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลกับเมืองต่าง ๆ และเป็นที่ประจักษ์กันดีว่า ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าวนี้ ทำให้หมู่บ้านที่เป็นการผลิตมีสภาพเป็นอยู่ง่าย ๆ และมีเศรษฐกิจแบบยังชีพกลับมาเป็นหมู่บ้านที่เป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งต้องเข้าไปผูกพันกับราคาสินค้าของตลาดระดับประเทศและระดับโลกมากขึ้น

1.2 การติดต่อพึ่งพาระหว่างสังคมเมือง และสังคมชนบทได้เพิ่มมากขึ้น สังคมเมืองได้พัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จากชนบทมากขึ้น ทำให้อาชีพจากการทำเกษตรกรรมอย่างเดียว ได้กลายเป็นเจ้าของกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรต่าง ๆ เพื่อนำทรัพยากรไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งเป็นกรรมกรในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ คนรวยที่มีทุนทรัพย์ มีแนวโน้มที่จะลงทุนในการขนส่งและการค้า กลายเป็นชาวนาและพ่อค้า หรือเป็นพ่อค้าอย่างเดียว

1.3 เมื่อการติดต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะด้านการแพร่กระจายของระบบการค้า จะก่อให้เกิดการสะสมทุนทรัพย์ และเนื่องจากแต่ละคนสะสมได้ไม่เท่ากันจึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน รูปแบบของทรัพย์สินที่สำคัญที่สุดคือ ที่ดิน ดังนั้นแบบแผนการถือครองที่ดินอาจจะนำไปสู่การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

1.4 สภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้านมีผลต่ออัตราของการปรับปรุง และพัฒนาในด้านอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อสภาพสิ่งแวดล้อมในด้านภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น เช่น มีที่ดินทำกินที่อุดมสมบูรณ์ก็ส่งผลให้มีรายได้ดีขึ้น นำรายได้มาปรับปรุงความเป็นอยู่ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1 การที่สังคมชนบทได้มีการติดต่อกับสังคมเมืองมากขึ้นนั้น การพึ่งพาอาศัยภายในสังคมชนบทน้อยลง ระบบครอบครัวและเครือญาติซึ่งเดิมเคยเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ได้เปลี่ยนบทบาทไป ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยต่าง ๆ ของรัฐได้เข้ามาทำหน้าที่เหล่านั้นแทน ระบบครอบครัวและเครือญาติได้ทำหน้าที่น้อยลง เช่น หน่วยที่รัฐเข้ามา ได้แก่ โรงเรียน ให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ธนาคารหรือสหกรณ์ ให้ชาวบ้านกู้ยืมเงินแทนที่จะไปกู้ที่นอกรายเป็นต้น

2.2 เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้นมากในชุมชน และ ทรัพยากรได้เริ่มจำกัดลง ทำให้ชาวบ้านต้องออกไปทำงานติดต่อกับภายนอกชุมชน จำเป็นต้องหารายได้จากแหล่งอื่น ๆ

2.3 การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมเมือง เข้าไปในสังคมชนบทในเรื่องของการยอมรับค่านิยมปัจเจกบุคคลนิยม ความเชื่อมั่นในตนเองที่ได้ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานและสังคม และจากการยอมรับความทันสมัยย่อมจะทำให้ค่านิยมในสังคมชนบทที่ยกย่องบุชาบรรพบุรุษ ความมีเกียรติ ความภูมิใจในเผ่าพันธุ์ การเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่า การยึดมั่นในความเชื่อประเพณีและพิธีกรรม ต่าง ๆ จะเปลี่ยนไปจากเดิม

2.4 การที่หน่วยงานของรัฐได้เข้าไปมีบทบาทในสังคมชนบทมากขึ้น เช่น โรงเรียน จนสังคมยอมรับเป็นค่านิยมทางสังคมที่ยกย่องการศึกษา ต้องการให้บุตรหลานเป็นเจ้าของคน การประกอบอาชีพเกษตรกรรมลำบากจะมีผลทำให้นักเรียนได้เรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โอกาสที่ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นนั้นจะกลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนกับบิดามารดาน้อยลง

2.5 การแพร่กระจายวัฒนธรรม ในด้านการแพร่ความเจริญทางด้าน การแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเมื่อชาวบ้านยอมรับความเจริญดังกล่าว ย่อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบพฤติกรรมการรักษาและป้องกันกาเจ็บป่วยในสังคมชนบท

2.6 ประสพการณ์ของการทำงาน หรือการท่องเที่ยวของปัจเจกบุคคลย่อมจะได้พบเห็นวัฒนธรรมของสังคมเมือง ซึ่งจะทำให้ได้ประสพการณ์ชีวิตจากวัฒนธรรมนั้นทั้งในด้านภาษาวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ผลของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นเป็นเรื่องของการใช้ภาษา และการแต่งกายตามแบบสังคมเมือง

2.7 ความเจริญในด้านสื่อสารมวลชนได้แพร่กระจาย จากสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบทเป็นอย่างมาก ย่อมจะเห็นได้ว่าเป็นสื่อที่นำวัฒนธรรมของสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท

เป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนได้ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมเมืองต่าง ๆ มาประเพณีปฏิบัติทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ เช่น กิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจมีมากกว่าแต่ก่อน

3. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

Mc Evoy และ Dietz (1977) กล่าวไว้ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาว่า ลักษณะสำคัญของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่เกิดจากโครงการพัฒนานั้นมีอยู่ 2 ระดับ คือ โครงการพัฒนาอาจทำให้เกิดกิจกรรมหรือรูปแบบการใช้ที่ดินแบบใหม่ขึ้นมา แทนกิจกรรมที่มีอยู่เดิมอย่างรวดเร็ว หรือโครงการพัฒนา อาจจะทำให้เกิดการขยายตัวของรูปแบบการใช้ที่ดินที่มีอยู่เดิมให้มากยิ่งขึ้นไปอีก

Young (1973) ได้นำผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมมาสรุปกล่าวไว้ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นด้วย ให้ได้ประโยชน์ได้เท่ากัน

2. การท่องเที่ยวให้กิจการต่างๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะงานสำหรับแรงงานประเภทที่ไม่ต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญ(Unskilled Workers) ทำให้การว่างงานมีน้อยลง

3. การท่องเที่ยวสามารถเป็นนโยบายหลักของการพัฒนาภาค โดยมีจุดมุ่งหมายหลักที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างพื้นที่ที่เป็นอุตสาหกรรมหนัก กับพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศ

4. การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ ได้ เช่น งานหัตถกรรมต่างๆ สินค้าประเภทเครื่องหนัง เสื้อผ้า เพชรพลอย เครื่องแก้ว อาหารเครื่องดื่ม เครื่องมือเกี่ยวกับสันตนาการ เป็นต้น กล่าวคือการท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier Effect เพราะเมื่อมีการใช้จ่ายเกิดขึ้นครั้งหนึ่งจะก่อให้เกิดรายได้แก่คนบางกลุ่มหรือกิจกรรมบางประเภท บุคคลหรือกิจกรรมที่ได้นำรายได้ส่วนหนึ่งไปใช้จ่ายต่อไป และก่อให้เกิดการใช้จ่ายต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งเมื่อรวมการใช้จ่ายรอบต่างๆ มีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในครั้งแรกหลายเท่า

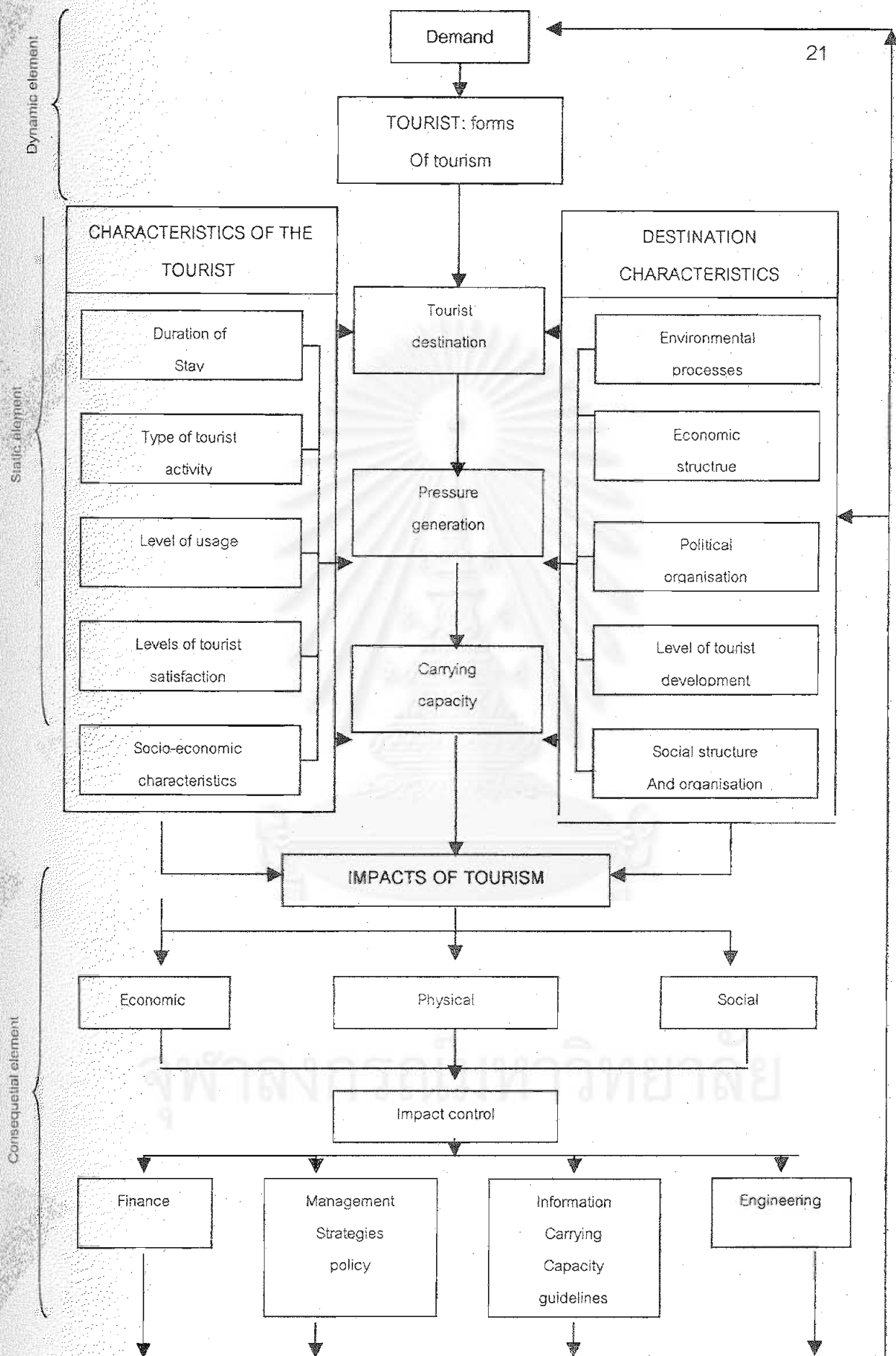
5. การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อาจส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์ที่ดีของประเทศในสายตาชาวโลก และยังทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านอื่นๆ อีกเป็นอันมาก

ผลกระทบของการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งต่อชุมชนระดับเมืองใหญ่ จนถึงหมู่บ้านในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบนั้นสามารถจะ

ควบคุมให้หมดสิ้นไปหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดได้ด้วยอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบ และมีการประสานงานร่วมมือดำเนินงานจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาล ธุรกิจเอกชนและจากการท่องเที่ยวเอง (สัมมนา : ยูเนสโกกับธนาคารโลก ที่กรุงวอชิงตันดีซี: 2519)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : Alister Mathieson and Geoffrev Wall (1982)

แผนภูมิ 2.1 แสดงกรอบแนวความคิดของการท่องเที่ยว

Mathieson (1982) ผลของการท่องเที่ยวซึ่งสนับสนุนให้เกิดความเหมือนกันในสังคม คือ :

1. สาธารณูปโภค สาธารณูปการ, สิ่งอำนวยความสะดวก, บริการและความสะดวก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะแบ่งปันกับคนท้องถิ่น;
2. สิ่งที่แสดงความเจริญท่ามกลางความยากจน ที่อาจเห็นได้จากสถานการณ์ที่สามารถทำให้เกิดผล;
3. การจ้างงานของคนที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการ และอาชีพที่ดีกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่สามารถรับผิดชอบงาน และมีเงินเดือนมากซึ่งควรจะเหมาะสมกับคนในชุมชน ;
4. การเพิ่มขึ้นของกิจกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เช่นการเป็นโสเภณี, การพนันและยาเสพติด;
5. การเปลี่ยนแปลงของภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรมกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนภาษาพูดของคนท้องถิ่น

Pearce (1981) ได้สรุปข้อเสนอแนะทางศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว โดยนำเอาแนวคิดที่ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวในสังคมต่าง ๆ โดยเสนอว่าการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเมื่อมุ่งพิจารณาด้านสังคมและวัฒนธรรมน่าจะพิจารณาในประเด็นคือ

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อโครงสร้างทางประชากร เช่น การย้ายถิ่น
2. ต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพ
3. ต่อการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม
4. ต่อขนบธรรมเนียมประเพณี
5. ต่อรูปแบบการบริโภค
6. พิจารณาผลกระทบที่เกิดประโยชน์หรือผลเสียในแหล่งท่องเที่ยว

Mathieson (1982) การเปลี่ยนวัฒนธรรมเป็นได้จากทั้งสองปัจจัยคือทั้งภายในและภายนอก วัฒนธรรมจะเปลี่ยนได้แม้แต่เมื่อไม่มีนักท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอาจจะปรากฏได้เป็นผลมาจาก:

1. การปรับตัวของสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมโดยสังคม การเปลี่ยนที่อยู่อาศัยของสังคมซึ่งอาจมีผลต่อการปรับและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม;
2. การติดต่อกันระหว่างสองสังคมที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของทั้งสองกลุ่ม;

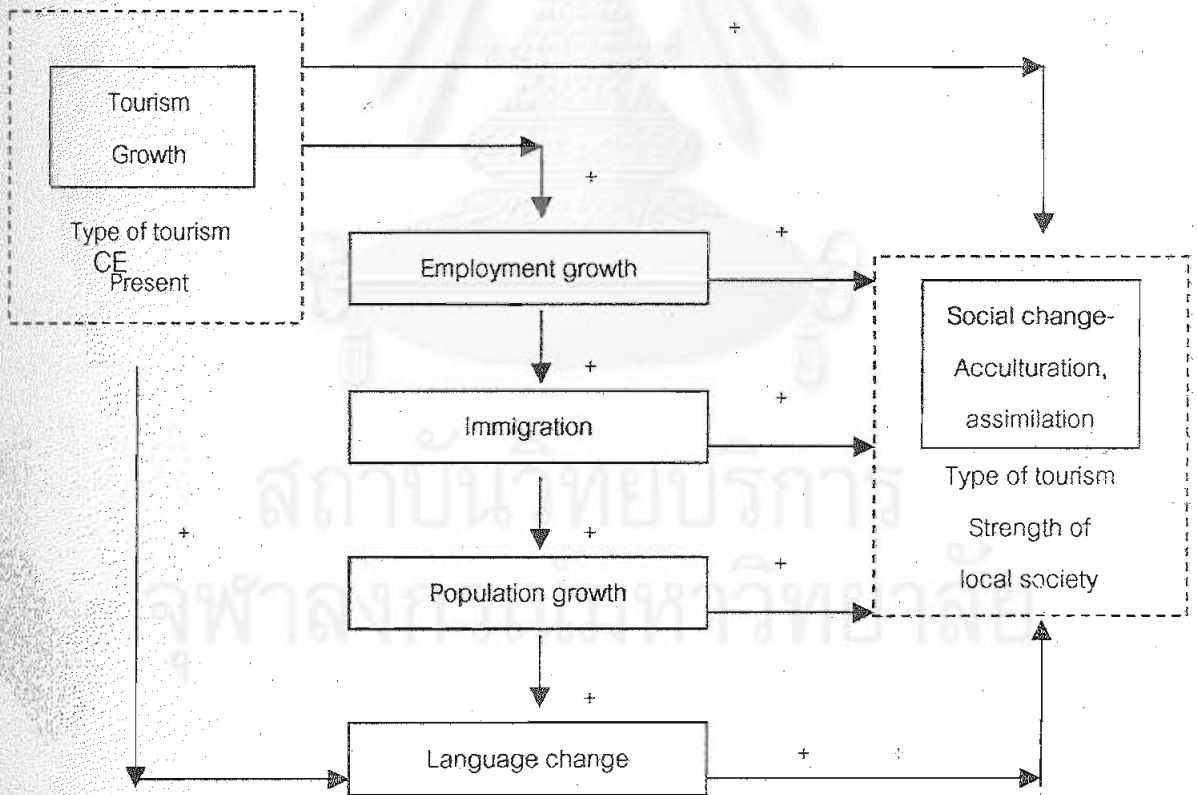

3. วิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงปรากฏให้เห็นภายในสังคม   สิ่งนี้จะอ้างอิงถึงกระบวนการของการปรับตัวของสังคมภายใน สิ่งมีชีวิตและ ความต้องการของสังคมที่จะทำให้มันเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพวกเขา

การศึกษานี้มีการอยู่ภายใต้การสันนิษฐานของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังนี้ :

1. การปรากฏของประเพณีแต่ดั้งเดิมของสังคม   จารีตประเพณีและค่านิยมมากกว่ากลุ่มที่เข้ามาเยี่ยมเยือน;
2. การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม   ที่ละเล็กละน้อยของลักษณะเฉพาะตัวของท้องถิ่น โดยเอาอย่างวัฒนธรรมของผู้เยี่ยมเยือนที่เข้มแข็งกว่า

ไวท์ (1974) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ภาษา โดยเป็นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษา ซึ่งได้เสนอถึงความสัมพันธ์ และความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลง โดยให้รูปแบบของแบบจำลองดังนี้

ที่มา : white(1974)

แผนภูมิ 2.2 แสดงแบบจำลองของการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมสามารถสังเกตได้จาก:

1. การเพิ่มขึ้นของงบประมาณในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างฤดูกาลท่องเที่ยว;
2. การสูญเสียเงินจากการขบเบาและการลักขโมย, การสูญเสียทรัพย์สินจากการทำลายทรัพย์สินของรัฐ, การยกยอก, การหลบเลี่ยงภาษีและการเจริญเติบโตของตลาดที่ผิดกฎหมาย :
3. การเพิ่มขึ้นของความเครียด :
4. การมีอยู่ของกฎหมายในการเพิ่มขึ้นของสายตรวจและการควบคุมการจราจรอาจจะนำไปสู่ความรู้สึกปลอดภัย

แนวความคิดเกี่ยวกับประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน

1. การประเมินผลกระทบของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

กนกพร (2540) กล่าวไว้ว่า ในการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวจะต้องศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยละเอียด ทำได้โดย

1.1 แปลภาพถ่ายทางอากาศ (Aerial Photograph) ซึ่งจัดทำโดยกรมแผนที่ทหารลงบนพื้นที่ในอัตราส่วน 1: 50,000 เพื่อนำมาจำแนกลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การแปลภาพถ่ายทางอากาศอาศัยหลักของการสะท้อนแสงของวัตถุต่าง ๆ บนพื้นผิวโลกในช่วงคลื่นต่าง ๆ กัน กล่าวคือในช่วงคลื่นที่ตามองเห็นได้ ลักษณะที่ปรากฏบนภาพถ่ายทางอากาศขาวดำนั้น ดินจะปรากฏเป็นสีเทาอ่อนหรือค่อนข้างขาว เพราะมีการสะท้อนแสงมากที่สุด พืชพรรณจะปรากฏสีเทาปานกลางค่อนข้างคล้ำ ส่วนน้ำจะมีสีเข้มที่สุด เพราะมีการสะท้อนแสงน้อยที่สุดเป็นต้น

1.2 จำแนกลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็นส่วน ๆ โดยใช้สัญลักษณ์เพื่อความชัดเจนเช่น

ที่อยู่อาศัย ใช้สัญลักษณ์ U

พื้นที่เกษตรกรรม ใช้สัญลักษณ์ A

พื้นที่ป่าไม้ ใช้สัญลักษณ์ F

พื้นที่แหล่งน้ำ ใช้สัญลักษณ์ W

พื้นที่อื่น ๆ เช่น เหมืองแร่ร้าง, ที่ลุ่มน้ำขัง, ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่มเตี้ย ใช้สัญลักษณ์ M

1.3 ทำการสำรวจภาคสนามเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเพิ่มเติมในรายละเอียดของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ

1.4 รวบรวมข้อมูลของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น

พื้นที่การเกษตร	ได้จาก สำนักงานเกษตรอำเภอ, จังหวัด
พื้นที่ป่าไม้	ได้จาก สำนักงานป่าไม้จังหวัด, เขต
พื้นที่เหมืองแร่	ได้จาก สำนักงานทรัพยากรธรณีจังหวัด

รวมทั้งแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะทำให้ทราบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทในช่วงเวลาต่าง ๆ

2. การประเมินผลกระทบสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

กนกพร (2540) กล่าวไว้ว่า การศึกษาทางด้านสังคม - เศรษฐกิจ เป็นการศึกษาที่รวบรวมปัจจัยทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ - สังคมส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว แต่ในขณะที่เดียวกันผลกระทบที่เกิดขึ้นส่งผลต่อความสมดุลในสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากโครงการไม่ค่อยไปกว่าทรัพยากรประเภทอื่น

เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม - เศรษฐกิจ ประกอบด้วยหลายปัจจัย การแบ่งขั้นตอนเพื่อทำการศึกษาค่าจะทำได้ง่ายต่อการเข้าใจยิ่งขึ้น โดยขั้นตอนพื้นฐานที่ใช้ในการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม-เศรษฐกิจ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

โดยทำการรวบรวมข้อมูลที่สามารถอธิบายสภาพสังคม - เศรษฐกิจ ในพื้นที่โดยพิจารณาจากสภาพสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน เช่น โรงเรียน, โรงพยาบาล, สวนสาธารณะ และสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 จำแนกปัจจัยที่สำคัญ

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมในข้อที่ 1 จะนำมาศึกษาเฉพาะข้อมูลหรือปัจจัยที่สำคัญอันอาจเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะต้องทำการเปรียบเทียบระหว่างสภาพที่มีการท่องเที่ยวและไม่มีการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงนโยบายต่าง ๆ ในท้องถิ่นซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นด้วย ในการประเมินผลกระทบทางด้านสังคม - เศรษฐกิจ ควรทำการตรวจสอบและแยกประเด็นผลกระทบ ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม - เศรษฐกิจ ได้แก่

- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร เช่น อัตราการย้ายถิ่น, อัตราการเพิ่ม เป็นต้น
- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เช่น โอกาสในการจ้างงาน, รายได้ประชากร ภาษี เป็นต้น

- การเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชากร เช่น การสาธารณสุข, ความปลอดภัย, สภาพบ้านพักอาศัย, ภูมิทัศน์ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

- การเปลี่ยนแปลงองค์กรในสังคม เช่น การศึกษา (โรงเรียน) , สถาบันบริการสาธารณสุข และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลง

การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากการท่องเที่ยว ปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ หากเป็นไปได้ควรคาดการณ์ในเชิงปริมาณ ซึ่งจะทำให้ได้ผลที่น่าเชื่อถือกว่า

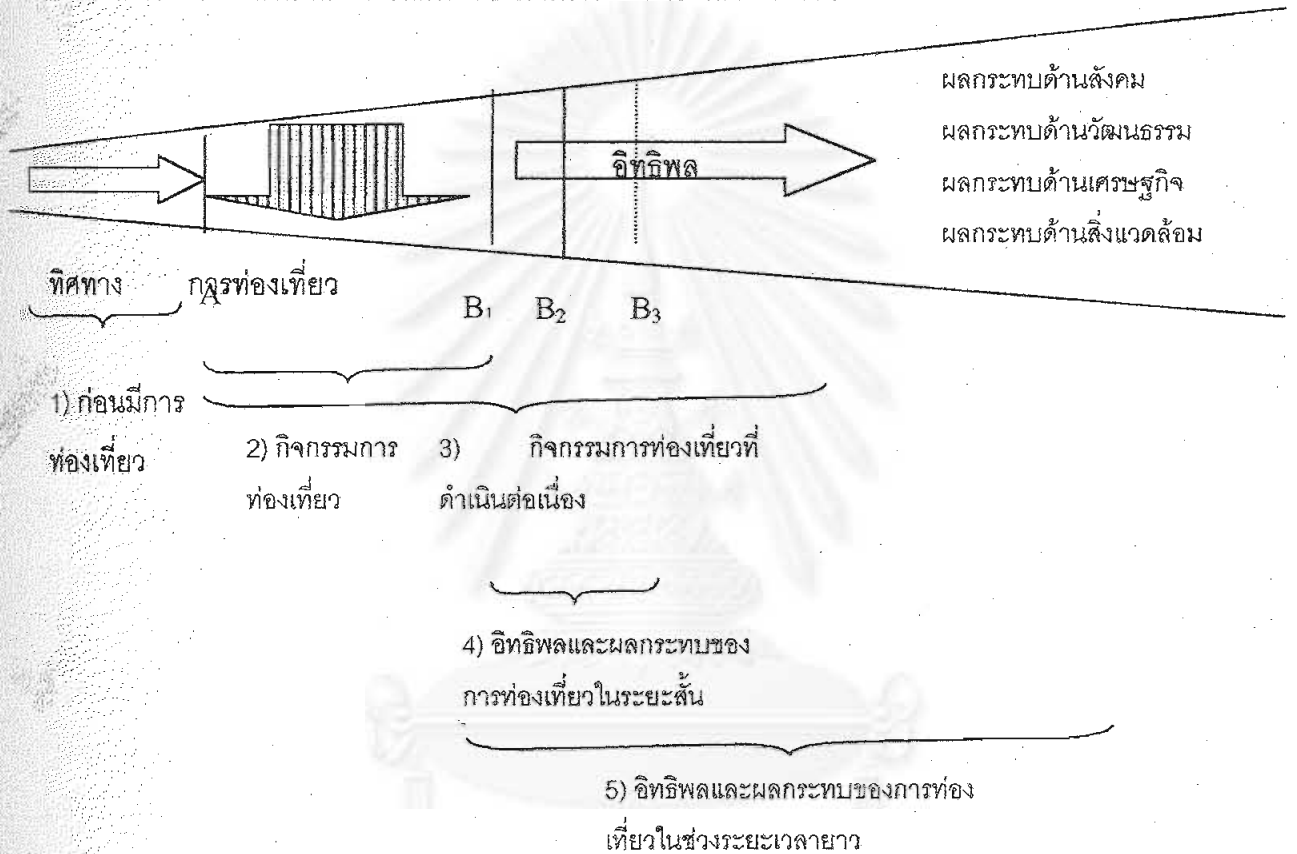
ขั้นตอนที่ 4 การเสนอการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการประเมินผลกระทบทางด้านสังคม - เศรษฐกิจ การเสนอการเปลี่ยนแปลงที่ได้จากการคาดการณ์ จะช่วยในการพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านบวกและด้านลบซึ่งหากมีตัวแปรใดได้รับผลกระทบด้านลบควรหามาตรการเพื่อลดผลกระทบนั้น ๆ ให้มากที่สุดที่จะสามารถปฏิบัติได้

Mathieson (1982) ได้สรุปตัวบ่งชี้ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมไว้ดังนี้

กลุ่มผลกระทบ	ตัวบ่งชี้ผลกระทบ
1. โครงสร้างประชากร	โครงสร้างอายุและเพศ, การย้ายถิ่น, การโยกย้ายที่อยู่อาศัย, ความหนาแน่นของประชากร และอุปนิสัย
2. ความเจริญทางสังคม(สังเกตจากความสะอาดและการบริการ)	การคมนาคม, ความสะอาดในการศึกษา, ความอิสระในการเลือก, การอนุรักษ์วิถีชีวิต
3. การเป็นสมาชิกในสถาบัน	กลุ่มศาสนา, กลุ่มทางสังคม, กลุ่มพลเมือง, การเมืองและกลุ่มทางกีฬา
4. ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว	คุณภาพของมาตรฐานของตำรวจ, อัตราอาชญากรรม,
5. ลักษณะเด่นทางจิตวิทยา	ความเครียดทางจิต, ความพอใจทางการงาน, การแสดงความเป็นตัวของตนเอง, การเคลื่อนย้าย, ความรู้สึกร่วมกันของชาติหรือชุมชน

Pearce (1981) กล่าวว่าผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว มีแนวคิดคือกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการพัฒนาการท่องเที่ยวและที่สำคัญ คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวมาสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จะส่งผลกระทบต่อประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบดังกล่าวจะแสดงออกมาในรูป การเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น สามารถจะวัดหรือแสดงให้เห็นว่าเป็นผลจากอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ดังนี้

แผนภูมิ 2.3 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยว

หมายเหตุ

- A คือ จุดเริ่มต้นที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว
- B₁ คือ จุดสิ้นสุดของกิจกรรมการท่องเที่ยว ระยะที่ 1
- B₂ และ B₃ คือ จุดสิ้นสุดของกิจกรรมการท่องเที่ยว ระยะที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

จากแผนภูมิเห็นการวิวัฒนาการของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจากสภาพที่ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว มาสู่การมีกิจกรรมการท่องเที่ยว (A → B₁, B₂, B₃) และอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายความว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่และประชากรในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้อาจเป็นไปในรูปต่อต้าน ยอมรับ หรือปรับปรุง ดัดแปลงเป็นของใหม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

เอกสารงานวิจัยภายในประเทศ

ปิยนุช คงวิทยากุล (2540) ได้ทำการศึกษาในเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการของการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการใช้ที่ดิน รวมถึงการเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการป้องกัน เพื่อลดผลกระทบที่เป็นปัญหาต่อพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสมุยแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง คือช่วงแรก ก่อน พ.ศ. 2513 ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2513-ปัจจุบัน การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะสมุยได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดินในลักษณะการขยายตัวของสถานที่พักผ่อนประเภทบังกะโล และโรงแรม แต่ได้เริ่มมีการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขายในช่วงที่ 4 นี้เอง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจำแนกได้เป็น 4 สาขาหลัก คือ สาขากายภาพ ได้แก่ ด้านทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรอากาศ สาขานิเวศวิทยา ได้แก่ ด้านทรัพยากรสิ่งมีชีวิตบนบกและด้านทรัพยากรสิ่งมีชีวิตในน้ำ สาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ได้แก่ ด้านการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐาน และสาขาคุณค่าคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคม สุนทรียภาพและการพักผ่อนหย่อนใจ

ผลกระทบด้านลบปรากฏ ในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ และสาขาคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตเท่านั้น ในขณะที่ผลกระทบด้านลบปรากฏในทุกสาขา โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบได้แก่พื้นที่ที่ตลอดชายฝั่งทะเลรอบเกาะสมุย โดยเฉพาะในด้านตะวันออกของเกาะสมุย ได้แก่ บริเวณหาดเฉวง หาดละไม อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะสมุย พื้นที่ได้รับผลกระทบรองลงมาได้แก่ บริเวณตอนเหนือของเกาะสมุย ได้แก่ หาดแม่ น้ำ หาดบ่อผุด หาดบางรักษ์ หาดเชิงมน หาดยายน้อย นอกจากนี้พื้นที่ตอนในของเกาะซึ่งมีสภาพเป็นป่าเขา พรุ หนองน้ำ ป่าชายเลน ก็ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นกัน โดยมีผลกระทบด้านลบในระดับสูงมากใน 3 สาขา คือ ด้านการใช้ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐาน และเศรษฐกิจสังคม

ขณะนี้เกาะสมุยได้ก้าวมาถึงขั้นตอนการเป็นบิกแม้นตามแนวคิดของ Butler ซึ่งจากผลกระทบที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มว่าเกาะสมุยจะเข้าสู่ขั้นตอนการหยุดนิ่งและเสื่อมในที่สุด ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขและควบคุมผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดินของเกาะ สมุย จึงเสนอแนะให้มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน โดยแบ่งเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยว เขตควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว เขตอนุรักษ์ และเขตสงวน การควบคุมการพัฒนาตามแนวยาว การปรับปรุงผังเมืองรวมสำหรับโครงสร้างพื้นฐานเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการปรับปรุงมาตรฐานและระบบถนน การเก็บและกำจัดขยะ การจัดการน้ำบาดน้ำเสีย แหล่งน้ำดิบเพื่อการประปา

ปรีชา อุปโยธิน และสุรียา วีรวงษ์ (2521) ได้ทำการศึกษาในเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตการณ์ในพื้นที่ 4 แบ่งตามประเภทของกิจกรรมท่องเที่ยว คือ สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และแหล่งแสดงนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาโดยรวมพบว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆในพื้นที่ โดยเฉพาะในด้านสังคมนั้นการท่องเที่ยวให้เกิดการจ้างงาน และการกระจายรายได้ในท้องถิ่น หากแต่รายได้ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และเป็นแรงงานที่ระดับความรู้ความชำนาญต่ำเสียเป็นส่วนใหญ่ แรงงานที่มีฝีมือและรายได้สูงส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่นที่มาจากกรุงเทพมหานคร ส่วนการเจริญเติบโตของชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัดในรูปของการค้าและการบริการ อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน กล่าวคือ ที่ดินที่มีคุณภาพเหมาะสมกับการเกษตรเปลี่ยนไปสู่พาณิชย์กรรมสูงขึ้นได้ในอนาคต ตลอดจนการนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม และการบริการ และการบุกรุกที่ดินในเขตป่าสงวนในที่สุด ส่วนทางวัฒนธรรม ค่านิยมในท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ยึดมั่นในความผูกพันที่มีต่อครอบครัว และระเบียบวินัยทางสังคมมาเห็นความสำคัญของเงินตรามากกว่า อีกทั้งมีการรับเอาอิทธิพลด้านการบริโภคมาใช้ในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะในเรื่อง เครื่องมือเครื่องใช้ การแต่งกาย ภาษาพูด หรือพฤติกรรมจากคนต่างถิ่น สำหรับปัญหาสังคมอันสืบเนื่องมาจากกิจกรรมท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเรื่องโสเภณีหรืออาชญากรรม พบว่าไม่ได้มีต้นเหตุโดยตรงจากการท่องเที่ยว หากแต่การท่องเที่ยวอาจเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ปัญหาต่างๆเหล่านั้นคงอยู่ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงมิใช่อยู่ที่การหยุดสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยว ความร่วมมือของทุกฝ่ายในการช่วยขจัดปัญหาเป็นสิ่งจำเป็น

ธรรมรงค์ อุทัยรังสี (2529) ทำวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน ในบริเวณเกาะสมุย สุราษฎร์ธานี พบว่าการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวมีส่วนก่อให้เกิดรูปแบบการใช้ที่ดินแบบใหม่ขึ้นมาอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ความเจริญด้านต่างๆดำเนินไปนั้น ที่ดินในบริเวณพื้นที่หลายแห่งบนเกาะสมุยถูกจับจองเพื่อใช้ในกิจการต่างๆ นับตั้งแต่โรงแรม บังกะโล อาคารพาณิชย์ แหล่งท่องเที่ยว ท่าเรือ สนามบิน โรงพยาบาล ธนาคาร และสถานีตำรวจ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานประเภทอื่นๆนอกจากพื้นที่บริเวณชายหาดแล้ว ที่ดินบริเวณที่สูงในเกาะสมุยก็ถูกนำไปใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยวด้วย

จากการที่เกาะสมุย มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมไปสู่การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมและบริการต่างๆผลที่ตามมาก็คือ ที่ดินมีราคาสูงขึ้น เจ้าของที่ดินหรือเกษตรกรชาวเกาะสมุยหาประโยชน์จากการขายที่ดิน พร้อมทั้งนำไปสู่การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรซึ่ง

สามารถส่งผลกระทบต่อต้นการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และภาคอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยวในอนาคต ตลอดจนนำไปสู่ปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินและการย้ายถิ่นในที่สุด

ในปัจจุบันปัญหาความขัดแย้งในด้านการใช้ที่ดินระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นยังไม่ปรากฏเด่นชัด แต่ในทางกลับกันกิจกรรมท่องเที่ยวสามารถช่วยลดปัญหาด้านการใช้ที่ดินไม่ได้ประโยชน์เต็มที่ในเกาะสมุย โดยมีการตัดแปลงพื้นที่เกษตรกรรมที่ให้ผลตอบแทนต่ำและพื้นที่กร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ในด้านกิจกรรมท่องเที่ยว

ส่วนในด้านการกระจายประชากร และการย้ายถิ่น ภายหลังจากมีกิจกรรมท่องเที่ยวเข้าไปมีบทบาทภายในเกาะสมุยแล้ว ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณท่องเที่ยวต่าง ๆ บนเกาะแห่งนี้มีการรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนมากขึ้นกว่าเดิม ขณะที่หลายท้องที่มีจำนวนประชากรลดลง ซึ่งลักษณะดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพการตั้งถิ่นฐาน การใช้ที่ดินและการเคลื่อนย้ายของประชากรบนพื้นที่ที่เสียเปรียบไปสู่พื้นที่ที่ได้เปรียบ ทั้งนี้เป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่และระดับการพัฒนาในพื้นที่ โดยเฉพาะย่านที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจสูง การคมนาคมขนส่งสะดวกและย่านที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนจนการย้ายถิ่นออกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ บนแผ่นดินใหญ่ด้วย

จากการสำรวจทัศนคติต่อการท่องเที่ยว พบว่า ชาวเกาะสมุยมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวและต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในเกาะสมุยให้มากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มพูนรายได้ ทำให้ที่ดินราคาสูงขึ้นและเป็นปัจจัยที่นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แต่ในทางกลับกันชาวเกาะสมุยยอมรับว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต และก่อให้เกิดปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และการย้ายถิ่น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้คือ ควรมีการทำแผนหลักกำหนดย่านการใช้ที่ดินในเกาะสมุย การเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาเกาะสมุย การยกฐานะของสุขาภิบาลเกาะสมุยให้เป็นเทศบาลตำบล การบรรจุนโยบายและโครงการพัฒนาของเกาะสมุยไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี การส่งเสริมการประกอบอาชีพของชาวเกาะและการออกกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ที่ดินบังคับใช้ในเกาะสมุยด้วย

ประการดี ผ่าทองจีน (2538) จากการศึกษาเรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีก่อให้เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดินใน 2 ลักษณะ คือ การขยายตัวของสถานที่พักแรมประเภทโรงแรมและรีสอร์ทต่างๆ และการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นจุดขาย ซึ่งอยู่ในรูปคอนโดมิเนียม สนามกอล์ฟ และที่ดินจัดสรร การขยายตัวการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในพื้นที่

ที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามการกระจายตัวของการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มชายฝั่งทะเล กลุ่มชุมชนเมือง กลุ่มแก่งกระเจาน และกลุ่มฝั่งตะวันตกของชะอำ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจำแนกได้เป็น 4 สาขาหลักคือ สาขากายภาพ ได้แก่ ด้านภูมิสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรน้ำ สาขานเวศวิทยา ได้แก่ ด้านป่าไม้และป่าชายเลน สาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ได้แก่ ด้านการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐาน และคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคม คุณภาพและการพักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบสูงสุด คือพื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยมีผลกระทบอยู่ในขั้นรุนแรงมากในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ด้านการใช้ที่ดินและโครงสร้างพื้นฐาน สาขาคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตในด้านสุนทรียภาพ และสาขากายภาพด้านภูมิสิ่งแวดล้อม พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบรองลงมาคือ พื้นที่ชายฝั่งตะวันตกของชะอำ โดยมีผลกระทบรุนแรงมากในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ด้านการใช้ที่ดิน และสาขาคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับพื้นที่แก่งกระเจานั้น ผลกระทบรุนแรงมากเพียงในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ด้านการใช้ที่ดิน โดยแบ่งเป็นเขตพัฒนา เขตควบคุมการพัฒนา เขตอนุรักษ์และเขตสงวน กำหนดมาตรการทางภาษีเพื่อควบคุมการใช้ที่ดิน ตลอดจนเร่งดำเนินการจัดทำผังเมืองรวมและกำหนดบทบาทของชุมชน สำหรับโครงสร้างพื้นฐานเสนอให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและหาแหล่งน้ำดิบเพิ่มเติม ส่วนด้านเศรษฐกิจและสังคม เสนอให้ใช้มาตรการทางภาษีควบคุมการกว้านซื้อที่ดิน และสนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย วิสูตร วิเศษจินดา และอรพรรณ สุขเกษม (1995) ทำการศึกษาเรื่อง Socio-economic Impact of the Development of Tourism in Cha-am and Hua-Hin ได้แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 บริเวณ คือบริเวณที่ได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวและได้รับผลกระทบโดยตรง บริเวณที่เป็นชุมชนโดยรอบของบริเวณแรก ซึ่งเป็นบริเวณที่รองรับการขยายตัวของบริเวณแรก และบริเวณที่อาจไม่ได้รับอิทธิพลจากการท่องเที่ยวจากเขตแรกและเขตที่สองในอนาคตอันใกล้ ปัญหาและผลกระทบการท่องเที่ยวต่อกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมีค่อนข้างน้อย ความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นไม่รุนแรง ปัญหาที่ประชาชนคิดว่าควรแก้ไขคือเรื่องมลพิษทางน้ำและปัญหาเรื่องน้ำ ผลกระทบทางด้านบวกที่เกิดขึ้นสรุปจากแบบสอบถามได้แก่ หมู่บ้านได้รับการพัฒนามากขึ้น มีการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ดีขึ้น มีครัวเรือนมากขึ้นและมีรถยนต์และพาหนะมากขึ้น ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตที่สูงขึ้น มีสวัสดิการสังคมที่ดีขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น มีบริการสาธารณสุขที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านลบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมน้อยลง อาจจะเนื่องมาจากการสื่อสารระหว่างประชาชนน้อยลง และร่วมมือกันน้อยลง

พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลง มีโสเภณีมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน้อยลง สังคมเสื่อมทรามลงนำไปสู่ครอบครัวแตกแยกประชาชนไม่ได้รับการสนับสนุนให้การศึกษาในระดับสูงขึ้นเนื่องจากแรงดึงของความต้องการแรงงานสู่ภาคบริการ จำนวนผู้มีที่ดินทำกินน้อยลง มีนักลงทุนซื้อที่ดินจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีหนี้สินมากจึงขายที่ดินให้นักลงทุน

เอกสารงานวิจัยต่างประเทศ

Noronba (1979) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวในเกาะบาห์ลีประเทศอินโดนีเซีย โดยวิธีการรวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆพอสรุปได้ว่า นอกจากในด้านการสร้างงานสร้างอาชีพแล้ว ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อรูปแบบการกระจายตัวของประชาชนและการใช้ที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มจำนวนประชากร การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร การขึ้นราคาที่ดินหรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาคเกษตรกรรมไปสู่การค้าและบริการ กล่าวคือในช่วงปี 1971 - 1981 เกาะบาห์ลีมีอัตราการเพิ่มประชากรสูงขึ้นร้อยละ 2.50 ต่อปี และส่วนใหญ่จะปรากฏในย่านการท่องเที่ยวแหล่งต่างๆทั้งที่บาดุง (Badung) เกียนยาร์ (Gianyar) และกลุงกุง (Klungkung) ซึ่งส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานของบาห์ลี โดยเฉพาะที่บาดุงนั้นพบว่าในปี 1973 คนมีงานทำเพียง 40,380 คน หรือมีเพียงร้อยละ 31 ของแรงงานทั้งหมด ส่วนที่เหลือซึ่งมีถึงร้อยละ 69 นั้นต้องตกเป็นคนว่างงาน ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอพยพโยกย้ายเข้ามาทำงานในเกาะบาห์ลีของคนต่างถิ่น ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลอินโดนีเซียถึงกับออกกฎหมายห้ามมิให้คนต่างถิ่นเข้ามาทำงานหรืออาศัยอยู่ และแทบจะไม่ได้รับผลในทางปฏิบัติ ส่วนในเรื่องราคาที่ดินนั้น พบความเคลื่อนไหวดังกล่าวตั้งแต่ปี 1968 ซึ่งเป็นปีแรกเริ่มมีการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว กล่าวคือในช่วงปี 1969-1970 ราคาที่ดินในชานูร์ซึ่งเป็นชุมชนเมืองแห่งหนึ่งในเกาะบาห์ลีมีราคาเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 79-114 และอีกแห่งหนึ่งคือ คูตาร์ พบว่ามีราคาเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 43-100 แต่ในทางตรงกันข้าม ราคาที่ดินสวนหรือไร่นามีราคาเพิ่มสูงขึ้นเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การซื้อขายที่ดินในบาห์ลีส่วนใหญ่ขายให้แก่คนต่างถิ่นโดยเฉพาะชาวอินโดนีเซียที่มาจากกรุงจาการ์ตา

จะเห็นได้ว่า แม้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางสังคมที่มีมาช้านานและได้รับการพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมบริการแขนงหนึ่งซึ่งผลต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวางดังได้กล่าวมาข้างต้น แต่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมามักจะมุ่งเน้นไปในด้านผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ส่วนผลกระทบที่มีต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินโดยตรงนั้นมักถูกละเลย ฉะนั้นจึงควรให้ความสนใจ

เพิ่มมากขึ้นเพราะผลกระทบดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องในระยะยาวทุกๆด้าน ทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

H. Robinson (1976) ได้กล่าวถึงตัวอย่างโครงการการกำหนดเขตการใช้ที่ดินในแผนการท่องเที่ยวของภูมิภาค Languedoc-Roussillon และการวางแผนการใช้ที่ดินของ La Grande Motte ในหนังสือ Aspect Geography : Geography of Tourism ว่า Languedoc-Roussillon เป็นภูมิภาคชายฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของฝรั่งเศสเป็นแนวแคบมีความยาว 193 กม. ทอดยาวตั้งแต่ Aigues-Mortes ไปจนถึงชายแดนติดประเทศสเปน ลักษณะของพื้นที่ประกอบด้วยสันทราย แอ่งน้ำหนองบึงต่างๆ ถึงแม้ว่าจากลักษณะเดิมของลักษณะภูมิประเทศมิได้มีลักษณะดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมากนัก แต่ได้รับการเอใจใส่พัฒนาเป็นอย่างดีโดยรัฐบาลฝรั่งเศส เนื่องจากภูมิภาคมีแหล่งน้ำมากก็ฟ้าทางน้ำจึงได้รับความนิยมมากในบริเวณนี้ ภาคเอกชนได้เข้ามาลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬาทางน้ำมาก จนมีการกว้างซื้อที่ดินเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล การกว้างซื้อที่ดินแก้งำไรเพื่อรอการพัฒนาจากภาครัฐมากขึ้น การพัฒนาของภูมิภาคนี้จึงมีเส้นทางที่ไม่ประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน รัฐบาลฝรั่งเศสในปี 1964 ได้ตั้งคณะทำงานที่เรียกว่า Mission Interministrielle Pour l'Aménagement Touristique du Littoral Languedoc-Roussillon จัดบซื้อที่ดินในเริ่มแรกจำนวน 74,000 เฮคเตอร์ เพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันการแก้งำไรที่ดิน รัฐบาลได้ดำเนินการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ดังกล่าวโดยการสร้างสาธารณูปโภคสาธารณูปการขั้นพื้นฐาน และโครงการอื่นจนสำเร็จสมบูรณ์ได้แก่ การทำแหล่งน้ำหนองบึงต่างๆ ให้สะอาด ท่าเรือ ทางหลวง สนามบิน ตลอดจนการวางท่อร้อยสายไฟฟ้าและน้ำประปาไว้เป็นที่เรียบร้อย หลังจากนั้นคณะทำงานชุดดังกล่าวมีอำนาจเต็มที่ในการขายที่ดินที่ได้รับการพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ให้แก่เอกชนในราคารวมค่าพัฒนาสาธารณูปโภคสาธารณูปการต่างๆแล้ว รัฐดำเนินการโดยมิได้แสวงหาประโยชน์ ในขณะที่ภาคเอกชนซื้อที่ดินในราคาที่เหมาะสมพร้อมสาธารณูปโภคครบครัน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาค Languedoc-Roussillon จึงมีการวางแผนทางด้านกายภาพและสอดคล้องประสานอย่างดีในความร่วมมือทางการเงินระหว่างภาครัฐและเอกชน รัฐบาลได้กำหนดให้การพัฒนากระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว 6 บริเวณด้วยกัน และควบคุมพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่ทั้ง 6 ไม่ให้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อ (1) ป้องกันการพัฒนาแบบ Ribbon Development (2) อนุรักษ์ชายฝั่ง (3) ประหยัดค่าจัดสร้างระบบสาธารณูปโภค และ (4) กระจายรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ทั่วถึงทั้งภูมิภาค พื้นที่ท่องเที่ยวหลักสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นได้ บริเวณ 50,000 เตียง เมื่อรวมห้องพักที่มีอยู่เดิมในภูมิภาคจะมีห้องพักรวมทั้ง 450,000 เตียง

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ตั้งจุดให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในภูมิภาคดังกล่าวมีการพัฒนาระบบโครงข่ายถนนจนเสร็จสมบูรณ์ใน 1970 La Grande Motte รัศมีขนาด 50,000 ตารางเมตร เป็นตัวอย่างที่ดีของการวางแผนการใช้ที่ดิน บริเวณ La Grande Motte เป็นศูนย์กลางของพื้นที่ท่องเที่ยวในบริเวณตะวันออกด้านเหนือสุดของบริเวณนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการจราจรและความแออัดของการพัฒนาในพื้นที่ติดกับชายหาด ถนนหลักได้ถูกสร้างถอยห่างจากชายหาดเข้าไปประมาณ 200 เมตร การเข้าสู่ชายหาดอาศัยระบบถนนสายรองที่ตั้งฉากกับถนนสายหลัก ระบบถนนเช่นนี้ช่วยดึงเอาการจราจรออกไปจากแหล่งท่องเที่ยวชายหาด โดยไม่ให้ความสะดวกรวดในการเข้าถึงลดลง ขณะเดียวกันพื้นที่ภายใน La Grande Motte เอง ประกอบด้วยระบบทางเท้าที่ทั่วถึงทำให้ทุกส่วนของ รัศมีสามารถเดินทะลุชายหาดได้โดยให้ระยะเวลาสั้นๆ

สถาบันวิทยบริการ
วชิราวุฒวิทยาลัย

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานของเกาะช้าง

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกาะช้าง เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพพื้นที่ของเกาะช้างที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นปัญหาและที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้การท่องเที่ยวเกิดการ พัฒนา เพื่อนำไปศึกษาถึงพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้างต่อไป

ประวัติความเป็นมา

เกาะช้างเป็นที่นิยมตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมีน้ำตกธารมะยมซึ่งมีพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่หลายพระองค์เคยเสด็จประพาส ดังปรากฏพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธยอยู่บนแผ่นหินผาที่น้ำตก อาทิ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมื่อปีพุทธศักราช 2419 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมื่อพุทธศักราช 2465 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสพุทธศักราช 2470 และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 เสด็จประพาสเมื่อ วันที่ 17 มีนาคม พุทธศักราช 2516

นอกจากนี้ เมื่อคราวสงครามอินโดจีน จังหวัดตราดยังมีชื่อทางยุทธนาวีที่เกาะช้าง กล่าวคือ ในช่วงปี 2483-2484 ไทยกับฝรั่งเศสเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนทางตะวันออก เนื่องจากฝรั่งเศสเข้ามายึดครองจันทบุรี ตั้งแต่ปี 2446 วันที่ 16 มกราคม 2484 ฝรั่งเศสได้ส่งเครื่องบินลาดตระเวนเข้ามาในน่านฟ้าไทย บริเวณเกาะช้าง เกาะกูด เกาะเสม็ด และลัดทึบ กองบินจันทบุรีจึงได้ส่งเครื่องบินขึ้นสกัดและยิงขับไล่ ต่อมาในวันที่ 17 มกราคม 2484 ฝรั่งเศสได้ส่งเครื่องบินมาลาดตระเวนที่เกาะช้างซ้ำอีก และทิ้งระเบิดบริเวณเกาะง่าม เรือรบหลวงสงขลา และเรือรบหลวงชลบุรี ใช้ปืนต่อสู้อากาศยานยิงตอบโต้จนเครื่องบินข้าศึกตกทะเลไปทางด้านทิศใต้ของเกาะหวาย (อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง) เรือรบของข้าศึก 7 ลำ นำโดยเรือลาดตระเวน ลามอตตีปีกต์ รุกล้ำเข้ามาทางด้านใต้ของเกาะช้างและระดมยิงอาคารบนเกาะง่ามของไทยแล้วเปลี่ยนมาโจมตีเรือรบของฝ่ายไทยอย่างหนัก เรือรบของฝ่ายไทยยิงต่อสู้แต่ในที่สุดต้องสูญเสียเรือรบหลวง 3 ลำ คือ เรือหลวงสงขลา เรือรบหลวงชลบุรี และเรือรบหลวงธนบุรี แม้จะสามารถขับไล่ข้าศึกที่มีกำลังเหนือกว่าให้ล่าถอยไปได้ แต่ฝ่ายไทยต้องสูญเสียทั้งเรือและทหารไปจำนวนหนึ่ง

เหตุนี้ในวันที่ 17 มกราคมของทุกปี กองทัพเรือจึงถือเป็นวันทำบุญประจำปี เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ทหารเรือไทยที่ได้สละชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อปกป้องแผ่นดินไทยในครั้งนั้น

สำหรับเหตุผลและความเป็นมาของการประกาศจัดตั้ง เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเนื่องจากในปี 2510 จังหวัดตราดได้ทำการสำรวจบริเวณน้ำตกธารมะยม และได้มีหนังสือส่งรายงานการสำรวจเบื้องต้นของน้ำตกธารมะยม ซึ่งตั้งอยู่บนเกาะช้าง อำเภอแหลมงอบ(ในสมัยนั้น) จังหวัดตราด ให้กรมป่าไม้พิจารณาจัดตั้งเป็นวนอุทยาน ซึ่งในปี 2516 กรมป่าไม้ได้ให้ความเห็นชอบในหลักการให้จัดตั้งเป็นวนอุทยานน้ำตกธารมะยม และกรมป่าไม้ได้มีหนังสือให้จังหวัดตราดรับไปดำเนินการในการจัดตั้งอุทยานน้ำตกธารมะยมในปี 2518

ต่อมาคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 2/2524 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2524 ให้ดำเนินการจัดบริเวณเกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลอีกแห่งหนึ่ง กรมป่าไม้จึงได้จัดทำการศึกษาข้อมูลรายละเอียด ทั้งดำเนินการปรับปรุงวนอุทยานน้ำตกธารมะยมเพื่อยกฐานะเป็นอุทยานแห่งชาติต่อไป จากรายงานข้อมูลการสำรวจพบว่าเกาะช้างและเกาะบริวารสภาพทั่วไปมีทิวทัศน์สวยงาม มีน้ำตกและสัตว์ป่าหลายชนิดอาศัยอยู่ตลอดจนความสำคัญในอดีตของยุทธนาวีที่เกาะช้าง เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2484 ที่ได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ของกองทัพเรือ เพื่ออนุรักษ์น่านน้ำประวัติศาสตร์และสภาพธรรมชาติของหมู่เกาะในทะเล กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้เสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ มีมติในการประชุม ครั้งที่ 1/2525 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2525 เห็นควรจัดตั้งหมู่เกาะช้างเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินเกาะช้างและเกาะใกล้เคียงในท้องที่ตำบลเกาะช้างและตำบลเกาะหมาก อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ให้เป็นอุทยานแห่งชาติซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 197 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2525 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 45 ของประเทศไทย

ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ประกอบด้วยเกาะต่างๆในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทยจำนวน 40 เกาะ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 406,250 ไร่ หรือ 650 ตารางกิโลเมตร (รวมพื้นน้ำและทะเล) เกาะช้าง เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดทางฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย และใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ มีเนื้อที่ประมาณ 268,125 ไร่ หรือ ประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของแหลมงอบ ห่างจากชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านแหลมงอบประมาณ 8 กิโลเมตร

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 11 องศา 45 ลิปดาเหนือ ถึง 12 องศา 10 ลิปดาเหนือ และอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 102 องศา 15 ลิปดาตะวันออก ถึง 102

องศา 31 ลิปดาตะวันออก ในท้องที่กิ่งอำเภอเกาะช้างและหมู่เกาะรัง กิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ด้านเกาะช้างจดทะเล ติดชายฝั่งตำบลบางปัด อำเภอแหลม งอบ จังหวัดตราด
ทิศใต้	ด้านเกาะรัง ตำบลเกาะหมาก กิ่งอำเภอเกาะกูด จดทะเลอ่าว ไทยไปทางทิศใต้ของอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ด้านเกาะไม้ซี้ใหญ่ เกาะหมอนนอก จดอ่าวตราดและแหลมน้ำ
ทิศตะวันตก	ด้านเกาะช้างจดทะเลอ่าวไทยด้านทิศตะวันตก

การปกครอง

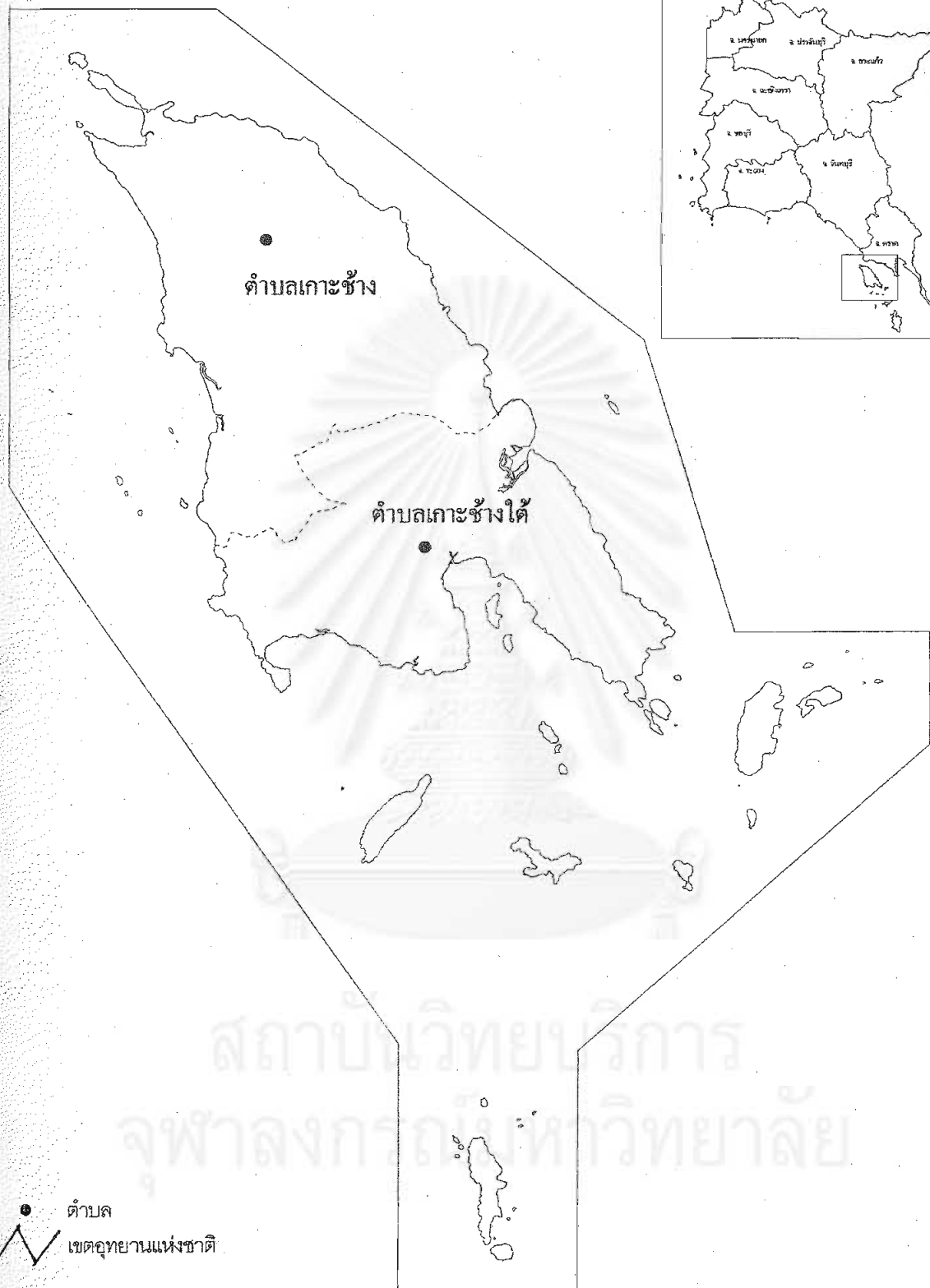
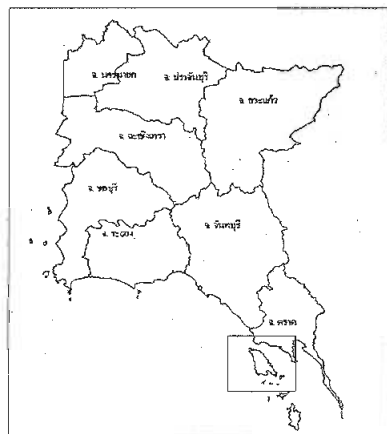
ในปี 2440 เกาะช้างได้รับการยกฐานะจากทางการให้เป็น อำเภอเกาะช้าง และตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่บ้านด่านเก่าในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลเกาะช้างในปัจจุบัน จนถึงปี 2450 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมาตั้งที่ฝั่งบ้านแหลมงอบ ตำบลแหลมงอบ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นอำเภอแหลมงอบ เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2482 พื้นที่เกาะช้างจึงเป็นที่ตั้งของตำบลเกาะช้างซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอแหลมงอบ และต่อมาได้แยกตำบลเกาะช้างเดิมออกเป็นอีกหนึ่งตำบล คือตำบลเกาะช้างใต้

ต่อมาในวันที่ 30 เมษายน 2537 ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเกาะช้างโดยมีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอเกาะช้าง ปัจจุบันมีที่ทำการชั่วคราวโดยของใช้อาคารของที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง หน่วยการมะยมอยู่

เขตการปกครองกิ่งอำเภอเกาะช้าง แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ตำบล 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลเกาะช้าง และตำบลเกาะช้างใต้

อาณาเขตการปกครองของกิ่งอำเภอเกาะช้าง

1. ทิศเหนือ จด อ่าวไทย
2. ทิศตะวันตก จด อ่าวไทย
3. ทิศตะวันออก จด อำเภอแหลมงอบ
4. ทิศใต้ จด เขตกิ่งอำเภอเกาะกูด

แผนที่ 3.1 แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของเกาะช้าง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

สภาพภูมิประเทศ

เกาะช้างส่วนใหญ่มีภูเขาอยู่ตอนกลางเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด เกาะช้างมีความยาวจากทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 30 กิโลเมตร กว้างประมาณ 14 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นภูเขาเกือบตลอดทั้งเกาะมีความสูงของระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 10-700 เมตร โดยมียอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดเขาใหญ่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 743 เมตร รองลงมาคือ เขาตอมปราสาทหนึ่งสูง 661 เมตร เขาปลายคลองถ้ำสูง 609 เมตร นอกจากนี้ยังประกอบด้วย เขาล้าน เขาจอม เขาหอม เขาอีแอ่น เขาคลองมะยม เขาปลายคลองหิน เขาน้อย เขาสลักคอก เขาคลองถ้ำ เขาเจ๊กแบ้ และเขาหินโค้ง มีที่ราบซึ่งนับว่าใหญ่ตามชายฝั่งทะเลบางแห่ง คือ ที่หมู่บ้านสลักเพชร และหมู่บ้านสลักคอก ซึ่งทางตอนใต้ของเกาะ และหมู่บ้านคลองสน อยู่ตอนเหนือของเกาะ กับที่อ่าวคลองพร้าวอยู่ทางตะวันตกของเกาะ นอกจากนี้ก็เป็นที่ยาบริมฝั่งบางแห่ง หาดด้านตะวันออกของเกาะเป็นหาดโคลนและหิน เป็นหน้าผาแคบ ส่วนหาดทางด้านตะวันตกเป็นหาดทรายและหินเป็นหินหน้าแคบ ชายฝั่งบางตอนเป็นฝั่งชันไม่มีหาด

โครงข่ายคมนาคม

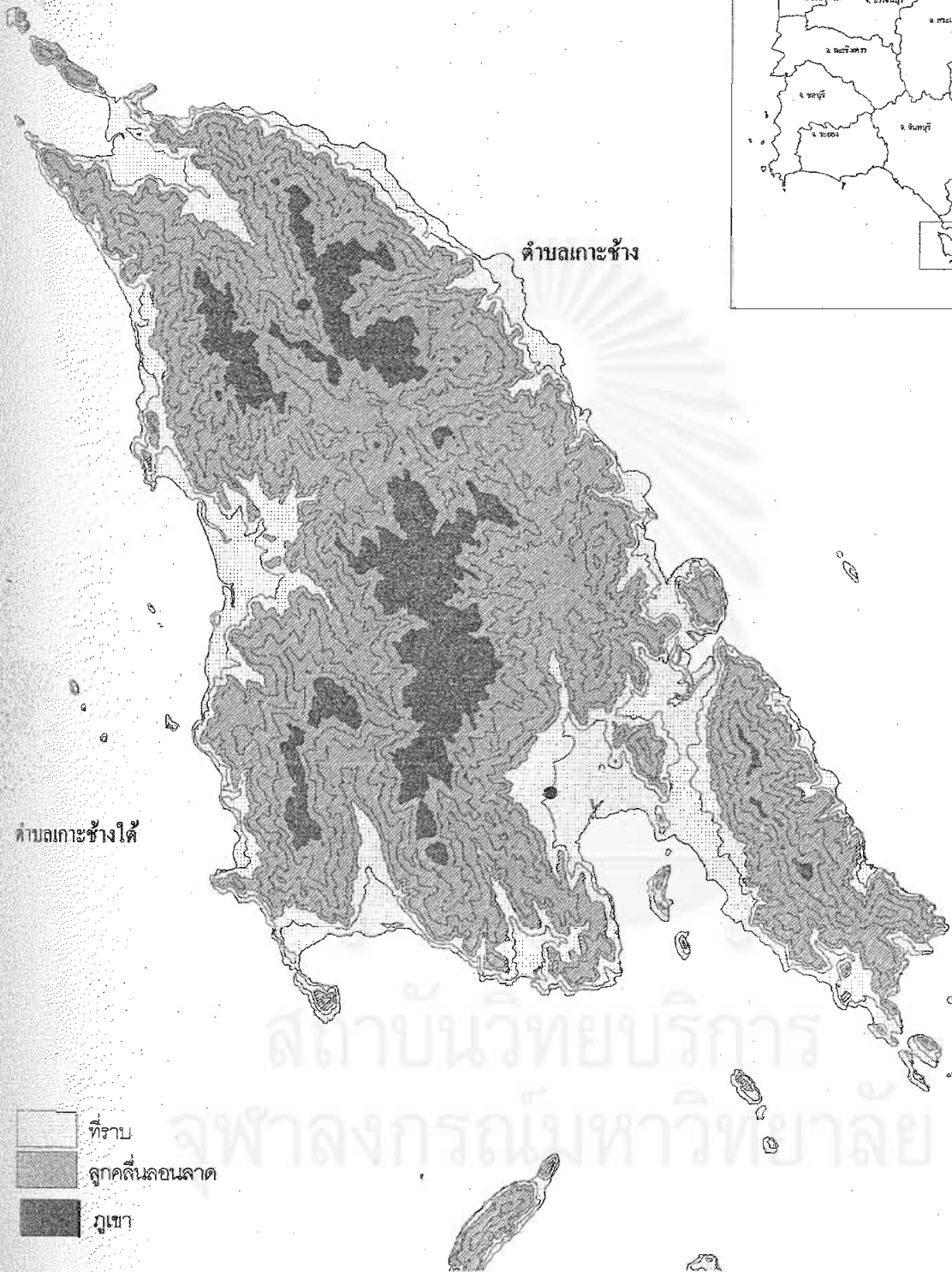
1. เส้นทางรถยนต์

การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางโดยใช้การคมนาคมทางบกได้

2 ทางคือ

1. สายบางนา - ตราด (ตามเส้นทางหมายเลข 34, 3138, 3) ผ่านจังหวัดชลบุรี - ระยอง - จันทบุรี - ตราด ระยะทางประมาณ 385 กิโลเมตร
2. สายบางนา - ชลบุรี - แกลง - จันทบุรี - ตราด ระยะทางประมาณ 315 กิโลเมตร (ตามเส้นทางหลวงหมายเลข 34, 344, 3)

เมื่อถึงจังหวัดตราด แล้วจะต้องเดินทางไปท่าเรือแหลมฉบังตามเส้นทางหลวงหมายเลข 3148 (ถนนสายตราด - แหลมฉบัง) ระยะทาง 16.9 กิโลเมตรหากเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง มีรถโดยสารทั้งแบบธรรมดา และรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งเอกมัยไปถึงจังหวัดตราดแล้วต่อรถสองแถวประจำทางไปท่าเรือแหลมฉบัง หรือหากจะเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 3 ถนนสุขุมวิท ถึงท่าลวด อำเภอเขาสมิงหากไม่เข้าตัวเมืองตราดก็ต้องแยกไปตามถนนทางหลวงหมายเลข 3156(สายท่าลวด - แหลมฉบัง) ผ่านบ้านบางกระดานไปจนถึงท่าเรือแหลมฉบัง

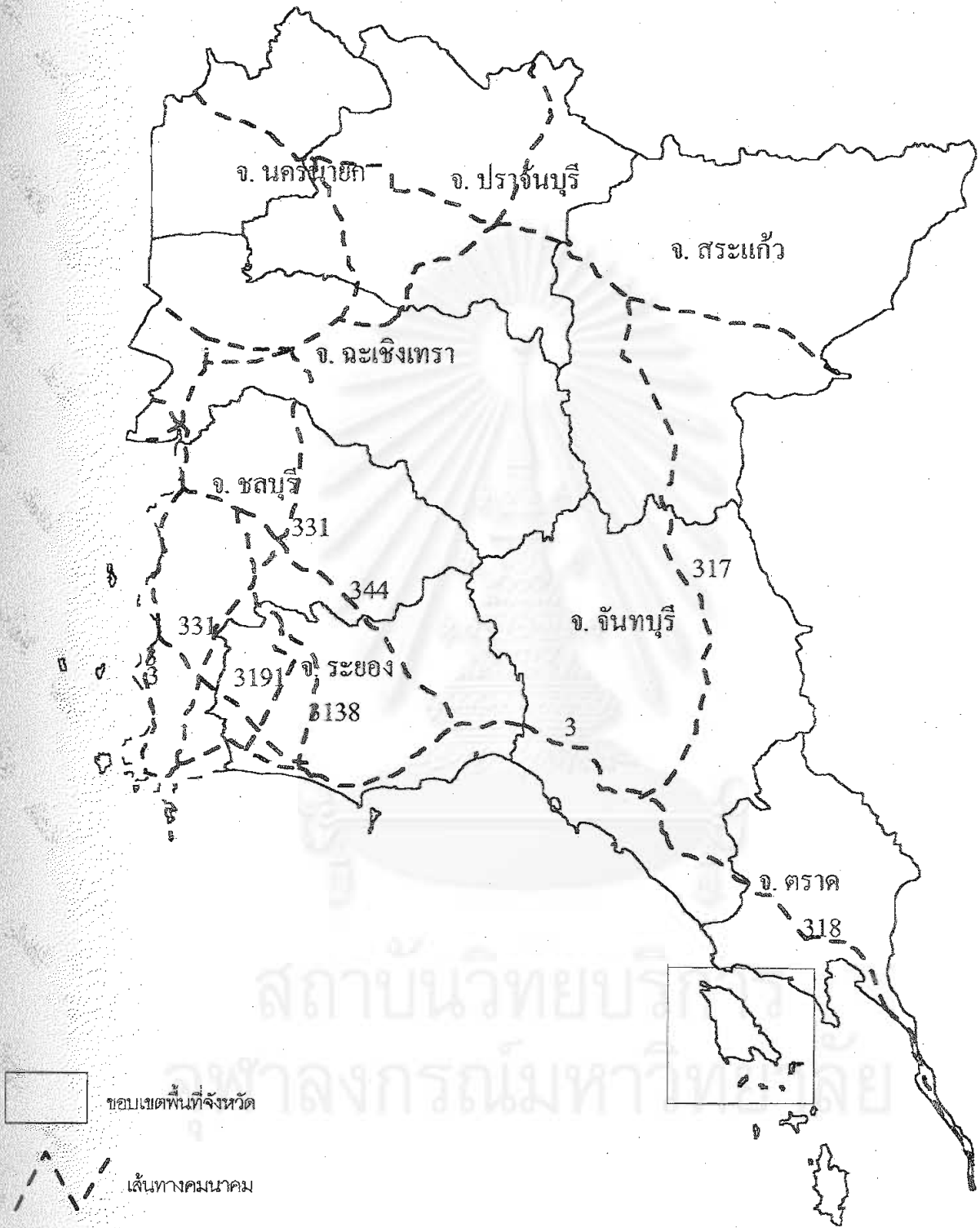

แผนที่ 3.2 แสดงลักษณะภูมิประเทศ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ก่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

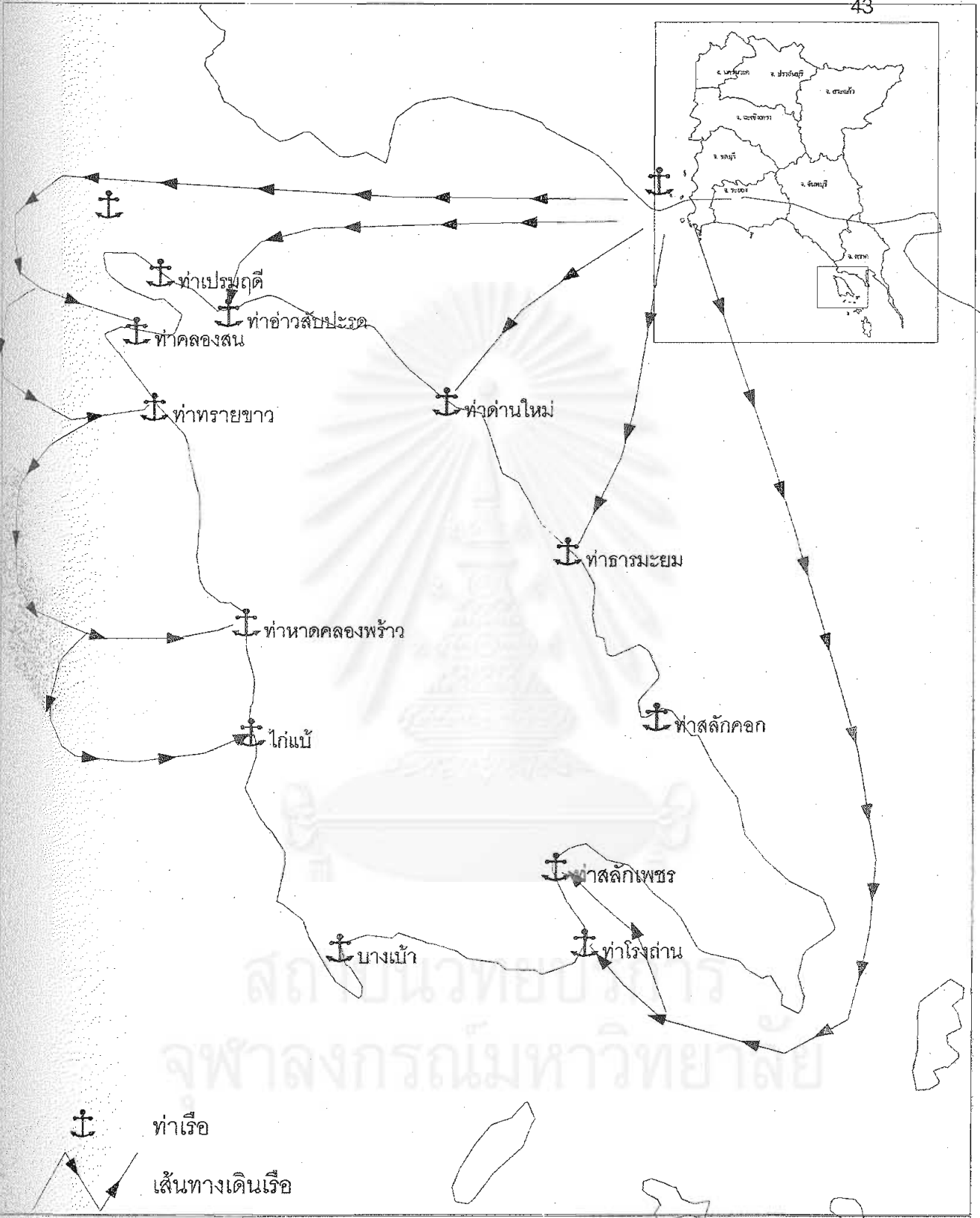
แผนที่ 3.3 แสดงเส้นทางคมนาคม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

แผนที่ 3.5 แสดงเส้นทางเดินเรือ

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

จากท่าเรือแหลมฉบังต้องเดินทางโดยทางเรือ ท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือของทางราชการในปัจจุบันการใช้ท่าเรือใช้ทั้งเพื่อการประมงและการท่องเที่ยว มีเรือโดยสารประจำทางซึ่งดัดแปลงมาจากเรือประมง และเรือเช่า เหมาลำ หรือเรือของสถานประกอบการที่พักโดยสามารถเลือกเส้นทางข้ามเรือมายังสถานที่ต่างๆภายในเกาะช้างได้

ลักษณะภูมิอากาศ

1. สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของเกาะช้าง แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ได้แก่

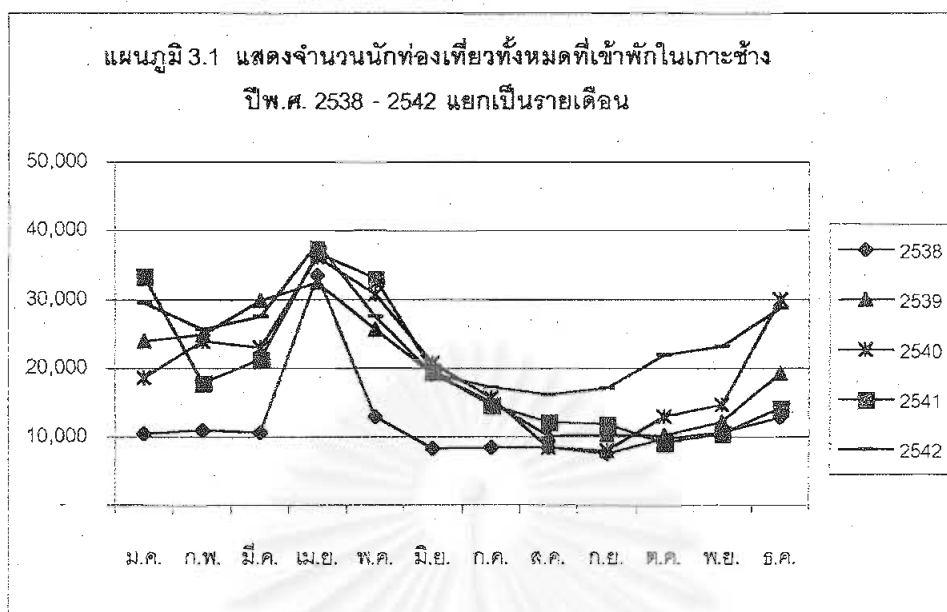
ฤดูฝน จะเริ่มเมื่อลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมประเทศไทยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ไปสิ้นสุดเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือได้พัดเข้ามาแทนที่ในเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ในระยะนี้ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือได้พัดปกคลุมประเทศไทยให้อุณหภูมิลดลง อากาศหนาวเย็น

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนเมษายน ในระยะนี้ดวงอาทิตย์กำลังเคลื่อนผ่านเส้นผ่านศูนย์สูตรไปทางซีกโลกเหนือ ดังนั้นพื้นดินสะสมความร้อนไว้อะไรร้อนขึ้นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือกำลังอ่อนค่อนข้างจะแปรปรวน ฝนโดยทั่วไปยังคงน้อยอยู่ทำให้อากาศร้อนอบอ้าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนเมษายน

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะช้างส่วนใหญ่จะมาโดยคำนึงถึงลมมรสุม ทำให้ฤดูกาลท่องเที่ยวของเกาะช้างขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศเป็นสำคัญ จากสถิตินักท่องเที่ยวปีพ.ศ. 2538 - 2542 รายเดือน (ตารางที่ 4.1) จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเกาะช้างสูงสุดในเดือนเมษายน ปานกลาง ในช่วงเดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์ และน้อยสุด ในช่วงเดือน สิงหาคม และกันยายน ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นตรงกับช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ของชาวไทยหลายช่วง ตั้งแต่เทศกาลลอยกระทงเดือนพฤศจิกายน วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษจีน และวันสงกรานต์ และในช่วงเวลานี้เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางออกจากประเทศของตน เนื่องมาจากความหนาวในช่วงเดือนมิถุนายน ถึง ตุลาคม เป็นช่วงฤดูมรสุม ฝนตกชุก นักท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในเกาะช้าง ปีพ.ศ. 2538 -2542 แยกเป็นรายเดือน

พ.ศ.	2538		2539		2540		2541		2542	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ม.ค.	10,380	7.23	23,945	10.28	18,706	7.71	33,410	14.28	29,460	10.09
ก.พ.	10,815	7.54	24,910	10.70	23,897	9.85	17,850	7.63	25,680	8.80
มี.ค.	10,620	7.40	29,848	12.82	23,012	9.48	21,212	9.07	27,540	9.43
เม.ย.	33,490	23.34	32,515	13.96	36,131	14.89	36,770	15.72	38,255	13.10
พ.ค.	12,940	9.02	25,570	10.98	30,787	12.69	33,110	14.15	27,460	9.41
มิ.ย.	8,240	5.74	19,215	8.25	20,759	8.56	19,580	8.37	19,290	6.61
ก.ค.	8,320	5.80	15,010	6.45	15,702	6.47	14,655	6.26	17,266	5.91
ส.ค.	8,400	5.85	10,086	4.33	8,391	3.46	12,040	5.15	16,075	5.51
ก.ย.	7,430	5.18	10,173	4.37	7,866	3.24	11,804	5.05	17,140	5.87
ต.ค.	9,620	6.70	10,127	4.35	12,911	5.32	9,063	3.87	21,870	7.49
พ.ย.	10,570	7.37	12,170	5.23	14,531	5.99	10,404	4.45	23,155	7.93
ธ.ค.	12,680	8.84	19,300	8.29	29,958	12.35	14,057	6.01	28,765	9.85
รวม	143,505	100.00	232,869	100.00	242,651	100.00	233,955	100.00	291,956	100.00

2. อุณหภูมิ

สภาพโดยทั่วไปบริเวณพื้นที่ศึกษามีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27.3 องศาเซลเซียส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 31.2 องศาเซลเซียส และเฉลี่ยต่ำสุด 23 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดและต่ำที่สุดที่เคยมีคือ 38.2 องศาเซลเซียสและ 13.0 องศาเซลเซียส ตามลำดับเมื่อพิจารณาในรอบปีจะเห็นว่าเดือนเมษายน เป็นเดือนที่มีอุณหภูมิและเดือนมกราคมเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุด 20.7 องศาเซลเซียส

3. ปริมาณฝน

ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีประมาณ 4,709.9 มิลลิเมตรโดยเฉลี่ย 1 ปี มีฝนตกประมาณ 190.4 วัน ปริมาณน้ำฝนมากที่สุดในเดือนสิงหาคม ประมาณ 1,098.0 มิลลิเมตร และปริมาณฝนต่ำสุดในเดือนธันวาคมประมาณ 23.0 มิลลิเมตร นับเป็นบริเวณที่ฝนตกชุกใกล้เคียงกับจังหวัดระนอง ซึ่งมีปริมาณฝนค่าเฉลี่ยในรอบ 30 ปีประมาณ 4,183.7 มิลลิเมตร

4. ลม

ทิศทางลมประจำถิ่น มีการผันแปรไปตามฤดูกาล โดยในช่วงเวลาดังแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน มีทิศทางมาจากทิศตะวันตก ความเร็วลมอยู่ระหว่าง 2.7 น็อต ถึง 3.5 น็อต เป็นช่วงเวลาที่มึคลื่นลมแรง โดยเฉพาะในเดือนสิงหาคม มีความเร็วลมสูงสุดที่วัดได้ 63 น็อต หรือ 113.4 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ในเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีทิศทางมาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ความเร็วลมอยู่ระหว่าง 2.5 น็อต ถึง 3.5 น็อต สำหรับเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงเวลาที่คลื่นลมสงบ ความเร็วลมอยู่ระหว่าง 2.9 น็อต ถึง 3.1 น็อต

โดยสรุปสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของบริเวณเกาะช้าง จัดว่าเหมาะแก่การพักอาศัย และการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ กล่าวคือไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไป แต่มีข้อจำกัดในการเดินทางโดยทางเรือ ในช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ชายฝั่งด้านตะวันตกของหมู่เกาะซึ่งเป็นด้านที่รับลมจะมีคลื่นแรง ไม่สามารถเดินทางด้วยเรือได้สะดวก ส่วนช่วงเวลาประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะมีคลื่นลมน้อยที่สุด สามารถเดินทางโดยทางเรือได้สะดวก สำหรับเดือนมีนาคมและเดือนเมษายน บริเวณเกาะช้างสภาพภูมิอากาศค่อนข้างแปรปรวน ยังมีคลื่นลมเป็นอุปสรรคในการเดินทางโดยทางเรืออยู่บ้างในบางช่วง

ตำบลเกาะช้าง

บทบาทความสำคัญ

ตำบลเกาะช้างตั้งอยู่ตอนบนของเกาะช้าง มีขอบเขตติดทะเลทั้งทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ชายฝั่งทางด้านทิศตะวันออกอยู่ใกล้กับอำเภอแหลมงอบ เป็นที่ตั้งของท่าเรือข้ามฟากสาธารณะ และท่าเรือข้ามฟากของเอกชน ด้วยความเหมาะสมดังกล่าวทำให้บริเวณนี้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางบริหารการปกครอง การขนส่งและโทรคมนาคม และบริการด้านสาธารณสุข ส่วนชายฝั่งด้านทิศตะวันตกนั้น เป็นชายหาดที่สวยงามที่สุดของเกาะช้าง เหมาะสำหรับกิจกรรมชายหาดและทะเล ทำให้บริเวณนี้มีบทบาทเป็นแหล่งที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะช้าง นอกจากนั้นแล้ว ตำบลเกาะช้างยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบน้ำตกที่สวยงาม และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกสองแห่ง คือน้ำตกธารมะยม และน้ำตกคลองพลู

สภาพชุมชนปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน

สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะช้างส่วนใหญ่เป็นภูเขา และที่สูงตอนกลางซึ่งต่อเนื่องเข้าไปในเขตตำบลเกาะช้างได้ ทางด้านเหนือเทือกเขานี้แยกเป็น 2 แนว แนวหนึ่งอยู่ทางด้านตะวันออก ไปสิ้นสุดที่แหลมช้างน้อย ที่ปลายแหลมมีเกาะชื่อเกาะช้างน้อย ส่วนอีกแนวหนึ่งอยู่ทางตะวันตก ปลายสุดมีเกาะเล็กๆ ชื่อเกาะมะปริง ระหว่างแนวเขาทั้งสองเป็นที่ราบในหุบเขาเล็กๆ และอ่าวคลองสน ส่วนชายฝั่งทางด้านตะวันออกและตะวันตกมีลักษณะเว้าแหว่งๆ มีที่ราบแคบๆ หนาแน่นไปกับฝั่งทะเล บริเวณด้านคลองพร้าวทางฝั่งตะวันตกเป็นที่ราบบริเวณใหญ่ เพื่อเขาตอนกลางเป็นต้นกำเนิดของลำคลองและทางน้ำไหลลงสู่ทะเลโดยรอบ บริเวณที่สูงปกคลุมไปด้วยป่าดงดิบชื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนบริเวณที่ราบถูกใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่ตั้งชุมชน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนชนบท กระจายตัวอยู่เป็นแนวยาวไปตามชายฝั่งทะเล มีชุมชนที่มีประชากรตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น ได้แก่ บริเวณบ้านคลองนนทรี ต่อเนื่องกับบ้านด่านใหม่ทางฝั่งตะวันออก เป็นที่ตั้งของท่าเรือสาธารณะบ้านด่านใหม่ ซึ่งอยู่ใกล้แหลมงอบมากที่สุด และยังเป็นที่ตั้งของที่ทำการกิ่งอำเภอเกาะช้าง สถานีตำรวจภูธร กิ่งอำเภอเกาะช้าง และโรงพยาบาลกิ่งอำเภอเกาะช้าง บริเวณบ้านคลองสนทางด้านทิศเหนือเป็นชุมชนประมงใหญ่ เนื่องจากมีภูมิประเทศเป็นอ่าวกำบังคลื่นลม เหมาะสำหรับจอดเรือ และบริเวณบ้านคลองพร้าวทางฝั่งตะวันตกมีชายหาดที่สวยงาม ได้แก่ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว และหาดไก่อ้นี้ จึงเป็นแหล่งที่

พัก สิ่งอำนวยความสะดวกบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ตั้งอยู่เป็นแนวยาวตลอดชายหาด บริเวณ
อื่นๆ นอกจากกล่าวข้างต้น เป็นชุมชนชนบทที่ตั้งกระจายกระจาย มีประชากรเบาบาง

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลเกาะช้าง ประกอบด้วยสาขาเกษตรกรรม สาขา
ประมง สาขาการค้าและบริการ ซึ่งมีการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญ สาขาการผลิตอื่นๆ นั้นยังมี
บทบาทความสำคัญน้อยมาก

สาขาเกษตรกรรม

พื้นที่เกษตรกรรมของตำบลเกาะช้างมีเนื้อที่รวม 9.3 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ
34.8 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งกิ่งอำเภอ พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าว 2,515 ไร่ รอง
ลงมาได้แก่ ยางพารา 1,826 ไร่ และผลไม้โดยเฉพาะทุเรียน มีพื้นที่เพาะปลูก 1,447 ไร่ นอก
จากนั้น ยังมีผู้ประกอบการประมงอีก 66 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.6 ของผู้ประกอบการประมงทั้ง
กิ่งอำเภอ

สาขาการค้าและบริการ

ตำบลเกาะช้างมีผู้ประกอบการรวม 89 ราย คิดเป็นร้อยละ 67.9 ของผู้ประกอบการ
ค้าและบริการรวมทั้งเกาะ ในจำนวนนี้เป็นการค้าและบริการทั่วไป 39 ราย ส่วนที่เหลือเป็นผู้
ประกอบการโรงแรมและที่พัก 50 ราย จำนวนห้องพักรวม 1,151 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 85.1 ของ
จำนวนห้องพักรวมทั้งเกาะ กิจกรรมค้าและบริการทั่วไปส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านคลองนนทรีและบ้านด่าน
ใหม่ ส่วนที่พักนั้นรวมตัวอยู่ที่บ้านคลองพร้าว

ลักษณะทางประชากร

จำนวนประชากรของตำบลเกาะช้างรวมประชากรแฝงในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนรวม
ทั้งสิ้น 2,922 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 ของจำนวนประชากรรวมทั้งเกาะ ส่วนใหญ่จะอยู่ที่หมู่ 4
บ้านคลองพร้าว 1,103 คน รองลงมาได้แก่ พื้นที่ต่อเนื่องระหว่าง หมู่ 1 บ้านคลองนนทรี และหมู่
2 บ้านด่านใหม่ ประชากรรวม 973 คน และหมู่ 3 บ้านคลองสน 576 คน ความหนาแน่นประชากร
ต่อพื้นที่ปลูกสร้าง 4 คนต่อไร่ ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยทั้งพื้นที่ว่างผืนบนบกน้อยกว่า 1 คน
ต่อไร่

นอกจากจำนวนประชากรของชุมชนแล้ว ยังได้แก่ นักท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2541
ตำบลเกาะช้างซึ่งมีบทบาทในการรองรับผู้เยี่ยมเยือน ซึ่งผู้เยี่ยมเยือนประมาณปีละ 263,535 คน
เป็นชาวไทย 221,369 คน และชาวต่างประเทศ 42,166 คน

การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตตำบลเกาะช้าง เป็นพื้นที่ปลูกสร้าง 1.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 803 ไร่ 36 ตารางวา พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม 20.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,029 ไร่ 1 งาน 28 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าไม้และอุทยานแห่งชาติอีก 94.8 ตารางกิโลเมตร หรือ 59,229 ไร่ 84 ตารางวา การกระจายตัวของการใช้ที่ดินแต่ละประเภท สรุปได้ดังนี้

การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย

กระจายตัวอยู่ 3 บริเวณ ได้แก่ บริเวณฝั่งตะวันออก พื้นที่ต่อเนื่องของหมู่ 1 บ้านคลองนนทรีย์ และหมู่ 2 บ้านด่านใหม่ ปากคลองนนทรีย์ เป็นแนวยาวขนานไปกับชายฝั่งทะเล ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ทั่วไปตามริมสองฝั่งทางหลวง รพช.ตร 4008 บ้านคลองสน – บ้านสลักเพชร

บริเวณฝั่งด้านทิศเหนือ เขตหมู่ 3 บ้านคลองสน รวมตัวเป็น 3 กลุ่ม ที่ปากคลองสน ในอ่าวคลองสนกับสี่แยกคลองสน และที่อ่าวสับประรด ส่วนที่เหลือกระจายอยู่บริเวณริมคลองสนลึกเข้าไปตอนในของเกาะ

บริเวณฝั่งด้านทิศใต้ เขตหมู่ 4 บ้านคลองพร้าว รวมตัวเป็นกลุ่มใหญ่อยู่ที่บ้านคลองพร้าว ส่วนที่เหลือรวมเป็นกลุ่มเล็กๆ อยู่บริเวณบ้านไชยเชษฐี และบ้านมาบค่างคาว นอกจากนี้กระจัดกระจายอยู่เป็นแนวยาวตามทางหลวง รพช.ตร 4017 บ้านคลองสน – บ้านมาบค่างคาว

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม

ส่วนใหญ่เป็นที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักท่องเที่ยว รวมอยู่เป็นแนวยาวไปตามชายหาด โดยเฉพาะบริเวณหาดทรายขาว และหาดไก่แบ้ ส่วนบริเวณหาดคลองพร้าวยังมีการพัฒนาไม่มากนักเนื่องจากชายหาดบางช่วงอยู่ห่างจากถนนค่อนข้างมาก นอกจากนี้ ยังมีที่พักนักท่องเที่ยวตั้งอยู่กระจัดกระจายโดยรอบอ่าวคลองสน กิจการค้าและบริการสำหรับชุมชนนั้นมีจำนวนน้อย และตั้งกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา

มีอยู่เพียง 3 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านคลองนนทรีย์ ทางฝั่งตะวันออก โรงเรียนบ้านคลองสน ตั้งอยู่ที่อ่าวคลองสน ทางทิศเหนือ และโรงเรียนบ้านคลองพร้าว ตั้งอยู่ที่หาดคลองพร้าวทางด้านทิศตะวันตก

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

ส่วนใหญ่รวมตัวอยู่ในพื้นที่ต่อเนื่องของบ้านคลองนนทรีย์ และบ้านด่านใหม่ ประกอบด้วยอาคารกิ่งอำเภอเกาะช้าง สถานีตำรวจกิ่งอำเภอเกาะช้าง ที่ทำการสาธารณสุขกิ่งอำเภอ

เกาะช้าง โรงพยาบาลกิ่งอำเภอเกาะช้าง ส่วนที่เหลือกระจายอยู่เป็นจุดๆ ได้แก่ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติธารมะยม และหน่วยอนุรักษ์สัตว์น้ำบริเวณคลองธารมะยม หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ คลองสน สถานีอนามัยบ้านคลองสน และประชาชนบ่ออ่าวคลองสน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติคลองพลู และสถานีอนามัยบ้านคลองพร้าวที่หาดคลองพร้าว

พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม

บริเวณที่เหลือส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรมกระจายอยู่เป็นแนวยาวขนานไปกับฝั่งทะเล เป็นสวนมะพร้าว สวนยางพารา สวนทุเรียน และสวนผลไม้อื่นๆ

บริเวณที่สูงและภูเขา

นอกเหนือจากพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นพื้นที่ป่าฝนเมืองร้อนในเขตอุทยานแห่งชาติและโดยรอบอ่าวคลองสนเป็นที่ดินของกองทัพเรือ

ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลเกาะช้าง พ.ศ. 2542

ประเภทการใช้ประโยชน์	พื้นที่ ตร.เมตร	ร้อยละ
ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย	414,542.32	0.24
ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม	646,481.36	0.38
ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม	28,803.65	0.02
ที่ดินประเภทชนบทเกษตรกรรม	20,846,916.21	12.10
ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	202,403.71	0.12
ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา	36,575.88	0.02
ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา	39,905.47	0.02
ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	118,642.01	0.07
ที่ดินประเภทป่าไม้	94,252,119.81	54.69
ที่ดินประเภทที่ว่าง	472,991.25	0.27
ที่ดินประเภทป่าชายเลน	514,615.40	0.30
ถนน	347,986.36	0.20
คลอง บ่อ หนองน้ำ	388,087.65	0.23
ทะเล	54,017,510.00	31.35
รวม	172,327,581.08	100.00

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประชากร

บริเวณบ้านคลองพร้าว และบ้านคลองสน มีบทบาทสำคัญในการรองรับประชากร และเป็นแหล่งดึงดูดให้มีประชากรแฝงที่เข้ามาทำงานบริการในด้านการท่องเที่ยว ส่วนบริเวณบ้านด่านใหม่ และบ้านคลองนนทรี มีความสำคัญในการรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการเพิ่มตามธรรมชาติ คือ การเพิ่มจากผู้ที่มาทำงานในหน่วยงานและธุรกิจ ซึ่งพื้นที่กลุ่มนี้มีความสำคัญต่อการเป็นศูนย์ราชการของกิ่งอำเภอ

ตารางที่ 3.3 แสดงโครงสร้างประชากรของตำบลเกาะช้าง พ.ศ. 2541 จำแนกชายหมู่บ้าน

ตำบล - หมู่บ้าน	โครงสร้างประชากร							
	0-15ปี		16-60		มากกว่า60 ปี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ม.1 คลองนนทรี	102	25.69	258	64.99	37	9.32	397	100.00
ม.2 ด่านใหม่	146	25.35	375	65.10	55	9.55	576	100.00
ม.3 คลองสน	216	25.53	550	65.01	80	9.46	846	100.00
ม.4 คลองพร้าว	270	24.48	730	66.18	103	9.34	1103	100.00
ต.เกาะช้าง	734	25.12	1,913	65.47	275	9.14	2,922	100.00

ที่มา : กิ่งอำเภอเกาะช้าง

สาธารณูปโภค

การคมนาคม

ระบบคมนาคมขนส่งในตำบลเกาะช้าง ประกอบด้วย ทาง รพช.ตร 4008 บ้านคลองสน - บ้านสลักเพชร ทาง รพช.ตร 4017 บ้านคลองสน - บ้านมาบค่างคาว เป็นทางหลวงสายประธาน ที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนต่างๆ ในตำบลเกาะช้างกับตำบลเกาะช้างใต้ ทางฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก นอกจากนั้นแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นถนนสายประธานรองรับปริมาณการจราจรที่ผ่านเข้าออกชุมชน รวมทั้งกระจายปริมาณการจราจรไปยังถนนสายหลัก ถนนสายรอง และถนนสายย่อย ถนนทั้งสองเส้นนี้ตัดผ่านชุมชนเป็นแนวยาว แม้ว่าจะยังไม่มีปริมาณการจราจรไม่มากนัก แต่ในระยะยาวจะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากปริมาณการจราจรที่ผ่านชุมชนมากขึ้น

สถิติยานพาหนะในตำบลเกาะช้าง ส่วนใหญ่เป็นจักรยานยนต์ 357 คัน รองลงมาได้แก่ จักรยาน 224 คัน และรถบรรทุกเบา หรือรถปิคอัพ 106 คัน คิดเป็นอัตราส่วนการมียานพาหนะแต่ละประเภทต่อประชากร 1,000 คนเท่ากับ 169 คัน , 106 คัน และ 50 คันตามลำดับ

ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ผิวจราจร ส่วนใหญ่ยังเป็นผิวอ่อน ไม่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล ขาดโครงข่ายถนนที่มีการจำแนกลำดับความสำคัญอย่างเป็นระบบ ที่จะช่วยกระจายปริมาณการ

จากรูปยังส่วนต่างๆของชุมชน ถนนที่มีอยู่ก็มักจะมีเขตทางแคบเป็นอุปสรรคต่ออาการขยายตัวในการให้ยานพาหนะของประชาชนและการขยายตัวของชุมชนในอนาคต นอกจากนี้ การพัฒนาย่านที่พักนักท่องเที่ยวของเอกชนไม่ได้จัดเตรียมพื้นที่จอดรถสำหรับลูกค้าอย่างพอเพียง

ตำบลเกาะช้าง ยังเป็นที่ตั้งของท่าเรือสาธารณะ 3 ท่า และท่าเรือเอกชน 3 ท่า ทางฝั่งตะวันออก ซึ่งสามารถติดต่อกับแผ่นดินใหญ่ แม้ว่าการมีผู้ประกอบการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าข้ามฟากหลายรายจะทำให้มีการแข่งขันการให้บริการที่ผู้ที่ใช้บริการได้รับประโยชน์ แต่ก็เป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมาเยือนพาหนะไปบนเกาะช้างมากขึ้น นอกจากนี้จะทำให้เกิดความแออัดแล้ว ยังทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศด้วย ท่าเรือประมงทางด้านทิศเหนือในอ่าวคลองสนก็ประสบปัญหาร่องน้ำตื้นเขิน ส่วนทางฝั่งตะวันตกนั้นมีเพียงที่จอดเรือเล็กๆตามปากคลองสำหรับจอดเรือประมงและเรือท่องเที่ยวที่จะนำนักท่องเที่ยวไปยังเกาะใกล้เคียง และหมู่เกาะช้างเคียง

การไฟฟ้า

การให้บริการพลังงานไฟฟ้าบนเกาะช้าง ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในพื้นที่ตำบลเกาะช้างมีครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 366 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 97 ของจำนวนครัวเรือนรวมทั้งตำบล

แหล่งน้ำและการประปา

พื้นที่เกาะช้างมีฝนตกมากถึงปีละ 4,709.9 มิลลิเมตร จำนวนวันที่มีฝนตกมีประมาณ 190 วันต่อปี จึงมีความชุ่มชื้นเพียงพอสำหรับการทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชสวนที่มีข้อจำกัดในการขยายตัว เนื่องจากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ แหล่งน้ำจึงใช้สำหรับสนองความต้องการอุปโภคบริโภคของชุมชน

ในตำบลเกาะช้างมีเพียงหมู่ 3 บ้านคลองสนที่มีประปาชนบทของกรมอนามัยใช้กำลังผลิตน้ำประปา 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง โดยใช้น้ำดิบจากบ่อบาดาล มีครัวเรือนใช้น้ำประปา 43 ครัวเรือน ชุมชนอื่นและย่านที่พักนักท่องเที่ยวหาดทรายขาว หาดคลองพร้าว และหาดไถ่แต่ ต้องใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้นหรือบ่อบาดาลซึ่งประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงปลายฤดูแล้ง

การสื่อสารและโทรคมนาคม

การใช้บริการสื่อสารและโทรคมนาคมอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ 2 หน่วยงาน ได้แก่ การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.)

การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการรับส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ พัสดุ ไปรษณีย์ลงทะเบียน โทรเลขในประเทศและต่างประเทศ บริการไปรษณีย์รับรอง และธนาณัติเฉพาะในประเทศ บริการ

วิทยุ วิทยุโทรศัพท์ โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศและเทเล็กซ์ การให้บริการในตำบลเกาะช้าง มีเฉพาะที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชนที่ หมู่ 1 บ้านคลองนนทรี และหมู่ 3 บ้านคลองสน ซึ่งไม่สามารถให้บริการพาณิชย์ และบริการบางด้านได้ การสื่อสารแห่งประเทศไทยยังไม่มีแผนที่จะเปิดที่ทำการไปรษณีย์ที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง

องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานและบริการเสริมอื่นๆ ปัจจุบัน การให้บริการในตำบลเกาะช้างมีเฉพาะโทรศัพท์ทางไกลชนบทแบบหยอดเหรียญกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน องค์การโทรศัพท์มีโครงการจะเปลี่ยนเครื่องโทรศัพท์เป็นแบบใช้การ์ดเพื่อแก้ไขปัญหาเหรียญเต็ม และก่อสร้างชุมสายโทรศัพท์เพื่อให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานที่บ้านคลองนนทรี 256 เลขหมาย

การระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

ตำบลเกาะช้างมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่สูงตอนกลาง มีที่ราบแคบๆ หนาแน่นไปกับฝั่งทะเลและที่อ่าวคลองสน แม้ว่าปริมาณน้ำฝนจะมากและมีฝนตกเป็นระยะเวลายาวนาน แต่ป่าเขาที่ยังคงสภาพสมบูรณ์เป็นปัจจัยช่วยในการดูดซับน้ำฝน น้ำส่วนเกินก็ไหลระบายลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว การตั้งถิ่นฐานและการสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่กระจัดกระจายอยู่ตามชายฝั่งโดยรอบเกาะ ทำให้เกิดชุมชนเป็นแนวยาวขนานไปกับฝั่งทะเล เป็นอุปสรรคต่อการไหลระบายน้ำฝนลงสู่ทะเล นอกจากนั้นแล้ว การบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำสวนยาง สวนมะพร้าว และสวนผลไม้บนภูเขา ทำให้น้ำดินถูกพัดพามาทับถมทางน้ำธรรมชาติตอนล่าง การเปลี่ยนแปลงกันถมทางระบายน้ำธรรมชาติเดิมทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการไหลระบายของน้ำ

ระบบบำบัดน้ำเสีย

น้ำเสียตำบลเกาะช้าง เป็นน้ำเสียจากชุมชน ได้แก่ อาคารบ้านเรือน ธุรกิจการค้าและการบริการ โดยเฉพาะที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ยังไม่มีชุมชนใดที่มีระบบบำบัดน้ำเสียส่วนกลาง เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างกระจัดกระจาย น้ำเสีย ประกอบด้วย น้ำล้าง น้ำอาบและซัก และน้ำครัว อุจจาระและน้ำเสียจากสัตว์มักจะกำจัดขั้นต้นด้วยบ่อซึมหรือบ่อเกรอะและบ่อซึม ในบางชุมชนที่มีการปลูกสร้างบ้านเรือนในทะเล บ่อซึมจะตั้งอยู่บนทะเลที่มีน้ำขึ้นลง บางบริเวณเป็นดินทราย บางบริเวณก็เป็นดินเลน อาจทำให้น้ำเสียและเชื้อโรคแพร่กระจายไปได้ง่าย

การกำจัดขยะ

ขยะมูลฝอยในตำบลเกาะช้าง มีทั้งขยะที่เกิดจากอาคารบ้านเรือน ที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว และขยะจากการเกษตร การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง ได้รับการสนับสนุนรถขนขยะขนาดกลางจำนวน 1 คัน พร้อมทั้งที่อัดขยะในตัว และได้จัดหาที่ดินปรับปรุงเป็นที่ทำการฝังกลบขยะบริเวณด้านหลังหาดทรายขาว ก่อนถึงหาดคลองพร้าว

สาธารณูปการ

การศึกษา

การให้บริการด้านการศึกษารัฐในตำบลเกาะช้าง มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 3 แห่ง มีชั้นเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับประถมศึกษา จำนวนห้องเรียนรวม 24 ห้อง นักเรียนรวม 266 คน ครู 19 คน พื้นที่โรงเรียนรวม 22 ไร่ 3 งาน 44 ตารางวา คิดเป็นอัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียน 1:11 อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1: 14 และความหนาแน่นนักเรียนต่อพื้นที่โรงเรียน 5 คนต่อไร่

การสาธารณสุข

การให้บริการสาธารณสุข เพื่อสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนในตำบลเกาะช้าง มี การให้บริการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน ประกอบด้วย สถานีอนามัย 3 แห่งที่บ้านด่านใหม่ บ้านคลองสน และบ้านคลองพร้าว มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 10 คน

ส่วนการรักษาพยาบาลนั้น กระทรวงสาธารณสุขได้ทำการก่อสร้างโรงพยาบาลกิ่งอำเภอเกาะช้าง ขนาด 25 เตียง ที่หมู่ 2 บ้านด่านใหม่ ตำบลเกาะช้าง เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั้งในตำบลเกาะช้างและตำบลเกาะช้างใต้

การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตำบลเกาะช้างเป็นที่ตั้งสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเกาะช้าง ที่หมู่ 2 บ้านด่านใหม่ ซึ่งมีกำลังพลรวมทั้งสิ้น 55 นาย ซึ่งได้จัดให้เป็นสายตรวจตำบลเกาะช้าง กำลังพล 6 นาย มีที่ตั้งหน่วยที่หาดทรายขาว แต่ยังไม่มียี่สิบดินและสถานที่เป็นของตนเอง

สภาพชุมชน

พื้นที่ต่อเนื่องระหว่างหมู่ 1 บ้านคลองนนทรีและหมู่ 2 บ้านด่านใหม่

เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการกิ่งอำเภอเกาะช้าง สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเกาะช้าง โรงเรียนบาลกิ่งอำเภอเกาะช้าง และท่าเรือคลองนนทรี ซึ่งเป็นท่าเรือบนเกาะช้างที่อยู่ใกล้ท่าเรือแหลมฉบังมากที่สุด ปัจจุบันมีประชากรรวมกันประมาณ 980 คน

อาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณริมชายฝั่ง ส่วนสถานที่ราชการตั้งอยู่บริเวณทาง รพช. ตร 4008 บ้านคลองสน - บ้านสลักเพชร ซึ่งตัดเลียบขนานไปกับฝั่งทะเล ลึกเข้าไปตอนในประมาณ 200 - 300 เมตร มีถนนสายหลักผิวแข็งเพียงถนนหน้าสถานีตำรวจที่ตัดลงไปยังท่าเรือ ตัดกับถนนในชุมชนที่ตัดเลียบชายฝั่ง ผิวจราจรค่อนข้างแคบ

บ้านคลองสน

บ้านคลองสนเป็นชุมชนประมงและชุมชนเกษตรกรรมที่ใหญ่ที่สุดของตำบลเกาะช้าง จำนวนประชากรรวมประชากรแฝงในปี พ.ศ. 2542 ประมาณ 846 คน

อาคารบ้านเรือนจะรวมตัวอยู่หนาแน่นบริเวณสี่แยกคลองสน และโดยรอบท่าเรืออ่าวคลองสน ซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ 700 เมตร ส่วนที่เหลือกระจายอยู่รอบอ่าวคลองสน อ่าวลับปะรด และลึกเข้าไปในแผ่นดินตามริมสองฝั่งคลองสน การขยายตัวของชุมชนถูกจำกัดด้วยที่ดินกองทัพเรือและเขตอุทยานแห่งชาติ ประกอบกับร่องน้ำในอ่าวคลองสนตื้นเขิน เรือประมงบางส่วนจึงไปจอดเทียบที่ท่าเรืออ่าวลับปะรด ซึ่งอยู่ห่างออกไปเพียง 1.5 กิโลเมตรแทน

โดยรอบอ่าวคลองสน แม้ว่าจะไม่มีหาดทรายที่คุณภาพดีเท่าชายหาดทางฝั่งตะวันตก แต่ก็ยังเป็นบริเวณที่มีทัศนียภาพสวยงาม และเป็นทำเลหลบลม เหมาะสำหรับจอดเรือและสามารถเดินทางไปชมปะการังที่เกาะช้างน้อยได้ง่าย

พื้นที่ท่องเที่ยวหาดทรายขาว หาดคลองพร้าว และหาดไก่แบ้

ชายหาดทางฝั่งตะวันตกของตำบลเกาะช้างนับเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของเกาะช้าง มีชายหาดที่สวยงามต่อเนื่องกันถึง 12 กิโลเมตร และยังมีน้ำตกคลองพลู และแหลมไชยเชษฐ์ เป็นจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ แม้ว่าปัจจุบันจะมีประชากรเพียง 1,100 คน แต่ก็รองรับนักท่องเที่ยวถึง ปีละประมาณ 260,000 คน

เนื่องด้วยสภาพของภูมิประเทศจำกัด ทำให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นแนวยาวตามทาง รพช. ตร 4017 บ้านคลองสน - มาบคังควา ขนานไปกับชายฝั่งทะเล และที่พักนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณหาดทรายขาว 23 แห่ง ห้องพักรวม 478 ห้อง รองลงมาได้แก่ หาดคลองพร้าว 11 แห่ง จำนวนห้องพักรวม 344 ห้อง และหาดไก่แบ้ 11 แห่ง จำนวนห้องพักรวม 217 ห้อง

หาดทรายขาว

มีเพียงพื้นที่หลังหาดที่ไม่มีลึกลงเป็นพื้นที่สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีที่ดินของกองทัพเรือและที่อุทยานแห่งชาติลัมมรอบ พื้นที่ระหว่างชายหาดและทาง รพช. ตร. 4017 ค่อนข้างแคบ ถูกพัฒนาเป็นที่พักไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ถัดเข้าไปตอนในถูกนำมาใช้เป็นที่พักและบริการสำหรับนักท่องเที่ยว ยังคงเหลือที่ว่างอยู่บ้าง แต่คาดว่าจะถูกนำมาพัฒนาจนหมดในระยะเวลายาวหน้าอีกไม่นานนัก

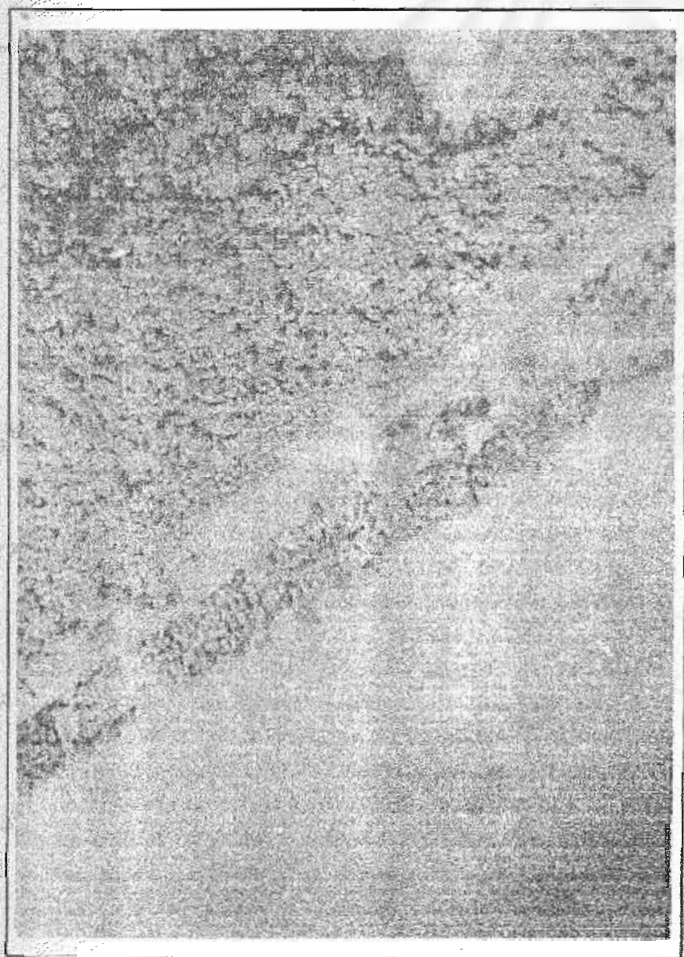
ชุมชนหาดทรายขาวตั้งอยู่เป็นแนวยาวริมสองฝั่งทาง รพช.ตร. 4017 บ้านคลองสน – มาบคางควา วนานไปกับชายฝั่งทะเล

หาดคลองพร้าว

หาดคลองพร้าวมีหาดทรายที่สวยงามไม่แพ้หาดทรายขาว และมีปัจจัยหลายประการที่เอื้อให้หาดคลองพร้าวสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางของที่พักรับนักท่องเที่ยวบนเกาะช้างได้ ในแง่ของสถานที่ท่องเที่ยว หาดคลองพร้าวมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ โชดหินธรรมชาติที่สวยงามบริเวณแหลมไชยเชษฐี และน้ำตกคลองพลูในเขตอุทยานแห่งชาติ นอกจากนี้แล้วยังมีคลองที่ใช้เป็นที่จอดเรือสำหรับเที่ยวชมธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวทางทะเลที่เกาะร่มและเกาะหยวก ซึ่งอยู่ตรงหน้าหาดคลองพร้าวตามลำคลองเป็นป่าชายเลน ส่วนในด้านพื้นที่รองรับการพัฒนานั้นยังมีพื้นที่ว่างสำหรับรองรับการพัฒนาอีกมาก

หาดไก่อแบ้

หาดไก่อแบ้ตั้งอยู่ถัดจากหาดคลองพร้าวไปทางทิศตะวันออก มีเนินเขาเตี้ยๆคั่นอยู่ การเข้าถึงไม่สะดวกนักเนื่องจากทาง รพช.ตร. 4017 มาสิ้นสุดที่บ้านมาบคางควา ต่อจากนั้นจะเป็นทางจักรยานจากบ้านมาบคางควาไปจนถึงบ้านบางบัว ทางจักรยานค่อนข้างมีไม่มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มว่าจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีลำคลองเล็กๆไหลลงที่หาดนี้ เรียกว่า คลองไก่อแบ้ ปากคลองมีท่าเรือเล็กๆที่พานักท่องเที่ยวออกไปเที่ยวชมเกาะร่ม เกาะหยวกและเกาะอื่นๆ พื้นที่ด้านเหนือของทางจักรยานมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวตั้งกระจายอยู่เป็นแนวยาว ถัดเข้าไปถึงเชิงเขาทางด้านตะวันออกยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

หน้าทาบภาพ

บริการ
มหาวิทยาลัย

ตำบลเกาะช้างใต้

บทบาทและความสำคัญ

ตำบลเกาะช้างใต้ตั้งอยู่ตอนล่างของเกาะช้าง มีขอบเขตติดทะเลทั้งทางด้านทิศตะวันออก ทิศใต้ และทิศตะวันตก ลักษณะชายฝั่งทะเลเว้าแหว่ง เหมาะสำหรับเป็นที่จอดเรือ เช่น อ่าวสลักคอกทางฝั่งตะวันออก อ่าวสลักเพชร และอ่าวบางเบ้าทางทิศใต้ มีหาดทรายเล็กที่สวยงามและเงียบสงบ ได้แก่ หาดทรายยาว หาดคลองกลอย เป็นต้น ชายฝั่งทางด้านใต้ ยังเป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ยุทธนาวีที่เกาะช้าง นอกจากนั้นแล้ว ตำบลเกาะช้างใต้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบน้ำตกที่สวยงามอีก 2 แห่ง คือ น้ำตกคลองหนึ่ง และน้ำตกศรีเพชร

สภาพชุมชนปัจจุบัน

การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน

สภาพภูมิประเทศของตำบลเกาะช้างใต้ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่สูงตอนกลาง ซึ่งต่อเนื่องมาจากตำบลเกาะช้าง และทิวเขาทางทิศตะวันออกของอ่าวสลักเพชร ปลายสุดของทิวเขานี้มีเกาะเล็กๆ ชื่อ เกาะง่าม ระหว่างแนวเขาทั้งสองเป็นที่ราบผืนใหญ่ และมีชายฝั่งที่เว้าแหว่งเป็นอ่าว ได้แก่ อ่าวสลัก ทางทิศตะวันออก และอ่าวสลักเพชรทางด้านทิศใต้ในอ่าวสลักเพชรมีเกาะเล็กๆ อีก 2 เกาะ คือ เกาะพร้าวในและเกาะพร้าวนอก ส่วนปลายสุดของทิวเขาทางฝั่งตะวันตก มีชายฝั่งที่เว้าแหว่งเป็นอ่าวเล็กๆ ได้แก่ อ่าวหวายแฉก และอ่าวบางเบ้าทางด้านทิศใต้ และอ่าวโบลานทางด้านทิศตะวันตก

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานตำบลเกาะช้างใต้เป็นชุมชนชนบทกระจายตัวอยู่เป็นกลุ่มตามอ่าวที่เป็นที่จอดเรือ มีชุมชนที่มีประชากรตั้งบ้านเรือนอยู่หนาแน่น ได้แก่ บริเวณบ้านสลักเพชร และบ้านสลักเพชรเหนือที่อ่าวสลักเพชร บ้านแจ็กแบ่ทางฝั่งตะวันออกของอ่าวสลักเพชร บ้านสลักคอกในอ่าวสลัก และบ้านบางเบ้าที่อ่าวบางเบ้า เนื่องจากชายหาดของตำบลเกาะช้างใต้เป็นชายหาดเล็กๆ ที่ตั้งอยู่กระจัดกระจาย เข้าถึงได้เฉพาะทางเรือจึงมีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกท่องเที่ยวเบาบาง ได้แก่ บริเวณหาดทรายยาว หาดโบลาน นอกจากนี้ ยังมีที่พักตามเกาะ ได้แก่ เกาะพร้าวนอก และเกาะง่าม

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

สาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลเกาะช้างใต้ ประกอบด้วยสาขาเกษตรกรรม สาขาประมง สาขาการค้าและบริการ ซึ่งมีการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีศักยภาพ สาขาการผลิตอื่น ๆ นั้นยังมีบทบาทความสำคัญน้อยมาก

สาขาเกษตรกรรม

พื้นที่เกษตรกรรมของตำบลเกาะช้างได้มีเนื้อที่รวม 17.4 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 65.2 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งกิ่งอำเภอ พื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าว 1,922 ไร่ รองลงมาได้แก่ ยางพารา 1,899 ไร่ และผลไม้โดยเฉพาะทุเรียน มีพื้นที่เพาะปลูก 3,381 ไร่ ส้มโอ 2,463 ไร่ กกล้วย 1,299 ไร่ นอกจากนั้น ยังมีผู้ประกอบการประมงอีก 89 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.4 ของผู้ประกอบการทั้งกิ่งอำเภอ

สาขาการค้าและบริการ

ตำบลเกาะช้างได้มีผู้ประกอบการรวม 42 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.3 ของผู้ประกอบการค้าและบริการรวมทั้งเกาะ ในจำนวนนี้เป็นการค้าและบริการทั่วไป 32 ราย ส่วนที่เหลือเป็นผู้ประกอบการโรงแรมและที่พัก 10 ราย จำนวนห้องพักรวม 201 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 14.9 ของจำนวนห้องพักรวมทั้งเกาะ กิจกรรมค้าและบริการทั่วไปส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านสลักเพชรและบ้านสลักเพชรเหนือ ส่วนที่พักนั้นรวมตัวอยู่ที่บ้านเจ๊กแบ๋ บ้านบางบัว และบ้านสลักเพชร

ลักษณะทางประชากร

จำนวนประชากรของตำบลเกาะช้างได้รวมประชากรแฝงในปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,350 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 ของจำนวนประชากรรวมทั้งเกาะ ส่วนใหญ่จะอยู่ที่หมู่ 2 บ้านสลักเพชร 786 คน รองลงมาได้แก่ หมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ หมู่ 4 บ้านสลักคอก และหมู่ 1 บ้านบางบัว ประชากรรวมประมาณ 1,100 คน และหมู่ 3 บ้านเจ๊กแบ๋ 354 คน ความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ปลูกสร้าง 6 คนต่อไร่ ความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยทั้งพื้นที่วางผังบนบกน้อยกว่า 1 คนต่อไร่

นอกจากจำนวนประชากรของชุมชนแล้ว ยังได้แก่ นักท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2541 ตำบลเกาะช้างได้มีบทบาทในการรองรับผู้เยี่ยมชมเยือนในด้านการเป็นแหล่งที่พักไม่มากนัก ซึ่งห้องพักที่มีอยู่รองรับผู้เยี่ยมชมเยือนที่พักรวมประมาณปีละ 40,000 คน ส่วนมากเป็นผู้เยี่ยมชมเยือนชาวไทย ยกเว้นที่หาดทรายยาว และบ้านบางบัว ซึ่งผู้เยี่ยมชมเยือนส่วนมากเป็นชาวต่างประเทศ

ถึงแม้ว่าตำบลเกาะช้างได้ไม่มีการพัฒนาที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกมากนัก แต่มีความสำคัญในการเป็นแหล่งที่พักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีความสัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ตำบลเกาะช้างได้ยังมีบทบาทความสำคัญในการเป็นแหล่งอาหารทะเล เป็นฐานและประตูการท่องเที่ยวทางทะเลเชื่อมโยงเกาะช้างไปยังหมู่เกาะโดยรอบ

การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตตำบลเกาะช้างใต้ เป็นพื้นที่ปลูกสร้าง 0.7 ตารางกิโลเมตร หรือ 422 ไร่ 1 งาน 96 ตารางวา พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม 20.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,709 ไร่ 1 งาน 39 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าไม้และอุทยานแห่งชาติอีก 72.2 ตารางกิโลเมตร หรือ 45,145 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา การกระจายตัวของการใช้ที่ดินแต่ละประเภท สรุปได้ดังนี้

การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย

กระจายตัวอยู่ 4 บริเวณ ได้แก่ บริเวณฝั่งตะวันออก หมู่ 4 บ้านสลักคอกในอ่าวสลัก บริเวณฝั่งทางทิศใต้ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านบางบัวบริเวณอ่าวบางบัว พื้นที่ต่อเนื่องหมู่ 2 บ้านสลักเพชร และหมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือในอ่าวสลักเพชร และหมู่ 3 บ้านเจ๊กแบ้ทางด้านตะวันออกของอ่าวสลักเพชร

การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม

ส่วนใหญ่เป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค กระจายอยู่ตามชุมชนต่างๆ ทุกหมู่บ้าน ส่วนที่พนักงานท่องเที่ยววันมีอยู่ไม่มากนักกระจายอยู่เป็นจุดๆที่อ่าวบางบัว และทางด้านตะวันออกของอ่าวสลักเพชรที่บ้านเจ๊กแบ้ และหาดทรายขาว ที่อยู่บนเกาะได้แก่ เกาะพร้าวนอกและเกาะง่าม

การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา

มีอยู่เพียง 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดวิชคามคชทวีปทางฝั่งตะวันออก โรงเรียนบ้านสลักเพชรตั้งอยู่ที่อ่าวสลักเพชรทางทิศใต้ และโรงเรียนบ้านบางบัว ตั้งอยู่ที่อ่าวบางบัวทางด้านทิศตะวันตก

การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ส่วนใหญ่รวมตัวอยู่ในพื้นที่ต่อเนื่องของบ้านสลักเพชร และบ้านสลักเพชรเหนือ ประกอบด้วยสถานีอนามัยบ้านสลักเพชร โรงเรียนบ้านสลักเพชร ที่พักสายตรวจตำบลเกาะช้างใต้ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้ และประชาชนหมู่บ้านสลักเพชรของกรมอนามัย ส่วนที่เหลือกระจายอยู่เป็นจุดๆ ได้แก่ โรงเรียนวิชคามคชทวีป สถานีอนามัยบ้านเจ๊กแบ้ โรงเรียนบ้านบางบัว สถานีอนามัยบ้านบางบัว และที่พักสายตรวจบ้านบางบัว

พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม

บริเวณที่เหลือส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรม รวมตัวอยู่บริเวณบ้านสลักเพชร บ้านสลักเพชรเหนือ และบ้านสลักคอก ส่วนที่เหลือกระจายอยู่เป็นแนวยาวขนานไปกับฝั่งทะเล เป็นสวนมะพร้าว สวนยางพารา สวนทุเรียน และสวนผลไม้อื่นๆ

บริเวณที่สูงและภูเขา

นอกเหนือจากพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นพื้นที่ป่าฝนเมืองร้อนในเขตอุทยานแห่งชาติ

ชาติ

ตารางที่ 3.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลเกาะช้างใต้ พ.ศ. 2542

ประเภทการใช้ประโยชน์	พื้นที่ ตร.เมตร	ร้อยละ
ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย	345,497.85	0.23
ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม	159,862.72	0.11
ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม	17,676.94	0.01
ที่ดินประเภทชนบทเกษตรกรรม	20,334,956.66	13.81
ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	99,907.78	0.07
ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา	80,073.63	0.05
ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา	53,948.78	0.04
ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค	18,924.71	0.01
สาธารณูปการ		
ที่ดินประเภทป่าไม้	70,592,638.85	47.94
ที่ดินประเภทที่ว่าง	253,893.84	0.17
ที่ดินประเภทป่าชายเลน	1,640,000.03	1.11
ถนน	168,926.67	0.11
คลอง บ่อ หนองน้ำ	280,967.35	0.19
ทะเล	53,218,890.22	36.14
รวม	147,266,166.03	100.00

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ประชากร

จำนวนประชากรรวมประชากรแฝงในปี พ.ศ. 2542 ประมาณ 2,350 คน หมู่บ้านที่รองรับประชากรมากที่สุดตามลำดับ คือ บ้านสลักเพชร หมู่ 2 ซึ่งเป็นชุมชนเกษตรและประมง และบ้านสลักเพชรเหนือ

การเพิ่มประชากรบริเวณพื้นที่ตำบลเกาะช้างใต้ มีอัตราการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยไม่มากนัก โดยแนวโน้มการเพิ่มประชากรที่บ้านสลักเพชร และบ้านสลักเพชรเหนือส่วนมากอยู่ในภาคการเกษตรและการประมง เนื่องด้วยบริเวณพื้นที่นี้ยังเป็นแหล่งเกษตรกรรมและอาหารที่

สำคัญองเกาะ ส่วนบริเวณบ้านสลักคอก บ้านเจ๊กแบ้ มีการเพิ่มประชากรไม่มากนัก และที่บริเวณบ้านบางบัว ซึ่งปัจจุบันกำลังมีการพัฒนาเส้นทางจากมาบคางควา - บางบัว ที่แม้จะเป็นทางขนาดเล็ก แต่มีโอกาสกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่ตั้งดูดีให้มีการเพิ่มประชากรมากขึ้นในอนาคตทั้งในด้านการเกษตรกรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 3.5 แสดงโครงสร้างประชากรของตำบลเกาะช้างใต้ พ.ศ. 2541 จำแนกรายหมู่บ้าน

ตำบล - หมู่บ้าน	โครงสร้างประชากร							
	0-15ปี		16-60		มากกว่า60 ปี		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ม.1 บางบัว	91	25.07	234	64.46	38	10.47	363	100.00
ม.2 สลักเพชร	190	24.17	514	65.39	82	10.43	786	100.00
ม.3 เจ๊กแบ้	86	24.29	230	64.97	38	10.73	354	100.00
ม.4 สลักคอก	89	24.32	236	64.48	42	11.48	366	100.00
ม.5 สลักเพชรเหนือ	123	25.57	314	65.28	44	9.15	481	100.00
ค.เกาะช้างใต้	579	24.63	1,528	64.99	244	10.38	2,351	100.00

ที่มา : กิ่งอำเภอเกาะช้าง

สาธารณูปโภค

การคมนาคม

ระบบคมนาคมขนส่งในตำบลเกาะช้างใต้ ประกอบด้วย ทาง รพช.ตร. 4008 บ้านคลองสน - บ้านสลักเพชร ทางรพช.ตร. 4010 บ้านสลักเพชร- บ้านเจ๊กแบ้ ทางรพช.ตร. 4011 บ้านสลักเพชร -บ้านโรงถ่าน เป็นทางหลวงสายประธารที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนต่างๆ ในตำบลเกาะช้างใต้กับตำบลเกาะช้างทางฝั่งตะวันออก นอกจากนั้นแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นถนนสายประธานรองรับปริมาณการจราจรที่ผ่านเข้าออกชุมชน รวมทั้งกระจายปริมาณการจราจรไปยังถนนสายหลัก ถนนสายรอง และถนนสายย่อย ถนนทั้งสามเส้นนี้ตัดผ่านชุมชนเป็นแนวยาว แม้ว่าจะยังมีปริมาณการจราจรไม่มากนัก แต่ในระยะยาวจะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากปริมาณการจราจรที่จะผ่านชุมชนมากขึ้น

สถิติยานพาหนะในตำบลเกาะช้างใต้ ส่วนใหญ่เป็นจักรยานยนต์ 230 คัน รองลงมา ได้แก่ จักรยาน 73 คัน และรถบรรทุกเบา หรือรถปิคอัพ 31 คัน คิดเป็นอัตราส่วนการมียานพาหนะแต่ละประเภทต่อประชากร 1,000 คน เท่ากับ 98 คัน, 31 คัน และ 13 คัน ตามลำดับ

ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ฝูจรรยา ส่วนใหญ่ยังเป็นฝูอ่อน ไม่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล ขาดโครงข่ายถนนที่มีการจำแนกลำดับความสำคัญอย่างเป็นระบบ ที่จะช่วยกระจายปริมาณการจราจรไปยังส่วนต่างๆ ของชุมชน ถนนที่มีอยู่ก็มักจะมีเขตทางแคบเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวในการใช้ยานพาหนะของประชาชนและการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ขาดเส้นทางเชื่อมโยงกับบ้านบางแก้ว ทำให้การติดต่อไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูมรสุมที่ไม่อาจใช้เรือได้ นอกจากนี้ยังขาดเส้นทางเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ น้ำตกศิรีเพชร น้ำตกคลองหนึ่ง อ่าวกระัง และอนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง

ตำบลเกาะช้างใต้ มีเพียงท่าเรือของชุมชนขนาดเล็ก ใช้เทียบทั้งเรือประมง และเรือโดยสารที่บ้านบางแก้ว บ้านสลักเพชร บ้านแจ็กแบ้ และบ้านสลักคอก ท่าเรือบ้านสลักเพชรและท่าเรือบ้านสลักคอกอยู่ในอ่าว ทำให้ประสบปัญหาเรื่องน้ำตื้นเขิน เรือที่กินน้ำลึกเข้าเทียบทำไม่ได้ ต้องรอเวลาน้ำขึ้น ส่วนท่าเรือที่แจ็กแบ้นั้นก่อสร้างมานาน ขาดงบประมาณบำรุงรักษา ท่าเรือมีสภาพชำรุดเหลือเพียงส่วนที่ใช้การได้เพียงครั้งเดียว

การไฟฟ้า

การให้บริการพลังงานไฟฟ้าบนเกาะช้าง ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในพื้นที่ตำบลเกาะช้างใต้มีครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 309 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82 ของจำนวนครัวเรือนรวมทั้งตำบล ยังคงมีหมู่บ้านที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้อีก 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านบางแก้ว เนื่องจากยังไม่มิดถนนเข้าถึง

แหล่งน้ำและน้ำประปา

พื้นที่เกาะช้างมีฝนตกมากถึงปีละ 4,709.9 มิลลิเมตร จำนวนวันที่มีฝนตกมีประมาณ 190 วันต่อปี จึงมีความชุ่มชื้นเพียงพอสำหรับการทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชสวนที่มีข้อจำกัดในการขยายตัว เนื่องจากอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ การพัฒนาแหล่งน้ำจึงมุ่งที่จะสนองความต้องการอุปโภคบริโภคของชุมชน

ในตำบลเกาะช้างใต้มีเพียงหมู่ 2 บ้านสลักเพชร และหมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือที่มีประปาชนบทของกรมอนามัยใช้ กำลังผลิตน้ำประปา 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง โดยใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำ แต่ยังไม่มียระบบจำหน่ายน้ำ ชุมชนอื่นและย่านที่พักนักท่องเที่ยวตามหาดต่างๆ ต้องใช้น้ำจากฝายน้ำล้น บ่อน้ำตื้นหรือบอบาดาลซึ่งประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงปลายฤดูแล้ง การพัฒนาแหล่งน้ำมาข้อจำกัดค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่สูงชันและอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ หากสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้านล่างก็ประสบปัญหาในการเวนคืนที่ดินจากราษฎร ซึ่งมีพื้นที่จำกัด

การสื่อสารและโทรคมนาคม

การให้บริการสื่อสารและโทรคมนาคมอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ 2 หน่วยงาน ได้แก่ การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.)

การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการรับส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ พัสดุ ไปรษณีย์ลงทะเบียน โทรเลขในประเทศและต่างประเทศ บริการไปรษณีย์รับรอง และธนาณัติเฉพาะในประเทศ บริการวิทยุ โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศและเทเล็กซ์ การให้บริการในตำบลเกาะช้างได้ มีเฉพาะที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชนที่ หมู่ 2 บ้านสลักเพชร ซึ่งไม่สามารถให้บริการธนาณัติ และบริการบางด้านได้ การสื่อสารแห่งประเทศไทยยังไม่มีแผนที่จะเปิดที่ทำการไปรษณีย์ที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง

การระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม

ตำบลเกาะช้างได้มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่สูงตอนกลางและด้านตะวันออกมีที่ราบแคบๆขนานไปกับฝั่งทะเล และที่ราบผืนใหญ่ระหว่างเทือกเขาตอนกลางและด้านตะวันออก แม้ว่าปริมาณน้ำฝนจะมีมาก และมีฝนตกเป็นระยะเวลายาวนาน แต่ป่าเขาที่ยังคงสภาพสมบูรณ์เป็นปัจจัยช่วยในการดูดซับน้ำฝน น้ำส่วนเกินที่ป่าเขาจะดูดซับไว้ก็ไหลระบายลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว การตั้งถิ่นฐานและการสร้างถนนเพื่อเชื่อมโยงชุมชนที่กระจัดกระจายอยู่ตามชายฝั่งโดยรอบเกาะ ทำให้เกิดชุมชนเป็นแนวยาวนานไปกับฝั่งทะเล เป็นอุปสรรคต่อการไหลระบายของน้ำฝนลงสู่ทะเล นอกจากนั้นแล้ว การบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำสวนยาง สวนมะพร้าว และสวนผลไม้บนภูเขา ทำให้หน้าดินถูกพัดพามาที่บถมทางน้ำธรรมชาติตอนล่าง การเปลี่ยนแปลงกันถมทางระบายน้ำธรรมชาติเดิมทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการไหลระบายของน้ำ

นอกจากทางระบายน้ำข้างทางหลวงแล้ว ชุมชนทั้งหมดในตำบลเกาะช้างได้ยังไม่มีระบบระบายน้ำและป้องกันน้ำท่วม ทำให้เกิดน้ำท่วมขังเฉอะแฉะ ไม่สะดวกต่อการเดินทางและยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ซึ่งเป็นพาหะของโรคมาลาเรียอีกด้วย

ระบบบำบัดน้ำเสีย

น้ำเสียตำบลเกาะช้างได้ เป็นน้ำเสียจากชุมชน ได้แก่ อาคารบ้านเรือน ธุรกิจการค้า และการบริการ ยังไม่มีชุมชนใดที่มีระบบบำบัดน้ำเสียส่วนกลาง เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างกระจัดกระจาย น้ำเสีย ประกอบด้วย น้ำล้าง น้ำอาบและซัก และน้ำครัว อุจจาระ และน้ำเสียจากสิ่งสกปรกจะกำจัดขั้นต้นด้วยบ่อซึม หรือบ่อเกรอะและบ่อซึม ในบางชุมชนที่มีการปลูกสร้างบ้านเรือนในทะเล บ่อซึมจะตั้งอยู่บนทะเลที่มีน้ำขึ้นน้ำลง บางบริเวณเป็นดินทราย บางบริเวณก็เป็นดินเลน อาจทำให้น้ำเสียและเชื้อโรคแพร่กระจายไปได้ง่าย

น้ำเสียจากครัวและส่วนอื่นๆของอาคารนั้น มักจะปล่อยให้ไหลซึมไปตามผิวดิน หรือ ทิ้งลงทะเลโดยตรงโดยไม่มี การปรับสภาพก่อน แต่เนื่องด้วยในปัจจุบัน ชุมชนยังมีขนาดเล็ก และ ยังไม่หนาแน่นนัก จึงยังไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใต้ดินและน้ำทะเล

การกำจัดขยะ

ขยะมูลฝอยในตำบลเกาะช้างใต้ เป็นขยะที่เกิดจากอาคารบ้านเรือน ส่วนที่พึกและสิ่ง อำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากนัก นอกจากนี้ ได้แก่ ขยะจากการเกษตร การ เก็บรวบรวมและกำจัดขยะมักกระทำในครัวเรือน องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้ยังมิได้มี แผนและงบประมาณดำเนินการในเรื่องนี้

สาธารณสุข

การศึกษา

การให้บริการด้านการศึกษาของรัฐในตำบลเกาะช้างใต้ มีโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 3 แห่ง มีชั้นเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับ ประถมศึกษา จำนวนห้องเรียนรวม 27 ห้อง นักเรียนรวม 317 คน ครู 22 คน พื้นที่โรงเรียนรวม 50 ไร่ 20 ตารางวา คิดเป็นอัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียน 1:12 อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1:14 และ ความหนาแน่นนักเรียนต่อพื้นที่โรงเรียน 5 คนต่อไร่

การสาธารณสุข

การให้บริการสาธารณสุข เพื่อสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนในตำบลเกาะช้างใต้ มีการให้บริการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน ประกอบด้วย สถานีอนามัย 3 แห่งที่บ้านบางเบา บ้านสลัก เพชร และบ้านเจ๊กแบ้ มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 8 คน

ส่วนการรักษาพยาบาลนั้น กระทรวงสาธารณสุขได้ทำการก่อสร้างโรงพยาบาลกิ่ง อำเภอเกาะช้าง ขนาด 25 เตียง ที่หมู่ 2 บ้านด่านใหม่ ตำบลเกาะช้าง เพื่อให้บริการแก่ประชาชน ทั้งในตำบลเกาะช้างและตำบลเกาะช้างใต้ นับว่ามีความพอเพียง แต่ประชาชนในหมู่ 1 บ้านบาง เบ้ายังไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางมาให้บริการเนื่องจากอยู่ห่างไกลและสภาพเส้นทางไม่ สะดวก

การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตำบลเกาะช้างใต้มีเพียงที่พักสายตรวจตำบลเกาะช้างใต้ กำลังพล 3 นาย มีที่ตั้ง หน่วยที่ หมู่ 2 บ้านสลักเพชร และที่พักสายตรวจบ้านบางเบา กำลังพล 4 นาย มีที่ตั้งหน่วยอยู่ที่

หมู่ 1 บ้านบางบัว ส่วนสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเกาะช้างนั้นตั้งอยู่ที่หมู่ 2 บ้านด่านใหม่ ตำบลเกาะช้าง

สภาพชุมชน

พื้นที่ต่อเนื่องของชุมชนหมู่ 2 บ้านสลักเพชรและหมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ เป็นชุมชนเกษตร ประมงที่มีประชากรอยู่อาศัยมากที่สุดในตำบลเกาะช้างได้ เนื่องจากเป็นที่จอดเรือ หลบลม เพราะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี และยังมีพื้นที่ราบทำการเกษตรกว้างขวาง ปัจจุบันมีประชากรรวมกันประมาณ 1,200 คน

อาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณปากคลองสลักเพชร และริมชายฝั่งต่อเนื่องมาจนถึงปากคลองถ้ำ และที่บ้านโรงถ่านอีกบริเวณหนึ่ง ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ทั่วไปทาง รพช.ตร. 4008. ที่เชื่อมโยงกับแหล่งที่พักนักท่องเที่ยวทางฝั่งตะวันตกของเกาะช้างและศูนย์กลางกิ่งอำเภอทางฝั่งตะวันออกนั้นก็มาสิ้นสุดที่บ้านสลักเพชร ระหว่างเส้นทางนั้นผ่านแหล่งท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง และที่บ้านสลักเพชร นอกจากจะมีน้ำตกคลองหนึ่ง และน้ำตกคีรีเพชรที่สวยงามแล้ว ชุมชนสลักเพชรก็มีเรื่องราวและวิถีชีวิตที่น่าสนใจ มีศักยภาพที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงนิเวศได้ อ่าวสลักเพชรก็เหมาะสมสำหรับเป็นฐานของการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางทะเล

บ้านบางบัว

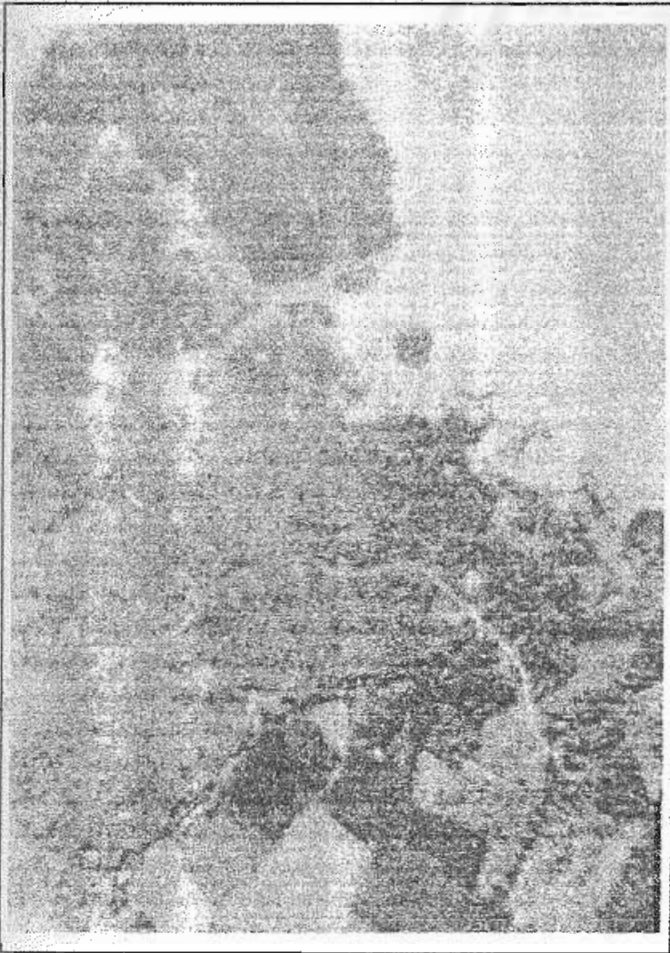
ชุมชนบางบัวมีประชากรเพียง 363 คน เป็นชุมชนประมงที่สร้างยื่นออกไปในทะเล บ้านเรือนที่อยู่บนบกมีน้อยมาก นับเป็นเอกลักษณ์ของเกาะช้างแห่งหนึ่ง นอกจากนี้ในบริเวณข้างเคียงยังมีหาดทรายที่สวยงามและเงียบสงบหลายแห่ง ได้แก่ อ่าวโบริลาน หาดคลองกลอย และอ่าวหวายแฉก

บ้านเจ๊กแบ๊

เป็นชุมชนเกษตร ประมง เล็กๆทางฝั่งตะวันออกของอ่าวสลักเพชร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่สูงในเขตอุทยานแห่งชาติ มีประชากรอยู่อาศัยค่อนข้างเบาบางเพียง 354 คน บ้านเจ๊กแบ๊มีชายหาดที่สวยงาม คือ หาดคลองเทียน และหาดทรายยาว นอกจากนั้น ยังได้แก่ อนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง เกาะพร้าวนอก เกาะหลายา เกาะง่าม และเกาะอื่นๆ ในอ่าวสลักเพชร ยังมีป่าชายเลนและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

บ้านเจ๊กแม่

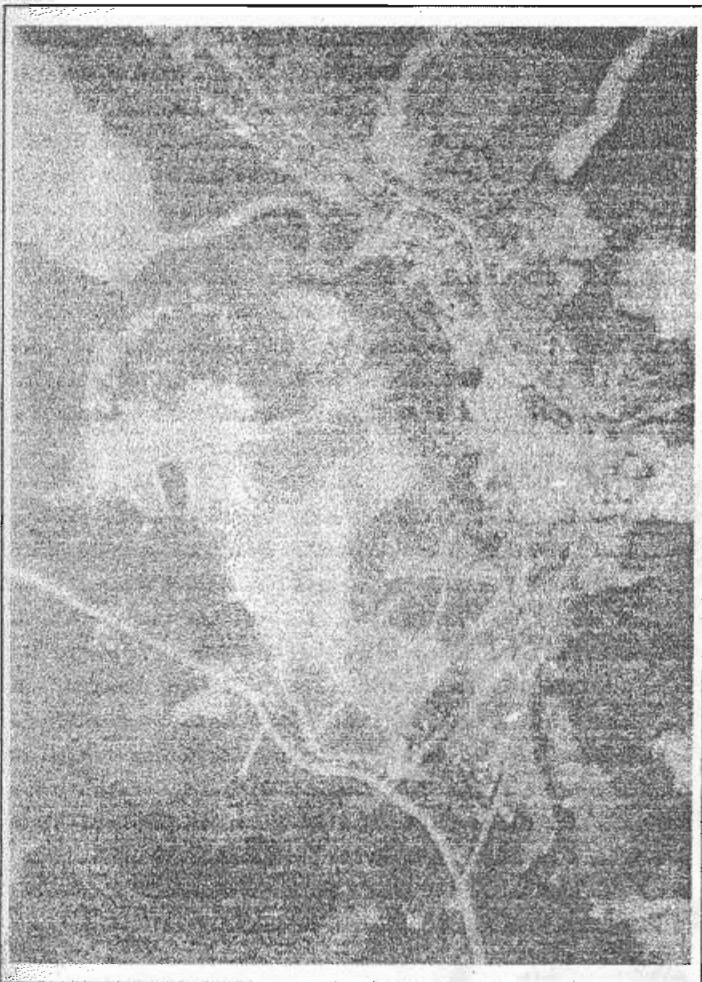

บ้านสลักเพชร

มหาวิทยาลัย

บ้านสลักคอก

บ้านด่านไหมและบ้านคลองนันทรี

มหาวิทยาลัย

บ้านสลักคอก

เป็นชุมชนเกษตร ประมงเล็กๆ ริมอ่าวสลักคอกทางฝั่งตะวันออก จำนวนประชากรเพียง 366 คน มีท่าเรือเล็กๆ ซึ่งมีเรือโดยสารไปยังแหลมงอบ และใช้เป็นท่าเรือประมง และขนส่งสินค้าเกษตรกรรมไปยังแผ่นดินใหญ่ของประชาชนในบ้านสลักคอกและบ้านแจ็กแบ้ แต่เดิมเคยมีการติดต่อกับท่าเรือบางน้ำเชี่ยว หรือท่าเรือจ้งในเขตอำเภอเมืองตราด เนื่องจากใกล้กว่าไปแหลมงอบ ปัจจุบันร่องน้ำตื้นเขินทำให้การนำเรือเข้ามาเทียบท่าต้องคอยเวลาน้ำขึ้นน้ำลง ในอ่าวสลักคอกนอกจากจะเป็นท่าเลจอดเรือหลบลมแล้ว ในอ่าวยังเป็นป่าชายเลน มีการเลี้ยงกุ้ง และการเลี้ยงปลาในกระชัง

จากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เกาะช้าง ทำให้เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ป่าเขา หาดทราย ชายทะเล และชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม เป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้การท่องเที่ยวของเกาะช้างมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว อันส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่ไม่สามารถปรับสภาพได้ทัน และต่อไปจะศึกษาถึงพัฒนาการท่องเที่ยว พัฒนาการด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมว่าสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือไม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

พัฒนาการท่องเที่ยว การใช้ที่ดินและชุมชน

การศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้าง จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงสภาพพื้นที่ของเกาะช้างที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นปัญหา และเป็นสิ่งกระตุ้นให้การท่องเที่ยวเกิดการพัฒนา รวมถึงอุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยว จุดประสงค์ของการศึกษาในบทนี้เพื่อแบ่งการท่องเที่ยวของเกาะช้างออกเป็นช่วงๆ ของการพัฒนา และศึกษาการใช้ที่ดินและสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละช่วงการพัฒนา เพื่อหาความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับการใช้ที่ดินและชุมชน เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และชุมชนที่ชัดเจนและสามารถนำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไปวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และดูแนวโน้มของการท่องเที่ยวและการใช้ที่ดินต่อไป เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนในลำดับต่อไป

พัฒนาการการท่องเที่ยว

จากสภาพพื้นที่ของเกาะช้างที่เหมาะสมแก่การดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งกระตุ้นให้การท่องเที่ยวของเกาะช้างได้รับการพัฒนา ทำให้การท่องเที่ยวของเกาะช้างมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา และเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการของการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน ได้ทำการแบ่งช่วงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการสรุปข้อมูลพื้นฐานของเกาะช้าง จำนวนแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว จำนวนที่พัก ปีที่สร้างโครงสร้างพื้นฐาน และโครงการพัฒนาจากภาครัฐที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยว ได้ดังนี้

การแบ่งช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.1 แสดงประเด็นสำคัญที่ใช้แบ่งช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยว

ปี.ศ.	การปกครอง	แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนนักท่องเที่ยว	จำนวนที่พัก	โครงสร้างพื้นฐาน	โครงการพัฒนาจากภาครัฐ
2440	เป็นอำเภอเกาะช้างที่ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่บ้านด่านเก่า	น้ำตกธารมะยม				

ปีพ.ศ.	การปกครอง	แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน ท่องเที่ยว	จำนวนที่ พัก	โครงสร้างพื้นฐาน	โครงการพัฒนา ⁷² จากภาครัฐ
2450	ย้ายที่ว่าการ อำเภอมาที่บ้าน แหลมงอบ	"				
2516		"			สร้างท่าเรือธารมะยม	จัดตั้งเป็นวน อุทยาน ธารมะยม
2517		น้ำตกธารมะยม, ชุมชนบ้านสลัก เพชร				
2518		"				จัดตั้งเป็น อุทยานธาร มะยม
2519		น้ำตกธารมะยม, ชุมชนบ้านสลัก เพชร				
2521		"				
2522		"				
2523		"				
2524		"				
2525		"	29,069			จัดตั้งเป็น อุทยานแห่ง ชาติหมู่เกาะ ช้าง
2526		"	39,754			
2527		"	49,750			
2528		น้ำตกธารมะยม, น้ำตกคีรีเพชร, น้ำตกคลองนนทรีย์, น้ำตกคลองนนทรีย์ และชุมชนบ้าน สลักเพชร	63,980		สร้างท่าเรืออ่าวสับประด	

ปี พ.ศ.	การปกครอง	แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน ท่องเที่ยว	จำนวนที่ พัก	โครงสร้างพื้นฐาน	โครงการพัฒนา จากภาครัฐ
2529		น้ำตกศรีเพชร, น้ำตกคลองหนึ่ง หาดคลองพร้าว, หาดทรายขาว, หาดโปลาน, หาดไก่อ้น, ชุมชนบ้านสลัก เพชร และ หาดบางเบา	145,268			
2530		"	390,545			
2531		"	138,471			
2532		"	173,509			
2533		"	195,907			
2534		"	197,885	31	กรมโยธาธิการไฟฟ้า มาให้หมู่บ้านได้ใช้ ดำเนินการสร้างถนนเชื่อม ระหว่างบางบ้าน ถึงบ้านคลองพร้าวบ้าน คลองตงทางซีกตะวันตก ของเกาะระยะทางทั้งสิ้น ประมาณ 39.0 กิโลเมตร	
2535		"	201,590			
2536		"	200,766	45	กฟภ. ก่อสร้างปรับปรุง ระบบจำหน่ายไฟแรง สูงจากฝั่งบ้านธรรมชาติ ล่างไปยังเกาะช้าง บริเวณอ่าวตมประดและ บึงสายไปทั่วเกาะ	
2537		"	232,960		เริ่มโครงการติดตั้งชุมสาย โทรศัพท์	

2539			232,869		
2540			242,651		สร้างท่าเรือเฟอร์รี่ 2 แห่ง
2541			242,651		
2542			233,955	61	

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
กองอุทยานแห่งชาติ

จากข้อมูลพื้นฐาน และตารางที่ 4.1 ทำให้ทราบถึงสภาพพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถแบ่งช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้าง ได้เป็น 3 ช่วงดังนี้

ก่อนปีพ.ศ. 2528

พ.ศ. 2529 - พ.ศ. 2539

พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

เหตุผลที่สนับสนุนที่ใช้ปี พ.ศ. 2528 เป็นปีแบ่งช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 เนื่องจากเกาะช้างเริ่มที่จะมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเมื่อไม่นานมานี้ เนื่องจากปัญหาทางด้านความมั่นคงของประเทศกัมพูชาประชาธิปไตยที่อยู่ใกล้กับพื้นที่เกาะช้าง ในยุคเริ่มแรกที่เกาะช้างมีการท่องเที่ยว เกาะช้างมีเพียงน้ำตกธารมะยมเท่านั้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื่องจากฝั่งตะวันออกเป็นหาดหินชันทำให้ไม่สามารถเป็นเลนน้ำได้ และ ถึงแม้ว่าวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2525 จะมีการประกาศให้เกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียงเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง แต่ถนนที่ใช้เดินทางเป็นทางดินการเดินทางไม่สะดวก ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 จึงมีการปรับปรุงถนนจากทางดินไปเป็นทางดินลูกรัง บดอัดที่เชื่อมระหว่างฝั่งตะวันออกไปยังทางตอนเหนือและฝั่งตะวันออก และเมื่อมีการปรับปรุงถนนทำให้ทางตอนเหนือและฝั่งตะวันออกของเกาะเริ่มเป็นกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของเกาะช้าง แต่การเดินทางยังลำบากเนื่องจากต้องไปลงที่ท่าเรือธารมะยมแล้วจึงเดินทางต่อ ถนนก็ยังคงมีความลำบากและใช้เวลาในการเดินทางนาน นักท่องเที่ยวจึงยังไม่นิยมท่องเที่ยวมากนัก และเมื่อมีการสร้างท่าเรืออ่าวสับประรดในปี พ.ศ. 2528 การท่องเที่ยวของเกาะช้างก็เริ่มขยายตัวทำให้ในปี พ.ศ. 2529 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมาก ช่วงปี พ.ศ. 2528 จึงเป็นช่วงแบ่งของพัฒนาการการท่องเที่ยวระหว่างช่วงที่ 1 และช่วงที่ 2 ที่ดี ในช่วงที่ 2 นี้ มีการสร้างถนน ปรับปรุง

ระบบจำหน่ายไฟแรงสูง มีการพัฒนาการคมนาคมขนส่งสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวให้สะดวกขึ้น โดยมีการก่อสร้างถนนเชื่อมพื้นที่ทางตอนใต้ของเกาะกับฝั่งตะวันตกของเกาะ มีการสร้างบังกะไลของทั้งคนท้องถิ่นและพ่อค้านายทุน และ จากตำบลเกาะช้างและตำบลเกาะช้างได้ขึ้นอยู่กับอำเภอแหลมงอบได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเกาะช้าง ในปี พ.ศ. 2537ทำให้มีงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้น และในปี พ.ศ. 2539 เป็นช่วงแบ่งของการท่องเที่ยวในช่วงที่ 2 และ ช่วงที่ 3 เนื่องจากในปีพ.ศ. 2540 มีการสร้างท่าเรือเฟอร์รี่ซึ่งสามารถขนส่งได้ทั้งคนและพาหนะ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเกาะช้างมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปีพ.ศ. 2539 จึงเป็นที่ที่แบ่งเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้างในช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3

หากเปรียบเทียบขั้นตอนการวิวัฒนาการ 6 ขั้นตอนของแหล่งท่องเที่ยวของ Bultier(1980) จะพบว่าช่วงที่ 1 (ก่อน พ.ศ. 2528) เกาะช้างอยู่ในขั้นตอนการค้นพบ (Exploration)เป็นช่วงที่ไม่มีการค้นพบด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ยังไม่มีความสะดวกสบายใดๆ ช่วงที่ 2 (พ.ศ. 2529 - 2539) อยู่ในขั้นเกี่ยวพัน (Involvement) เป็นช่วงที่ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่พื้นที่เกาะช้างมากขึ้น พร้อมกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2539 - ปัจจุบัน) อยู่ในขั้นตอนที่มีการพัฒนา (Development) เป็นช่วงที่มีการพัฒนามาก สาธารณูปโภค มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน และจากนี้จะเป็นการศึกษา เพื่อดูแนวโน้มในอนาคตของการท่องเที่ยวของเกาะช้างว่าจะเกิดขึ้นต่อไป คือขั้นตอนที่เป็นปึกแผ่น(Consolidation) ขั้นตอนการหยุดนิ่ง (Stagnation) ขั้นเสื่อม (Rejuvenation) ตามแนวคิดวิวัฒนาการของแหล่งท่องเที่ยวของ Butler หรือไม

อุปสงค์ และอุปทานการท่องเที่ยว

การศึกษาในเรื่องอุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยวนี้จะทำให้ทราบถึงศักยภาพบทบาทการใช้ที่ดิน และการขยายตัวของชุมชน โดยศึกษาในแต่ละช่วงการพัฒนาเพื่อให้เห็นการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนขึ้น

อุปทานการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities and Service) เพื่อความสะดวกสบาย และความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และการบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ

- ทรัพยากรและสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Tourism Attraction) ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

อุปสงค์การท่องเที่ยว หมายถึง ความประสงค์หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปของจำนวนนักท่องเที่ยว การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ฤดูกาลท่องเที่ยว และลักษณะรูปแบบของนักท่องเที่ยว เช่น ลักษณะของการเดินทางของนักท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ตลอดจนจนถึงพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ช่วงการทำเกษตรกรรม ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

อุปทานการท่องเที่ยว

1. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities and Service) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และการบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.1 โครงสร้างพื้นฐาน

1. การคมนาคม

เดินทางโดยใช้เรือประมง โดยมีท่าเทียบเรือประมงอยู่ที่แหลมงอบ ซึ่งเชื่อมระหว่างแผ่นดินใหญ่กับเกาะช้าง โดยมีเส้นทางเดินเรืออยู่เพียงเส้นทางเดียว คือ เส้นทางจากแหลมงอบไปยังท่าเรือน้ำตกธารมะยม ของวนอุทยานน้ำตกธารมะยม ท่าเรือแห่งแรกของเกาะช้างที่ใช้ประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาท่องเที่ยวธรรมชาติที่วนอุทยานน้ำตกธารมะยม คือ ท่าเรือน้ำตกธารมะยม แต่ทั้งนี้เป็นการทำเรือที่ไม่ได้มาตรฐาน เมื่อฤดูแล้งจะทำให้ไม่สามารถจอดเรือได้เนื่องจากเรือไม่สามารถมาจอดเทียบท่าได้ ต้องใช้เรือขนาดเล็กไปรับผู้โดยสาร หรือต้องลุยน้ำเอง ส่วนการเดินทางภายในเกาะ ถนนที่มีอยู่ยังเป็นถนนทางดิน ยังไม่สะดวกต่อการใช้ยานพาหนะต้องใช้วิธีการเดิน ทำให้ยังไม่มี การติดต่อคมนาคมระหว่างชุมชนมากนัก

2. การประปา

เกาะช้างสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำตก ลำธาร และเดินท่อประปามาใช้ในชุมชนหรือตามบ้านเรือน ส่วนบ้านเรือนที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ก็จะถูกท่อและใช้บ่อน้ำสูบน้ำมาใช้ในครัวเรือน น้ำใช้ที่ต่อท่อประปาจากแหล่งน้ำธรรมชาติจากต้นน้ำที่สูง ขึ้นไปเพื่อนำน้ำที่ใสสะอาด และเพื่อเพิ่มแรงดันน้ำธรรมชาติมาใช้โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการน้ำประปา เพียงแต่เดินท่อต่อมาใช้ในชุมชน

3. การไฟฟ้า

เกาะช้างไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงในการมีไฟฟ้าบริการแก่ประชาชน อีกทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ในเกาะช้างยังมีจำนวนน้อยอยู่ไม่คุ้มค่าการลงทุน ทำให้ประชาชนต้องปั่นไฟใช้เอง โดยมีการปั่นไฟใช้เฉพาะบ้านเรือนที่มีฐานะดีเท่านั้น นอกนั้นใช้ตะเกียงแทน

4. การจัดการน้ำเสีย

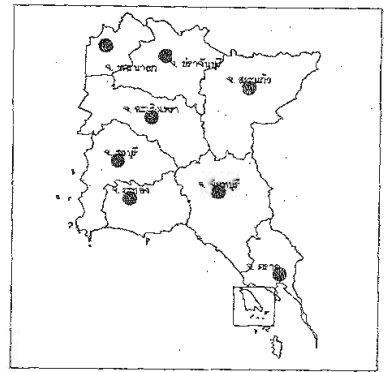
พื้นที่เกาะช้างในช่วงนี้เป็นพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม มีประชากรอาศัยอยู่อย่างเบาบาง จึงไม่มีระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย น้ำเสียจะถูกปล่อยให้ซึมลงดิน และไหลระบายไปตามธรรมชาติ

1.2 การบริการการท่องเที่ยว

สถานที่พักผ่อน ในพื้นที่เกาะช้างยังไม่มีสถานที่พักผ่อนทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบนเกาะช้างเป็นนักท่องเที่ยวแบบไปเช้า - เย็นกลับ ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวที่ไปพักผ่อน นอกจากนี้จะเป็นการพักบ้านชาวประมงซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวิถีชีวิตของชาวประมงมากกว่า และเมื่อมีพ.ศ. 2525 ที่มีการตั้งพื้นที่เกาะช้างและเกาะช้างเค็ยเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง มีการจัดสถานที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถค้างคืนโดยการกางเต็นท์ได้

2. ทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในช่วงนี้มีแห่งเดียว คือ น้ำตกธารมะยม เป็นน้ำตกขนาดกลางมี 3 ชั้น ซึ่งมีพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่หลายพระองค์เคยเสด็จประพาส ปราบกฏพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธยอยู่ที่แผ่นผาหินของน้ำตกนี้ อาทิ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2419) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2470) สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2516) เป็นต้น โดยแหล่ง

แผนที่ 4.1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของเกาะช้างในช่วงที่ 1 ของพัฒนาการการท่องเที่ยว

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

ท่องเที่ยวของเกาะช้างยังมีน้ำตกอีกแห่งคือ น้ำตกสลักเพชร แต่ทั้งนี้เนื่องจากการเดินทางถึงยังไม่สะดวกทำให้ น้ำตกธารมะยมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งเดียว

เป็นที่น่าสังเกตว่าชายหาดต่างๆ ของเกาะช้างซึ่งมีชื่อเสียงในปัจจุบัน เช่น หาดทรายขาว หาดไถ่แก้ว เป็นต้น ยังเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า เป็นที่ดินที่ไม่มีประโยชน์เนื่องมาจากท่าเรือที่มีอยู่ในขณะนั้นเป็นมีเพียงท่าเรือเดียวคือ ท่าเรือธารมะยม การเดินทางจากฝั่งตะวันออกมายังฝั่งตะวันตกยังไม่สามารถเดินทางได้ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่เกาะช้างจะเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติเท่านั้น ซึ่งจะเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในตอนเช้าและเดินทางกลับในตอนเย็นเลยโดยไม่มีการพักค้างคืน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประเภทน้ำตก เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเดียวที่ใช้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวยังไม่มุ่งประเภทชายหาด และยังไม่มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน รายได้จากการทำการประมงและผลผลิตจากมะพร้าวเป็นรายได้ที่สำคัญของเกาะช้าง ธรรมชาติและ ความสมบูรณ์ของชายหาด ทะเลยังคงความบริสุทธิ์ ยังไม่ได้ถูกใช้เพื่อการท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุปสงค์ทางการท่องเที่ยว

ผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะช้างในช่วงนี้ ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวหน้าเทศกาลระย่ม และ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้า - เย็นกลับ และมีเพียงบางส่วนที่เดินทางมาเพื่อศึกษารวมชาติ และ วิถีชีวิตของชาวประมงแบบดั้งเดิม นักท่องเที่ยวเหล่านี้เรียกว่า นักเดินทาง นักผจญภัยมากกว่าที่จะเป็นนักท่องเที่ยวจริงๆ และจำนวนนักท่องเที่ยวยังมีน้อยอยู่ เนื่องจากการคมนาคมยังลำบากมากการมีอุปทานทางการท่องเที่ยวไม่มากนัก ทำให้อุปสงค์ของการท่องเที่ยวมีน้อยตามไปด้วย ประกอบกับสถานการณ์ด้านชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตยยังมีความไม่มั่นคงอยู่มาก และจากการรบกวนครั้งที่สำคัญที่สุดของกองทัพไทยที่เรียกกันว่า "ยุทธนาวีที่เกาะช้าง" เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2484 ในกรณีพิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ระหว่างพ.ศ. 2483 -2484 ในการรบกวนเรือที่เกาะช้างในครั้งนี้ ทำให้กลิ่นไอของความไม่ปลอดภัยในการเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะช้างยังคงติดอยู่ ทำให้นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมายังเกาะช้างจึงยังรู้สึกหวาดระแวงในด้านความปลอดภัยอยู่ และเมื่อเกิดความสงบในพื้นที่ชายแดนแถบนี้ ประกอบกับการที่มีการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ทำให้พื้นที่เกาะช้างเริ่มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นโดยมีการเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะช้างเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างในช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นสวรรค์ของนักตกปลา นักดำน้ำดูปะการัง และนักผจญภัย แต่ยังมีข้อจำกัดด้านอุปทานการท่องเที่ยวอยู่จึงทำให้เกาะช้างยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงบุกเบิกการท่องเที่ยว
ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

อุปทานการท่องเที่ยว

1. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities and Service) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และการบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.1 โครงสร้างพื้นฐาน

1.1.1 การคมนาคม

ภายในหมู่บ้านมักนิยมใช้การเดินทางเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะในชุมชนดั้งเดิม และการใช้จักรยานยนต์ และรถจักรยานเริ่มมีให้พบเห็นบ้าง ระหว่างหมู่บ้านมักนิยมใช้ทางเรือเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในหน้าฝน ถนนส่วนใหญ่ใช้การไม่ได้ โดยเฉพาะด้านแถบตะวันตกของเกาะที่ผ่านแหล่งท่องเที่ยว ถนนมีสภาพที่ดีสามารถใช้ได้ตลอดฤดูกาลเช่น บริเวณหาดทรายขาว - บ้านคลองพร้าว - หาดไถ่แก้ว ถนนช่วงนี้จะมีสภาพดีและค่อนข้างเรียบ

สำหรับนักท่องเที่ยว ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เรือไม่สามารถแล่นอ้อมไปทางด้านตะวันตกของเกาะช้างได้ จึงส่งคนขึ้นที่ท่าเรือบ้านอ่าวสับปะรดแล้วต่อรถรับจ้างซึ่งเป็นรถสองแถวเป็นส่วนใหญ่ แล่นจากบ้านอ่าวสับปะรด ผ่านชุมชนบ้านคลองสน แต่จากช่วงบ้านคลองสนไปหาดทรายขาวถนนลาดชันมาก และอันตรายโดยเฉพาะหน้าฝนจะมีน้ำกัดเซาะ และด้านข้างจะเป็นแนวสูงชัน สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของชายหาดได้ รถรับจ้างจะส่งนักท่องเที่ยวบริเวณหาดทรายขาว บ้านคลองพร้าว จนถึงหาดไถ่แก้ว หากไม่ใช่ฤดูฝนเรือโดยสารจะสามารถแล่นมาทางทะเลด้านตะวันตกของเกาะได้ นักท่องเที่ยวสามารถมายังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทางตะวันตกของเกาะได้โดยไม่ต้องขึ้นที่ท่าเรือบ้านอ่าวสับปะรด หากนักท่องเที่ยว จะขึ้นพักบริเวณไหน หรือ บังกะโลที่พักจะส่งเรือเล็กมารับโดยเรือโดยสารจะจอดลอยอยู่ ซึ่งรวมทั้งส่งเครื่องอุปโภค บริโภคที่ทางบังกะโลต่างๆ ผักซื้อเนื่องจากบริเวณที่ท่องเที่ยวแถบนี้ไม่มีท่าเรือ หาดบริเวณไหนที่มีปากคลองเรือสามารถเข้าไปส่งได้จนถึงฝั่งก็จะแล่นเข้าไปส่ง เช่น บริเวณปากคลองพร้าว แต่ส่งได้เฉพาะตอนน้ำขึ้นเท่านั้น หากน้ำลงก็ต้องนำเรือเล็กออกมารับ รวมทั้งเที่ยวกลับด้วยซึ่งจะมีเรือออกตอนเช้าแวะรับตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เรือจะมาถึงบริเวณไหน เวลาเท่าไร ต้องสอบถามและบอกแก่เจ้าของที่พักหรือบังกะโลไว้ เพื่อจะได้วิทย์ไปบอกคนขับเรือให้จอดแวะรับ การที่เรือสามารถแล่นมาทางด้านตะวันตกของเกาะได้ ทำให้นักท่องเที่ยวต้องนั่งเรือนานกว่าการขึ้นฝั่งที่ท่าเรืออ่าวสับปะรด แต่เป็นการได้บรรยากาศในการท่องเที่ยวทางทะเล ส่วนด้านอื่นๆ ของเกาะเรือ

สามารถเล่นได้ แต่ก็ต้องพึ่งประกาศของทางราชการในฤดูมรสุมด้วย ส่วนบริเวณหมู่บ้านบางเบา ในหน้ามรสุมจะไม่มีเรือโดยสารไป ทั้งส่วนใหญ่ชุมชนบ้านบางเบาเป็นชุมชนชาวประมง อีกทั้งถนนก็ไม่ไปถึงทำให้ในฤดูมรสุมต้องถูกตัดขาดจากโลกภายนอกหากมีมรสุมเข้า แต่ถ้าหากมรสุมไม่เข้าก็สามารถออกเรือเดินทางคมนาคมติดต่อได้

สำหรับนักท่องเที่ยว ในการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะในแถบด้านเดียวกันมักใช้ขึ้นรถโดยสาร และเดิน ซึ่งการเดินทางสามารถเดินได้ตามถนนไปยังชุมชนต่างๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ ยกเว้น บ้านบางเบาที่ไม่มีถนนไปถึง หากถ้าต้องการไปเที่ยวด้านอื่นของเกาะ หรือจากบังกะโล่ที่ ทักหรือไม่กี่ต้องนั่งเรือกลับมาที่ฝั่งแหลมงอบ แล้วนั่งเรือโดยสารไปยังด้านอื่นๆ ของเกาะช้าง หรือ เกาะอื่นๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

ถนนภายในเกาะช้าง ถนนสายหลักมีสภาพเป็นถนนลูกรังมีสภาพทรุดโทรมไม่สามารถใช้ได้ในทุกฤดูฝนในบางบริเวณ และ ยังไม่สามารถเชื่อมต่อได้รอบเกาะเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่สูงชัน ถนนสายนี้มีเส้นทางจากบ้านสลักเพชร มาทางทิศเหนือผ่านบ้านสลักคอกเลียบบึงเขาออกมาบริเวณชายฝั่งอ่าวน้ำซุ่น และเลียบบชายฝั่งตะวันออกในทางทิศเหนือตลอด โดยผ่านบ้านธารมะยม บ้านด่านใหม่ บ้านด่านเก่า จนถึงอ่าวลับปะรดและบ้านคลองสนที่อยู่ตอนเหนือของเกาะ จากบ้านคลองสนถนนสายนี้จะวกกลับลงมาทางด้านทิศใต้ของเกาะ โดยตัดผ่านเขาล้านทำให้ถนนมีความลาดชันมาก และไม่สามารถตัดข้ามทางอื่นได้ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นหน้าผาสูงชันบริเวณเลียบบชายทะเลทำให้ตั้งอดีตข้ามเขาในลักษณะที่ลาดชันไปยังบ้านหาดทรายขาว ทางฝั่งตะวันตกของเกาะ แล้วเลียบบชายฝั่งลงมาทางทิศใต้ของเกาะผ่านบ้านไชยเชษฐา บ้านคลองพร้าว มาบด้างควา และ ไก่แบ้ จากนั้นจะเป็นถนนเล็กๆ ไปอ่าวโบลาน

ส่วนที่บ้านสลักคอกจะมีถนนแยกจากถนนสายเดิมนี้ออกไปบ้านแจ็กแบ้ บ้านอ่าวกระรัง ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งของอ่าวสลักเพชร

จากถนนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ชุมชนหมู่บ้านบางเบา ตำบลเกาะช้างได้ไม่มีถนนติดต่อไปถึง การคมนาคมติดต่อจึงใช้ได้เฉพาะทางน้ำ ซึ่งสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จังหวัดตราด ได้ทำการปรับปรุงถนนภายในเกาะช้างแทบทุกปีหลังจากผ่านฤดูฝนแล้ว

การคมนาคมทางน้ำ ชาวบ้านบริเวณริมทะเลเกือบทุกครั้งเรือจะมีเรือประมงขนาดเล็กหรือขนาดกลาง เพื่อใช้เดินทางติดต่อและประกอบอาชีพ ชาวบ้านที่อยู่ด้านในของเกาะเท่านั้นที่ไม่มีเรือหาจะติดต่อกันบนเกาะจะใช้เรือขนาดเล็กเป็นส่วนมาก ชาวบ้านที่ไม่มีเรือใช้การเดินทางหรือ ไร้รถ ส่วนการติดต่อกับฝั่งแหลมงอบนิยมเดินทางโดยใช้เรือโดยสารซึ่งมีแล่นประจำ เรือโดยสารส่วนใหญ่ใช้ตัดแปลงมาจากเรือประมงขนาดเล็ก และขนาดกลางของชาวบ้านเรือเร็วมีบ้างเป็นบังกะโล่ที่มีให้เหินประมาณ 2 - 3 ลำ ส่วนในช่วงมรสุมที่มีคลื่นลมแรงจะมีชุมชนหมู่ 1 บ้าน

บางบ้าน ตำบลเกาะช้างใต้และหมู่ 4 บ้านคลองพร้าว ตำบลเกาะช้างที่มีปัญหาในการคมนาคม
ทางน้ำ โดยเฉพาะบ้านบางบ้านที่ไม่มีถนนเข้าถึงด้วยจะลำบาก

1.1.2 การประปา

เกาะช้างสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น จากน้ำตก ลำธาร และเดินท่อ
ประปามาใช้ในชุมชนหรือตามบ้านเรือน ส่วนบ้านเรือนที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำธรรมชาติก็จะขุดบ่อ
และใช้ปั้มน้ำสูบน้ำมาใช้ในครัวเรือน น้ำใช้ที่ต่อท่อประปาจากแหล่งน้ำธรรมชาติจากต้นน้ำที่สูงขึ้น
ไปเพื่อนำน้ำที่ใสสะอาด และเพื่อเพิ่มแรงดันน้ำธรรมชาติมาใช้โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการทำน้ำ
ประปาเพียงแต่เดินท่อต่อมาใช้ในชุมชน โดยงบประมาณของหน่วยงานรัฐบาลหลายหน่วยงาน
เช่น งบประมาณจากโครงการพัฒนาชนบท สาธารณสุข ฯลฯ

แหล่งน้ำ จากข้อมูล แนวทางการพัฒนาการเกษตร ระดับตำบล กรมส่งเสริมการ
เกษตร ปี พ.ศ. 2535 ระบุว่าเนื่องจากสภาพของเกาะช้าง มีพื้นที่เป็นป่าไม้ และภูเขาที่ค่อนข้างสูง
จึงทำให้เกิดแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง โดยทั่วไป แหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้เกิดจากป่าไม้บนภู
เขาที่สูงชัน ซึ่งช่วยกักเก็บน้ำไว้ในฤดูฝน น้ำตกส่วนใหญ่เป็นแอ่งน้ำตื้น และคลองมีความยาวค่อนข้าง
สั้นทำให้การไหลของน้ำในลำคลองล่งสู่ทะเลได้เร็ว และแห้งในฤดูแล้งประมาณ เดือน มีนาคม
- เมษายน แต่ส่วนหนึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ ได้จัดทำฝายขนาดเล็กเก็บกักน้ำ
จากน้ำตกในลำคลองเพื่อใช้ในการบริโภค เกาะช้างมีแหล่งน้ำธรรมชาติ น้ำตก 9 แห่ง คลอง 14
แห่ง บ่อน้ำบาดาล 6 แห่ง และบ่อน้ำตื้น 375 แห่ง โดยแหล่งน้ำธรรมชาตินั้นสามารถเก็บน้ำไว้ได้
เพียงพอกับการใช้ของประชากร แต่พอช่วงฤดูแล้ง คือช่วงเดือน มีนาคม - เมษายน แหล่งน้ำธรรม
ชาติจะไม่เพียงพอ เนื่องจากประชากรใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติไปเพื่อการเกษตรด้วย คือ ใช้ใน
สวนเงาะและทุเรียน ดังนั้นจึงต้องขุดบ่อน้ำตื้นเพื่อใช้เก็บน้ำไว้ในการเกษตรและบริโภคด้วย แต่ก็
ยังไม่เพียงพอกับการเกษตรเนื่องจากไม่สามารถขุดลึกได้ อาจเกิดน้ำเค็มหรือน้ำกร่อยในฤดูแล้ง
และไม่สามารถสร้างให้มีขนาดใหญ่ได้เนื่องจากขาดเครื่องจักรกลในการดำเนินการจึงจำเป็นต้อง
อาศัยจากแหล่งน้ำธรรมชาติและจากบ่อน้ำตื้นขนาดเล็ก

1.1.3 การไฟฟ้า

บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ต้องใช้ไฟจากการปั่นไฟใช้กันเอง
ตามบ้านที่มีฐานะดีเท่านั้น หรือตามสถานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนที่เหลือใช้ตะเกียง ซึ่งตาม
แหล่งที่พักเพื่อการท่องเที่ยวจะใช้ไฟฟ้า จากการปั่นตามบริเวณสถานที่ส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่
ตามบังกะไลที่พักเป็นห้องๆ จะแจกตะเกียงให้ห้องละ 1 ดวง ซึ่งเป็นบรรยากาศธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวชอบกันมากในการนอนบังกะไลที่เป็นกระท่อม และกลางคืนจะเห็นไฟจากดวงตะเกียง

ในช่วงนี้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดตราด กำลังดำเนินการทำเดินสายเคเบิลใต้น้ำ เพื่อข้ามฝั่งจากแหลมงอบบริเวณ บ้านธรรมชาติล่าง เพื่อไปขึ้นฝั่งเกาะช้างที่อ่าวสับปะรดเพื่อ ดำเนินการจ่ายไฟฟ้าให้แก่ประชาชนบนเกาะ โดยแล้วเสร็จ ประมาณปลายปี พ.ศ. 2537 โดยมี การวางเคเบิลลวดใต้น้ำไปขึ้นฝั่งที่อ่าวสับปะรด แล้วปักเสาพาดสายตามแนวถนนไปยังหมู่บ้าน ต่างๆ บนเกาะที่ถนนเข้าถึงแล้ว เพื่อดำเนินการจ่ายไฟฟ้าต่อไป

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสามารถจ่ายไฟฟ้าให้กับหมู่บ้านบนเกาะช้าง ประมาณปลาย พ.ศ. 2537 คาดว่าจะมีผู้ใช้ไฟฟ้าระยะแรกประมาณ 400 หลังคาเรือน

1.1.4 การจัดการน้ำเสีย

พื้นที่เกาะช้างไม่มีระบบระบายน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย น้ำฝนและน้ำเสียจะถูก ปลดปล่อยให้ซึมลงดินหรือไหลระบายไปตามธรรมชาติลงสู่ทางน้ำสาธารณะและทะเลในที่สุด แหล่ง กำเนิดน้ำเสียมาจากบ้านเรือนและสถานตากอากาศ ประกอบด้วยน้ำเสียจากห้องน้ำห้องส้วม และ ครุฑ

1.1.5 การให้บริการสื่อสารและโทรคมนาคม

ในช่วงนี้ในการติดต่อสื่อสารต้องใช้วิทยุในการติดต่อโดยส่งสัญญาณไปที่แหลมงอบ แล้วแหลมงอบจึงส่งสัญญาณต่อไปยังปลายทาง แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง และในปี พ.ศ. 2537 เริ่ม มีโครงการในการติดตั้งชุมสายโทรศัพท์บนพื้นที่เกาะช้าง

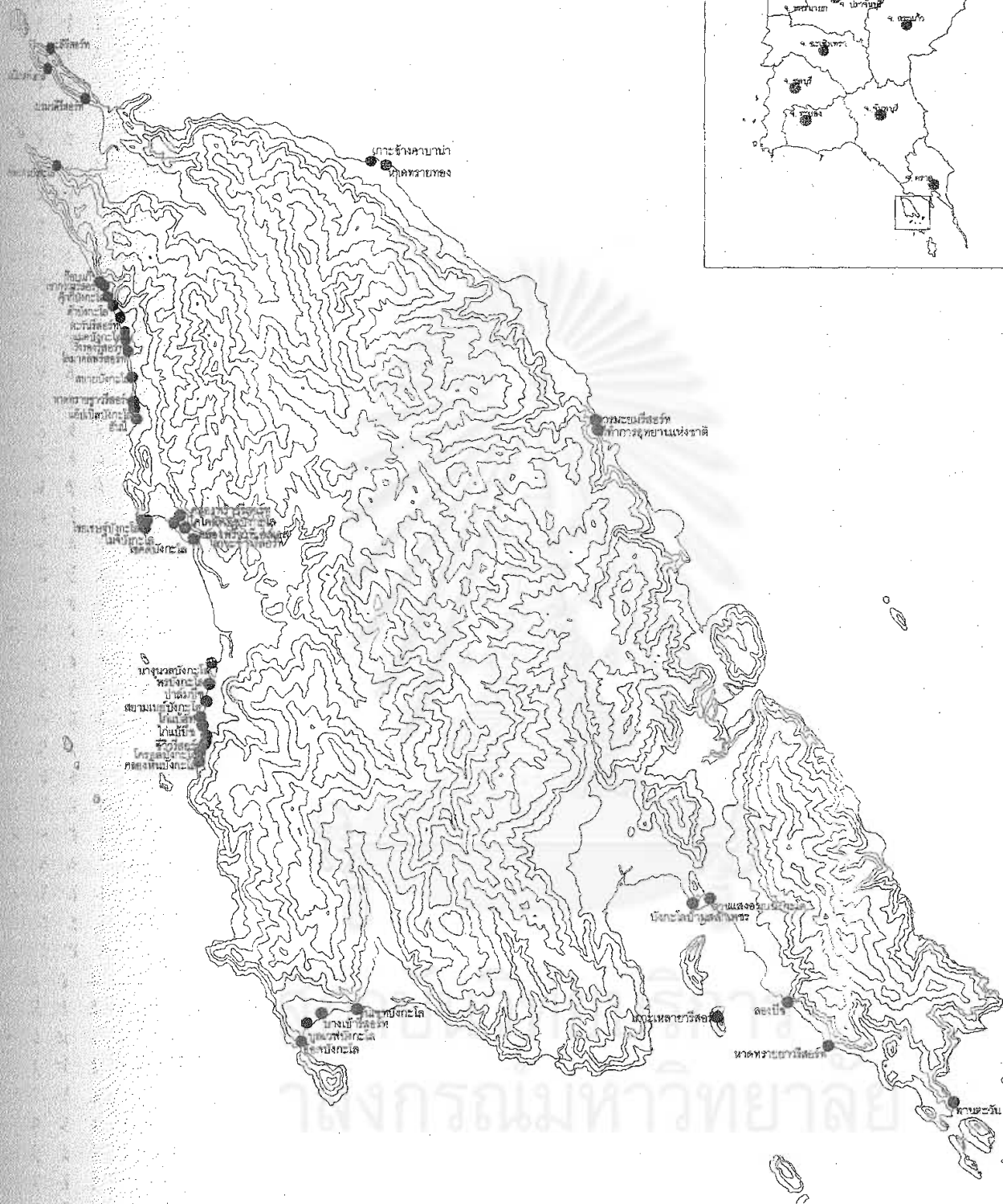
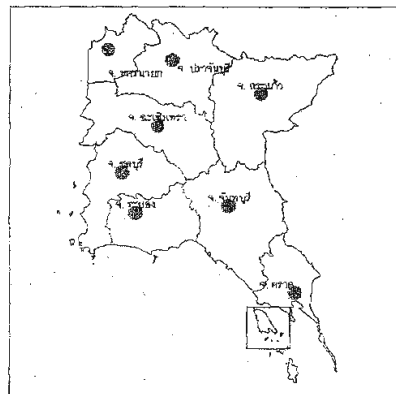
1.2 การบริการด้านการท่องเที่ยว

สถานที่พักผ่อนในช่วงนี้ มีสถานที่พักบริการนักท่องเที่ยวจำนวนที่พักมี 45 แห่ง โดย คิดเป็นร้อยละ 52.3 ของจำนวนที่พักทั้งหมดของจังหวัดตราด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2537) แหล่งที่พักมีตั้งแต่บังกะโลแบบราคาถูกคืนละ 50 บาท จนถึงบังกะโล หรือรีสอร์ทแบบ หูหว่าที่มีบริการอย่างครบครัน ซึ่งมักจัดในลักษณะแพคเกจทัวร์คือจัดบริการการเดินทาง ที่ ที่พัก และอาหารแก่นักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ของเกาะช้าง หาดทรายขาว มีสถานที่พัก ตั้งอยู่หนาแน่นที่สุดคือมีถึง 15 แห่ง รองลงมาคือ หาดไก่แก้ว 9 แห่ง หาดคลองพร้าว 6 แห่ง และหมู่ เกาะต่างๆ 6 แห่งตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีสถานที่พักของอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง ไว้บริการนัก ท่องเที่ยวจำนวน 3 หลัง โดยในพื้นที่เกาะช้าง

2. ทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ภายหลังจากที่สถานการณ์สงครามกลางเมืองในประเทศกัมพูชาลดระดับความรุนแรงลง ตลาดการท่องเที่ยวเกาะช้างก็เริ่มขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเกาะช้างและบริเวณเกาะช้างเคียงอีก 40 เกาะ ได้รับการประกาศตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2526 ทำให้อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวจำนวนมาก ในระยะเวลาของช่วงนี้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญยังเป็นน้ำตกธารมะยมอยู่ ส่วนน้ำตกสลักเพชรนั้นยังต้องใช้เวลาเดินทางมากจึงยังไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และเมื่อมีการทำถนนเพื่อเชื่อมโยงระหว่างฝั่งตะวันออกและตะวันตกของเกาะ ทำให้เกาะช้างเริ่มให้ความสนใจในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดมากขึ้น โดยบ้านคลองพร้าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวแรกๆ ที่มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายหาด มีหาดไก่แบ้หาดคลองพร้าว และหาดทรายขาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยหาดดังกล่าวสามารถเล่นน้ำได้โดยไม่เป็นอันตราย

จุดท่องเที่ยวของเกาะช้างมีเพิ่มมากขึ้น จากการมีเพียงน้ำตกธารมะยมเพียงแห่งเดียว ได้มีแหล่งท่องเที่ยว น้ำตก และ ชายหาดเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง โดยน้ำตกที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นคือ น้ำตกคลองพลู น้ำตกคลองนนทรีย์ น้ำตกศิรีเพชร และน้ำตกคลองหนึ่ง และหาดทรายที่สำคัญ ได้แก่หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไก่แบ้ หาดโปลาน และหาดบางเบ้า ซึ่งหาดทราย ชายหาดของเกาะช้างมีความสวยงามอย่างมาก ประกอบกับพื้นที่หลังชายหาดเป็นส่วนมะพร้าว และป่า ทำให้แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะช้างยังคงความสวยงามตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในทะเล ได้แก่ แหล่งปะการังและแหล่งตกปลาตามเกาะต่างๆ ที่อยู่ในเขตของอุทยานแห่งชาติ ส่วนแหล่งปะการังที่สำคัญที่อยู่บนเกาะช้างคือ บ้านคลองสน ซึ่งมีสภาพพอใช้จนถึงดี จากการมีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและกิจกรรมทางทะเลเพิ่มขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังเกาะช้างเป็นนักท่องเที่ยวที่พักผ่อนมากกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเข้าเียนกลับ เป็นผลทำให้ชาวบ้านเริ่มมีการสร้างบังกะโล่ที่ปักเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาพักผ่อนมากขึ้นกว่าอดีต แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะเริ่มมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภทมากขึ้น ทั้งน้ำตก ป่าชายหาด ปะการัง รวมถึงชุมชนชาวประมงที่มีวิถีชีวิตที่ดั้งเดิม แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้กระจายอยู่รอบเกาะพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกซึ่งเคยเป็นฝั่งที่ไม่เคยมีการท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่เริ่มมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น แหล่งท่องเที่ยว น้ำตกเริ่มมีความสำคัญน้อยลงเนื่องจากการเดินทางลำบากกว่าแหล่งท่องเที่ยวชายหาด แต่ทั้งนี้ทางด้านทิศตะวันตกของตัวเกาะซึ่งเป็นด้านที่รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดราวเดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคม ระยะเวลาระหว่างนั้นมีคลื่นลมแรง การเดินทางลำบาก ประชาชนด้านไม่อาจติดต่อกันแผ่นดินใหญ่ ผู้ประกอบการที่พักแรมต้องหยุดกิจการ

แผนที่ 4.2 แสดงสถานที่พักผ่อน ปี พ.ศ. 2536

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

อุปสงค์การท่องเที่ยว

1. ปริมาณและการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

หลังจากได้มีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างในปลายปีพ.ศ. 2525 แล้ว ในปีพ.ศ. 2526 - 2528 ได้มีเริ่มได้รับความสนใจจากภาครัฐในการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ มากขึ้นทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวได้มีปริมาณมากขึ้น ทั้งนี้ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2539 เป็นต้นมาจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มสูงขึ้นมา เนื่องจากตั้งแต่มีการกั้นพื้นที่ของประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะช้างออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติในช่วงปี พ.ศ. 2526 โดยกรมป่าไม้ ทำให้เอกชนเริ่มมีการพัฒนาพื้นที่เพื่อใช้ในการบริการการท่องเที่ยว และเริ่มมีการซื้อขายที่ดินเป็นการเปลี่ยนมือจากชาวบ้านท้องถิ่นเป็นผู้ประกอบการแต่ยังเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กอยู่ จำนวนนักท่องเที่ยวก็เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ทั้งภาครัฐเป็นผู้จัดสร้างให้และ ผู้ประกอบการเริ่มลงทุนในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะน้ำประปา และไฟฟ้า ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการนำการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ โดยจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มสูงมากในช่วงปี พ.ศ. 2529 โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2528 ถึง ร้อยละ 127.05 และในปี พ.ศ. 2539 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2529 ถึง ร้อยละ 168.78 กล่าวคือ เกาะช้างเริ่มได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นทั้งนี้เนื่องมาจากการเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 45 ของประเทศ และนโยบายของรัฐที่มีการส่งเสริมให้ปี พ.ศ. 2530 เป็นปีการท่องเที่ยวไทย ทำให้ในต้นช่วงนี้เป็นจุดเริ่มของการท่องเที่ยวเกาะช้าง และต่อมาตลาดการท่องเที่ยวของเกาะช้างก็ได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ด้านการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2537 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2537) การพักผ่อนของนักท่องเที่ยวค่อนข้างอิสระเกือบไม่มีการพักผ่อนมากกว่าหนึ่งแห่ง นั้นหมายความว่า ผู้พักผ่อนทั้งหมดเกือบไม่มีการนับซ้ำ แต่นักทัศนศาสตร์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวนั้นเดินทางมาจากแหล่งที่พักของสถานที่ที่ต่างกัน จนอาจกล่าวได้ว่า เกาะช้างมีนักท่องเที่ยวไม่พักผ่อนน้อยมาก นอกจากกลุ่มที่พักแรมเกาะหนึ่งไปทัศนศาสตร์อีกเกาะหนึ่ง หรือเกาะอื่นๆ เท่านั้น เกาะช้างมีนักท่องเที่ยวมากบริเวณหาดทรายขาว หาดไก่แบ้ หาดคลองพร้าว และคลองสน 62,622; 55,637; 46,559 และ 25,374 คน ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวพักผ่อน และมีบางส่วนมาเที่ยวจากชายหาดข้างเคียง นักท่องเที่ยวไปทัศนศาสตร์มากบริเวณ น้ำตกคลองพลู 99,419 คน และน้ำตกธารมะยม 45,499 คน

2. ลักษณะและรูปแบบของนักท่องเที่ยว

2.1. ลักษณะนักท่องเที่ยว

แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยวนั้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2537) นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มาจาก กรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนถึงร้อยละ 65.4 ส่วนในเขตปริมณฑลมีร้อยละ 17.9 กลุ่มในภาคตะวันออกมีสัดส่วนร้อยละ 8.3 ส่วนที่เหลือมาจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้น นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเกาะช้างมีจำนวนถึง 21 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศในกลุ่มยุโรป 13 ประเทศ อเมริกา 2 ประเทศ และกลุ่มประเทศแถบเอเชียและแปซิฟิก 6 ประเทศ กลุ่มประเทศยุโรปเป็นตลาดที่สำคัญคือมีสัดส่วนถึง 79.33 ส่วนกลุ่มประเทศในอเมริกาและกลุ่มประเทศแถบเอเชียและแปซิฟิก มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือมีสัดส่วนร้อยละ 10.21 และ 10.46 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวที่มาในแต่ละประเทศ ปรากฏว่านักท่องเที่ยวประเทศเยอรมันมีสัดส่วนมากที่สุดคือ ร้อยละ 38.09 รองลงมาคือ ประเทศอังกฤษร้อยละ 12.71 และประเทศฝรั่งเศสร้อยละ 12.01 ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเทศ มีสัดส่วนรวมกันเกินกว่าร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีตลาดที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริการ้อยละ 6.61 ออสเตรเลียร้อยละ 4.71 ญี่ปุ่นร้อยละ 3.85 และแคนาดาร้อยละ 3.60 ตามลำดับ

จากลักษณะดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าตลาดการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเป็นตลาดที่กว้าง ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่างๆ ของโลกหลายประเทศ ทั้งยุโรป อเมริกาและในเอเชีย ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับสภาพตลาดโดยรวมของตลาดการท่องเที่ยวระดับประเทศ

ในเรื่องเพศ พบว่านักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคือ เพศหญิงร้อยละ 51.8 และเพศชายร้อยละ 48.2

สำหรับอายุ นักท่องเที่ยวมีอายุเฉลี่ยประมาณ 27 ปี ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนหนุ่มสาวในช่วงอายุ 20-30 ปี

อาชีพ นักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 38.1 ทำงานกับภาคเอกชน ร้อยละ 27.4 ภาครัฐบาล(ข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ร้อยละ 22.6 ทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 11.9 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ประกอบอาชีพต่างกันออกไป ได้แก่ ลูกจ้างบริษัทเอกชน รับจ้างทั่วไป ค้าขาย/ทำงานส่วนตัว นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น

2.2 รูปแบบการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเกาะช้างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางมากกว่า 1 อย่าง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพักผ่อนและท่องเที่ยวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก คือร้อยละ 69.0 และ 64.3 ตามลำดับ ซึ่งต่างจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ส่วนใหญ่จะมาเพื่อพักผ่อนถึงร้อยละ 75.0 ส่วนที่มาเพื่อท่องเที่ยวมีเพียงร้อยละ 39.3

สื่อชักนำในการมาเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2537) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำบอกเล่าจากเพื่อนและญาติซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 71.4 รองลงมาคือจากนิตยสารหรือคู่มือแนะนำการท่องเที่ยวร้อยละ 36.6 ส่วนสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทอื่น เช่น บริษัทนำเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือหนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทต่อนักท่องเที่ยวในระดับต่ำ

ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มากับกลุ่มเพื่อนคือ มีสัดส่วนถึงร้อยละ 76.8 รองลงมาถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยมีมากับบริษัทนำเที่ยวร้อยละ 6.0 และมาคนเดียวร้อยละ 4.7 แต่ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีมาคนเดียวร้อยละ 21.4 และมากับบริษัทนำเที่ยวร้อยละ 14.3 ตามลำดับ ส่วนการเดินทางมากับครอบครัวหรือญาติพี่น้องยังมีสัดส่วนที่น้อย

พาหนะที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาจังหวัดตราดได้แก่ รถโดยสารปรับอากาศซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 62.5 ส่วนความนิยมในลำดับรองลงมาแตกต่างกันออกไประหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ คือนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวร้อยละ 17.9 รถโดยสารธรรมดาร้อยละ 8.3 และรถนำเที่ยวร้อยละ 7.1 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารธรรมดาร้อยละ 21.4 รถนำเที่ยวร้อยละ 7.1 และรถตู้รับจ้างร้อยละ 7.1

ส่วนพาหนะที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเข้าสู่เกาะช้าง มีความแตกต่างกันระหว่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ กล่าวคือ กรณีนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางโดยเรือเช่าเหมาลำ ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 66.6 ทั้งนี้ เพราะนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางมาเป็นกลุ่มจำนวนหลายคนจึงมักเช่าเรือแบบเหมาลำ แต่ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่นิยมเดินทางด้วยเรือโดยสาร ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 82.1 ส่วนการเดินทางแบบอื่นยังมีสัดส่วนที่น้อย

2.3 กิจกรรมนักท่องเที่ยว

กิจกรรมของนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2537) สามารถพิจารณาได้ 2 กรณี คือ กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว และกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว กรณีกิจกรรมระหว่าง

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทั่วไปของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก คือ การเล่นน้ำทะเลร้อยละ 61.6 รองลงมาคือ การเล่นน้ำตกร้อยละ 46.4 และการเดินป่าร้อยละ 21.4 ทั้งนี้เนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวของเกาะช้างมีทั้ง ประเภทชายหาด น้ำตก และป่าเขานักท่องเที่ยวจึงมีกิจกรรมทั้ง 3 ประเภท แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะกิจกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะ ปรากฏว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ คือ การเล่นน้ำร้อยละ 62.5 รองลงมาคือ การเดินเล่นร้อยละ 58.0 และการอ่านหนังสือร้อยละ 35.07

ระยะเวลาในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีระยะเวลาน้อยกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาการท่องเที่ยวอยู่ในช่วง 2-3 วันหรือเฉลี่ย 2.56 วัน ซึ่งมักเป็นระยะเวลาในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เสาร์ - อาทิตย์ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีวันหยุดท่องเที่ยวที่ยาวนานกว่า เนื่องจากเป็นช่วงพักผ่อน ระยะเวลาท่องเที่ยวจะอยู่ในช่วง 1 สัปดาห์หรือมากกว่า คือเฉลี่ย 8.50 วัน

ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 798.34 บาท/คน/วัน ค่าใช้จ่ายต่างๆ ประกอบไปด้วยค่าที่พักร้อยละ 17.9 ค่าอาหารและเครื่องดื่มร้อยละ 20.6 ค่าพาหนะเดินทางไปกลับร้อยละ 51.8 ค่าของที่ระลึกร้อยละ 4.3 และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ร้อยละ 5.4 ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีสัดส่วนที่คล้ายคลึงกับนักท่องเที่ยวชาวไทยคือ ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าพาหนะเดินทาง รองลงมาคือค่าอาหารและเครื่องดื่ม และค่าที่พักตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ตลอดช่วงเวลาท่องเที่ยวพบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร เครื่องดื่ม และค่าที่พัก ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ท่องเที่ยว ส่วนค่าพาหนะ ค่าของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ นักท่องเที่ยวจ่ายเพียงครั้งเดียวในช่วงที่ท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวทั้งสิ้น 1,277.66 บาท/คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวทั้งสิ้น 2,535.36 บาท/คน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภาครัฐเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้างในช่วงนี้ โดยการปรับปรุงและพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ ภาคเอกชนยังมีส่วนในการขยายตัวของการท่องเที่ยวเกาะช้างน้อย ในช่วงนี้คมนาคมขนส่งภายในและระหว่างเกาะกับแผ่นดินใหญ่ได้มีการพัฒนามากกว่าช่วงก่อน ทำให้การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีมากขึ้น ความเจ็บสงบและความสวยงามของเกาะยังเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่ และปัจจัยสำคัญในการทำให้อุปสงค์ทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ ความหลากหลายของประเภทแหล่งท่องเที่ยว จากเดิมในช่วงแรกมีน้ำตกเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะเพียงประเภทเดียว และเมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด ปะการัง เพิ่มขึ้นมาก เกาะช้างจึงดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของการท่องเที่ยวเกาะช้างจึงขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้ง

รูปแบบสถานที่พักแรมมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านเกาะช้าง ชาวบ้านได้มีการสร้างบังกะโด สำหรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นถึงแม้จะมีนักลงทุนเข้ามาลงทุนมากขึ้น แต่ก็ยังเป็นนักลงทุนขนาดกลางและขนาดเล็ก ทำให้ชาวบ้านสามารถที่จะหารายได้จากการสร้างที่พักให้นักท่องเที่ยวพักได้อยู่ ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างมากจากช่วงก่อนการท่องเที่ยวไม่ได้เข้ามามีส่วนในการดำเนินชีวิต แต่ช่วงนี้การท่องเที่ยวเข้ามา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นโดยเฉพาะ อาชีพที่จากเดิมเป็นชาวประมงหรือชาวสวน และต่อมามีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ขับรถโดยสารประจำทาง ขับเรือ ในช่วงฤดูท่องเที่ยวด้วย และ ค่าครองชีพเริ่มสูงขึ้น สภาพพื้นที่และการใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ประเภทค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย				จำนวนวันพักเฉลี่ย		ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ		ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	ชาวไทย		ชาวต่างประเทศ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าที่พัก	143.00	17.9	76.61	12.5	2.56	8.50	366.08	28.6	651.19	25.7
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	164.32	20.6	178.08	29.1	2.56	8.50	420.66	32.9	1,513.68	59.7
ค่าพาหนะเดินทางไป-กลับ	413.66	51.8	225.67	36.8	-	-	413.66	32.4	225.67	8.9
ค่าของที่ระลึก	33.93	4.3	48.39	7.9	-	-	33.93	2.7	48.39	1.9
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	43.33	5.4	96.43	15.7	-	-	43.33	3.4	96.43	3.8
รวม	798.24	100.0	612.46	100.0	-	-	1,277.66	100.0	2,535.36	100.0

หมายเหตุ : ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวคำนวณจากค่าเฉลี่ย (เฉพาะค่าที่พักและค่าอาหาร)คูณด้วยจำนวนพักเฉลี่ย

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.3 แสดงการกระจายนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้าง จำแนกตามประเภทผู้มาเยี่ยม ปี พ.ศ. 2537

พื้นที่	จำนวนนักท่องเที่ยว								
	นักท่องเที่ยวพักผ่อน			นักท่องเที่ยว			รวมผู้มาเยือน		
	ไทย	ต่าง ชาติ	รวม	ไทย	ต่าง ชาติ	รวม	ไทย	ต่าง ชาติ	รวม
หน่วย พิทักษ์ธาร มะยม	10,506	181	10,687	18,621	7,434	45,185	29,127	7,615	55,872
ธารมะยม	5,060	1,743	6,803	6,797	2,266	9,062	11,856	4,008	15,865
หาดทราย มะยม	0	0	0	37,751	7,748	45,499	37,751	7,748	45,499
หาดคลอง พลู	0	0	0	43,014	56,405	99,419	43,014	56,405	99,419
หาดคลอง นนทรีย์	0	0	0	11,162	5,489	16,650	11,162	5,489	16,650
หาดคิ้ว เพชร	0	0	0	5,581	2,744	8,325	5,581	2,744	8,325
อ่าวลับปะต	15,758	5,427	21,185	3,634	556	4,189	19,392	5,983	25,374
หาดทราย ขาว	38,889	13,393	52,282	8,966	1,373	10,339	47,856	14,766	62,622
หาดคลองพ ขาว	28,914	9,957	38,872	6,666	1,021	7,687	35,580	10,979	46,559
หาดไผ่	34,552	11,899	46,452	7,966	1,220	9,186	42,518	13,119	55,637
หาดบางเ้า	3,614	1,245	4,859	4,953	5,412	10,365	8,567	6,657	15,224
สลักเพชร	3,759	1,294	5,053	8,255	8,118	16,737	12,014	9,413	21,427
หาดทราย ขาว	6,506	2,240	8,746	4,953	541	5,494	11,459	2,782	14,240
หาดยุทธนาวิ	0	0	0	4,953	541	5,494	4,953	541	5,494
รวมเกาะช้าง	147,559	47,379	19,938	5,167	617	5,784	152,726	47,996	200,722

ช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

อุปทานการท่องเที่ยว

1. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพื่อการท่องเที่ยว (Facilities and Service) ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน และการบริการการท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.1 โครงสร้างพื้นฐาน

1.1.1 การคมนาคมติดต่อระหว่างเกาะช้างกับแผ่นดินใหญ่

การเดินทางจากแผ่นดินใหญ่ไปยัง เกาะช้างมีท่าเรือ 3 แห่ง คือ ท่าเรือช้างเทศบาลเมืองตราด ท่าเรือบ้านบางน้ำเชี่ยว และท่าเรือประมงแหลมงอบ เฉพาะท่าเรือแหลมงอบ เป็นท่าเรือสาธารณะมีเรือโดยสารเดินทางไปยังเกาะช้างขึ้นที่ท่าเรืออ่าวสับปะรด ท่าด่านเก่า ท่าด่านใหม่ ท่าธารมะยม อ่าวสลักคอก อ่าวสลักเพชร อ่าวบางเบ้า อ่าวคลองสน และไปยังเกาะอื่น ๆ ได้แก่ เกาะหวาย เกาะขาม และเกาะหมากเป็นประจำทุกวัน และมีเรือเช่าเหมาลำให้บริการ

ส่วนอีก 2 ท่า เป็นท่าเรือเอกชนได้แก่ ท่าเรือเซนเตอร์พอยท์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของท่าเรือแหลมงอบ ห่างออกไปประมาณ 5.0 กิโลเมตร มีเรือโดยสารและเรือเฟอร์รี่ไปขึ้นเกาะช้างที่ท่าด่านเก่าทุกวันวันละ 3 เที่ยว ความจุรถเล็ก 18 คัน ผู้โดยสาร 100 คน กับเรือโดยสารไปยังเกาะขามและเกาะหมาก ประจำทุกวัน อีกแห่งหนึ่งคือ ท่าเรือเฟอร์รี่เกาะช้างตั้งอยู่ที่อ่าวธรรมชาติ ห่างจากท่าเรือแหลมงอบประมาณ 14.0 กิโลเมตร มีเรือเฟอร์รี่ไปขึ้นเกาะช้างที่อ่าวสับปะรดประจำทุกวัน วันละ 4 เที่ยว ความจุรถเล็ก 11 คัน ผู้โดยสาร 80 คน

เนื่องจากท่าเรือที่แหลมงอบต้องใช้ประโยชน์เป็นท่าเรือประมงด้วย ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการให้บริการผู้เยี่ยมชมเยือน จังหวัดตราดและกรมเจ้าท่าได้ดำเนินการก่อสร้างท่าเรือเพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะขึ้นที่บริเวณอนุสรณ์สถานยุทธนาวีที่เกาะช้าง ห่างจากท่าเรือแหลมงอบไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1.0 กิโลเมตร เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จจะย้ายเรือโดยสารที่เคยจอดเทียบท่าเรือแหลมงอบมายังท่าเรือใหม่นี้ ส่วนท่าเรือแหลมงอบเดิมให้ใช้เป็นที่เรือประมงเพียงประเภทเดียว

1.1.2 ท่าเรือ

เกาะช้างมีท่าเรือสาธารณะมาตรฐาน 2 แห่ง คือ ท่าเรืออ่าวสับปะรด ท่าเรือด่านใหม่ และท่าเรือธารมะยม ส่วนที่เหลือเป็นท่าเรือประมงสาธารณะที่อ่าวคลองสน อ่าวสลักคอก อ่าวสลักเพชร และบ้านเจ๊กเบ้า และท่าเรือเอกชน ได้แก่ ท่าเรือเปรมฤดี และท่าเรือด่านเก่า

1.1.3 ถนน

ระบบทางหลวงบนเกาะช้าง แบ่งออกเป็น ทางหลวงในความรับผิดชอบของเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดตราด 2 สายทาง โดยโครงข่ายถนนสายหลักได้แก่ ทาง รพช.ตร 4008 บ้านคลองสน - บ้านสลักเพชร ทาง รพช. ตร 4017 บ้านคลองสน - บ้านมาบค้ำควา ทาง รพช.ตร 4010 บ้านสลักเพชร - บ้านแจ็กแบ้ และทาง รพช.ตร 4011 บ้านสลักเพชร - บ้านโรงถ่าน ต่อเนื่องเป็นแนวยาว รวมระยะทางประมาณ 43 กิโลเมตร ยังไม่บรรจบกันเป็นวงรอบ เฉพาะบ้านบางแก้ว หมู่ 1 ตำบลเกาะช้างได้ไม่อาจติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ ทางถนนได้

ทางหลวงสายหลักมีเขตทางค่อนข้างแคบเพียง 15 เมตร รองรับปริมาณการจราจรทั้งระหว่างชุมชนและในชุมชน ซึ่งมีความเร็วของยานต่างกันทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ผิวจราจรส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐานขาดความสะดวกในฤดูฝนเนื่องจากมีฝนตกชุกทำให้ผิวทางเสียหายมาก นอกจากนี้ยังขาดการควบคุมทางเข้าออก และระยะถอยร่นของอาคารจากทางหลวง เกิดการพัฒนาเป็นแนวยาวไปตามริมสองฝั่งถนนทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ในระยะยาวยังเป็นอุปสรรคต่อการขยายผิวจราจร ถนนสายรองและถนนในชุมชนก็มีปัญหาเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เขตทางค่อนข้างแคบเพียง 2 - 3 เมตร ไม่ได้เผื่อเขตทางไว้สำหรับการใช้รถยนต์ในอนาคต การออกแบบก่อสร้าง การเชื่อมต่อยังไม่เป็นระบบและได้มาตรฐานทางวิศวกรรม ขาดการควบคุมทางเข้าออก และระยะถอยร่นอาคาร

การเดินทางระหว่างชุมชนบนเกาะ ประชาชนในท้องถิ่นนิยมใช้รถบรรทุกขนาดเล็ก และจักรยานยนต์ บริการรถโดยสารประจำทางในเกาะที่จะช่วยลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลลงยังขาดมาตรฐาน และคุณภาพการให้บริการ โดยเฉพาะในเรื่องอัตราค่าโดยสาร การจัดตารางเดินรถ และเส้นทางที่จะเชื่อมโยงระหว่างท่าเทียบเรือไปยังชุมชน แหล่งที่พักนักท่องเที่ยว และสถานที่ท่องเที่ยวโดยมีเส้นทางขนส่งผู้โดยสารสาธารณะเพียงเส้นทางเดียวระหว่างอ่าวสับปะรดไปตามทาง รพช. ตร. 4017 บ้านคลองสน บ้านมาบค้ำควา ไปสิ้นสุดที่บ้านไก่อแบ้ โดยใช้รถบรรทุกเบาตัดแปลง

1.1.4 การประปา

แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคของประชาชนส่วนใหญ่ได้จากบ่อน้ำตื้น 312 ครัวเรือนรองลงมาได้แก่ น้ำประปา 106 ครัวเรือน และน้ำบาดาล 18 ครัวเรือน ส่วนที่เหลืออาศัยน้ำจากแหล่งผิวดิน ได้แก่ น้ำตก คลอง สระ และทำนบกั้นน้ำ ในจำนวนน้ำมีน้ำดื่มเพียงพอตลอดปีเพียง 466 ครัวเรือน และน้ำใช้เพียงพอตลอดปีเพียง 516 ครัวเรือน

กรมอนามัยได้ดำเนินการพัฒนาประปาชนบทในกิ่งอำเภอเกาะช้าง 2 แห่ง ได้แก่ หมู่ 2 บ้านคลองสน ตำบลเกาะช้าง ใช้แหล่งน้ำดิบจากน้ำบาดาล กำลังผลิต 10 ลูกบาศก์เมตร ต่อชั่วโมงเปิดให้บริการแก่บ้านคลองสน และบ้านอ่าวสับปะรด ระบบท่อน้ำจ่ายน้ำบริเวณบ้าน

คลองชลประสบบัญหารั่วไหลจึงให้บริการเป็นเวลา ส่วนบ้านอ่าวสับประดนั้นสามารถจ่ายน้ำให้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง อีกแห่งหนึ่งได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร ตำบลเกาะช้างใต้ ใช้แหล่งน้ำดิบจากสระเก็บน้ำสลักเพชรความจุ 10,300 ลูกบาศก์เมตร กำลังผลิตน้ำประปา 10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ยังไม่ได้ให้บริการเนื่องจากอ่างเก็บน้ำบ้านสลักเพชรประสบบัญหารั่วซึมไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ และยังไม่มียระบบจำหน่ายน้ำประปา

ตารางที่ 4.4 สถานะแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค กิ่งอำเภอเกาะช้าง พ.ศ. 2542

ตำบล	บ่อน้ำตื้น : คร้วเรือน		บ่อบาดาล : คร้วเรือน		น้ำประปา	ความเพียงพอ : คร้วเรือน	
	เอกชน	สาธารณะ	เอกชน	สาธารณะ		คร้วเรือน	น้ำดื่ม
เกาะช้าง	230	5	15	3	43	325	334
เกาะช้างใต้	52	25	-	-	63	141	182
รวม	282	30	15	3	106	406	816

1.1.5 การไฟฟ้า

การให้บริการพลังงานไฟฟ้าบนเกาะช้าง ดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งได้วางสายไฟฟ้าเคเบิลได้นำแรงสูง 22 กิโลโวลท์ ขนาด 3 X 185 ตารางมิลลิเมตร ระยะทางประมาณ 6 วงจรกิโลเมตรจากบ้านธรรมชาติล่าง ผังแหลมงอบ มายังเกาะช้างบริเวณอ่าวสับประด และมีระบบจำหน่ายไฟฟ้าแรงสูง 22 กิโลโวลท์ ระยะทาง 50 วงจรกิโลเมตร และระบบจำหน่ายไฟฟ้าแรงต่ำ 400/230 กิโลโวลท์ ระยะทาง 30 วงจรกิโลเมตร พร้อมหม้อแปลงไฟฟ้า เพื่อจ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ 8 หมู่บ้าน ยกเว้นหมู่ที่ 1 บ้านบางเบ้า ตำบลเกาะช้างใต้ เนื่องจากยังไม่มีทางบักเสภาพาดสายเข้าไปยังหมู่บ้าน รวมจำนวนหลังคาเรือนที่มีกระแสไฟฟ้าใช้ 660 หลังคาเรือน คิดเป็น ร้อยละ 54.1

ตารางที่ 4.5 สถานะ การจ่ายไฟ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กิ่งอำเภอเกาะช้าง

ตำบล	มีไฟฟ้าใช้		ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ : หลังคาเรือน			
	หมู่บ้าน	หลังคาเรือน	ได้ระบบจำหน่ายแรงต่ำ	นอกระบบจำหน่ายแรงต่ำ	บนหมู่เกาะช้าง	รวม
เกาะช้าง	4	379	112	109	-	226
เกาะช้างใต้	4	281	224	143	139	333
รวม	8	660	336	252	139	559

ประเภทผู้ใช้ไฟฟ้านั้นส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยขนาดต่าง ๆ และกิจการขนาดเล็กคิดเป็นร้อยละ 92.5 ของจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งหมดและมีปริมาณการใช้ไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละ 66.7 ของปริมาณการใช้ไฟฟ้าทั้งหมด

1.1.6 การจัดการน้ำเสีย

น้ำเสียบนเกาะช้างเป็นน้ำเสียจากอาคารบ้านเรือน ยังไม่มีชุมชนใดที่มีระบบบำบัดน้ำเสียส่วนกลาง เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างกระจัดกระจาย อุจจาระและน้ำเสียจากส่วนนี้มักจะกำจัดโดยบ่อซึม หรือบ่อเกรอะและบ่อซึม ในบางชุมชนที่มีการปลูกสร้างบ้านเรือนในทะเล เช่น ที่บ้านสลักเพชร หรือบ้านบางบัว บ่อซึมจะตั้งอยู่บนดินเลนที่มีน้ำขึ้นและน้ำลงหรือทิ้งลงสู่ทะเลโดยตรง อาจทำให้น้ำเสียและเชื้อโรคแพร่กระจายไปได้

ส่วนน้ำเสียจากครัวและส่วนอื่น ๆ ของอาคารนั้นมักจะปล่อยให้ไหลซึมไปตามผิวดินหรือทิ้งลงทะเลโดยตรงโดยไม่มีการปรับสภาพก่อน แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันชุมชนยังไม่หนาแน่น จึงไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใต้ดิน และน้ำทะเล อย่างไรก็ตามควรที่จะหามาตรการป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ เพื่อมิให้สะสมเป็นปัญหาใหญ่จนยากแก่การแก้ไขในภายหลัง

1.1.7 การให้บริการสื่อสารและโทรคมนาคม

การให้บริการสื่อสารและโทรคมนาคมอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ 2 หน่วยงาน ได้แก่ การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.)

การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการรับส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ พัสดุ ไปรษณีย์ลงทะเลเบียน และ โทรเลขในประเทศและต่างประเทศ บริการไปรษณีย์รับรอง และธนาณัติเฉพาะในประเทศ บริการวิทยุ วิทยุโทรศัพท์ โทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศและเทเลกซ์ การให้บริการบนเกาะช้าง มีเฉพาะที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชนจำนวน 3 แห่ง ที่หมู่ 1 บ้านคลองนนทรี และหมู่ 3 บ้านคลองสนตำบลเกาะช้าง กับหมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร ตำบลเกาะช้างได้ซึ่งไม่สามารถให้บริการธนาณัติและบรการบางด้านได้ การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้ทำการศึกษาความเหมาะสมแล้วเห็นว่ายังไม่สามารถที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขบนเกาะช้าง

องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน และ บริการเสริมอื่น ๆ ปัจจุบัน การให้บริการบนเกาะช้างมีเฉพาะโทรศัพท์ทางไกลชนบทแบบหยอดเหรียญโดยใช้สัญญาณวิทยุ และสัญญาณดาวเทียมกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน แต่ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน และประสบปัญหาเหรียญเต็ม องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยมีโครงการจะสร้างชุมสายโทรศัพท์ที่บ้านคลองนนทรี เพื่อให้บริการโทรศัพท์พื้นฐานจำนวน 256 เลขหมาย และจะขยายไปยังที่อื่น ๆ บนเกาะช้าง อีก 3 ชุมสาย จำนวน 256 เลขหมายต่อชุมสายโดยใช้สายเคเบิล

ไขแก้ว ส่วนการเชื่อมโยงสัญญาณระหว่างเกาะช้างกับแผ่นดินใหญ่เป็นระบบสัญญาณวิทยุอันจะ
ช่วยแก้ปัญหาโทรคมนาคมระหว่างเกาะช้างกับแผ่นดินใหญ่ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.6 สถิติจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าและปริมาณการใช้ไฟฟ้ารายประเภท

ประเภทการใช้ไฟฟ้า	จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า		ปริมาณการใช้ไฟฟ้า	
	ราย	ร้อยละ	หน่วย	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัยขนาดเล็ก	492	57.9	38,27.00	18.3
ที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่	239	28.2	60,655.00	28.5
ธุรกิจขนาดเล็ก	54	6.4	42,319.00	19.9
ธุรกิจขนาดกลาง	2	0.2	32,214.52	15.1
ธุรกิจเฉพาะ	3	0.4	34,043.02	16.0
สำนักงาน	12	1.4	3,730.00	1.8
อุปโภคเพื่อการเกษตร	47	5.5	793.00	0.4
รวมทุกประเภท	849	100.0	212,581.54	100.0

1.2 การบริการทางการท่องเที่ยว

สถานที่พักผ่อน และห้องพักสถานที่พักผ่อน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของ
การท่องเที่ยวโดยตรง เนื่องจากเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการท่องเที่ยว สำหรับ
สถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวของเกาะช้างในปัจจุบัน มีทั้งหมด 60 แห่ง เป็นจำนวนห้องพัก
1352 ห้อง ที่พักผ่อนใหญ่จะอยู่ทางฝั่งตะวันตกโดยรวมตัวอยู่ที่หาดทรายขาว 23 แห่ง ห้องพัก
รวม 478 ห้อง รองลงมาได้แก่หาดคลองพร้าว 11 แห่ง ห้องพักรวม 344 ห้อง และหาดไก่อ
แบ้ 11 แห่ง ห้องพักรวม 217 ห้อง ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ตามหาดต่าง ๆ ที่พักผ่อนใหญ่เป็นผู้
ประกอบการรายเล็กจำนวนห้องพักต่ำกว่า 20 ห้อง

เมื่อพิจารณาห้องพักรายตำบลพบว่า ที่พักผ่อนใหญ่อยู่ใน ต. เกาะช้าง มีจำนวน
ห้องพัก 1210 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 89.50 ของทั้งเกาะ และเมื่อพิจารณารายหาดที่ตั้งของสถาน
ที่พักผ่อนพบว่าหาดทรายขาว 478 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 35.36 ของทั้งเกาะ รองลงมาคือหาด
คลองพร้าว 344 ห้อง หาดไก่อแบ้ 217 ห้อง นอกจากนั้นกระจายอยู่ตามหาดต่าง ๆ รอบเกาะ

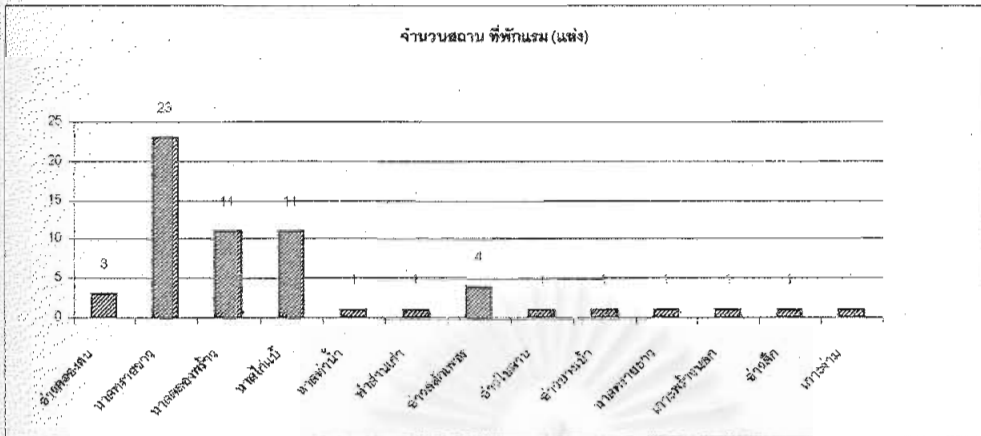
ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละสถานที่พักแรมแยกชายหาด และตำบลในเกาะช้าง ปี พ.ศ. 2543

ที่ตั้งสถานที่พักแรม	จำนวนสถานที่พักแรม(แห่ง)	คิดเป็นร้อยละของทั้งเกาะช้าง	คิดเป็นร้อยละของตำบล	จำนวนห้องพัก(ห้อง)	คิดเป็นร้อยละของทั้งเกาะช้าง	คิดเป็นร้อยละของตำบล
ตำบลเกาะช้าง	54	90.00	100	1210	89.50	100
หาดคลองสน	3	5.00	5.56	76	5.62	6.28
หาดทรายขาว	23	38.33	42.59	478	35.36	39.50
หาดคลองพร้าว	11	18.33	20.37	344	25.44	28.43
หาดไถ่แม่	11	18.33	20.37	217	16.05	17.93
หาดทาน้ำ	1	1.67	1.85	12	0.89	0.99
ท่าด่านเก่า	1	1.67	1.85	24	1.78	1.98
อ่าวสลักเพชร	4	6.67	7.41	59	4.36	4.88
ตำบลเกาะช้างใต้	6	10.00	100.00	142	10.50	100.00
อ่าวโตนด	1	1.67	16.67	6	0.44	4.23
อ่าวบางแก้ว	1	1.67	16.67	14	1.04	9.86
หาดทรายยาว	1	1.67	16.67	13	0.96	9.15
เกาะพร้าวอก	1	1.67	16.67	63	4.66	44.37
อ่าวเล็ก	1	1.67	16.67	10	0.74	7.04
เกาะง่าม	1	1.67	16.67	36	2.66	25.35
รวม	60	100.00		1352	100.00	

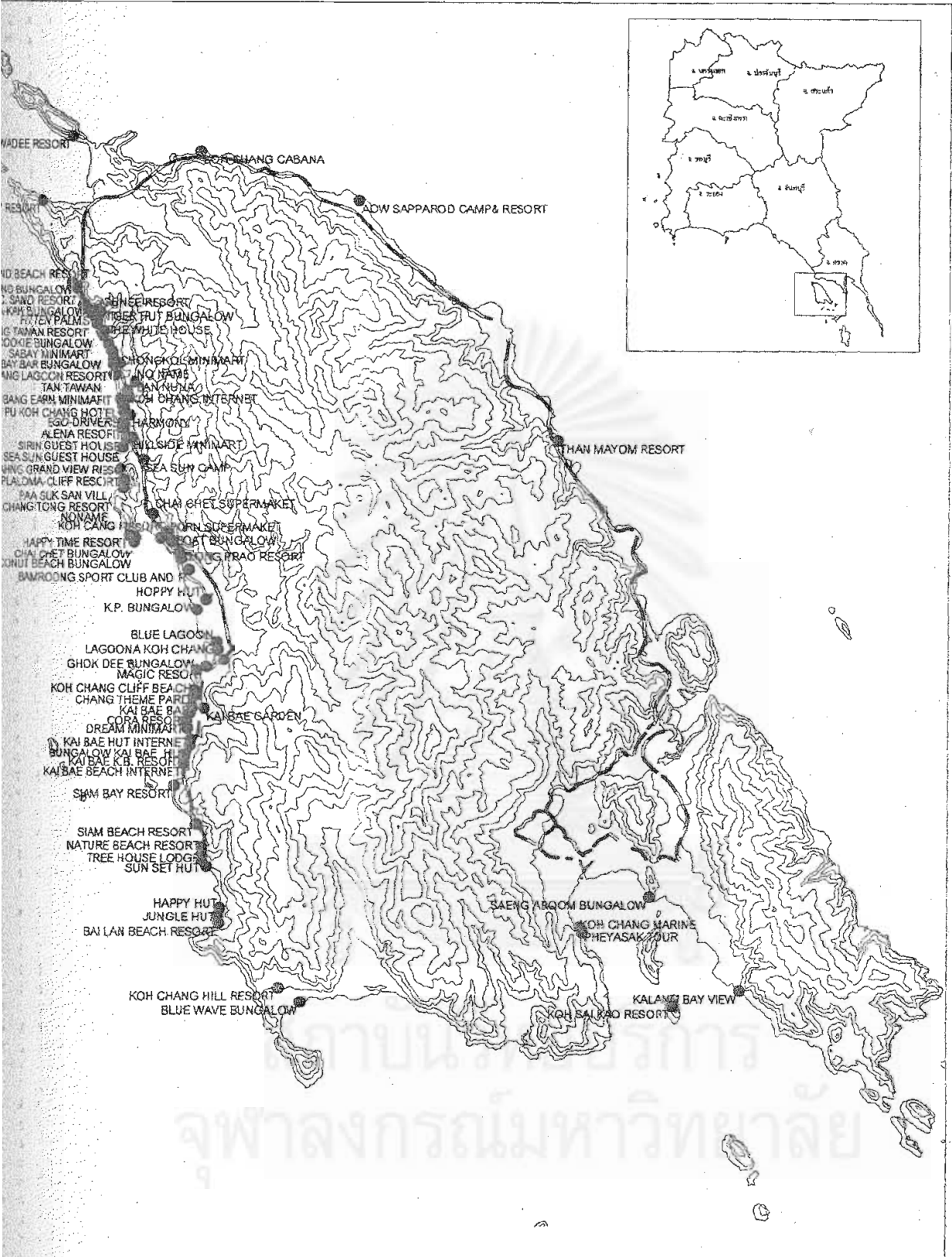
2. ทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

เกาะช้างมีแหล่งท่องเที่ยวทั้งสิ้น 23 แห่ง แบ่งเป็น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 18 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 5 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวหลักที่สำคัญ คือ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไถ่แม่ น้ำตกธารมะยม และน้ำตกคลองพลู เป็นต้น

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงจำนวนสถานที่พักผ่อนในเกาะช้าง จังหวัดตราด

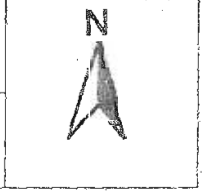

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันส่งเสริมการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรมการท่องเที่ยวที่ถือการไว้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

อุปสงค์การท่องเที่ยว

1. ปริมาณและการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยว จากการสำรวจสภาพการท่องเที่ยวภายในประเทศโดยกองสถิติและวิจัยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2541 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนจังหวัดตราด ประมาณ 317,512 คน ในจำนวนนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 267,575 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 49,937 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ โดยหมู่เกาะช้างได้รับความนิยมมากที่สุด นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมากที่สุด คือ นักท่องเที่ยวจากทวีปยุโรป ได้แก่ เยอรมันนี สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร และเนเธอร์แลนด์ตามลำดับ และจากสถิติผู้เยี่ยมเยือนอุทยานหมู่เกาะช้าง พ.ศ. 2541 มีจำนวน รวม 233,955 คน เมื่อพิจารณาสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศจากปี พ.ศ. 2538 - 2540 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2539 มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 62 และช่วงปี พ.ศ. 2539 - 2540 มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 35 จากนั้นในปี พ.ศ. 2541 จำนวนนักท่องเที่ยวกลับลดลงทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ ที่ส่งผลให้เกิดการชะลอตัวขึ้นในตลาดการท่องเที่ยว ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 จำนวนนักท่องเที่ยวกลับเพิ่มขึ้นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 25 โดยเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำหรับตลาดการท่องเที่ยวของเกาะช้างที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นิยมมาท่องเที่ยวในเกาะช้างมากกว่าชาวไทยทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ตลาดการท่องเที่ยวชาวต่างประเทศของเกาะช้างได้รับส่วนแบ่งจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก ๆ เช่น เกาะภูเก็ต เกาะสมุย เพิ่มมากขึ้น

เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และการมองหาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่บริสุทธิ์ทดแทนแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังเสื่อมโทรม เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงรักษาคุณค่าความสวยงามตามธรรมชาติ ความสงบเงียบ ได้เป็นทางเลือกหนึ่งของนักท่องเที่ยว อันอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน และวิถีชีวิตของชุมชนของเกาะช้าง

ตารางที่ 4.8 แสดงทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกาะช้าง

พื้นที่	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว			รวม (แห่ง)
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์	วัฒนธรรม	
ตำบลเกาะช้าง	น้ำตกธารมะยม น้ำตกคลองพลู น้ำตกคลอง นนทรี อ่าวคลองสน หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไก่แบ้ หาดท่าน้ำ หาดธารมะยม เกาะช้างน้อย	ศาลเจ้าเกาะ ช้าง	-	11
ตำบลเกาะช้างใต้	น้ำตกคลองสืบ เข็ด น้ำตกคลองหมี น้ำตกคีรีเพชร หาดโปลาน หาดบางน้ำ หาดทรายยาว เกาะพร้าวนอก เกาะง่าม	ยุทธนาวีที่เกาะ ช้าง	บ้านสลักคอก บ้านสลักเพชร บ้านบางน้ำ	12
รวม(แห่ง)	18	2	3	23

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวและอัตราการเพิ่มเฉลี่ย ปีพ.ศ 2538 – 2542

ปี	นักท่องเที่ยวชาว ไทย	นักท่องเที่ยวต่าง ชาติ	รวม	อัตราเพิ่มเฉลี่ย ปี
2538	118,486	24,710	143,196	-
2539	200,662	30,217	232,869	62.62
2540	202,114	39,134	241,248	3.59
2541	198,216	36,740	233,955	-3.02
2542	144,329	147,627	291,966	24.79

2. การกระจายตัวของนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวสูงสุดได้แก่ บริเวณหาดทรายขาว รongลงได้แก่ หาดคลองพร้าว หาดไก่อแบ้ อ่าวสลักเพชร อ่าวคลองสน นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกธารมะยม น้ำตกคีรีเพชร น้ำตกคลองพลู น้ำตกคลองนนทรี และหมู่บ้านบางเบา เป็นต้น

3. ฤดูกาลท่องเที่ยว

ฤดูกาลท่องเที่ยวของเกาะช้างจำแนกตามประเภทนักท่องเที่ยวได้ดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่มีกำหนดแน่นอนขึ้นอยู่กับกลุ่มอาชีพและวันว่างจากการทำงานปกติ แต่โดยทั่วไปแล้วช่วงเวลาชาวไทยส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวจะเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ โดยเฉพาะช่วงวันหยุดที่มากกว่า 3 - 4 วันขึ้นไป เช่นช่วงวันปีใหม่ วันตรุษจีน สงกรานต์ เป็นต้น สำหรับวันธรรมดามีจำนวนน้อย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้นในช่วงเวลาการพักผ่อนท่องเที่ยวค่อนข้างแน่นอน ไม่เจาะจงว่าจะเป็นช่วงวันหยุดหรือไม่ โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้นจะมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือน ซึ่งบางที่อาจเลยไปถึงเดือนเมษายน ฤดูกาลท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศนั้นจะตรงกับช่วงวันหยุดเทศกาลคริสต์มาส เทศกาลปีใหม่ อันเป็นช่วงฤดูหนาวของประเทศยุโรปและอเมริกา แต่เป็นช่วงที่ประเทศไทยอากาศกำลังเย็นสบาย นักท่องเที่ยวจึงนิยมท่องเที่ยวกันในช่วงนี้

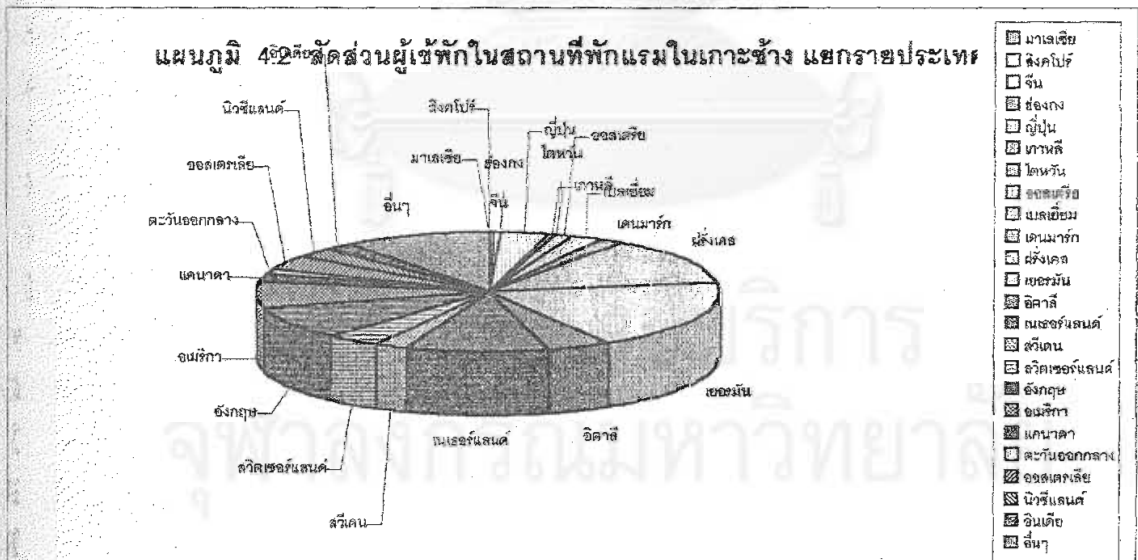
นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเกาะช้างสูงสุดในเดือนเมษายน ปานกลางในช่วงเดือน ธันวาคม - กุมภาพันธ์ และน้อยสุดในช่วงเดือน สิงหาคม และกันยายนในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นตรงกับช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ของชาวไทยหลายช่วง ตั้งแต่เทศกาลลอยกระทงเดือนพฤศจิกายน วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษจีน และวันสงกรานต์ และในช่วงเวลานี้ เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางออกจากประเทศของตน เนื่องมาจากความหนาว ส่วนช่วงเดือนมิถุนายน ถึง ตุลาคม เป็นช่วงฤดูมรสุม ฝนตกชุก นักท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง

4. ลักษณะและรูปแบบของนักท่องเที่ยว

4.1 ลักษณะของนักท่องเที่ยว

4.1.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานครร้อยละ 42.49 ของนักท่องเที่ยวชาวไทย (ตารางที่ 4.3) รองลงมาคือ ภาคตะวันออกร้อยละ 21.73 และภาคกลางร้อยละ 15.18 ส่วนภาคอื่น ๆ มีจำนวนน้อย สาเหตุเพราะอยู่ห่างไกลและการเดินทางไม่สะดวก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 64.95 ส่วนเพศหญิงร้อยละ 35.05 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ร้อยละ 48.62 มีอายุอยู่ระหว่าง 25-34 ปี รองลงมาได้แก่ช่วงอายุ 35-44 และ อายุ 15-24 คิดเป็นร้อยละ 32.37 และ 14.19 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่เป็นหนุ่มสาววัยเรียนและวัยทำงาน นักท่องเที่ยววัยสูงอายุไม่นิยมท่องเที่ยวที่เกาะช้าง ส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวมีอาชีพเป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 35.63 พนักงาน/ลูกจ้างร้อยละ 26.62 พนักงาน/ลูกจ้างประกอบกิจการส่วนตัวร้อยละ 17.14 นักศึกษาร้อยละ 7.90 ตัวแทนขายสินค้าร้อยละ 7.72 และนอกนั้นอีกประมาณ 4.98 ประกอบอาชีพอื่น ๆ

4.1.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (แผนภูมิที่ 4.4 และตารางที่ 4.2) ส่วนใหญ่เดินทางมาจากทวีปยุโรปถึงร้อยละ 65.62 ส่วนใหญ่เป็นชาวเยอรมันถึงร้อยละ 18.52 รองลงมาคือ ฝรั่งเศษ เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ อเมริกาและ สวีเดน คิดเป็นร้อยละ 13.00, 9.78, 8.92, 6.74, และ 4.61 ตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวเอเชียเน้นเป็นชาวเอเชียมาเพียงประเทศเดียวเป็นร้อยละ 3.41 ส่วนนักท่องเที่ยวจากทวีปออสเตรเลียประกอบด้วยชาวออสเตรเลียและนิวซีแลนด์คิด

เป็นร้อยละ 4.14 และ 2.75 ตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวจากทวีปอื่นมีน้อยมาก นักท่องเที่ยวโดยมากเป็นเพศชายถึงร้อยละ 70.22 เป็นเพศหญิงร้อยละ 29.78 มีอายุในช่วง 25-34 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.34 รองลงมาคือช่วงวัย 35-44 ปีมีร้อยละ 26.83 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 55.04 รองลงมาได้แก่ พนักงาน/ลูกจ้าง ประกอบกิจการส่วนตัว แม่บ้าน นักศึกษา เกษตรกร ตัวแทนขายสินค้า นอกนั้นประกอบอาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 16.02, 9.14, 6.21, 5.94, 3.55, 1.59 และ 2.50 ตามลำดับ

4.2 รูปแบบการท่องเที่ยว

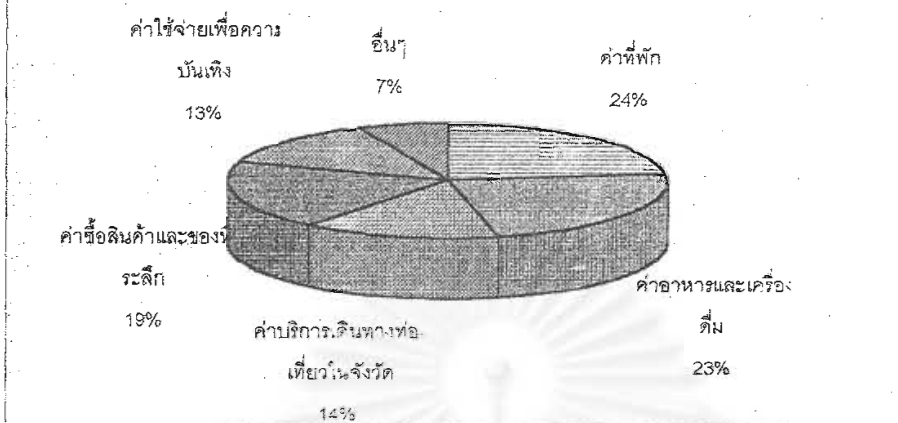
4.2.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักในการมาเกาะช้างคือ ท่องเที่ยว/พักผ่อนร้อยละ 71.67 รองลงมาคือ ทำธุรกิจ ปฏิบัติราชการ และประชุม /สัมมนา ร้อยละ 11.21, 7.56 และ 7.16 นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่นิยมมาเที่ยวเป็นกลุ่มเพื่อนร้อยละ 65.90 รองลงมาเกี่ยวกับสามี/ภรรยา และมาคนเดียว ร้อยละ 11.47 และ 9.49 นอกนั้นมาเที่ยวเป็นครอบครัว

สำหรับพาหนะในการเดินทางเข้าเกาะช้างในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวและโดยรถโดยสารร้อยละ 60.32 และร้อยละ 39.68 ทั้งนี้เนื่องจากมีการเปิดบริการนำรถขึ้นไปยังเกาะช้างได้โดยเรือเฟอร์รี่ทำให้

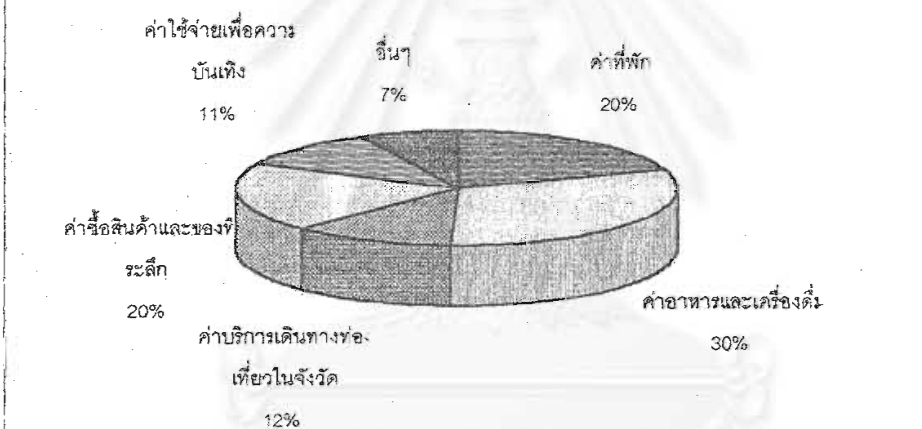
คนนิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวมากขึ้นกว่าช่วงก่อนที่จะมีท่าเรือเฟอร์รี่ และนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักแรมที่โรงแรมเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 52.82 นอกนั้นพักที่บังกะโล/รีสอร์ท และบ้านญาติ/เพื่อน คิดเป็นร้อยละ 37.54 และ 7.59 เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการความสะดวกสบายควบคู่กับการท่องเที่ยวธรรมชาติ วันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทย ประมาณ 1.98 วัน ซึ่งมีระยะเวลาท่องเที่ยวสั้นกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติเนื่องจากท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดนักชดถุักษ์เป็นส่วนใหญ่

ในส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนั้น นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้จ่ายเงินเฉลี่ย 1,412.13 บาท/คน/วัน โดยจ่ายเป็นค่าอาหารและค่าที่พักร้อยละ 23.47 และ 23.05 รองลงมาได้แก่ ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัด และค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 19.20, 14.43 และ 13.11 ตามลำดับ

แผนภูมิ 4.3 แสดงสัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวไทยภายในเกาะช้างในปัจจุบัน

แผนภูมิ 4.4 แสดงสัดส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศภายในเกาะช้างในปัจจุบัน

4.2.2 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์หลักคือ ท่องเที่ยว/พักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 95.56 และทำธุรกิจร้อยละ 4.34 และส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวที่เกาะช้างกับเพื่อนร้อยละ 49.97 รองลงมาคือ เดินทางกับสามี/ภรรยา และเดินทางมาคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 22.00 และ 19.86 ทั้งนี้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมเดินทางท่องเที่ยวคนเดียวมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย

สำหรับพาหนะในการเดินทางเข้าเกาะช้างในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางโดยรถโดยสารและรถส่วนตัว ในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันนัก คิดเป็นร้อยละ 54.76 และ 45.24 และมักจะพักที่บังกะโล/รีสอร์ท ร้อยละ 66.18 รองลงมาคือ พักที่โรงแรม บ้านญาติ/เพื่อน เกสต์เฮาส์ คิดเป็นร้อยละ 17.19, 10.23 และ 6.23 ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะช้างไม่ได้ต้องการความสะดวกสบายเป็นหลักแต่ต้องการที่จะมาเที่ยวเพื่อเข้าหาธรรมชาติ ทำให้ที่พักประเภทบังกะโลที่เป็นธรรมชาติได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาก

กว่าการเข้าพักโรงแรม วันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประมาณ 3.32 วัน ซึ่งมีระยะเวลาท่องเที่ยวยาวนานกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย

ส่วนค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนี้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินเฉลี่ย 1,856.40 บาท/คน/วัน โดยจ่ายเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุดร้อยละ 30.90 รองลงมาได้แก่ ค่าที่พัก ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก ค่าบริการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัด ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง คิดเป็นร้อยละ 19.63, 19.59, 11.95 และ 10.76 ทั้งนี้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายในสถานที่พักน้อยกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมพักบังกะโลที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยกว่าโรงแรมแต่ราคาถูกกว่า แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักโรงแรมทำให้ค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าที่พักต้องจ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

จากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดตราดปี พ.ศ. 2542 (ตารางที่ 4.6) ถึง 1,137.18 ล้านบาท เป็นรายได้ที่ได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย 753.20 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวต่างประเทศ 2,017 ล้านบาท

4.3 กิจกรรมของนักท่องเที่ยว

กิจกรรมของนักท่องเที่ยวของชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความแตกต่างกัน คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวหลายประเภทมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมท่องเที่ยวทั้ง ชายหาด เกาะต่างๆ และน้ำตก ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมท่องเที่ยวชายหาดเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นการดำเนินาตุปะการัง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.11 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวของเกาะช้างในปัจจุบัน

ลักษณะนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง	100	100
คนเดียว	9.49	19.86
สามี/ภรรยา	11.47	22.00
บุตรหลาน	7.44	6.29
เพื่อน	65.90	49.97
ญาติ/ครอบครัว	4.10	1.88
อื่นๆ	1.60	-
วัตถุประสงค์หลัก	100	100
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	71.67	95.56
ธุรกิจ	11.21	4.34
ปฏิบัติราชการ	7.56	-
ประชุม/สัมมนา	7.16	-
ทัศนศึกษา	0.46	-
อื่นๆ	1.95	0.10
พาหนะ	100	100
รถโดยสาร	39.68	54.76
รถส่วนตัว	60.32	45.24
ประเภทที่พัก	100	100
โรงแรม	52.82	17.19
เกสต์เฮาส์	0.86	6.23
บังกะโล/รีสอร์ท	37.54	66.18
บ้านญาติ/เพื่อน	7.59	10.23
ที่พักในอุทยานฯ	-	0.16
บ้านพักรับรอง	1.12	-
อื่นๆ	0.06	-
รายได้(ล้านบาท)	753.20	383.98
นักท่องเที่ยว	723.86	376.07
นักท่องเที่ยว	29.34	7.91
ระยะทำนักเฉลี่ย(วัน)	1.98	3.32

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 4.10 แสดงลักษณะนักท่องเที่ยวของเกาะช้างในปัจจุบัน

ลักษณะนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
ถิ่นที่อยู่	100.00	100.00
กรุงเทพมหานคร/อเมริกา	42.49	10.79
ภาคกลาง/ยุโรป	15.18	65.62
ภาคตะวันออก/ออสเตรเลีย	21.73	7.14
ภาคเหนือ/เอเชีย	6.82	11.90
ภาคใต้/ตะวันออกกลาง	6.98	2.87
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ/แอฟริกา	6.80	1.68
เพศ	100.00	100.00
ชาย	64.95	70.22
หญิง	35.05	29.78
อายุ	100.00	100.00
ต่ำกว่า15	0	0
15-24	14.19	16.49
25-34	48.62	42.34
35-44	32.37	26.83
45-54	3.18	11.52
55-64	1.31	2.83
มากกว่า64ปี	0.33	-
อาชีพ	100.00	100.00
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	35.63	55.04
นักศึกษา	7.90	5.94
ประกอบกิจการส่วนตัว	17.14	9.14
ตัวแทนขายสินค้า	7.72	1.59
แม่บ้าน	3.27	6.21
พนักงาน/ลูกจ้าง	26.62	16.02
เกษตรกร	1.01	3.55
อื่นๆ	0.70	2.50

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

มีแหล่งท่องเที่ยวเพียงแห่งเดียว คือ น้ำตกธารมะยม
นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจธรรมชาติอย่างแท้
จริง เป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ
ไม่มีสถานที่พักแรม นอกจากนี้จะเป็นที่พักที่ชาวบ้าน
แบ่งปันให้พัก การเดินทางภายในและระหว่างเกาะ
มีความลำบาก

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดเพิ่มขึ้นมา
จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นักท่องเที่ยว
เที่ยวส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการธรรมชาติ
และความสงบ มีการพักแรมมากขึ้น มีสถานที่พัก
แรมบริการมากขึ้น มีท่าเรืออ่าวลับประวด เพื่อ
บริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมา ถนนเป็นลูกรัง มีการ
เดินสายไฟฟ้าเคเบิลลิฟต์ และเริ่มมีโครงการติดตั้ง
ชุมสายโทรศัพท์

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

พัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้าง

จำนวนนักท่องเที่ยวมีมากขึ้น และมีหลากหลายระดับ
สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวยังเป็นธรรมชาติ แต่มีความ
สะดวกสบายเข้ามามีส่วนด้วย เริ่มมีการขายบริการ
สถานที่พักแรมมีหลายระดับเหมาะแก่นักท่องเที่ยวที่มี
หลากหลายชั้น มีท่าเรือเฟอร์รี่เพิ่มขึ้นมา 2 แห่ง ถนนเป็น
ถนนลาดยาง มีโทรศัพท์ทางไกลหยอดเหรียญกระจาย
ทุกหมู่บ้านสายไฟฟ้าเคเบิลลิฟต์ และเริ่มมีโครงการติด
ตั้งชุมสายโทรศัพท์

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 4.5 แสดงพัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะช้าง

ความเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้าง

Mc Evoy และ Dietz (1977) Pearce (1981) Mathieson (1982) และ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เมื่อการท่องเที่ยวเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการพัฒนามากขึ้นจะส่งผลให้สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การหาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว กับการใช้ที่ดินและชุมชนให้ชัดเจนต้องศึกษาสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนของเกาะช้างในแต่ละช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยว โดยในการศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน ดังนั้นจึงจะศึกษาถึงสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน โดยด้านกายภาพจะทำการศึกษาโดยเน้นการใช้ที่ดินเป็นสำคัญ ซึ่งนอกจากจะทำให้ทราบความสัมพันธ์แล้วยังทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการการใช้ที่ดิน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมด้วย และสามารถนำการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไปวิเคราะห์ประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว ที่มีต่อการใช้ที่ดินและ ชุมชน ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดิน

ช่วงการทำเกษตรกรรม

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

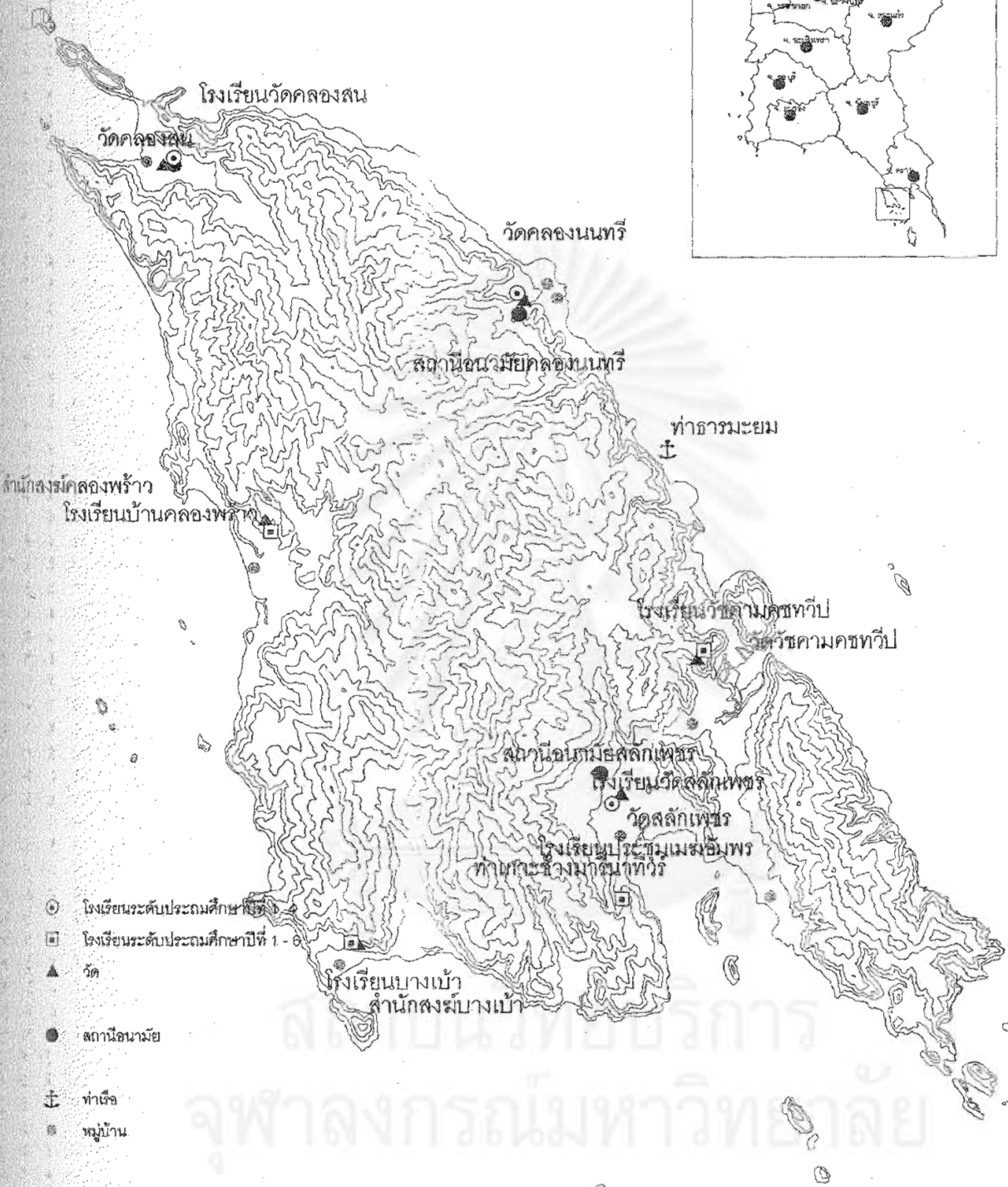
การใช้ที่ดิน

1. พื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม

ภูมิประเทศของเกาะช้างมีลักษณะเป็นภูเขาสูง และเป็นผาหินสลับซับซ้อน ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้น และป่าชายเลน โดยส่วนใหญ่เป็นป่าที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์ ยอดสูงสุดอยู่ที่ยอดเขาสลักเพชร สูง 744 เมตร จากระดับน้ำทะเล รองลงมาคือ เขาจอมปราสาท และเขาหอก พื้นที่ป่าชายเลนกระจายอยู่ตามพื้นที่ปากคลองรอบเกาะ โดยเฉพาะบริเวณอ่าวคลองสน อ่าวสลักเพชร และอ่าวสลักคอก ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งมีพื้นที่รองลงมาจากพื้นที่ป่าไม้ กระจายอยู่ตามพื้นที่ราบ ที่ราบสูงสันเขา โดยส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าว ยางพารา และสวนผลไม้

2. พื้นที่ที่อยู่อาศัย

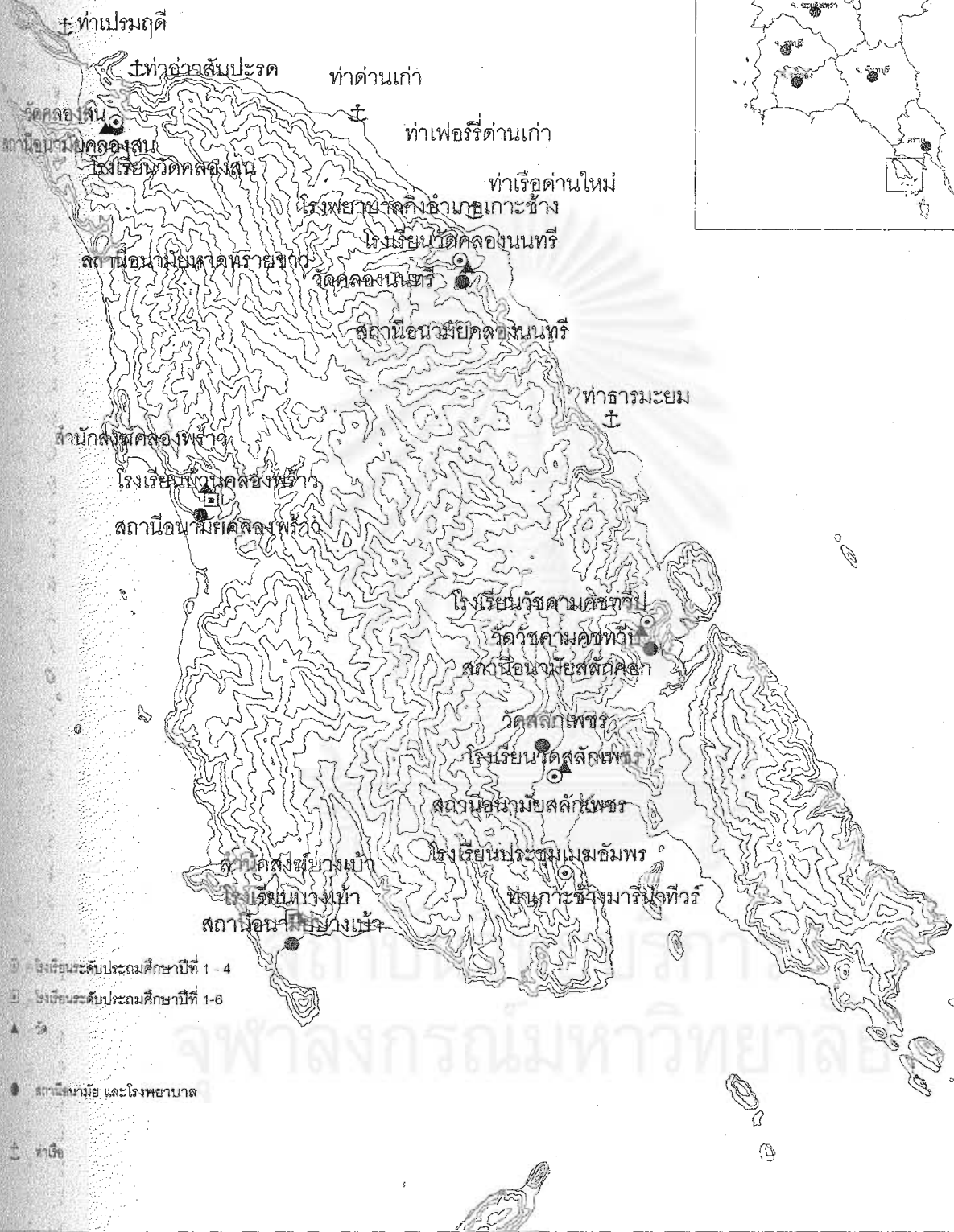
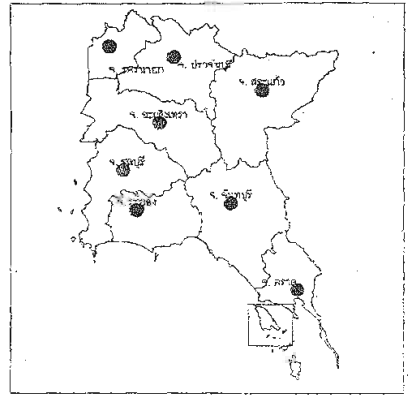
ในอดีตพื้นที่เกาะช้างไม่มีประชากรอาศัยอยู่ หากแต่มีความสำคัญในฐานะเป็นท่าจอดเรือหลบลมมรสุม เป็นแหล่งเสบียงอาหารและน้ำจืดโดยเฉพาะบริเวณอ่าวสลักเพชร หรืออ่าว

แผนที่ 4.3 แสดงสาธารณูปการ ปี พ.ศ. 2517

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ก่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

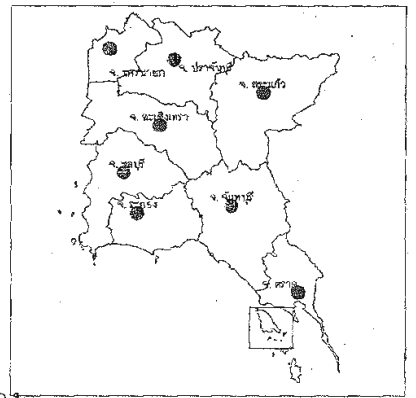

แผนที่ 45 แสดงสาธารณูปการ ปี พ.ศ. 2536

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

- โรงเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6
- โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3
- วัด
- สถานีอนามัยและโรงพยาบาล
- ± ท่าเรือ

แผนที่ 46 แสดงสาธารณูปการ ปี พ.ศ. 2544

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

สลัด เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่โจรสลัด ชาวจีนไหหลำและญวน ในช่วงนี้หมู่บ้านนี้มีชื่อเรียกกันอีกในชื่อหนึ่งว่า "หมู่บ้านเท็กซัส" เนื่องจากเป็นที่ชุมนุมของพวกนักเลง และนักสู้ที่มากับเรือหาปลาจากทุกสารทิศที่มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันอย่างสนุกสนานครึกครื้น ต่อมาเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานขึ้นโดยส่วนใหญ่เป็นชาวประมง เนื่องจากมีน่านน้ำติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งมีการประมงน้อยและล่าหลังกว่ามาก ทำให้สัตว์น้ำจำพวก ปลา ปู กุ้ง เข้ามาเจริญเติบโตบริเวณเกาะต่างๆ ของหมู่เกาะช้าง ทำให้มีประชาชนอพยพเข้าไปอยู่ในพื้นที่เกาะช้างเพื่อทำการประมงพื้นที่บริเวณทางตอนใต้เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นแห่งแรกเนื่องจากเป็นอ่าว สามารถใช้จอดเรือประมงหลบลมมรสุม และพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ราบที่มีขนาดใหญ่ มีการตั้งเป็นชุมชน ซึ่งมีได้กระจุกตัวมากนัก แต่กระจายอยู่ทั่วๆ เมื่อมีการประกาศให้บริเวณน้ำตกธารมะยมเป็นวนอุทยานน้ำตกธารมะยม ทำให้พื้นที่ฝั่งตะวันออกของเกาะเริ่มมีประชาชนไปตั้งถิ่นฐาน ต่อมาได้มีการอพยพเข้าไปอยู่ในพื้นที่ตอนในของเกาะมากขึ้น ทำให้มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2517 พบว่า สภาพการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยโดยกระจายอยู่ตามพื้นที่ราบโดยมีการกระจุกตัวเป็นชุมชนตามพื้นที่ราบแต่ยังไม่มากนัก ลักษณะการตั้งชุมชนมักนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งของเกาะ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการเดินทาง และการประกอบอาชีพทำการประมง และปริมาณน้ำจืดเป็นข้อจำกัดในการขยายตัวของชุมชน

3. การใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะที่เป็นที่นิยมในช่วงนี้ของนักท่องเที่ยว คือ น้ำตกธารมะยม ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ และเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งบนเกาะช้าง คือ น้ำตกสลักเพชร ซึ่งต้องใช้เวลาเดินทางมากจึงไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ส่วนหาดทรายของเกาะช้างซึ่งเป็นหาดทรายที่ขาวสะอาดและสวยงามนั้นอยู่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะตั้งแต่ หาดคลองพร้าวจนถึงหาดไก่อ้อยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแต่อย่างใด เนื่องจากการเดินทางจากฝั่งตะวันออกของเกาะซึ่งเป็นท่าเรือเพียงแห่งเดียวของเกาะมายังฝั่งตะวันตกมีความลำบากอยู่มาก ซึ่งทำให้ฝั่งตะวันตกของเกาะยังไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

4. การใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ

- ศาสนสถาน มี 6 แห่ง คือ

วัดสลักเพชร (อตุลาภรณ์บรรพต)

วัดสลักคอก (วิชคามคชทวีป)

วัดคลองสน

วัดคลองนนทรี

สำนักสงฆ์คลองพร้าว

สำนักสงฆ์บางเบา

- สถานศึกษา มี 7 แห่ง คือ
- โรงเรียนบางเบา (ป.1-4)
- โรงเรียนวัดสลักเพชร (ป.1-6)
- โรงเรียนประชุมเมฆอัมพร (ป.1-4)
- โรงเรียนวิฑูรคามคชทวีป (ป.1-4)
- โรงเรียนคลองนนทรี (ป.1-6)
- โรงเรียนวัดคลองสน (ป.1-6)
- โรงเรียนบ้านคลองพร้าว (ป.1-4)

ช่วงบุกเบิกการท่องเที่ยง
ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินของเกาะช้างในช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากช่วงแรก โดยจะแสดงการใช้ที่ดินในปี พ.ศ.2536 เนื่องจากเป็นช่วงกลางของช่วงพัฒนาการท่องเที่ยวที่ 2 การใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2536 สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้ดังนี้

1. พื้นที่ป่าไม้

พื้นที่เกาะช้างมีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ถึง 200.04 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 94.36 เป็นป่าดิบ และป่าชายเลน โดยป่าดิบเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ครอบคลุมบริเวณพื้นที่ภูเขาทั้งหมด มีสภาพเป็นป่าดิบชื้น ทำหน้าที่ปกคลุมให้ความชุ่มชื้นบริเวณต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นแหล่งน้ำจืดที่สำคัญของเกาะช้าง เช่น คลองสลักเพชร คลองมะยม คลองด่านใหม่ คลองสน คลองพร้าว คลองไก่อ๊แบ้ และคลองกลอย เป็นต้น มีพื้นที่รวมกันประมาณ 199.30 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 94.01 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนพื้นที่ป่าชายเลนมีพื้นที่ไม่มากนัก กระจายตัวอยู่บริเวณพื้นที่ต่ำและปากคลองต่างๆ รอบเกาะ และมีหนาแน่นอยู่บริเวณอ่าวสลักเพชร อ่าวสลักคอก และอ่าวคลองสน นับเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งที่สำคัญ และสัมพันธวิถีชีวิต

กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นมีพื้นที่รวมกันประมาณ 0.74 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.95 ของพื้นที่ทั้งหมด

2. พื้นที่เกษตรกรรม

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีพื้นที่รองลงมาจากพื้นที่ป่าไม้ กระจายตัวอยู่บริเวณที่ราบ ที่ราบสูงชันเขา และบริเวณลุ่มน้ำโดยรอบ

- สวนยางพารา มีพื้นที่มากที่สุด กระจายตัวอยู่บริเวณที่ราบสูง แนวลำน้ำและชันเขา ปลูกมากบริเวณบ้านสลักเพชร และบ้านด่านใหม่ ส่วนใหญ่เป็นยางพันธุ์ดี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,471 ไร่

- สวนมะพร้าว มีพื้นที่รองลงมาจากยางพารากระจายตัวอยู่รอบเกาะบริเวณชายฝั่งทะเล ปลูกมากบริเวณบ้านคลองสน บ้านคลองพร้าว และบ้านบางบัว ปัจจุบันที่ราบชายฝั่งถูกนำมาใช้เพื่อธุรกิจท่องเที่ยว สวนมะพร้าวจึงไม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,668 ไร่

- สวนทุเรียน มีพื้นที่รวมกันประมาณ 791 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นทุเรียนพันธุ์ดี ชะนี หมอนทอง และก้านยาว ปลูกมากบริเวณบ้านด่านใหม่ และคลองสน

- สวนผลไม้ มีพื้นที่ไม่มากนัก กระจายตัวบริเวณที่อยู่อาศัย ไม้ผลที่นิยม ปลูกได้แก่ ส้มโอเงาะ และมังคุด ข้าวเล็กน้อย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 371 ไร่

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมีพื้นที่รวมทั้งหมดประมาณ 6,301 ไร่หรือประมาณ 10.6 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 4.99 ของพื้นที่ทั้งหมด

3. ที่อยู่อาศัย

สภาพโดยทั่วไปของการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยบนเกาะช้าง เป็นแบบชนบทที่มีชุมชนขนาดเล็ก ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่อยู่รวมกับพื้นที่ทำการเกษตร มีการกระจายตัวดังนี้

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ด. เกาะช้างใต้

บ้านบางบัว (ม.1)

รวมกันเป็นกลุ่มบริเวณอ่าว ที่ราบและตั้งบ้านเรือนยื่นลงไปในทะเล

บ้านสลักเพชร (ม.2)

รวมกันเป็นกลุ่มรอบอ่าว และบริเวณที่ราบ

บ้านเจ๊กแบ้ (ม.3)

กระจัดกระจายตามแนวชายฝั่งทะเล/ถนน

บ้านสลักคอก(ม.4)

รวมกันเป็นหย่อมๆ โดยยึดแนวชายฝั่งทะเลและถนน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

ค. เกาะช้าง

บ้านคลองนนทรี(ม.1)	เรียงรายตามชายฝั่งทะเลและถนน
บ้านด่านใหม่(ม.2)	รวมกันเป็นกลุ่มและเรียงรายไปตามชายฝั่งทะเลและถนน
บ้านคลองสน(ม.3)	รวมกันเป็นกลุ่มตามแนวชายฝั่งทะเลและเรียงรายตามแนวถนนซึ่งขนานไปตามลำคลองสน
บ้านคลองพร้าว	รวมกันเป็นกลุ่มตามชายฝั่งทะเล แนวถนน และที่ราบเชิงเขา

การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย รวมทั้งสิ้นประมาณ 227 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.16 ของพื้นที่ทั้งหมด

ทั้งหมด

ตารางที่ 4.12 แสดงการใช้ที่ดินของเกาะช้างในปี พ.ศ. 2536

ประเภท	ไร่	ตร.กม.	ร้อยละ
พื้นที่ป่าไม้	253,015	404.8	94.36
- ป่าดิบ	252,065		
- ป่าชายเลน	950		
พื้นที่เกษตร	13,350	21.4	4.99
- สวนยางพารา	5,000		
- สวนมะพร้าว	5,400		
- สวนทุเรียน	1,600		
- สวนผสม	750		
ที่อยู่อาศัย	460	0.7	0.16
พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว (ชายหาดและมังกะโลที่ พัก)	1,300	2.1	0.49
รวม	268,125	429	100.00

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

4. การใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว กระจายตัวบริเวณชายหาดรอบ

เกาะ โดยเฉพาะชายหาดบนทางด้านทิศตะวันตกของเกาะ ซึ่งเป็นด้านอ่าวไทย มีหาดทราย

ละเอยัดขาว ลวดยาม และน้ำใส เป็นด้านที่มีบั้งกะโโล และที่ปักหนาแน่นมากที่สุดของเกาะช้าง ได้แก่ บริเวณหาดทรายขาว หาดคลองพร้าวและหาดไก่อแบ้ ในช่วงนี้บริเวณบั้งกะโโล และ ที่ปักมีพื้นที่รวมประมาณ 197 ไร่ ชายหาดและสันทรายมีพื้นที่ประมาณ 445 ไร่ มีพื้นที่รวมประมาณ 642 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.49 ของพื้นที่ทั้งหมด

5. การใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ

- ศาสนสถาน มี 6 แห่ง คือ

วัดบางเบ้า (สำนักสงฆ์)

วัดสลักเพชร

วัดสลักคอก

วัดคลองสน (วัดวิชคามคชทวีป)

วัดคลองนนทรี

วัดคลองพร้าว (สำนักสงฆ์)

- สถานศึกษา มี 7 แห่ง คือ

โรงเรียนบางเบ้า (ป. 1-5)

โรงเรียนวัดสลักเพชร (ป. 1-6)

โรงเรียนประทุมเมฆอัมพร (ป. 1-6)

โรงเรียนวิชคามคชทวีป (ป. 1-6)

โรงเรียนวัดคลองนนทรี (ป. 1-6)

โรงเรียนวัดคลองสน (ป.1-6)

โรงเรียนบ้านคลองพร้าว (ป. 1-5)

- สถานที่ราชการ มี 9 แห่ง คือ

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ

สถานที่ตำรวจตำบลเกาะช้างใต้

ศูนย์ประมง กรมประมง

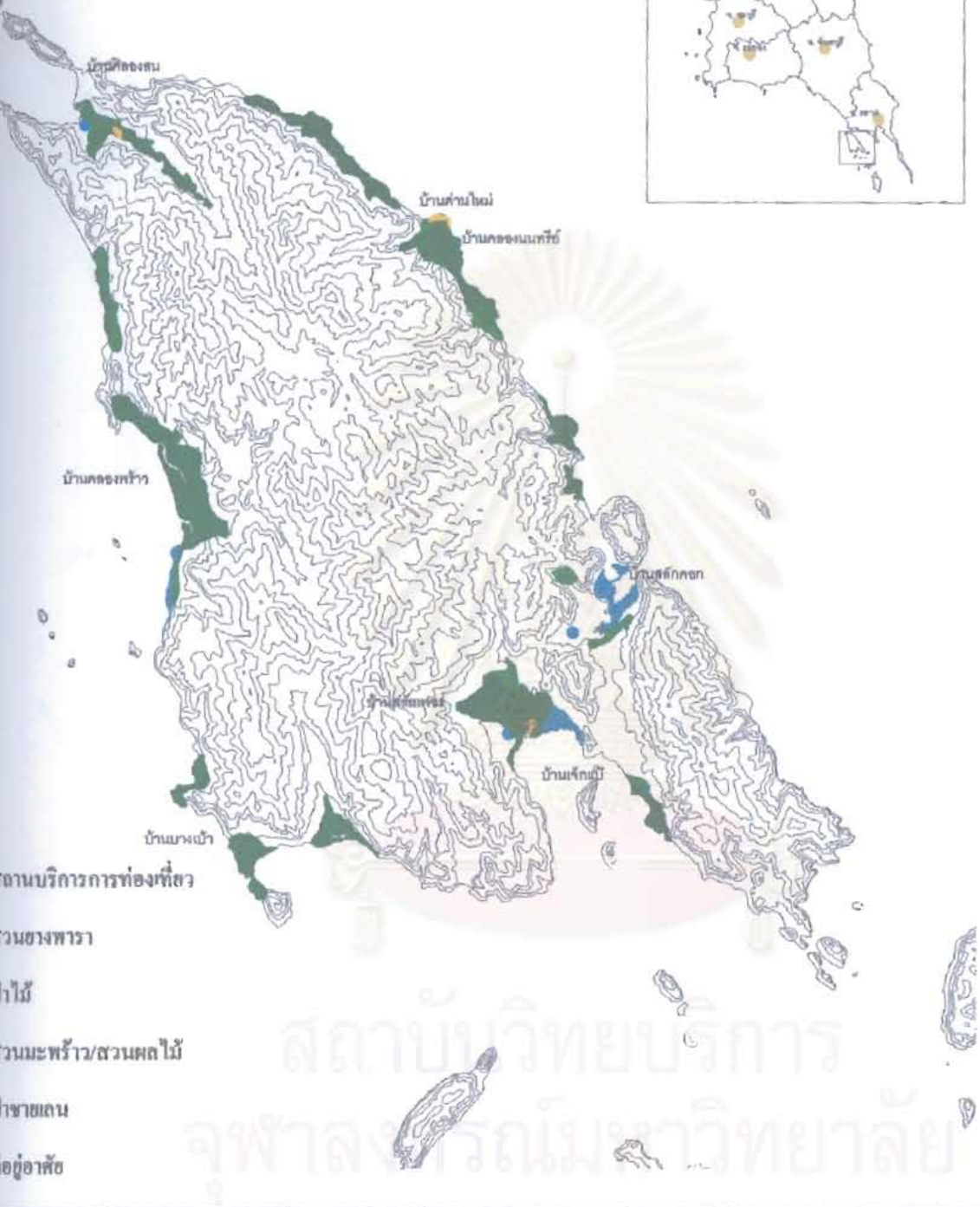
สถานีอนามัย 6 แห่ง

การใช้ที่ดินดังกล่าว ส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ตามชุมชน มีขอบเขตพื้นที่ไม่ชัดเจน

และมีพื้นที่ไม่มากนัก

กล่าวโดยสรุปการใช้ที่ดินของเกาะช้าง พื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีสภาพเป็นป่าไม้อุดม

สมบูรณ์ถึงร้อยละ 94.36 อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ส่วนบริเวณที่ราบ ใช้เพื่อการ

สถานบริการการท่องเที่ยว
สวนชาพารา
ไร่
สวนมะพร้าว/สวนผลไม้
ชายแดน
อยู่อาศัย

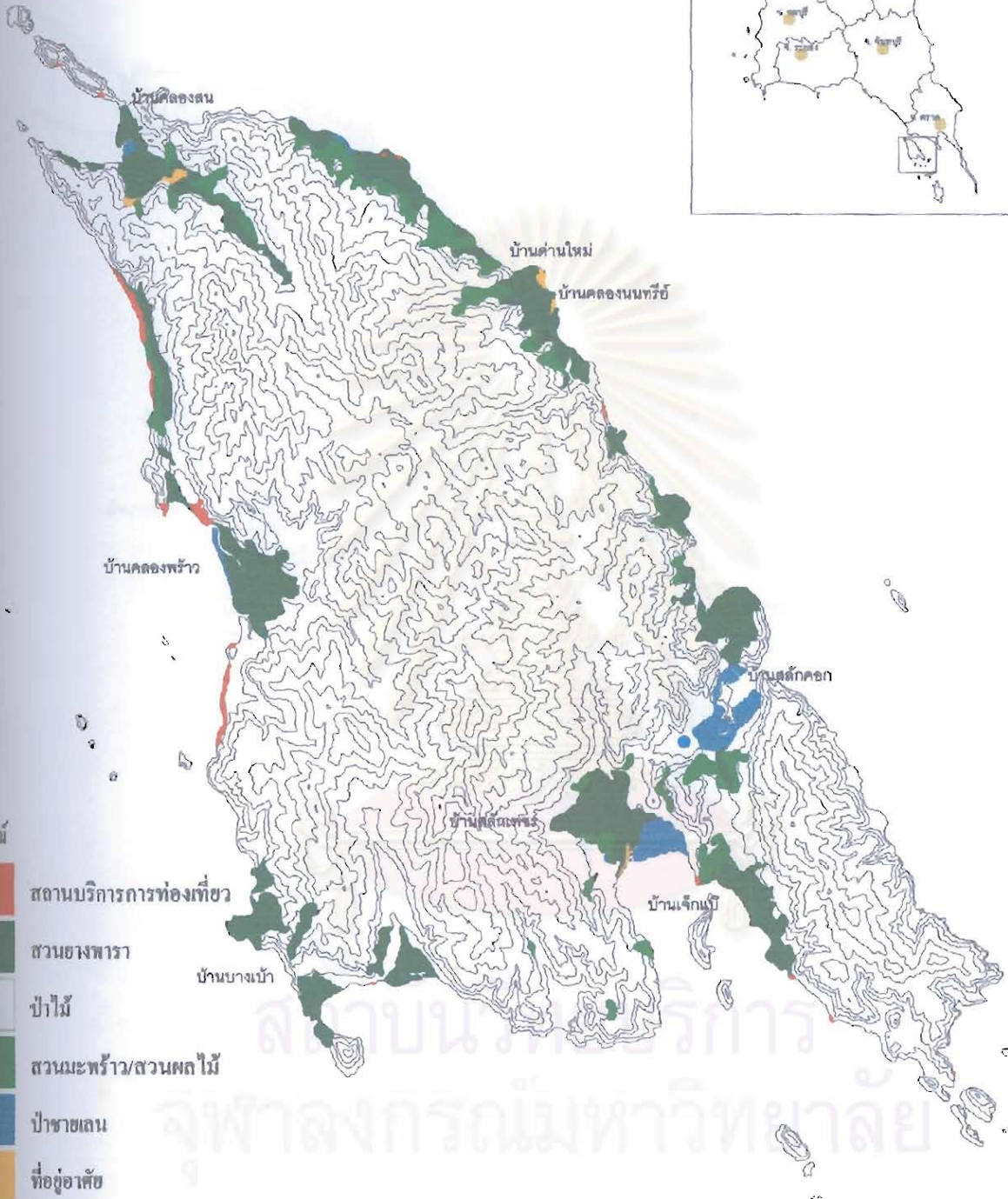
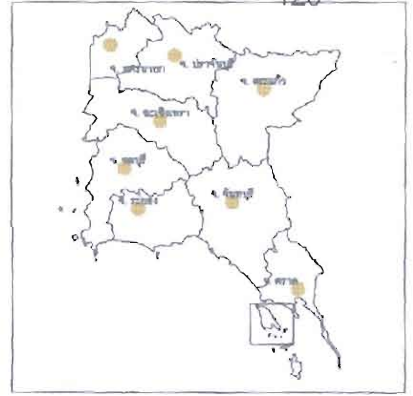
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8 แสดงการใช้ที่ดิน ปีพ.ศ. 2517

บทของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

- สถานบริการการท่องเที่ยว
- สวนยางพารา
- ป่าไม้
- สวนมะพร้าว/สวนผลไม้
- ป่าชายเลน
- ที่อยู่อาศัย

แผนที่ 4.9 แสดงการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2536

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

เกษตร ซึ่งมีประมาณ 6,301 ไร่ ร้อยละ 4.99 และที่อยู่อาศัยร้อยละ 0.16 สำหรับพื้นที่ชายฝั่งเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พัก และบังกะโล ประปนไปกับสวนมะพร้าว

ด้านการถือครองที่ดิน ในปี พ.ศ. 2536 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2537) ราษฎรเกาะช้างร้อยละ 80 มีที่ดินเป็นของตนเอง ที่เข้ามีเพียงร้อยละ 2.5 ส่วนที่ไม่มีที่ดินถือครองมีถึงร้อยละ 17.5 ทั้งนี้เพราะราษฎรส่วนนี้มีอาชีพประมง มีบ้านเรือนตั้งอยู่ริมฝั่งติดกับทะเลจึงไม่มีที่ดินถือครอง และมีบางส่วนที่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง แต่ไม่มีเอกสารสิทธิในการถือครอง โดยแต่ละครอบครัวมีขนาดถือครองที่ดินเฉลี่ย 25.3 ไร่ ซึ่งราษฎรร้อยละ 60 มีขนาดถือครองที่ดินไม่เกินครอบครัวละ 20 ไร่ แต่เดิมที่ดินมักไม่มีการซื้อขายกัน และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในพื้นที่มากขึ้น เริ่มมีการซื้อขายที่ดินเกิดขึ้น โดยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 11.2 เท่านั้น

ช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตตำบลเกาะช้างเป็นพื้นที่ปลูกสร้าง 2.0 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,225 ไร่ 2 งาน 32 ตารางวา พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม 41.1 ตารางกิโลเมตร หรือ 25,738 ไร่ 2 งาน 67 ตารางวา ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ป่าไม้และอุทยานแห่งชาติอีก 167.0 ตารางกิโลเมตร หรือ 104,374 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา การกระจายตัวของการใช้ที่ดินแต่ละประเภท สรุปได้ดังนี้

1. การใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย

กระจายตัวอยู่ บริเวณฝั่งตะวันออก พื้นที่ต่อเนื่องของหมู่ 1 บ้านคลองนนทรีและหมู่ 2 บ้านด่านใหม่ ปากคลองนนทรี เป็นแนวยาวขนานไปกับชายฝั่งทะเลส่วนที่เหลือกระจายอยู่ทั่วไปตามริมสองฝั่งทางหลวง รพช.ตร 4008 บ้านคลองสน - บ้านสลักเพชร

บริเวณฝั่งด้านเหนือ เขตหมู่ 3 บ้านคลองสน รวมตัวเป็น 3 กลุ่ม ที่ปากคลองสน ในอ่าวคลองสนกับสี่แยกคลองสน และที่อ่าวสับประรด ส่วนที่เหลือกระจายอยู่บริเวณริมคลองสนลึกเข้าไปตอนในของเกาะ

บริเวณฝั่งด้านทิศใต้ เขตหมู่ 4 บ้านคลองพร้าว รวมตัวเป็นกลุ่มใหญ่อยู่ที่บ้านคลองพร้าว ส่วนที่เหลือรวมเป็นกลุ่มเล็กๆ อยู่บริเวณบ้านไชยเชษฐี และบ้านมาบค่างคาว นอกจากนี้กระจุกกระจายอยู่เป็นแนวยาวตามทางหลวง รพช.ตร. 4017 บ้านคลองสน - บ้านมาบค่างคาว

บริเวณฝั่งตะวันออกหมู่ 4 บ้านสลักคอกในอำเภอสลัก บริเวณฝั่งทางทิศใต้ ได้แก่ หมู่ 1 บ้านบางบัว บริเวณอำเภอบางบัว พื้นที่ต่อเนื่องหมู่ 2 บ้านสลักเพชร และหมู่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ ในอำเภอสลักเพชร และหมู่ 3 บ้านแจ็กแม่ ทางด้านตะวันออกของอำเภอสลักเพชร

2. การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม

ส่วนใหญ่เป็นที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสำหรับนักท่องเที่ยว รวมอยู่เป็นแนวยาวไปตามชายหาด โดยเฉพาะบริเวณหาดทรายขาว และหาดไก่แม่ ส่วนบริเวณหาดคลองพร้าวยังมีการพัฒนาไม่มากนักเนื่องจากชายหาดบางช่วงอยู่ห่างจากถนนค่อนข้างมาก นอกจากนี้ ยังมีที่พักนักท่องเที่ยวตั้งอยู่กระจัดกระจายโดยรอบอ่าวคลองสน อ่าวบางบัว และทางตะวันออกของอำเภอสลักเพชรที่บ้านแจ็กแม่ กิจการค้า และบริการที่เป็นร้านจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคสำหรับชุมชนนั้นมีตั้งกระจายอยู่ในทุกหมู่บ้าน

3. การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา

มีอยู่ 6 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านคลองนนทรี ทางฝั่งตะวันออก โรงเรียนบ้านคลองสนตั้งอยู่ที่อ่าวคลองสน ทางทิศเหนือ โรงเรียนบ้านคลองพร้าวตั้งอยู่ที่หาดคลองพร้าวทางด้านทิศตะวันตก โรงเรียนวัดวิชคามคทวี่ปทางฝั่งตะวันออก โรงเรียนบ้านสลักเพชรตั้งอยู่ที่อำเภอสลักเพชรทางทิศใต้ และโรงเรียนบ้านบางบัว ตั้งอยู่ที่อ่าวบางบัวทางด้านทิศตะวันตก

4. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ

สถาบันราชการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการของตำบลเกาะช้าง ส่วนใหญ่รวมตัวอยู่ในพื้นที่ต่อเนื่องของบ้านคลองนนทรี และบ้านด่านใหม่ ประกอบด้วยที่ว่าการกิ่งอำเภอเกาะช้าง สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเกาะช้าง ที่ทำการสาธารณสุขกิ่งอำเภอเกาะช้าง โรงพยาบาลกิ่งอำเภอเกาะช้าง ส่วนที่เหลือกระจายอยู่เป็นจุดๆ ได้แก่ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติรามมะยม และหน่วยอนุรักษ์สัตว์น้ำบริเวณคลองธารมะยม หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติคลองสน สถานีอนามัยบ้านคลองสน และประชาชนบพที่อ่าวคลองสน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติคลองพลู และสถานีอนามัยบ้านคลองพร้าว หาดคลองพร้าว ส่วนสถาบันราชการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการของตำบลเกาะช้างได้ จะรวมตัวอยู่ในพื้นที่ต่อเนื่องของบ้านสลักเพชร และบ้านสลักเพชร ประกอบด้วยสถานีอนามัยบ้านสลักเพชร โรงเรียนบ้านสลักเพชร ที่พักสายตรวจตำบลเกาะช้างได้ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างได้ และประชาชนบพบ้านสลักเพชรของกรมอนามัย ส่วนที่เหลือกระจายอยู่เป็นจุดๆ ได้แก่ โรงเรียนวัดวิชคามคทวี่ปสถานีอนามัยบ้านแจ็กแม่ โรงเรียนบ้านบางบัว สถานีอนามัยบ้านบางบัว และที่พักสายตรวจบ้านบางบัว

5. พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม

บริเวณที่เหลือส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่ชนบทเกษตรกรรมรวมตัวอยู่บริเวณบ้าน
สลักเพชร บ้านสลักเพชรเหนือ และบ้านสลักคอก ส่วนที่เหลือกระจายอยู่เป็นแนวยาวขนานไปกับ
ฝั่งทะเล เป็นสวนมะพร้าว สวนยางพารา สวนทุเรียน และสวนผลไม้อื่นๆ

ตารางที่ 4.13 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลเกาะช้าง พ.ศ. 2542

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ ตร.เมตร	ร้อยละ
ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย	760,040.17	0.24
ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม	806,344.08	0.38
ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม	46,480.59	0.03
ที่ดินประเภทชนบทเกษตรกรรม	41,181,872.87	12.10
ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	302,311.49	0.12
ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา	116,649.51	0.02
ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา	93,854.25	0.02
ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	137,566.72	0.07
ที่ดินประเภทป่าไม้	164,844,758.66	54.69
ที่ดินประเภทที่ว่าง	726,885.09	0.27
ที่ดินประเภทป่าชายเลน	2,154,615.43	0.30
ถนน	516,913.03	0.20
คลอง บ่อ หนองน้ำ	669,055.00	0.23
ทะเล	107,236,400.22	31.35
รวม	319,593,747.11	100.00

ที่มา : การสำรวจโดยรูปถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1:10,000 พ.ศ. 2538 ของกรมแผนที่ทหารประกอบการ
สำรวจภาคพื้นดิน พ.ศ. 2542

6. บริเวณที่สูง และภูเขา

นอกเหนือจากพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นพื้นที่ป่าฝนเมืองร้อนในเขตอุทยานแห่ง
ชาติและโดยรอบอ่าวคลองสนเป็นที่ดินของกองทัพเรือ

การใช้ที่ดิน เป็นพื้นที่ป่าเกือบทั้งหมด มีการทำเกษตรกรรม และ การใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เพียง เล็กน้อย โดยจะอยู่บริเวณอ่าว และ ที่ราบ บริเวณตอนใต้ และทางตอนเหนือของเกาะ

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์อยู่ พื้นที่เกษตรกรรมมีมากขึ้น โดยกาเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่สวนมะพร้าวเปลี่ยนเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่พัก ร้านอาหาร บางส่วน มีการตั้งถิ่นฐานโดยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ตอนในของเกาะ ตามแนวถนน

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

พัฒนาการใช้ที่ดิน

พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่ป่าไม่อุดม สมบูรณ์อยู่ที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีมากขึ้น เป็นการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ ที่ดินมากกว่าการขยายพื้นที่ พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวใช้้อย่างเข้มข้นมากกว่าช่วงก่อน การตั้งถิ่นฐานก็จะตั้งอยู่ตามแนวถนน

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 4.6 แสดงพัฒนาการใช้ที่ดิน

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม

ช่วงการทำเกษตรกรรม

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

สภาพเศรษฐกิจ

เกาะช้างมีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาธรรมชาติสูง โดยอาชีพของประชาชนในเกาะช้างในช่วงนี้ ส่วนใหญ่ทำการประมง ซึ่งมีทั้งออกหาสัตว์น้ำในทะเลและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามชายฝั่งทะเล รองลงมาคือการทำสวนมะพร้าว ฝรั่งพาราและสวนผลไม้ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่เกาะช้างในระยะแรกไม่นิยมทำสวนเนื่องจากพื้นที่ราบชายฝั่งแคบ ปลูกพืชได้น้อย ต่อมาได้มีการอพยพเข้าไปอยู่ในพื้นที่ตอนในของเกาะมากขึ้น ทำให้มีการประกอบอาชีพทางด้านการทำเกษตรเพิ่มขึ้น ทำให้อาชีพของประชาชนชาวเกาะช้างในช่วงนี้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งประกอบอาชีพทั้งการประมงและการเกษตรควบคู่กันไป นอกจากนี้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณตอนในของเกาะที่ไม่ติดทะเลจะทำเกษตรอย่างเดียว และรายได้จากการทำการประมงและผลผลิตจากมะพร้าวเป็นรายได้ที่สำคัญของเกาะช้าง ทั้งนี้การผลิตการเกษตรกรรม เป็นการผลิตเพื่อยังชีพมากกว่าการค้า เนื่องจากการติดต่อกับโลกภายนอกมีน้อยมาก เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก ส่วนการทำการประมง มีการติดต่อกับคนภายนอกมากกว่าเนื่องจากใช้เรือเป็นพาหนะในการขนส่ง โดยจะส่งสินค้าประมง โดยทางเรือขนไปขายที่จังหวัดตราดก่อนแล้วจึงนำสินค้าที่เหลือมาใช้เพื่อยังชีพรวมถึงแจกจ่ายเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง สินค้าประมงและเกษตรกรรมจะไม่มีการค้าขายกันภายในชุมชนเป็นการแบ่งกันกินแบ่งกันใช้อยู่แบบพี่ๆ น้องๆ ส่วนร้านค้าภายในชุมชนจะมีสินค้าที่นำมาจำหน่ายจะเป็นสินค้าที่จำเป็นเท่านั้น เช่น สบู่ ผงซักฟอก ไม้ขีดไฟ น้ำมันก๊าด ยารักษาโรค โดยผู้ที่เปิดร้านค้าแรกๆ จะไปซื้อสินค้าจากอำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยใช้เวลาหลังจากส่งสินค้าประมงขึ้นท่าแล้วจึงไปซื้อของมาขาย แต่เป็นร้านค้าเล็กๆ เท่านั้น ทั้งนี้ในแต่ละชุมชนจะมีไม่มากเพียง 1-2 ร้านค้าเท่านั้น ส่วนผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างจากชุมชนก็จะเป็นการเดินทางไปซื้อเอง โดยใช้เรือโดยสารหากไม่มีเรือเป็นของตนเอง ก็ต้องเดินทางไปขึ้นเรือที่ท่าเรือธารมะยม หรือขออาศัยเรือเพื่อนบ้านไป โดยเพื่อนบ้านจะไม่ลำบากนักส่วนใหญ่จะอาศัยกันไป โดยไม่เสียค่าโดยสาร การใช้จ่ายของชาวเกาะช้างส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเกี่ยวกับการซื้อสินค้าจำเป็นเท่านั้น อาหารการกินจะไม่ลำบาก เนื่องจากมีการทำการเกษตรกรรมกันมากเป็นการแลกเปลี่ยน หรือให้กันมากกว่าที่จะต้องใช้เงินซื้อ จากการออกภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ ประจำหมู่บ้านพบว่า เงินไม่จำเป็นนัก สำหรับการดำรงชีวิตที่เกาะช้าง ในแต่ละวันแทบจะไม่ต้องใช้เงินเลย และเงินก็หาง่ายจากการทำการประมง ทำให้การออกหาปลาแต่ละครั้ง จึงทำรายได้ได้มากจะมีการพักหยุดออกหาปลาไปสักพัก แล้วจึงออกใหม่เมื่อเงินหมด ชาวเกาะช้างจึงขึ้นกับการดำรงชีวิตแบบชาวประมงที่เรียบง่าย

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ชาวเกาะช้างมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีวิถีชีวิตของชาวประมงแบบดั้งเดิม ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการตั้งวัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในหมู่บ้าน การเดินทางภายในเกาะ เต็มไปด้วยความยากลำบากการปะทะสัมพันธ์ภายในชุมชนมีความแน่นแฟ้นมาก ในยุคเริ่มแรกวัดและพระเป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน ชาวเกาะช้างร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่เป็นชาวประมงที่ต้องเรือถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากการเดินทางออกทะเลมีความเสี่ยงมาก ความผูกพันระหว่างวัดกับชาวบ้านจึงมีมาก ชาวประมงจะไม่ออกหาปลาในวันพระ ขึ้น 5 ค่ำ และ ขึ้น 15 ค่ำ เนื่องจากถือว่าเป็นวันที่ควรละเว้นบาป นอกจากนี้ในวันสำคัญทางศาสนาชาวบ้านก็จะนิยมไปชุมนุมกันเพื่อทำบุญที่วัด หากมีงานบุญที่บ้านใครในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านเกือบทั้งหมดจะไปร่วมงาน โดยในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะรู้จักกันหมด เมื่อมีผู้ที่ย้ายมาจากต่างจังหวัดก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี

ด้านการรักษาพยาบาล หากชาวเกาะช้างมีการเจ็บป่วยก็จะนิยมไปหาหมอผีและหมอแผนโบราณมากกว่าการเดินทางไปยังโรงพยาบาล หรือสถานเฝ้าผดุง ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก และลำบาก โดยหมอที่ชาวเกาะช้างนิยมไปหา นั้นจะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ประจำหมู่บ้าน จึงเป็นการสืบทอดต่อกันมาหลายรุ่น โดยจะมีการให้ความเคารพหมอที่ให้การรักษาเหมือนกับว่าเป็นศูนย์กลางชุมชน หากผู้ใดมีปัญหาก็จะไปขอคำปรึกษา ในการรักษาจะเป็นการใช้สมุนไพรและวิธีการทางไสยศาสตร์ในการรักษา การคลอดบุตรจะคลอดกับหมอต้าแม่ประจำหมู่บ้าน ผู้ที่มีฐานะดีก็จะไปอาศัยอยู่กับญาติหรือเพื่อนที่ในจังหวัดตราดก่อนล่วงหน้า เพื่อคลอดบุตรแล้วจึงเดินทางกลับ

ด้านการศึกษา โรงเรียนได้รับการก่อตั้งขึ้นหลังจากที่มีการก่อตั้งวัด เพื่อให้ชาวเกาะช้างสามารถเดินทางมาเรียนได้อย่างสะดวกจึงมีการก่อตั้งโรงเรียนในทุกหมู่บ้าน โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เริ่มแรกเป็นการสอนในวัด ต่อมาจึงมีการสร้างอาคารเรียนขึ้นภายในวัด ชื่อโรงเรียนส่วนใหญ่จึงเป็นมีคำว่าวัดอยู่ด้วย พ่อแม่จึงนิยมให้ลูกเรียนแค่ภาคบังคับ คือระดับประถมศึกษา ซึ่งในเกาะช้างมีเพียงระดับการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น การศึกษาต่อระดับที่สูงกว่าระดับประถมศึกษาต้องไปศึกษาที่จังหวัดตราด การเดินทางยังไม่สะดวกมีเรือโดยสารเพียงหนึ่งเที่ยวต่อวัน และต้องไปขึ้นเรือที่ท่าเรือธารมะยมทำให้ชาวเกาะช้างไม่นิยมที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ

ด้านภาษาพูดของชาวเกาะช้างชาวเกาะช้างไม่มีภาษาพูดที่เฉพาะ แต่จะใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลัก แต่มีลักษณะสำเนียงตะวันออก และการแต่งกายจะเป็นการแต่งกายเรียบง่ายผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่น ผู้ชายนุ่งกางเกงเล ตามแบบฉบับของชาวประมง ด้านปัญหาสังคมในพื้นที่เกาะช้างไม่มีปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด อาชญากรรม โสเภณี มีเพียงการ

สังสรรค์กันหลังจากที่มีการออกเรือหาปลาเท่านั้น พื้นที่เกาะช้างจะมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีความปลอดภัยมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ในเกาะช้างกล่าวว่า เกาะช้างปลอดภัยขนาดนอนบนเรือได้โดยไม่ต้องกลัวคนมาปล้นหรือมาทำร้ายเลย เนื่องจากชาวบ้านรู้จักกันทุกบ้าน คอยดูแลสอดส่องซึ่งกันและกันตลอดเวลา สังคมเป็นเหมือนสังคมปิดที่มีโอกาสในการปะทะสัมพันธ์กับชุมชนอื่นน้อยมาก การพักผ่อนหย่อนใจของชาวเกาะช้างจะเป็นการนั่งพูดคุยกันกับเพื่อนบ้าน โดยจะมีเวลาว่างในการพูดคุยกันมาก โดยเฉพาะในช่วงที่ไม่ได้ออกเรือประมง

ช่วงบุกเบิกการท่องเที่ยว

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

สภาพเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพของราษฎรเกาะช้างส่วนใหญ่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2536) มีการประกอบอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ โดยมีอาชีพหลักที่สำคัญสองอาชีพ คือ ทำสวนร้อยละ 43.7 และทำประมงร้อยละ 28.8 ส่วนอาชีพอื่นๆที่รองลงมาได้แก่ อาชีพค้าขาย ร้อยละ 17.8 รับจ้างร้อยละ 6.2 และรับราชการร้อยละ 3.8 ตามลำดับ อาชีพทำสวนส่วนใหญ่จะเป็นสวนมะพร้าว และสวนผลไม้ ซึ่งสวนมะพร้าวนิยมปลูกกันมาก่อน แต่ในช่วงนี้มีผลผลิตค่อนข้างต่ำ ชาวสวนนิยมหันไปทำสวนผลไม้แทน เช่น พุเรียน เงาะ และมังคุด เพราะทำรายได้ที่ดีกว่า นอกจากนี้ยังมีการทำสวนยางในพื้นที่ตอนในของเกาะ ส่วนอาชีพประมงนั้นเป็นการทำประมงชายฝั่ง ประเภท อวนลาก อวนปู และอวนกุ้ง และมีการเลี้ยงปลาในกระชังจำพวกปลาเก๋า และปลากะพง บริเวณชายฝั่งแถบบ้านสลักเพชรอีกด้วย นอกจากอาชีพหลักเหล่านี้แล้ว ราษฎรส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพรอง ได้แก่ อาชีพรับจ้างร้อยละ 27.8 ทำสวนร้อยละ 27.8 ทำประมงร้อยละ 20.4 และอาชีพการบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวร้อยละ 14.8 ซึ่งในช่วงนี้รับเป็นอาชีพใหม่ที่ทำรายได้ดีอีกอาชีพหนึ่ง เนื่องจากพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะช้างที่เป็นหาดทรายสวยงาม ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้นในการเดินทางท่องเที่ยว ประกอบกับพื้นที่ตอนในมีน้ำตกที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเป็นเวลานาน ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเดินทางมากท่องเที่ยวที่เกาะช้างจำนวนมาก ราษฎรของเกาะช้างมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีมีระดับรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 78,059 บาทต่อปี โดยคิดเป็นรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลักอย่างเดียวครอบครัวละ 62,813 บาทต่อปี และรายได้เฉลี่ยจากอาชีพรองครอบครัวละ 27,721 บาทต่อปี ทั้งนี้ประชาชนชาวเกาะช้างมีปัญหาในการประกอบอาชีพหลัก 2 ประการคือ ปัญหาการคมนาคมขนส่งไม่สะดวกลำบากต่อการขนส่งปัจจัยในการผลิตและผลผลิต โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งภายในเกาะช้างในช่วงฤดูฝน

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น ซึ่งมีผลมาจากการท่องเที่ยวที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ระดับราคาของสินค้าอุปโภค บริโภคสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องผลผลิตตกต่ำ การขาดแคลนแรงงาน การขาดแคลนน้ำทำการเกษตร และปัญหาที่ทำกินลดลง แต่ยังมีระดับความสำคัญที่น้อยกว่าปัญหาหลักข้างต้น

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่นิยมอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ มีหลายครัวเรือนอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทย และราษฎรส่วนใหญ่จะเป็นคนท้องถิ่นที่อยู่กันมานาน ตั้งแต่บรรพบุรุษ ชุมชนเกาะช้างเป็นชุมชนชนบท ชีวิตความเป็นอยู่เป็นอยู่อย่างสงบ มีโรงเรียนและวัดเป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน และมักมีกิจกรรมร่วมกัน ประชากรชาวเกาะช้างมีประเพณีปฏิบัติเหมือนกับชาวพุทธทั่วไป ไม่มีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะพิเศษ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยึดถือและปฏิบัติตามในวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยในวันพระชาวเกาะช้างมักจะหยุดงาน 1 วัน การค้าขายในตลาดสดไม่มี ชาวประมงจะหยุดจับสัตว์น้ำ พวกกันไปวัดทำบุญและฟังพระธรรมเทศนาเป็นธรรมเนียมอันมีมาแต่โบราณ การประกอบอาชีพผูกพันกับวัด และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ศาลเจ้าเกาะช้าง เป็นอย่างมาก โดยมีอิทธิพลทางจิตใจมาก โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย และโชคลาภในการประกอบอาชีพประมง ซึ่งถือว่ามีความเสี่ยงสูง นอกจากนี้ยังมีประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง และตรุษจีน ซึ่งชาวเกาะช้างจะนิยมไปทำบุญกันที่วัด มีการทำกิจกรรมร่วมกันที่วัด ด้านงานศพ ชาวบ้านมีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี เจ้าของบ้านไม่ต้องออกบัตรเชิญ ทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือ ไม่ได้ด้วยกำลังทรัพย์ก็ด้วยกำลังแรง เมื่อใครทรายข่าวก็บอกต่อกันไป ไม่นิยมเก็บศพไว้นานๆ มักจะเผาภายใน 3-7 วัน ที่ตั้งศพจัดอย่างสวยงามตามฐานะของผู้ตาย ด้านการศึกษา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2536) โดยสำรวจจากหัวหน้าครอบครัว พบว่า จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 91.43 มัธยมศึกษา ร้อยละ 4.29 อนุปริญญา 1.42 และไม่ได้รับการศึกษา 2.86 และการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนยังไม่เข้าเกณฑ์ที่จะเข้าเรียนหรือกำลังเรียนอนุบาลร้อยละ 14.42

ช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

สภาพเศรษฐกิจ

ฐานทางเศรษฐกิจของเกาะช้างขึ้นอยู่กับภาคการผลิตที่สำคัญ คือ ภาคเกษตรกรรม ซึ่งมากกรกิจกรรมและการประมงเป็นสาขาหลัก และภาคบริการ ซึ่งมีธุรกิจท่องเที่ยวเป็นหลัก ส่วนภาคการผลิตอื่นๆ นั้นยังมีบทบาทในโครงสร้างการผลิตและการจ้างงานไม่มากนัก

ครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งประกอบอาชีพทั้งการประมงและการเกษตรควบคู่กันไป นอกจากนี้ในบางพื้นที่ซึ่งไม่ติดทะเลจะทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว ครัวเรือนที่ทำประมงอย่างเดียวมีน้อย เนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำลดลง ขณะที่ต้นทุนการทำประมงค่อนข้างสูงและไม่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี พื้นที่เพาะปลูกพืชที่สำคัญมีประมาณ 17.6 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นมะพร้าว 7.1 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ ยางพารา 6.0 ตารางกิโลเมตรและทุเรียน 4.5 ตารางกิโลเมตร ส่วนการประมงนั้น โดยมากเป็นการประมงขนาดเล็ก 140 ราย ประมงขนาดใหญ่มีเพียง 11 ราย นอกจากนี้ยังมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอีก 56 ราย

การท่องเที่ยวนับเป็นเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเกาะช้าง และประเทศมาก ในปี พ.ศ. 2540 เกาะช้างทำให้เกิดรายได้ในการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 290.3 ล้านบาท เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทย 232.5 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 57.8 ล้านบาท ทำให้เกิดการจ้างงานโดยตรงในธุรกิจโรงแรมและที่พักไม่ต่ำกว่า 700 ตำแหน่ง อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักอีกอาชีพและอาชีพรองของชาวเกาะช้าง ในขณะที่เดียวกันเงินกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต

การค้าและการบริการไม่รวมธุรกิจโรงแรมมีจำนวนเพียง 71 ราย เป็นการค้าปัจจัยและผลผลิตทางการเกษตรและการค้าบริการสำหรับชุมชนกระจายอยู่ทุกชุมชน ส่วนอุตสาหกรรมนั้นมีจำนวนอยู่น้อยมาก เพียง 12 ราย เป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดเล็กจำพวกตู้ซ่อมรถยนต์และโรงกลึง

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ชาวเกาะช้างมีลักษณะครอบครัวขนาดปานกลางมีจำนวนคนที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนประมาณ 4 คน ต่อครัวเรือน (จากการออกภาคสนาม) เป็นลักษณะครัวเรือนขนาดเล็กอยู่กันเพียงครอบครัวเดียว สิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเกาะช้าง คือวัด วัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน มีการทำกิจกรรมร่วมกันที่วัด และทั้งนี้มิให้หัวหน้าชุมชนเป็นผู้ดูแลความสงบสุข ความสะอาด และ

ด้านอื่นๆของหมู่บ้าน โดยการเลือกตั้งเรียกว่า ไวยาวัจกร โดยมีวาระละ 4 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลกับคนในหมู่บ้านมาก การรักษาพยาบาลจะรักษาที่สถานีนอนามัย ซึ่งมีอยู่ทุกหมู่บ้าน หากสถานีนอนามัยไม่สามารถที่จะรักษาได้ก็จะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลกิ่งอำเภอเกาะช้าง และโรงพยาบาลในจังหวัดตราด ด้านการศึกษาปัจจุบันชาวเกาะช้างนิยมให้บุตรหลานเรียนสูงขึ้นกว่าภาคบังคับ เนื่องจากจากการคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้น และค่าเดินทางไปยังเกาะลดน้อยลง ที่สำคัญคือเพื่อที่จะมีอาชีพที่ดีกว่าพ่อแม่ ชาวเกาะช้างนิยมให้บุตรหลานรับราชการจึงต้องส่งบุตรหลานไปเรียนในระดับที่สูงขึ้นกว่าประถมศึกษาซึ่งในเกาะช้างมีให้บริการสูงสุด

การใช้เวลาว่างสำหรับชาวเกาะช้างในช่วงนี้ใช้เวลาว่างโดยการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ มากกว่าการไปพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ด้านการเข้าร่วมประเพณีสำคัญทางศาสนา ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นที่วัด เป็นการร่วมกันทำกิจกรรมของคนทั้งหมู่บ้านเป็นการพบปะพูดคุยกันด้วย เนื่องจากเวลาปกติจะต้องทำมาหากินไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกันมากนัก จึงใช้เวลาที่มีงานประเพณี พบปะพูดคุยกัน

ด้านภาษาพูด ชาวเกาะช้างพูดภาษาไทยกลางที่มีสำเนียงเป็นตะวันออก และการแต่งกายผู้เฒ่าผู้แก่สวมผ้าซิ่นพื้นบ้าน ส่วนหนุ่มสาวจะสวมเสื้อผ้าตามสมัยนิยม ส่วนปัญหาด้านสังคมไม่มีปัญหามากนัก แต่ยังเป็นที่ยาวตระแวงของชาวบ้านอยู่เนื่องจากมีคนแปลกหน้าเข้าออกชุมชนมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาธรรมชาติ อาชีพหลักคือ การประมง และเกษตรกรรม รายได้ได้จากการทำกาประมงเป็นหลัก

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

รายได้มาจากอาชีพหลัก คือประมง เกษตรกรรม และอาชีพรองคือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รายได้เฉลี่ยสูงขึ้น แต่ ค่าครองชีพสูงขึ้นด้วย

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ

ฐานเศรษฐกิจ อยู่กับภาคการท่องเที่ยวและบริการ ภาคบริการ คือ การท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการประกอบอาชีพควบคู่กันหลายอาชีพ มีอาชีพบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้รายได้สูงขึ้น มีการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 4.7 แสดงพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ

วิถีชีวิตเป็นระเบียบง่าย แบบชาวประมงแบบดั้งเดิม นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจ การศึกษาอยู่ในระดับ ป. 1-4 เป็นส่วนใหญ่

ช่วงที่ 1 ก่อนปี พ.ศ. 2528

เป็นชุมชนชนบท มีความเป็นอย่างสงบ มีโรงเรียนและวัดเป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน มีประเพณีเหมือนชาวพุทธ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กิจกรรมที่ทำร่วมกันเป็นกิจกรรมทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่

ช่วงที่ 2 พ.ศ. 2529 - 2539

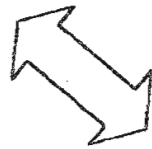
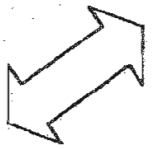
พัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม

ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นปฏิบัติตามชาวไทยพุทธ ทั่วไป แต่มีปัจจัยบนลัดชั้นตนเอง มีความผูกพันกับวัด มีวัด เป็นศูนย์กลาง มีความเป็นสังคมเกษตรกรรมน้อยลง เนื่องจากได้สูงขึ้น ความต้องการความสะดวกสบายทันสมัยก็มีมากขึ้นด้วย

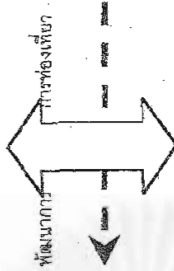
ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 4.8 แสดงพัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม

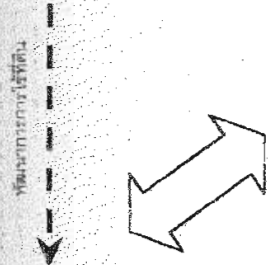
มีแหล่งท่องเที่ยวเพียงแห่งเดียว คือ น้ำตกธารมวยม นักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจธรรมชาติอย่างแท้จริง เป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับ ไม่มีสถานที่พักแรม นอกจากรจะเป็นที่พักที่ชาวบ้านแบ่งบ้านให้พัก การเดินทางภายในและระหว่างเกาะมีความลำบาก

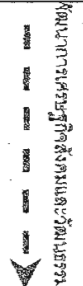
การใช้ที่ดิน เป็นพื้นที่ป่าเกือบทั้งหมด มีการทำเกษตรกรรม และการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย เพียงเล็กน้อย โดยจะอยู่บริเวณอ่าว และที่ราบบริเวณตอนใต้ และทางเหนือของเกาะ

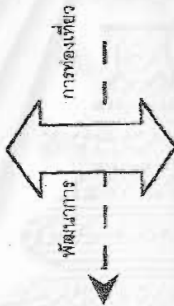
เป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาธรรมชาติ อาชีพหลัก คือ การประมง และเกษตรกรรม รายได้จากการทำการประมงเป็นหลัก วิถีชีวิตเป็นแบบเรียบง่าย แบบชาวประมงแบบดั้งเดิม นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจ การศึกษาอยู่ในระดับ ป. 1-4 เป็นส่วนใหญ่

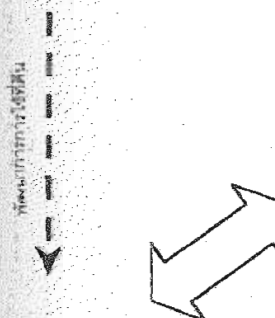
มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดเพิ่มขึ้นมา จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการธรรมชาติและความสงบ มีการพักแรมมากขึ้น มีสถานที่พักแรมบริการมากขึ้น มีท่าเรืออ่าวสันเปร็ด เพื่อบริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมา ถนนเป็นลูกรังมีการเดินสายไฟฟ้าเคเบิลได้บ้าง และเริ่มมีโครงการติดตั้งสายโทรศัพท์

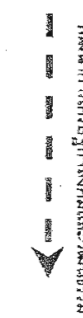
พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่เกษตรกรรมมีมากขึ้น โดยการเปลี่ยนจากพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่สวนมะพร้าว เปลี่ยนเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่พัก ร้านอาหาร บางส่วนมีการตั้งถิ่นฐานโดยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ตอนในของเกาะตามธรรมชาติ

รายได้มาจากอาชีพหลัก คือ ประมง เกษตรกรรมและอาชีพรอง คือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รายได้เฉลี่ยสูงขึ้น แต่ค่าครองชีพสูงขึ้น เป็นชุมชนชนบท มีความเป็นอยู่อย่างสงบ มีโรงเรียนและวัด เป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน มีประเพณีเหมือนชาวพุทธ มีความเชื่อเพื่อผีเสื้อ กิจกรรมที่ร่วมกันเป็นกิจกรรมทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่

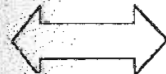
จำนวนนักท่องเที่ยวมีมากขึ้น และมีหลากหลายระดับ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวยังเป็นธรรมชาติ แต่มีความสะดวกสบายเข้ามาด้วย เริ่มมีการขายบริการสถานที่พักแรมมีหลายระดับเหมาะแก่นักท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้น มีท่าเรือเพื่อที่เพิ่มขึ้นมา 2 แห่ง ถนนเป็นถนนลาดยาง มีโทรศัพท์ทางไกลหยอดเหรียญกระจายทุกหมู่บ้าน สายไฟฟ้าเคเบิลได้บ้าง และเริ่มมีโครงการติดตั้งสายโทรศัพท์

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์อยู่ พื้นที่ที่อยู่อาศัยพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีมากขึ้น เป็นการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดินมากกว่าประชาชนพื้นที่พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวไว้อย่างเข้มข้นมากกว่าช่วงก่อน การตั้งถิ่นฐานนอกจากแต่ตั้งอยู่ตามริมชายฝั่ง แล้วมีการตั้งถิ่นฐานตามแนวถนน

ฐานเศรษฐกิจ อยู่กับภาคเกษตรกรรมและภาคบริการ คือการท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการประกอบอาชีพควบกันหลายอาชีพ มีอาชีพบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อมมากขึ้น การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้สูงขึ้น มีการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นปฏิบัติตามชาวไทยพุทธทั่วไป แต่มีปัจจุบันลดขั้นตอนลง มีความผูกพันกับวัด มีวัด เป็นศูนย์กลาง มีความเป็นสังคมเกษตรกรรมน้อยลง มีความต้องการความสะดวกสบายทันสมัยมากขึ้น

ความสัมพันธ์

แผนภูมิที่ 4.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยว การใช้ที่ดิน สังคมและวัฒนธรรม

บทที่ 5

ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน

การวิเคราะห์ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เริ่มด้วยการวิเคราะห์ผลกระทบจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาไว้แล้วข้างต้น และจากการออกสำรวจภาคสนาม โดยมุ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว การใช้ที่ดินและชุมชน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของการใช้ที่ดินและชุมชนภายหลังมีการท่องเที่ยว และเมื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการการใช้ที่ดิน และชุมชนที่เกิดขึ้นตามความสัมพันธ์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว จากนั้นจะทำการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง โดยแยกกลุ่มผลกระทบของการใช้ที่ดินและชุมชนออกเป็นข้อย่อยตามทฤษฎีของ Pearce (1981), Mathieson (1982) Mc Evoy and Diet (1977) และสมศักดิ์ ศรีลันติศยา (2528) เพื่อสะดวกในการศึกษา ดังนี้

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อด้านกายภาพ
  - 1.1 โครงสร้างพื้นฐาน
  - 1.2 การใช้ที่ดิน
  - 1.3 การตั้งถิ่นฐาน
2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อด้านเศรษฐกิจ
  - 2.1 การจ้างงานและอาชีพ
  - 2.2 รายได้
  - 2.3 ค่าครองชีพ
3. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อด้านสังคมและวัฒนธรรม
  - 3.1 โครงสร้างประชากร
  - 3.2 ขนบธรรมเนียมประเพณี
  - 3.3 สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

โดยในแต่ละตัวแปรก็จะมีตัวบ่งชี้ที่สามารถบ่งชี้ได้ว่า การท่องเที่ยวส่งผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบ

โครงสร้างพื้นฐาน	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
ความเพียงพอ และความขาดแคลนของโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ระบบประปา ระบบไฟฟ้า และสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลสถิติภูมิด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชน - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
การใช้ที่ดิน	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
ประเภทการใช้ที่ดิน พื้นที่ในแต่ละประเภท การใช้ที่ดิน และการขยายตัวของการใช้ที่ดินในแต่ละประเภท	<ul style="list-style-type: none"> - การแปลภาพถ่ายทางอากาศ และแผนที่การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2518 ปีพ.ศ.2536 และปีพ.ศ. 2542 - ข้อมูลสถิติภูมิด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
การตั้งถิ่นฐาน	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - การแปลภาพถ่ายทางอากาศ และแผนที่การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2518 ปีพ.ศ.2536 และปีพ.ศ. 2542 - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชน - แบบสอบถามประชาชน
การจ้างงานและอาชีพ	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
อัตราการจ้างงานของสถานบริการการท่องเที่ยว ประเภทของอาชีพที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว การย้ายถิ่นเข้าของคนต่างถิ่น เพื่อประกอบอาชีพ จำนวนของผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ) แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบ

รายได้	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
รายได้ของผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และรายได้ของผู้ที่มีอาชีพรองและไม่มีอาชีพรอง	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน
ค่าครองชีพ	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
ราคาสินค้าอุปโภค บริโภค และรายจ่ายของประชาชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน
ค่านิยม	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
ระดับการศึกษา การแต่งกายเมื่อไปเข้าร่วมงานประเพณี ที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา บทบาทของผู้อาวุโสภายในบ้าน ของผู้ที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน
โครงสร้างประชากร	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
การย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น และสาเหตุของการย้าย	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน
ขนบธรรมเนียมประเพณี	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
การปรากฏของประเพณีแต่ดั้งเดิมของชุมชน สิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ การเข้าร่วมงานและลักษณะในการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคล และส่วนรวมของผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ) แสดงตัวบ่งชี้ผลกระทบ

สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	
ตัวบ่งชี้ผลกระทบ	วิธีการดำเนินการศึกษา
พฤติกรรมด้านการบริโภคนิยม การยึดถือปฏิบัติตามความดั้งเดิม ความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนของผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงของการเกิดปัญหาสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลทุติยภูมิ - สัมภาษณ์ภาคสนาม - สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ - แบบสอบถามประชาชน

และจากวัตถุประสงค์ของการทำแบบสอบถาม ที่ต้องการให้เห็นถึงสภาพการใช้ที่ดิน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของเกาะช้างในปัจจุบัน จึงได้ออกแบบสอบถามแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แสดงถึงข้อมูลด้านการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง และส่วนที่ 2 แสดงทัศนคติเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง โดยแยกตามกลุ่มผลกระทบดังนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงแบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านการใช้ที่ดินและชุมชนของชาวเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	คำถามจากแบบสอบถาม
1. อาชีพ	อาชีพหลัก และอาชีพรอง
2. รายได้	รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน
3. ค่าครองชีพ	รายจ่ายต่อเดือนของครัวเรือน
4. โครงสร้างประชากร	สถานที่เกิด, สาเหตุที่มาอยู่ในชุมชน, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
5. ค่านิยม	ระดับการศึกษา, ภาษา, การแต่งกาย, ทรัพย์สินที่เป็นเจ้าของ, การยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อ, การรักษาพยาบาล
6. วัฒนธรรมนิยมประเพณี	การเข้าร่วมงานประเพณีส่วนรวมของชุมชน, การเข้าร่วมในงานประเพณีส่วนบุคคลของเพื่อนบ้าน
7. สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	กิจวัตรประจำวัน, การรู้จักเพื่อนบ้าน, ความถี่ในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน, ปัญหาสังคม

ตารางที่ 5.3 แสดงแบบสอบถามส่วนที่ 2 ที่คนคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของชาวเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ตัวบ่งชี้ผลกระทบ
1. การใช้ที่ดิน	ทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า, ทำให้มีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม
2. โครงสร้างพื้นฐาน	ทำให้มีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน, ทำให้มีปัญหาด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน, ทำให้เกิดมลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด
3. การจ้างงานและอาชีพ	ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ, ทำให้ประชาชนมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น, ทำให้มีการครอบงำทางเศรษฐกิจ
4. รายได้	ทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น
5. ค่าครองชีพ	ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น
6. โครงสร้างประชากร	ทำให้มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง, ชาวเกาะถูกแย่งงานรายได้ หรืออาชีพจากคนต่างถิ่น
7. ค่านิยม	ทำให้การให้ความสำคัญในการเคารพผู้อาวุโสมีน้อยลง, ทำให้มีค่านิยมในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
8. วัฒนธรรมนิยมประเพณี	ทำให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นลดน้อยลง
9. สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นเมืองมากขึ้น, ทำให้ความผูกพันกับเพื่อนบ้านลดน้อยลง, ทำให้เกิดปัญหาโสเภณี, ทำให้เกิดปัญหาด้านอาชญากรรม, ทำให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติด

ทั้งนี้ในการศึกษาคั้งนี้ได้ศึกษาพื้นที่ชุมชนต่างๆ ในพื้นที่เกาะช้างทั้งเกาะ เพื่อศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางกายภาพด้านโครงสร้างพื้นฐาน การใช้ที่ดิน และการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่เกาะช้าง เนื่องจากพื้นที่ในทุกชุมชนของเกาะช้างมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อม ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาพื้นที่ในทุกชุมชนของเกาะช้าง โดยได้เน้นการศึกษาพื้นที่หาดทรายขาว หาดไก่แบ้ และ หาดคลองพร้าว เนื่องจาก พื้นที่หาดทรายขาวเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากที่สุด เป็นแหล่งท่องเที่ยว และสถานบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวของเกาะช้าง ซึ่งได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนการศึกษผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกาะช้างนั้น ได้ใช้พื้นที่หาดทรายขาว หาดไก่แบ้ หาดคลองพร้าว และ พื้นที่อ่าวบางเบ้าเป็นตัวแทนในการออกแบบสอบถาม ซึ่งเป็นพื้นที่หาดทราย หาดไก่แบ้ และหาดคลองพร้าวเป็นตัวแทนพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และพื้นที่อ่าวบางเบ้าเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้อง

ข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวประมงดั้งเดิม มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวน้อยที่สุดในพื้นที่ทั้งเกาะช้าง เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก การเดินทางไปยังชุมชนของนักท่องเที่ยวทำได้ยากลำบาก การท่องเที่ยวจึงมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนอ่าวบางเบ้าได้น้อยมาก พื้นที่อ่าวบางเบ้าจึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยในการออกแบบสอบถามได้ใช้อาชีพเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อที่จะให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งจะสามารถทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวได้เป็นส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศ, แผนที่การใช้ที่ดิน, ข้อมูลทุติยภูมิ, การสำรวจภาคสนาม, การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนและแบบสอบถามประชาชน พบว่าเกาะช้างได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ ซึ่งในขั้นตอนต่อไป คือ การแยกพิจารณาผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านบวกก่อน แล้วจึงพิจารณาผลกระทบด้านลบในลำดับต่อไป และทำการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้างต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
 าลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลกระทบด้านบวก

1. ผลกระทบด้านบวกต่อด้านกายภาพ

1.1 สาขาโครงสร้างพื้นฐาน

1.1.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้โครงสร้างพื้นฐานของเกาะช้าง ได้รับการพัฒนา กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะช้าง ทำให้เกาะช้างมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมเกาะช้างจำนวนมากซึ่งต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว อันได้แก่ ทำเรือ การคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ ระบบประปา ไฟฟ้า รวมถึงการจัดเก็บและกำจัดขยะ ด้านการคมนาคมขนส่งนั้น ก่อนมีการท่องเที่ยวเกาะช้างมีมีถนนการเดินทางภายในเกาะช้างต้องใช้วิธีการเดิน ซึ่งต้องใช้เวลามาก การเดินทางระหว่างชุมชนของเกาะช้างจะต้องเสียเวลาในการเดินทางอย่างน้อย 1 วัน ลักษณะถนนเป็นทางดินธรรมชาติ และเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะช้าง การคมนาคมขนส่งก็ได้รับการพัฒนาไปด้วย สภาพถนนจากทางดินธรรมชาติมาเป็นทางดินลูกรัง จนถึงปัจจุบัน การพัฒนาเป็นทางคอนกรีต ทำให้การเดินทางภายในเกาะมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ส่วนการเดินทางระหว่างเกาะก่อนมีการท่องเที่ยว เดินทางโดยใช้เรือประมงส่วนตัวที่ไม่มีเรือก็ใช้วิธีการขออาศัยผู้ที่มีเรือในการเดินทางข้ามเกาะ ต่อมาเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาก็ทำให้มีเรือโดยสารในช่วงแรกมีหนึ่งเที่ยวต่อวัน เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวมีมากขึ้นก็มีจำนวนเที่ยวในการเดินทางมากขึ้น ทำให้การเดินทางระหว่างเกาะกับแผ่นดินใหญ่มีความสะดวกสบายขึ้น และในปัจจุบันมีเรือเฟอร์รี่เข้ามาซึ่งเป็นเรือโดยสารที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ การมีเรือเฟอร์รี่ทำให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างเรือประมงดัดแปลง และเรือเฟอร์รี่ ทั้งนี้ประชาชนได้ประโยชน์จากการแข่งขัน โดยได้มีโอกาสในการเลือกโดยสารเรือที่มีความปลอดภัย และมีราคาถูกกว่า โดยเรือประมงและเรือเฟอร์รี่พยายามปรับปรุงทั้งด้านความปลอดภัย และด้านราคาเป็นผลดีทั้งต่อนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดผู้โดยสารมากขึ้น

ด้านสาธารณูปโภคนั้นมีการเปลี่ยนจากการใช้น้ำบาดาลและ น้ำจากแหล่งธรรมชาติได้แก่ น้ำตก บ่อน้ำตื้น และน้ำบาดาล ไปเป็นน้ำประปาที่มีความสะอาดและสะดวกมากขึ้น และไฟฟ้าจากอดีตก่อนมีการท่องเที่ยวยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ใช้ตะเกียงและการปั่นไฟใช้เองโดยหากไม่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีก็ไม่สามารถมีไฟฟ้าใช้ และต่อมาในปี พ.ศ. 2537 มีการวางสายเคเบิลได้นำจากอ่าวธรรมชาตินายังเกาะช้าง โดยไม่สามารถให้บริการได้ในทุกพื้นที่มีเพียงพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยว และพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงเท่านั้นที่มีไฟฟ้าใช้ และในปัจจุบันมีการขยายการให้บริการไปทุกชุมชนในเกาะช้าง โดยในหมู่บ้านบางบ้านกำลังมีการดำเนินแล้วเสร็จในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ซึ่งทำให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น ส่วนระบบระบายน้ำและบำบัดน้ำเสียมีหลายพื้นที่ให้

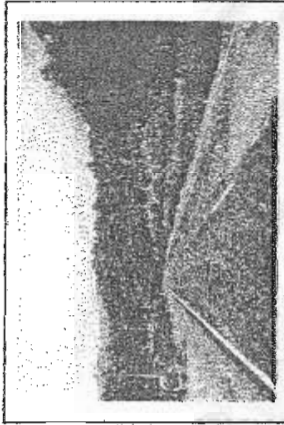

การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างพื้นฐาน

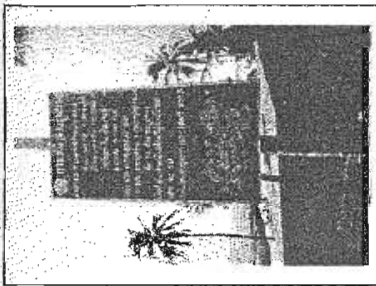
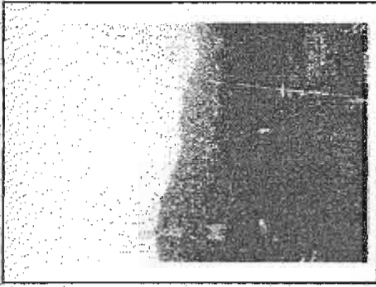
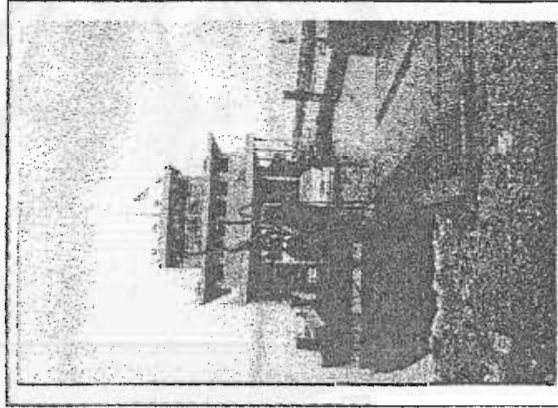
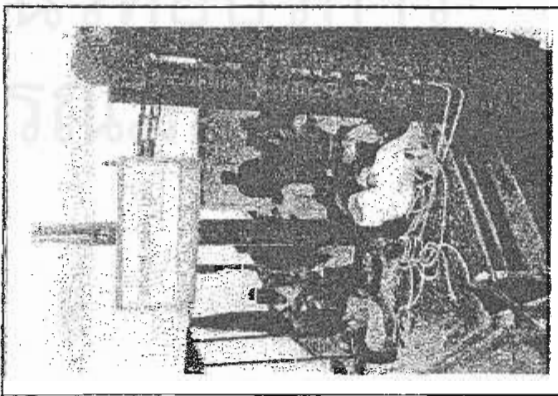
การคมนาคม

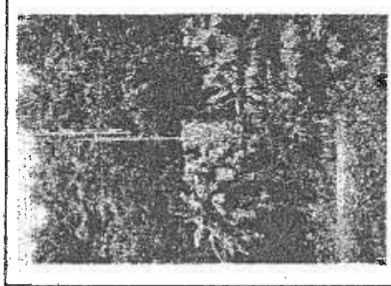
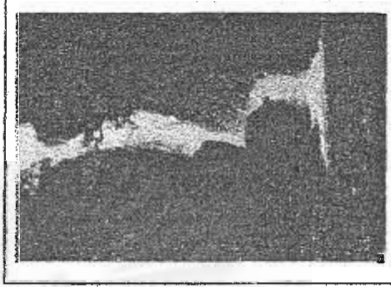
ช่วงพัฒนาการทางท่องเที่ยวที่ 2

ปัจจุบันช่วงพัฒนาการท่องเที่ยวที่ 3

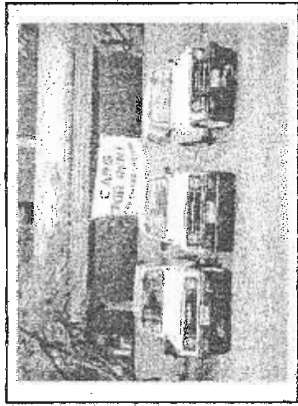
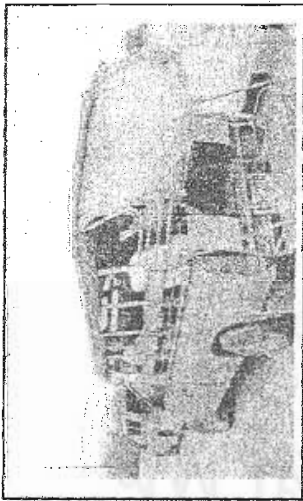
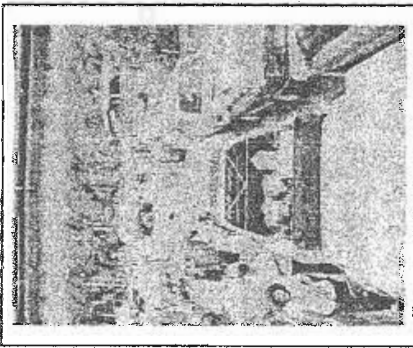

1. คิดตั้งสายเคเบิลไฟฟ้าในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยวที่ 2
2. ปัจจุบันขยายการบริการไปยังทั่วทั้งเกาะ

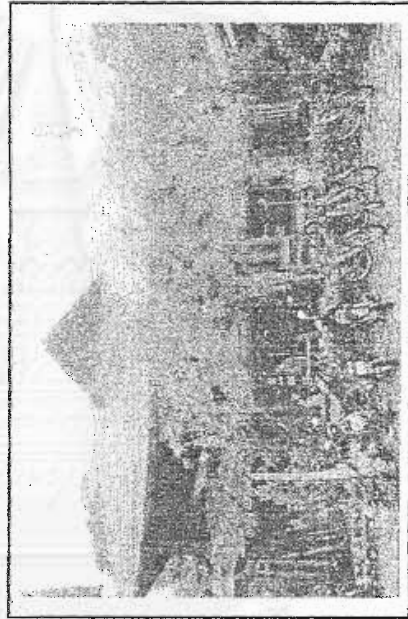
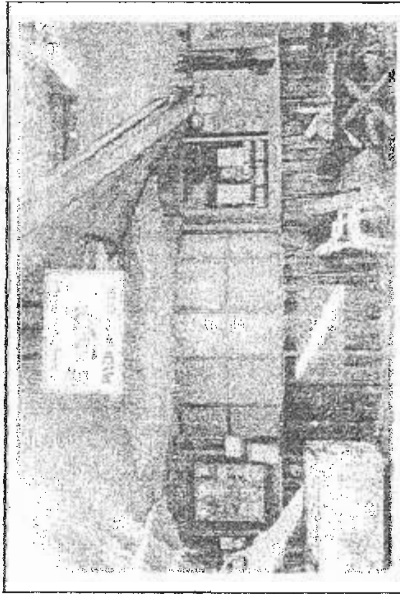
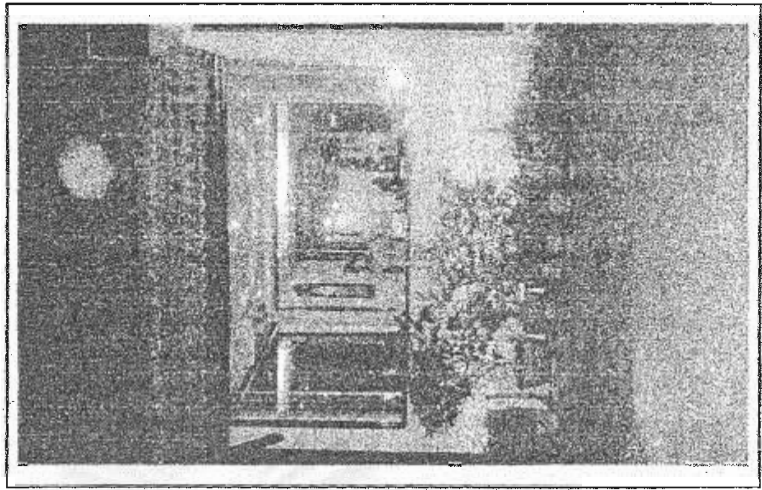

1. น้ำตก แหล่งนันทนาการชาติของชาวเกาะช้าง
2. น้ำใช้สำหรับปลูกอบบการ

การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว

การพัฒนาคุณภาพคมนาคมทั้งภายในเกาะ และห่างเกาะ

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก อันได้แก่ ร้านบริการคอมพิวเตอร์ สอนดำน้ำ

ความใส่ใจในการระบายน้ำเสียมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องน้ำเสียได้ ส่วนพื้นที่อื่นยังไม่มีกรใส่ใจในเรื่องนี้นักเป็นการปล่อยน้ำเสียลงสู่ทะเลโดยตรงเลย จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีส่วนในการให้ประชาชนตื่นตัวในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมมากขึ้น และจากการออกสำรวจภาคสนาม ตารางที่ 5.4 ประชาชนชาวเกาะช้าง เห็นว่าการท่องเที่ยวได้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการที่ทำให้เกาะช้างได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากก่อนมีการท่องเที่ยว พื้นที่เกาะช้างไม่ได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังเช่นเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาพื้นที่

ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า ประปา ที่มีมากขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการคมนาคม ที่ทำให้มีความสะดวกสบายสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เกาะช้าง อันได้แก่ การมีสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวนสถานที่พักแรม ร้านค้า ร้านอาหาร นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดผลกระทบอื่นมากมายตามมา ดังจะกล่าวต่อไป

ตารางที่ 5.4 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ระดับผลกระทบ	มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่างยิ่ง
ผลกระทบต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	30.51	49.15	20.34	0.00	0.00

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

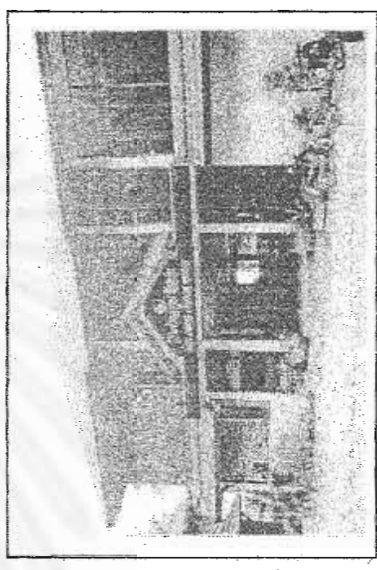
1.2 สาขาการใช้ที่ดิน

1.2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินคุ่มค่า

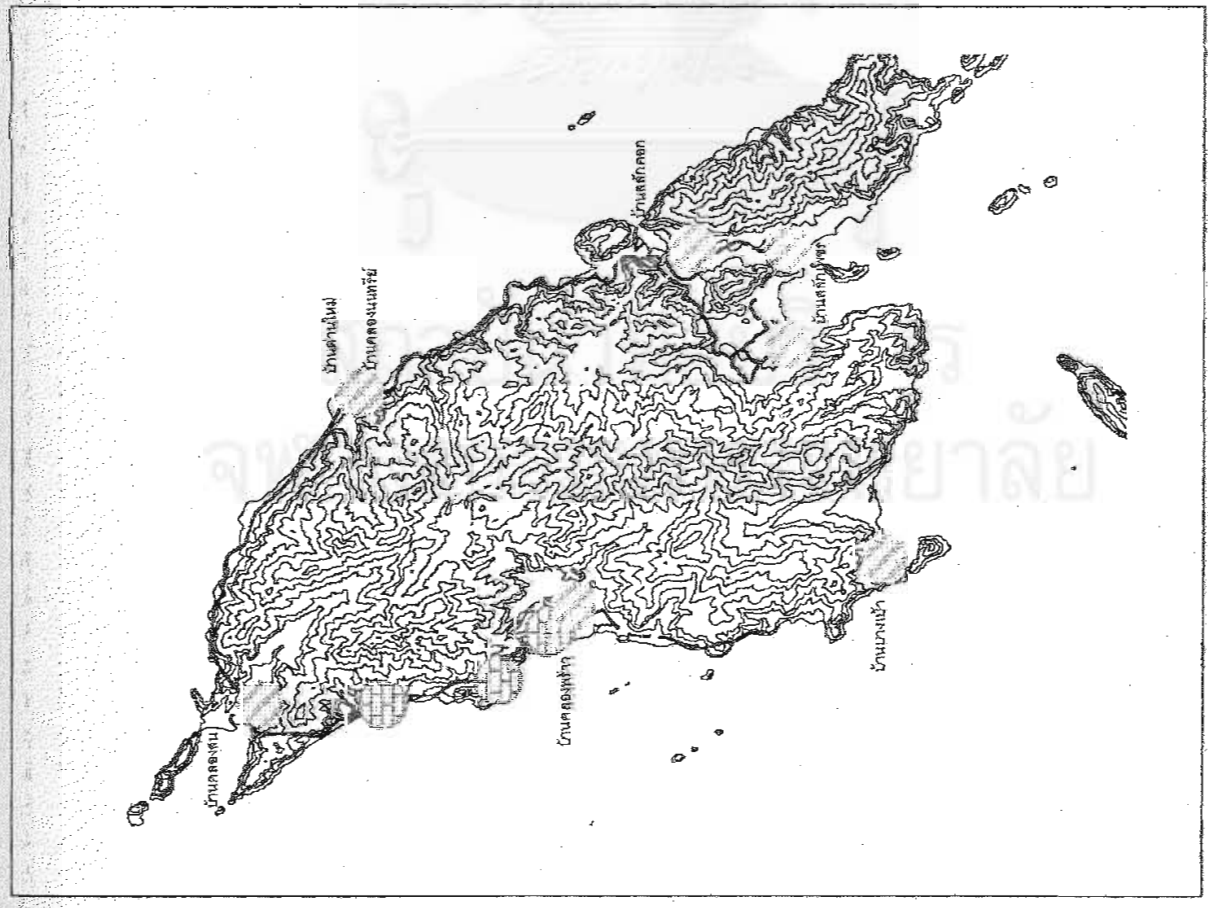
จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2518 ปีพ.ศ. 2536 และปีพ.ศ. 2542 และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุ พบว่า ในอดีตพื้นที่เกาะช้างส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ และในบริเวณพื้นที่ราบมีประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่เพียงชั่วคราวเพื่อหลบพายุมรสุมเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่เกาะช้างยังเป็นเขตพื้นที่ที่ยังไม่มีความปลอดภัยมากนัก จากความไม่มั่นคงทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน และการรุกรานของต่างชาติ ต่อมาเมื่อพื้นที่เกาะช้างมีความปลอดภัยมากขึ้น ประชาชนที่เข้าไปอยู่อาศัยชั่วคราวได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร โดยพื้นที่จากเป็นพื้นที่ป่าได้กลายเป็นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำเกษตรกรรมของประชาชน การเข้าไปตั้งถิ่นฐานของชาวเกาะช้างในช่วงแรกเข้าไปตั้งถิ่นฐานเพื่อหลบพายุมรสุม และเมื่อเกาะช้างได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

บึงกะโละที่พิกัดในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว
เที่ยวที่ 2 การใช้ประโยชน์ที่ดินมีความ
มากขึ้น

โรงแรมขนาดใหญ่ในปัจจุบัน ก่อให้เกิด
รายได้มหาศาลแก่เกษตรกรที่มี
การคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์ที่ดิน
มากขึ้น

การใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นของพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว

เที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดตราด ทำให้เกาะช้างได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ที่ดินของเกาะช้างได้ถูก เปลี่ยนจากพื้นที่ป่าและเกษตรกรรมเป็นพื้นที่เพื่อบริการการท่องเที่ยว พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ่มค่ามากที่สุด ได้แก่ พื้นที่หาดทรายขาว หาดไก่ แม่ หาดคลองพร้าว ในช่วงที่ก่อนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่บริการการท่องเที่ยว พื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรกรรม ทำสวนมะพร้าว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ให้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากนัก เนื่องจากราคาของผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ และเมื่อมีการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่บริเวณนี้ได้กลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของเกาะช้าง และเมื่อสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของเกาะช้างได้รับการพัฒนามากขึ้น ดังเช่น การสร้างท่าเรือเฟอร์รี่ ทำให้พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้น จากการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็น บังกะโลขนาดเล็ก ได้กลายเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ หูหรา ทำให้เป็นจุดก่อเกิดรายได้จำนวน มหาศาล อีกทั้งจากการสร้างถนนทำให้มีการเปิดพื้นที่มากขึ้น สามารถพัฒนาอีกฝั่งถนนที่ไม่ติด กับชายหาดจากการเป็นพื้นที่ป่ารก้าง รวมถึงพื้นที่เกษตรกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ กลายเป็นพื้นที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว ดังเช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ่มค่า

ส่วนพื้นที่ชุมชนที่ไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะช้าง ก็ได้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ่มค่ามากขึ้น จากพื้นที่ป่ารก้างเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมที่ให้ผลผลิตมากขึ้น จากการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการในพื้นที่เกาะช้าง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเช่นกัน โดยในพื้นที่ที่ทำการเกษตรกรรมมีผลผลิตมากขึ้นจากการพัฒนาทางด้าน การพัฒนา ด้านแหล่งน้ำและระบบประปา และการคมนาคมขนส่งทั้งทางน้ำและทางบกที่ดีขึ้น ทำให้การขนส่ง ผลผลิตของเกษตรกรชาวเกาะช้าง ได้รับความสะดวกมากขึ้น พื้นที่ที่เคยเป็นพื้นที่ป่ารก้างก็ได้รับการใช้ประโยชน์ที่คุ่มค่าขึ้น โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการทำเกษตรกรรม ซึ่งก่อให้เกิดรายได้

ตารางที่ 5.5 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ่มค่า

ระดับผลกระทบ	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ่มค่า	27.12	33.90	32.20	6.78	0.00

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

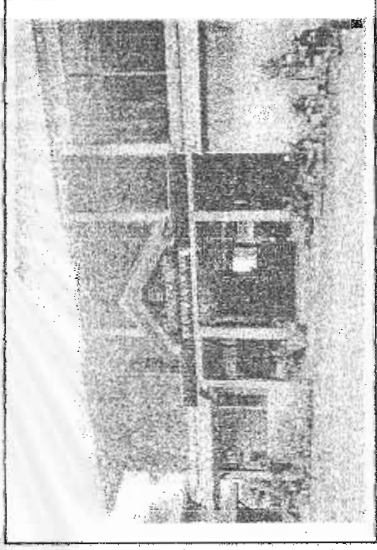
ขณะท้าวในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว
เที่ยวที่ 1

นักท่องเที่ยวที่ท่าในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว
เที่ยวที่ 2 การใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่ามากขึ้น

โรงแรมขนาดใหญ่ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดรายได้มหาศาลแก่เกษตรกรมีการคุ้มค่าการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้น

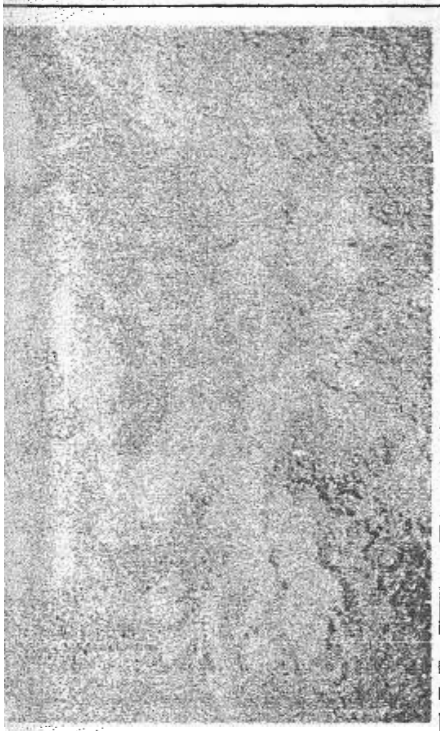
การใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นของพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว

บริเวณหาดทรายขาวในช่วงปี พ.ศ. 2518 สภาพพื้นที่เป็นสวนมะพร้าว

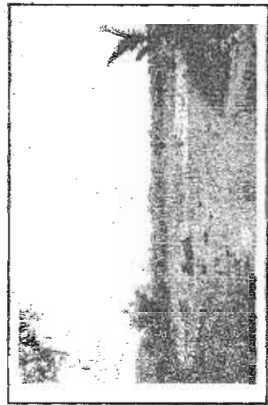
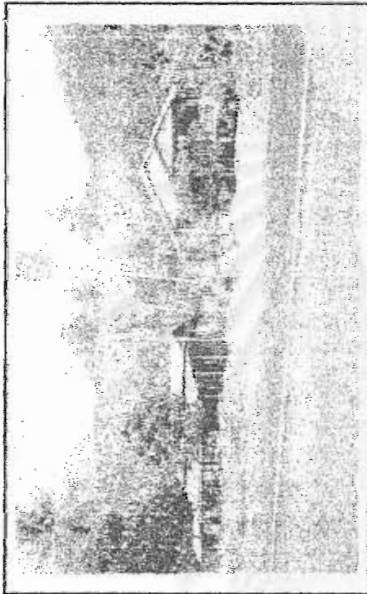
บริเวณหาดทรายขาวในช่วงปี พ.ศ. 2539 เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะช้าง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่ามากขึ้น

บริเวณอ่าวบ้านสลักคอกในช่วงปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ถูกทิ้งร้าง มีการใช้ที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมและอยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย

บริเวณอ่าวบ้านสลักคอกในช่วงปี พ.ศ. 2539 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและเพื่อการทำเกษตรกรรม ซึ่งคุ่มค่ากว่าการถูกทิ้งร้าง

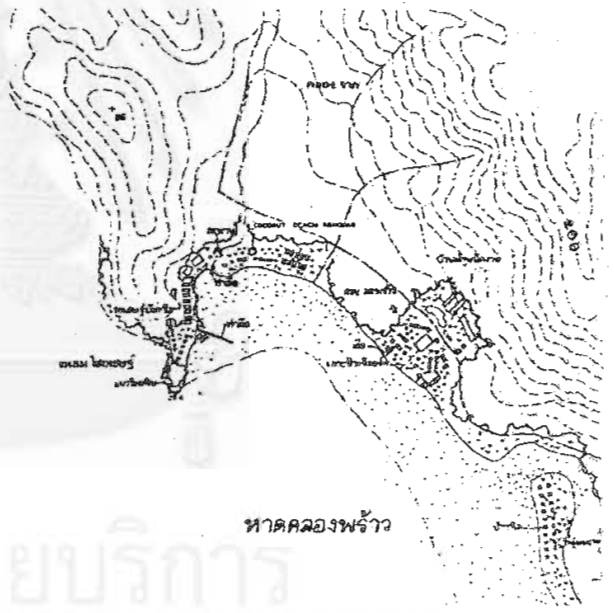
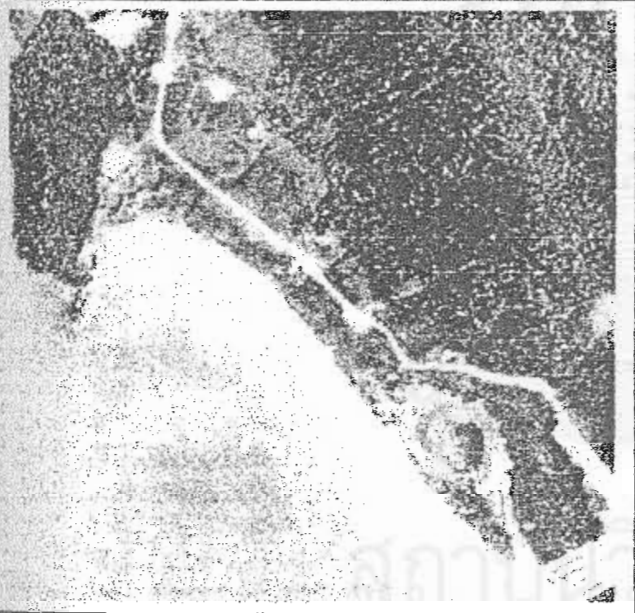
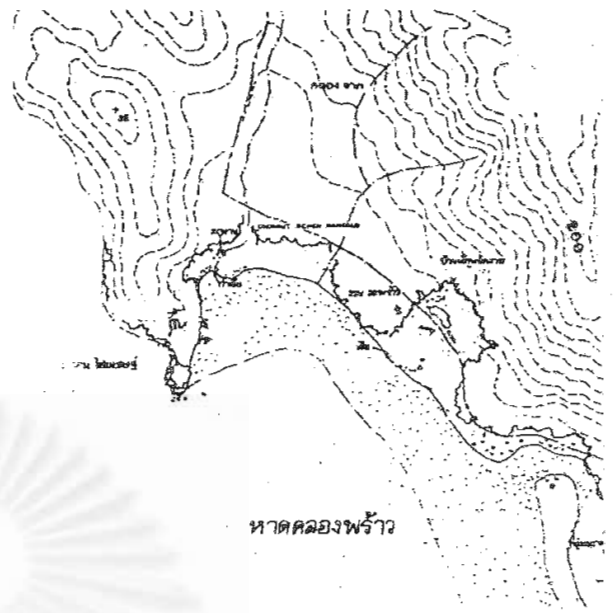
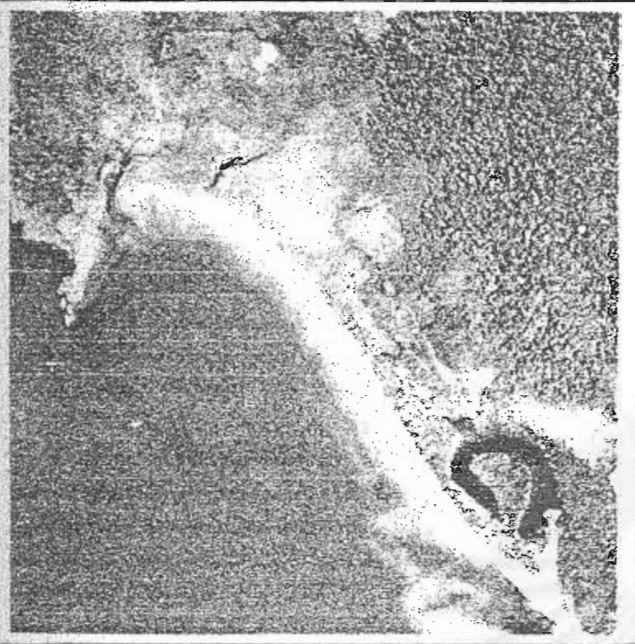
พื้นที่ถูกทิ้งร้าง และมีการทำเกษตรกรรมในช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยวในช่วงที่ 1

พื้นที่ที่ถูกทิ้งร้าง และมีการทำเกษตรกรรมในช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยวในช่วงที่ 1 นั้นได้เปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรมที่ให้ประโยชน์ที่คุ้มค่ามากขึ้น

การใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นของพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมของเกาะช้าง

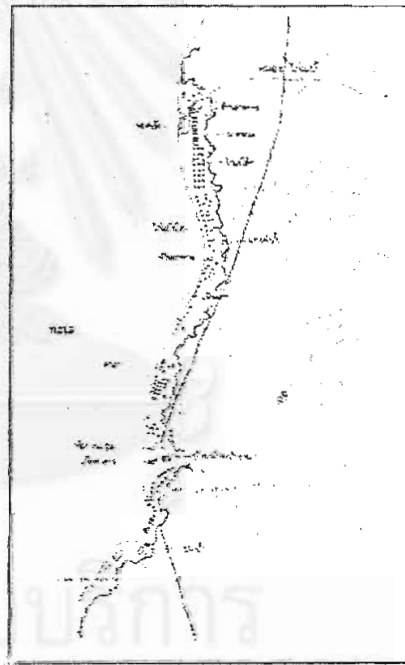
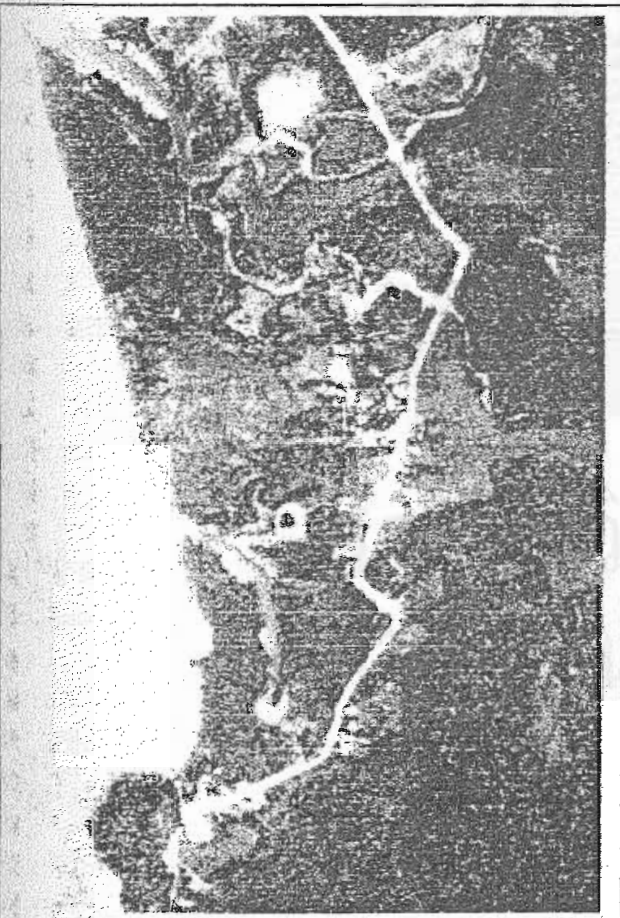
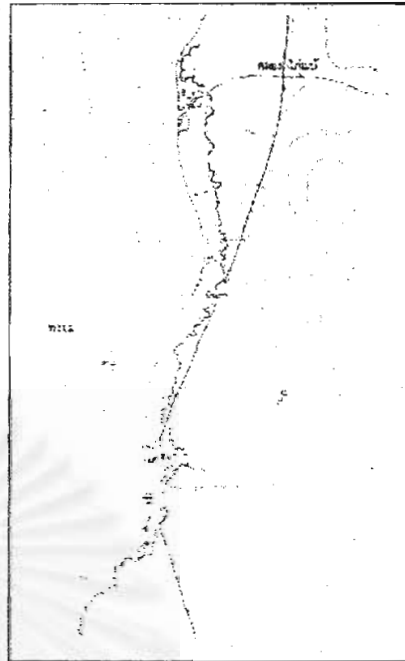

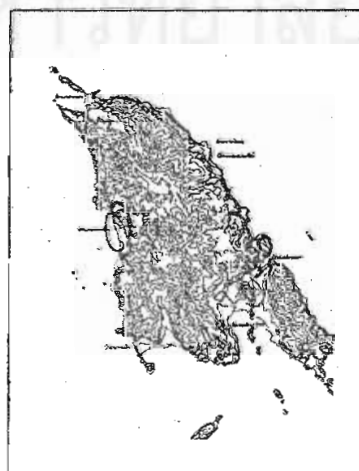
การตั้งถิ่นฐานในบริเวณแหลมไซยเซษฐ์ ปี พ.ศ. 2518 และ
ในปัจจุบันที่มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้นหลังจากมี
ถนนเป็นแกนหลักในการตั้งถิ่นฐาน

การให้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของเกาะ

การตั้งถิ่นฐานในบริเวณบ้านคลองพร้าว ปี พ.ศ. 2518 และในปัจจุบันที่มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้นหลังจากมีถนนเป็นแกนหลักในการตั้งถิ่นฐาน

แก่พื้นที่ที่แม่ไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของชาวเกาะช้างด้วย ทำให้มีการเข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เกาะช้างมากขึ้น จากพื้นที่ป่ารก้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้พื้นที่มากขึ้นด้วยและจากการออกสำรวจภาคสนาม พบว่าประชาชนชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ร้อยละ 33.90 เห็นว่าการท่องเที่ยวมีสำคัญในระดับมากในการทำให้การใช้ที่ดินของเกาะช้างมีความคุ้มค่ามากขึ้น (ตารางที่ 5.5)

1.3 สาขาการตั้งถิ่นฐาน

1.3.1 มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น

จากการที่พื้นที่เกาะช้าง ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง และเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีพื้นที่ที่สามารถตั้งถิ่นฐานได้เพียงเล็กน้อย ประชาชนต้องตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ราบเท่านั้น ประกอบกับอาชีพของชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ ทำอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรมซึ่งต้องใช้พื้นที่ในการทำเกษตรกรรม เพาะปลูก ทำสวนมะพร้าว และสวนผลไม้จำนวนมาก จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2518 และจากการสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ พบว่าประชาชนชาวเกาะช้างกระจายตัวกันอยู่ เพื่อที่จะได้มีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมมากขึ้น ชุมชนเกษตรกรรมของเกาะช้างจึงมีการกระจายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบอันนำไปสู่ปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และการตัดไม้ทำลายป่า และจากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ ปี พ.ศ. 2536 และปีพ.ศ. 2542 พบว่าเมื่อด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการได้รับการพัฒนา ดังเช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ทำให้การกระจายตัวของการตั้งถิ่นฐานของประชาชนลดน้อยลง ชุมชนจึงมีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น รวมถึงพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของเกาะช้าง ได้แก่ พื้นที่หาดทรายขาว หาดไก่แก้ว และหาดคลองพร้าว ได้มีถนนเป็นแกนหลักของการตั้งสถานบริการการท่องเที่ยว อันได้แก่ โรงแรม บังกะโล ร้านอาหาร รวมถึงการบริการด้านท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งเป็นการทำให้มีความเป็นระเบียบมากกว่าการตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจาย โดยการย้ายมาอยู่ในบริเวณที่มีถนน น้ำประปา ไฟฟ้าเข้าถึง เพื่อให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น และการตั้งถิ่นฐานที่กระจายตามเส้นทางคมนาคมทำให้ลดปัญหาการบุกรุกอุทยานแห่งชาติ และการตัดไม้ทำลายป่า การที่จะขยายถึงบริการพื้นฐานต่างๆ ทั้งสาธารณูปโภค สาธารณูปการ จะสามารถทำได้ง่าย และคุ้มค่าขึ้น หากอยู่กันอย่างกระจายตัวโดยไม่มีระบบเส้นทางคมนาคมเป็นแกนหลักของเกาะ จะทำให้การลงทุนด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการไม่คุ้มค่า และเกิดการตั้งถิ่นฐานที่ไม่เป็นระเบียบ

2. ผลกระทบด้านบวกต่อด้านเศรษฐกิจ

2.1 สาขาการจ้างงานและอาชีพ

2.1.1 มีการจ้างงานในพื้นที่มากขึ้น

จากการที่มีการเข้ามาประกอบธุรกิจสถานที่พัก บังกะโล/โรงแรม เพิ่มมากขึ้น รวมถึงสถานบริการการท่องเที่ยวอื่นๆ ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ โดยพื้นที่ที่มีการจ้างงานมากที่สุด คือ พื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่หาดทรายขาว โดยเป็นแหล่งรวมสถานที่พัก และสถานบริการนักท่องเที่ยว มีทั้งการจ้างงานของคนท้องถิ่นและคนต่างถิ่น แหล่งที่ก่อให้เกิดการจ้างงานก็คือ สถานที่ที่ที่พักบังกะโล/โรงแรม โดยในแต่ละบังกะโลจะมีการจ้างงานจำนวนมาก มีทั้งการจ้างงานผู้ที่มีชำนาญสูง และผู้ที่มีความชำนาญต่ำ โดยส่วนใหญ่จะต้องการแรงงานที่มีความชำนาญต่ำ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้เข้าชมชน พบว่า ในช่วงแรกสถานที่พักจะเป็นบังกะโลขนาดเล็ก มีการจ้างงานในจำนวนไม่มากนัก โดยจะเป็นการจ้างงานในระบบครอบครัว ต่อมาสถานที่พักได้พัฒนาเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ซึ่งต้องใช้จำนวนคนงานจำนวนมากในการบริการนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวได้ทำให้มีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 5.6 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการจ้างงานและสร้างอาชีพ

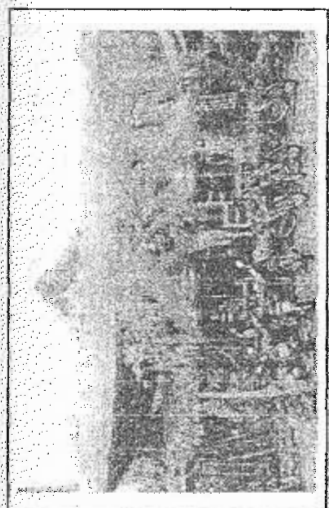
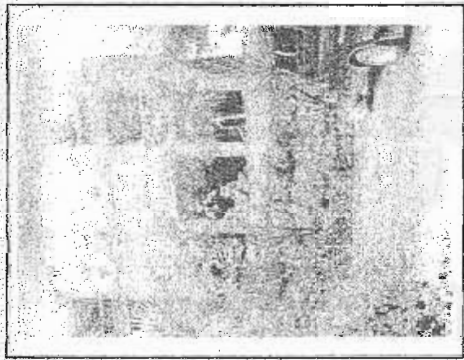
ระดับผลกระทบ	มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่างยิ่ง
ผลกระทบต่อการจ้างงานและสร้างอาชีพ	30.51	35.59	27.12	3.39	3.39

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

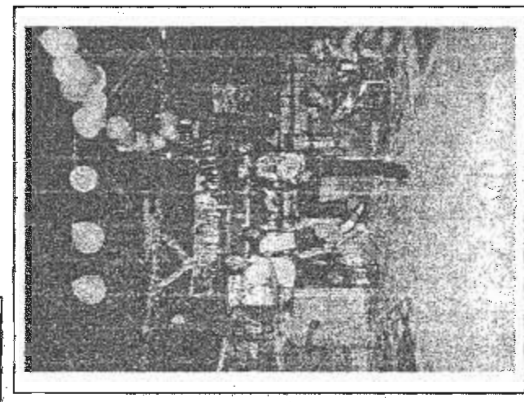
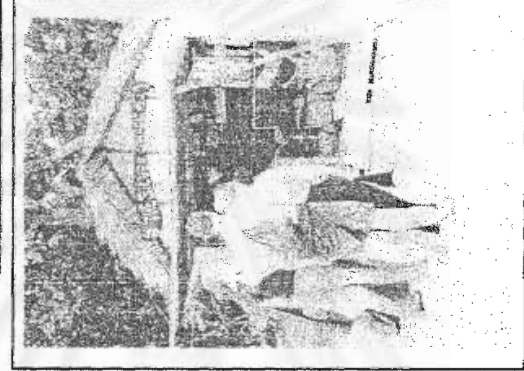
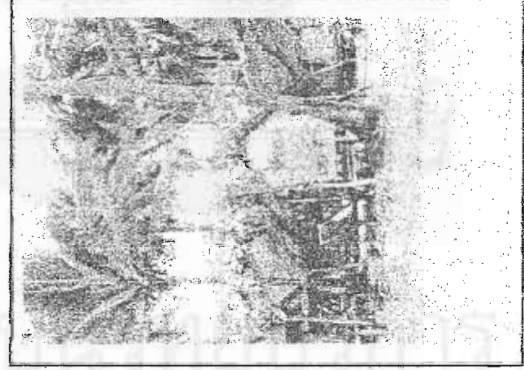
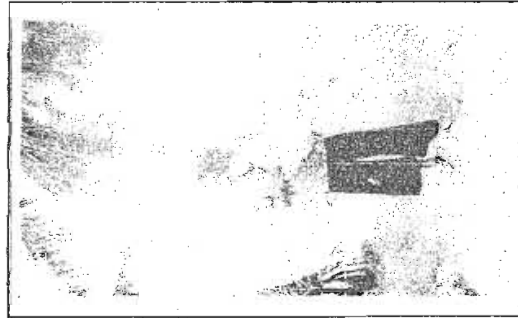
อาชีพหลักของชาวเกาะช้างมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง ทำสวนมะพร้าว และสวนผลไม้ มาจนถึงปัจจุบันเมื่อมีการท่องเที่ยวนอกจากจะมีอาชีพหลักของชาวเกาะช้างยังเป็นอาชีพเหล่านี้แล้ว ได้มีอาชีพที่เพิ่มขึ้นมาอีก นั่นคือ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง และโดยอ้อม อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงได้แก่ อาชีพธุรกิจ บังกะโล ที่พัก พนักงานบังกะโล โรงแรม มัคคุเทศก์ คนขับรถ/เรือโดยสาร และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยอ้อม ได้แก่ ร้านค้า ร้านอาหาร ค้าขาย การท่องเที่ยวส่งผลให้อาชีพที่อยู่ในเกาะช้างมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาชีพที่เพิ่มมากขึ้นก็เป็นสิ่งดึงดูดให้คนต่างถิ่นนิยมย้ายถิ่นเข้ามาทำงานที่เกาะช้างทั้งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวร และชั่วคราวเฉพาะฤดูท่องเที่ยว เห็นได้ว่าการย้ายเข้า

บังกะโด โรงแรม และสถานที่พัก แหล่ง
สร้างงาน และอาชีพของเกาะช้าง

สถานบริการด้านการท่องเที่ยว แหล่งสร้าง
งาน และอาชีพอีกแห่งของเกาะช้าง

อาชีพค้าขายกับนักท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากบริการท่องเที่ยว

อาชีพและการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะช้าง

ร้านอาหารในชุมชนเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากนักท่องเที่ยว

สถานที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชนเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นเนื่อง

จากนักท่องเที่ยว

มาอยู่ในพื้นที่เกาะช้างของคนต่างถิ่น จะย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยว พื้นที่มีการอาชีพที่หลากหลายให้เลือกประกอบ โดยจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่อพยพจากต่างถิ่นเพื่อเข้ามาประกอบอาชีพในเกาะช้างมีจำนวนถึง ร้อยละ 63.24 ของผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ในเกาะช้างทั้งหมด (ตารางที่ 5.7) ผู้ที่อพยพเข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีถิ่นกำเนิดที่จังหวัดในภาคอื่นที่ไม่ใช่ภาคตะวันออก โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ก่อสร้าง นวดแผนโบราณตามชายหาด หาบแร่ขายอาหารตามชายหาด และบริการรถและรถตุ๊กตามชายหาด จากการศึกษาผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพที่เกาะช้าง ส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานที่เกาะช้างเนื่องจากการชักชวนจากเพื่อน ญาติพี่น้องที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านเดียวกัน โดยจะมีการสอนการประกอบอาชีพที่ชุมชนเดิมก่อนการเดินทางมายังเกาะช้างเพื่อประกอบอาชีพ

ตารางที่ 5.7 แสดงสาเหตุในการย้ายเข้ามาในพื้นที่เกาะช้าง

สาเหตุในการย้ายเข้ามาในพื้นที่เกาะช้าง	จำนวน	ร้อยละ
ย้ายตามพ่อแม่/ครอบครัว /สามี-ภรรยา	25	63.24
มีตำแหน่งหน้าที่ราชการที่เกาะช้าง/มาประกอบอาชีพ	43	36.76
	68	100.00

นอกจากจะมีคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาทำงานในเกาะช้างแล้ว ยังมีชาวเกาะช้างเองที่เข้ามาทำงานในบริเวณหาดทรายขาว หาดไก่แบ้ และหาดคลองพร้าว โดยจะเข้ามาทำทั้งเป็นอาชีพเสริมคืออาชีพรอง และยังมีที่ทำเป็นอาชีพหลัก โดยผู้ที่เข้ามาทำเป็นอาชีพหลักจะเป็นผู้ที่เป็นแรงงานมีฝีมือ ดังเช่น การเป็นแม่ครัว ส่วนผู้ที่เข้ามาทำอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่เป็นอาชีพเสริมจะเป็นผู้ที่เป็นแรงงานไม่มีฝีมือ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพนักงานบังกะโล/โรงแรม รับจ้างทั่วไป โดยในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูการท่องเที่ยวก็จะกลับไปทำสวน หรือทำประมง

2.2 สาขารายได้

2.2.1 สถานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุในเกาะช้าง พบว่า ในอดีตรายได้ของชาวเกาะช้างขึ้นอยู่กับการทำประมง ทำสวนมะพร้าว และทำสวนผลไม้ ในปัจจุบันอาชีพของชาวเกาะช้างมีความหลากหลายมากขึ้น สามารถที่เลือกประกอบอาชีพ โดยมีทั้งการเปลี่ยนอาชีพหลักจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อันได้แก่ อาชีพเจ้าของธุรกิจ บังกะโลที่พัก พนักงานบังกะโล/โรงแรม คนขับรถ/เรือโดยสาร ทำให้รายได้มากขึ้นกว่าการทำเกษตรกรรม จากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่มีอาชีพทำกรเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวโดยไม่มี

อาชีพรองมีเพียงร้อยละ 3.23 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยร้อยละ 50 ของผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวมีรายได้ต่อครัวเรือนต่ำกว่า 2,000 บาท และคิดเป็นร้อยละ 50 ของผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวมีรายได้ต่อครัวเรือน 2,001 – 4,000 บาท ส่วนผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยวเพียงอาชีพเดียว ได้แก่ อาชีพพนักงานบังกะโล และค้าขายอยู่บริเวณชายหาด ส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 27.27 ของผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน 8,001 บาทขึ้นไป และ ร้อยละ 27.27 ของผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน 2,001 – 4,000 บาท ส่วนที่เหลือคิดเป็นร้อยละ 18.13 มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท , ร้อยละ 13.68 มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน 6,001 – 8,000 บาท และ ร้อยละต่อครัวเรือนต่อเดือน 13.68 มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือน 4,001 – 6,000 บาท ตามลำดับ(ตารางที่ 5.9) จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีอาชีพเพียงอาชีพเดียวคือ อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จะมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมเพียงอาชีพเดียว ซึ่งอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวเกาะช้าง ทำให้ทราบว่าเมื่ออาชีพเปลี่ยนจากทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวมาเป็นอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 5.8 แสดงรายได้ต่อครัวเรือน(บาท/เดือน)ของผู้ที่มีอาชีพ 1 อาชีพ

อาชีพ	รายได้ต่อครัวเรือน /เดือน					
	ต่ำกว่า 2,000	2,001- 4,000	4,001- 6,000	6,001- 8,000	8,001 ขึ้น ไป	รวม
อาชีพเกษตรกรรม	50.00	50.00	-	-	-	100.00
อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	18.13	27.27	13.68	13.68	27.27	100.00

ตารางที่ 5.9 แสดงรายได้ต่อครัวเรือน(บาท/เดือน)ของชาวเกาะช้าง

อาชีพ	รายได้ต่อครัวเรือน /เดือน					
	ต่ำกว่า 2,000	2,001- 4,000	4,001- 6,000	6,001- 8,000	8,001 ขึ้น ไป	รวม
มีอาชีพ 1 อาชีพ	10.00	27.50	22.50	20.00	20.00	100.00
มีอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ	4.55	31.80	27.27	9.09	27.27	100.00

นอกจากนี้ยังมีการทำอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ โดยทำเป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง โดยเป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมีอาชีพไม่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว การทำอาชีพเพิ่มมากกว่า 1 อาชีพ ทำให้ชาวเกาะช้างมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากแบบสอบถามผู้ที่มีอาชีพรองจะ

เป็นผู้ที่มีรายได้สูงกว่าผู้ที่ไม่มียาสูบ ผู้ที่ไม่มียาสูบมีรายได้ส่วนใหญ่ 2,001 - 4,000 บาท และ 4,001 - 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.50 และ 22.50 ของจำนวนผู้ที่ไม่มียาสูบทั้งหมด ตามลำดับ นอกนั้นมีรายได้ 8,001 ขึ้นไป ,6,001 - 8,000 บาท และต่ำกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.0 , 20.0 และ 10.0 ของผู้ที่ไม่มียาสูบทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 5.9)

ส่วนผู้ที่มียาสูบ ส่วนใหญ่มีรายได้ 2,001 - 4,000 บาท , 8,001 บาทขึ้นไป และ 4,001 - 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.8 , 27.27 และ 27.27 ของผู้ที่มียาสูบทั้งหมด ตามลำดับ นอกนั้นมีรายได้ 6,001 - 8,000 บาท และต่ำกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.09 และ 4.55 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.9) โดยผู้ที่มียาสูบ มีรายได้สูงกว่าผู้ที่ไม่มียาสูบ จะเห็นได้ว่าการที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งทำให้ชาวเกาะช้างมีโอกาสในการเลือกอาชีพมากขึ้น และสามารถหารายได้เพิ่มขึ้นจากการมีอาชีพเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้ของชาวเกาะช้างมีเพิ่มมากขึ้น หลังจากที่ มีการท่องเที่ยวเข้ามา การท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ชาวเกาะช้างมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในด้านผลกระทบของการท่องเที่ยวในเกาะช้าง พบว่า ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญอย่างมากในการที่ทำให้เกาะช้างมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น (ตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อฐานะทางเศรษฐกิจ

ระดับผลกระทบ	มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่างยิ่ง
ผลกระทบทำให้ประชาชนชาวเกาะช้างมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	23.73	38.98	32.20	3.39	1.69

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

3. ผลกระทบด้านบวกต่อด้านสังคม

3.1 สาขา คำนิยม

3.1.1 มีค่านิยมในการศึกษาสูงขึ้น

จากในอดีตเกาะช้างเป็นเพียงเกาะที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และทำเกษตรกรรม เมื่อมีการท่องเที่ยวและการเชื่อมโดยระหว่างเกาะกับพื้นที่อื่นมีมากขึ้น เนื่องจากมีการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น ทำให้การเดินทางไปศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษาที่จังหวัดตราด และแผ่นดินใหญ่มีมากขึ้น (ในพื้นที่เกาะช้างมีบริการด้านการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2)

ประชากรชาวเกาะช้างนิยมที่จะส่งลูกไปเรียนที่จังหวัดมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากค่าเรือโดยสารไปยังจังหวัดตราดมีราคาถูกลง ประกอบกับ มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการศึกษา จะพบว่าระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 37.75 มีระดับอยู่ในระดับประถมศึกษา และร้อยละ 34.69 มีระดับอยู่ในระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 17.34 มีระดับอยู่ในระดับอนุปริญญา (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 แสดงการศึกษาของชาวเกาะช้าง

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	4	4.08
ต่ำกว่าประถมศึกษา	6	6.12
ประถมศึกษา	37	37.75
มัธยมศึกษา	34	34.69
อนุปริญญา	17	17.34
ปริญญาตรี	4	4.08
รวม	98	100.00

ที่มา : คำนวณจากแบบสอบถาม

ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงได้แก่ อาชีพเจ้าของธุรกิจที่พัก บังกะโล/โรงแรม , พนักงานบังกะโล ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาและอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 37.71 และ 37.71 ตามลำดับ นอกจากนี้มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา และปริญญาตรีร้อยละ 14.28 และ 14.28 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ อาชีพเกษตรกร มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 37.50 และ 31.25 ตามลำดับ นอกจากนี้ไม่ได้เรียนหนังสือ และมีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 18.75 และ 12.5 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.13) โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่จะมีอายุเฉลี่ย 36.31 ปี และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาจะมีอายุเฉลี่ย 24.06 ปี ซึ่งมีอายุเฉลี่ยน้อยกว่าแสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาหลังจากมีการท่องเที่ยวจนถึงปัจจุบันชาวเกาะช้างคำนิยมในการศึกษาในระดับสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากมีการปะทะสัมพันธ์กับภายนอกเกาะมากขึ้น ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งมีการติดต่อปะทะสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากกว่าผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะมีค่านิยมในการศึกษาสูงมากกว่าผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการที่ทำให้ประชาชนท้องถิ่นได้มีโอกาสที่จะพบปะสัมพันธ์ติดต่อกับสื่อสารกับคนต่างถิ่น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว และการเดินทางติดต่อรับรู้ข่าวสารภายนอกทำได้ง่าย และสะดวกทำให้ชาวเกาะช้างสามารถติดต่อกับ

ภายนอกมากขึ้น และพบว่าการศึกษาในระดับที่สูงมีโอกาสในการประกอบอาชีพมากกว่า การศึกษาในระดับต่ำกว่า และพ่อแม่ไม่นิยมให้บุตรหลานประกอบอาชีพเป็นชาวนาหรือชาวประมงตามพ่อแม่ เนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานทำงานหนัก ทั้งนี้จากการสำรวจความคิดเห็นชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ร้อยละ 30.5 เห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญระดับปานกลาง ในการทำให้มีค่านิยมในการศึกษาในระดับสูงขึ้น (ตารางที่ 5.13) เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยว เป็นเพียงตัวกระตุ้นให้ชาวเกาะช้างมีโอกาสในการติดต่อปะทะสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นและพื้นที่ภายนอกเท่านั้น ไม่ได้เป็นตัวแปรหลักในการทำให้ประชาชนมีค่านิยมในการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

ตารางที่ 5.12 แสดงการศึกษาแยกอาชีพของชาวเกาะช้าง

อาชีพ	ระดับการศึกษา						รวม
	ไม่ได้เรียนหนังสือ	ต่ำกว่าประถมศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ไม่มีอาชีพ			22.22	55.56	22.22		100.0
เจ้าของธุรกิจบังกะโล่ที่พักริเวณโรงแรม			100.0				100.0
รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ					100.0		100.0
พนักงานบังกะโล่/โรงแรม			14.28	37.71	37.71	14.28	100.0
ค้าขาย	5.41		51.35	37.83	5.41		100.0
คนขับรถ/เรือโดยสาร			100.0				100.0
เกษตรกร	12.5	18.75	37.5	31.25			100.0
อื่นๆ		23.08	23.08	38.46		15.38	100.0

ตารางที่ 5.13 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการศึกษาระดับสูงขึ้น

ระดับผลกระทบ	มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่างยิ่ง
ผลกระทบทำให้ประชาชนชาวเกาะช้างมีค่านิยมในการศึกษาในระดับสูงขึ้น	12.9	22.4	30.5	17.3	16.9

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

3.2 สาขาสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

3.2.1 วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า วิถีชีวิตของชาวเกาะช้างในอดีตเป็นวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรม และชาวประมงดั้งเดิมเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทกับประชาชนชาวเกาะช้าง ซึ่งทำให้รายได้ของชาวเกาะช้างสูงขึ้น วิถีชีวิตของชาวเกาะช้างก็เปลี่ยนไปจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานต่างๆของเกาะช้างทั้งสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ของเกาะได้รับการพัฒนาหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามา การคมนาคมสะดวกสบายมากขึ้น จากการเดินทางบนถนนทางดินจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งใช้เวลา 1 วันเป็นอย่างน้อย มาเป็น การใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ บนถนนคอนกรีต ใช้เวลาเพียงไม่ถึงครึ่งชั่วโมง ความเจริญได้ขยายมายังเกาะช้าง ประชาชนชาวเกาะช้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไปด้วย โครงสร้างอาชีพเปลี่ยนไป รายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถมีเครื่องใช้ภายในบ้านที่อำนวยความสะดวกมากขึ้น มากกว่าเพียงความต้องการพื้นฐานมากขึ้น จะเห็นได้จากประเภททรัพย์สินที่เป็นเจ้าของมีความทันสมัย และมีมากกว่าความต้องการพื้นฐานของวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรม และสังคมชาวประมงแบบดั้งเดิม โดยเครื่องใช้ภายในบ้านที่ชาวเกาะช้างมีมากที่สุด คือ พัดลม คิดเป็นร้อยละ 20.6 วิทยุ และโทรทัศน์

ตารางที่ 5.14 แสดงเครื่องใช้ภายในบ้าน

เครื่องใช้ภายในบ้าน	จำนวน	ร้อยละ*	ร้อยละ**
ตู้เย็น	15	9.7	34.9
วิทยุ	29	18.7	67.4
โทรทัศน์	29	18.7	67.4
พัดลม	32	20.6	74.4
เตาแก๊ส	25	16.1	58.1
เครื่องซักผ้า	12	7.7	27.9
แอร์	5	3.2	11.6
เครื่องทำน้ำอุ่น	8	5.2	18.6
รวม	155	100.00	360.5

ร้อยละ* คือ ร้อยละของจำนวนเครื่องใช้ภายในบ้านที่กลุ่มตัวอย่างมีเมื่อเทียบกับจำนวนการมีเครื่องใช้ภายในบ้านทั้งหมด

ร้อยละ** คือ ร้อยละของจำนวนเครื่องใช้ภายในบ้านที่กลุ่มตัวอย่างมีเมื่อเทียบกับจำนวนเครื่องใช้ภายในบ้านทั้งหมด

คิดเป็นร้อยละ 18.7 และ 18.7 และเตาแก๊ส คิดเป็นร้อยละ 16.1 นอกนั้นเป็นตู้เย็น เครื่องซักผ้า เครื่องทำน้ำอุ่น และเครื่องปรับอากาศ คิดเป็นร้อยละ 9.7 ,7.7 ,5.2 และ3.2 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.14) ในการที่จะทราบว่าการท่องเที่ยวได้มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการบริโภค รวมถึงเครื่องใช้ภายในบ้าน โดยการมีทรัพย์สินเครื่องใช้มากกว่าความจำเป็นพื้นฐานนั้น จะสามารถเห็นได้จากสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชาวเกาะช้าง ซึ่งเกิดที่เกาะช้าง และอาศัยที่เกาะช้างจากสภาพความเป็นอยู่แบบชาวประมงดั้งเดิม มีเครื่องใช้ภายในบ้านน้อยมากโดยมีเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น

และในปัจจุบันจากการศึกษา พบว่า ชาวเกาะช้างได้มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปมีเครื่องใช้ภายในบ้านรวมถึงเครื่องใช้ฟุ่มเฟือยมากขึ้น ชาวเกาะช้างพยายามที่จะหารายได้ให้ได้มากกว่าเดิมเพื่อให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ทัดเทียมกับเพื่อนบ้าน ทั้งนี้การมีถนนเข้าถึงพื้นที่เกือบทุกชุมชนของเกาะช้าง ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามายังชุมชนได้ง่ายมากขึ้น การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเผยแพร่ความบริโภคนิยมจึงทำได้ง่าย และคนท้องถิ่นพยายามที่จะให้เกิดความแตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนท้องถิ่นให้น้อยเพื่อที่จะได้ไม่มองว่าตัวเองต่ำต้อย ชาวเกาะช้างจึงมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมแบบบริโภคนิยมนี้ ดังเช่น ในชุมชนบางเบ้า จากการศึกษา ในระยะ 3 ปี ที่มีถนนเข้ามาถึงพื้นที่ คนท้องถิ่นได้กล่าวว่า คนส่วนใหญ่ในชุมชนกำลังเก็บเงินเพื่อที่จะซื้อรถยนต์เนื่องจากเห็นจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางสะดวกสบาย และรถยนต์ก็ทำให้รู้สึกว่าคุณเองมีฐานะดี ไม่น้อยหน้าใคร ภายในระยะเวลา 3 ปี จากในอดีตที่ยังไม่มีถนนเข้าถึง มีการต้องการเพียงแค่ความเรียบง่าย เมื่อมีถนน นักท่องเที่ยวเดินทางสะดวก และเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น การท่องเที่ยวเริ่มเข้าถึงชุมชน ค่านิยมการบริโภคเปลี่ยนไปมีความต้องการการมีหน้ามีตา เพื่อให้ทัดเทียมคนอื่น มากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ

การยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมนั้น ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 74.48 (ตารางที่ 5.15) ที่มีการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อเพียงบางอย่างที่เห็นว่ามีเหตุผล จากการศึกษา พบว่า ความเจริญเริ่มขยายมายังชุมชนในทุกชุมชน การเชื่อถืออย่างงมงายมีลดลง ดังเช่น การออกเรือประมงหาปลา ในอดีตชาวประมงเกาะช้างมีความเชื่อดั้งเดิมว่า หากออกไปหาปลาในวันพระจะโชคร้าย จะได้ปลากลับมาน้อย แต่ในปัจจุบัน เห็นว่าไม่น่าจะเกี่ยวข้องจะมีการออกหาปลาโดยไม่คำนึงถึงวันพระ จะคำนึงถึงการพยากรณ์อากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยามากกว่า โดยจะออกหาปลาในวันที่สินค้าประมงถูกขายหมด ความเชื่อดั้งเดิมอีกอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ความเชื่อในการรักษาพยาบาล ดังเช่นในชุมชนบางเบ้าในอดีตก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว การรักษาพยาบาลจะรักษาโดยการใช้น้ำสมุนไพรโบราณ ในเกาะช้างจะมีแพทย์แผนโบราณในเกือบทุกชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเก่าแก่ที่อยู่ในพื้นที่เกาะช้างจะอยู่กับบริเวณอ่าวต่างๆ ของเกาะช้าง โดยจะตั้งอยู่ห่างกัน การคมนาคมไม่สะดวกยังไม่มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงชุมชนได้ทุกชุม

ชน สถานพยาบาล สถานีอนามัยที่มีอยู่ในทุกชุมชนทำให้การรักษาพยาบาลแบบแผนปัจจุบันยังไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง การให้ความรู้ด้านการรักษาพยาบาลจึงครอบคลุมพื้นที่ทั้งเกาะช้าง เมื่อเกาะช้างได้รับการเอาใจใส่จากภาครัฐ เกาะช้างได้รับการพัฒนาด้านสาธารณสุขูปการด้านการรักษาพยาบาล มีการตั้งโรงพยาบาลกิ่งอำเภอเกาะช้างขนาด 25 เตียงขึ้นที่ หมู่บ้านคลองนนทรี ประกอบกับการพัฒนาด้านสาธารณสุขูปโภคด้านการคมนาคมการเดินทางสะดวกมากขึ้น และมีสถานีอนามัยบริการทุกชุมชนในเกาะช้าง ทำให้ค่านิยมในการรักษาพยาบาลเปลี่ยนจากการรักษาแบบโบราณ หมอแผนโบราณ หมอผีมาเป็นหมอแผนปัจจุบัน โดยทั้งนี้การพัฒนาของภาครัฐ ทั้งการพัฒนาตามนโยบายพัฒนาพื้นที่ชนบท และการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริมให้ชาวเกาะช้างเปลี่ยนวิธีการรักษาพยาบาล

ตารางที่ 5.15 แสดงการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อ

การยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ทำแล้ว เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล	2	2.04
ทำบ้างบางอย่างที่เห็นว่าไม่เหตุผล	73	74.48
ทำทุกอย่างเพราะผู้เฒ่าผู้แก่เคยทำมาแล้วแสดงว่าต้องเป็นสิ่งที่ดี	24	24.48
รวม	98	100.00

ทั้งนี้ การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิม ถึงแม้ค่านิยมในด้านนี้ไม่แตกต่างกันสำหรับผู้ที่มิอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวทำให้ชาวเกาะช้างเป็นตัวกระตุ้นให้ความเจริญเข้าไปในพื้นที่ชุมชนเกาะช้าง เมื่อความเจริญเข้าถึงชุมชนการติดต่อปะทะสัมพันธ์กับคนต่างถิ่น โดยที่ยังอยู่ในบ้านจึงมีมากขึ้น กล่าวคือ เริ่มมีการท่องเที่ยวเข้าไปยังชุมชนโดยที่ไม่ต้องเดินทางออกนอกชุมชน ค่านิยมในการยึดถือปฏิบัติในแบบดั้งเดิมจึงค่อยๆ ลดน้อยลง

สำหรับด้านการดำเนินชีวิตในอดีต การดำเนินชีวิตของชาวเกาะช้างเป็นแบบเรียบง่าย ผูกพันกับชุมชนการทำกิจกรรมต่าง ส่วนใหญ่อยู่เฉพาะภายในชุมชน มีการเดินทางไปยังชุมชนอื่นน้อยมาก จากการศึกษาในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของชาวเกาะช้างเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายได้กลายเป็นการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปมีการพบปะปะทะสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก ดังเช่นผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะต้องทำกิจกรรมหลายประเภท รวมถึงต้องเดินทางไปทำกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ อาชีพพนักงานบังกะไล ค้าขายตามชายหาด ต้องมีการเดินทางจากที่พัก และชุมชนเพื่อออกไปประกอบอาชีพ โดยพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของบุคคลเหล่านี้ นอกจากนี้ยังมีการออกมา

พบปะพูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยวนอกจากการศึกษา ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 32.2 มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในระดับปานกลางที่ทำให้วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น (ตารางที่ 5.16) การท่องเที่ยวทำให้ชาวเกาะช้างโดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม เห็นได้จาก ผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สภาพความเป็นอยู่รวมถึงการดำเนินชีวิตผูกพันกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนยังเป็นแบบพี่แบบน้อง ไม่มีธุรกิจการค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง ความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทำให้ทราบว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในการที่ทำให้วิถีชีวิตของชาวเกาะช้างเปลี่ยนไป

ตารางที่ 5.16 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิต

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่างยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นแบบสังคมเมืองมากขึ้น	15.3	18.6	32.2	16.9	16.9

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

ผลกระทบด้านลบ

1. ผลกระทบด้านลบต่อด้านกายภาพ

1.1 สาขาโครงสร้างพื้นฐาน

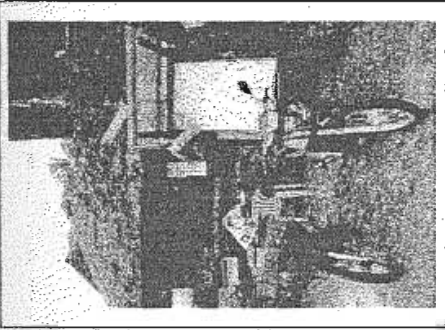
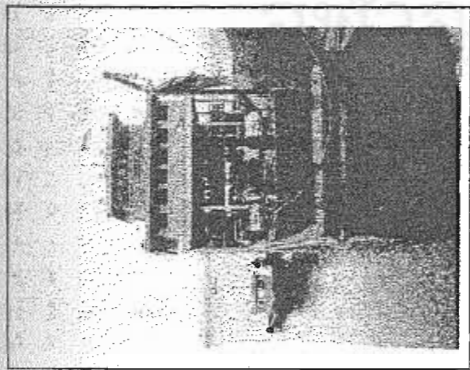
1.1.1 เกิดอุปสรรคต่อการจัดระบบโครงข่ายสาธารณูปโภค

จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2518 ปีพ.ศ. 2536 และปีพ.ศ. 2542 พบว่า เกาะช้างมีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง สถานบริการการท่องเที่ยวเป็นแบบ Ribbon Development ไปตามชายฝั่งทะเล และตามเส้นทางถนน ทำให้การขยายตัว การให้บริการของสาธารณูปโภค อันได้แก่ ประปา และการจัดเก็บขยะ ยังทำได้ไม่ทั่วถึง และจากการศึกษาพบว่า การบริการจะสามารถให้บริการได้ในเฉพาะแหล่งชุมชนหรือสถานที่พัก แหล่งท่องเที่ยว ที่อยู่กันอย่างหนาแน่นเท่านั้น ส่วนประชาชนรวมถึงสถานที่พักบังกะโล โรงแรม ที่ตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายจะต้องช่วยเหลือตนเองโดยจำต้องสูบน้ำจากใต้ดินมาใช้เอง และการทำลายขยะเองโดยการเผาทำลายและฝังกลบโดยรถยนต์ไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึง ด้านไฟฟ้าต้องมีการขยายการให้บริการไปตลอดเส้นทางถนนเนื่องจากสถานที่พักแรมตั้งอยู่ตามเส้นทางคมนาคม ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น โดยเฉพาะการติดตั้งเสาไฟฟ้า เนื่องจากพื้นที่เป็นภูเขาสูงชันต้องใช้การลงทุนสูงรวมถึงใช้เวลานานในการติดตั้ง

1.1.2 ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนลดน้อยลง

การพัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยว ดังเช่น การมีเรือเฟอร์รี่ที่สามารถขนส่งยานพาหนะได้จำนวนมาก ได้เป็นส่วนสำคัญในการทำให้เกาะช้างมีการปริมาณการจราจรสูงขึ้น ทั้งนี้เมื่อมีปริมาณการจราจรสูงขึ้นและถนนมีลักษณะสูงชัน ก็ส่งผลให้ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนลดน้อยลง เมื่อเกาะช้างมีท่าเรือเฟอร์รี่ทำให้มีการนำรถยนต์ส่วนตัวเข้ามาในเกาะมากขึ้น ประกอบกับประชาชนชาวเกาะช้างในปัจจุบันมีค่านิยมในการบริโภคนิยม ทำให้ยานพาหนะของประชาชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อีกทั้งรถเช่าซึ่งมีทั้งรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกาะช้างมีปริมาณรถมากขึ้น อีกทั้งถนนมีผิวจราจรที่คับแคบไม่เพียงพอกับการใช้ถนนของรถที่เพิ่มขึ้น และพื้นที่ของเกาะช้างเป็นภูเขาสูงชันการคมนาคมก็ลำบาก สภาพถนนที่คับแคบสูงชัน และมีโค้งมากต้องใช้ความชำนาญในการเดินทางทำให้มีโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ประชาชนชาวเกาะช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญในระดับมากที่สุดที่ทำให้เกาะช้างมีความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนลดน้อยลง (ตารางที่ 5.17)

ปริมาณรถที่เพิ่มมากขึ้นจากรถเฟอริ และธุรกิจการให้เช่ารถ

ถนนที่แคบ และสูงชัน เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ

แสดง โอกาสในการเกิดอุบัติเหตุ

เนื่องจากประชาชนชาวเกาะช้างยังไม่คุ้นเคยกับการที่มีรถยนต์จำนวนมาก ในอดีตก่อนมีท่าเรือเฟอร์รี่ส่วนใหญ่จะใช้การเดินทางโดยรถจักรยานยนต์ และรถโดยสารประจำทาง ซึ่งปริมาณรถยังไม่มากนัก เมื่อมีท่าเรือเฟอร์รี่ที่ขึ้นไปบนเกาะช้างที่ทำด่านเก่าทุกวัน วันละ 3 เที่ยวมีความจุรถเล็ก 18 คันและ เรือเฟอร์รี่ที่ไปขึ้นเกาะช้างที่อ่าวสับปะรดทุกวันวันละ 4 เที่ยว มีความจุรถเล็ก 11 คัน ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมนำรถยนต์เข้ามาที่เกาะช้าง และมีโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น

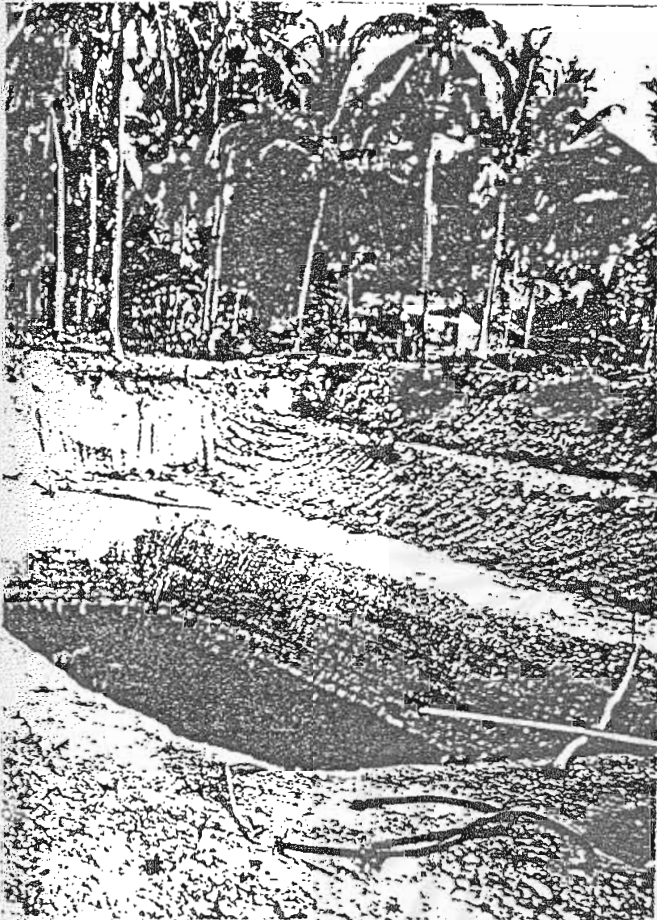
ตารางที่ 5.17 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้มีปัญหาด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน	25.42	27.12	18.64	16.95	11.86

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในภาพประเมินผลกระทบ)

1.1.3 การขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค

จากการศึกษาพบว่าสภาพภูมิประเทศของพื้นที่เกาะช้าง มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบน้อยและส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ทำให้ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก หากสร้างแหล่งเก็บกักน้ำก็จะประสบปัญหาในการเวนคืนที่ดินจากราษฎร ซึ่งมีพื้นที่จำกัด ปริมาณน้ำจึงมีจำกัด และขาดมีการขุดเจาะบ่อนบาดาลมากขึ้น จะทำให้ปริมาณน้ำในดินน้อยลงก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำมากขึ้นในอนาคต ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชนชาวเกาะช้างอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันชาวเกาะช้างจาก 1,356 ครัวเรือนใช้น้ำจากแหล่งน้ำจากบ่อน้ำตื้น 312 ครัวเรือน น้ำประปา 106 ครัวเรือน และน้ำบาดาล 18 ครัวเรือน (ตารางที่ 5.18) ส่วนที่เหลืออาศัยน้ำจากแหล่งน้ำผิวดิน ได้แก่ น้ำตก คลอง สระ และทำนบกั้นน้ำโดยการต่อท่อน้ำมายังชุมชน ซึ่งน้ำบ่อที่มีปัญหาเรื่องคุณภาพ ถึงแม้ว่าที่กรมอนามัยได้ดำเนินการพัฒนาประปาชนบทในกิ่งอำเภอเกาะช้าง 2 แห่ง ที่บ้านคลองสนและบ้านอ่าวสับปะรด ทำให้ประชาชนมีน้ำใช้มากขึ้นทั้งนี้ระบบท่อจ่ายน้ำประปาแต่ชาวเกาะช้างยังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค เนื่องจากบริเวณบ้านคลองสนประสบปัญหาการรั่วไหล จึงให้บริการบางช่วงเวลา แต่บริเวณอ่าวสับปะรดสามารถบริการได้ 24 ชั่วโมง แต่เนื่องจากจะต้องมีการให้บริการแก่ สถานที่พัก บังกะโล โรงแรม มีจำนวนมากเกินขีดความสามารถของการจ่ายน้ำประปา ทำให้ในบางช่วงเวลาโดยเฉพาะฤดูแล้ง ซึ่งนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ความต้องการน้ำสูงขึ้นเช่นกัน ความต้องการน้ำกับปริมาณน้ำกักเก็บไม่สมดุล เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ บังกะโลและโรงแรมในบริเวณหาดทรายขาว หาดไถ่แม่ และหาดคลองพร้าว ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากน้ำประปา แต่ยังมีอีกหลายแห่งยัง

บ่อน้ำที่คนท้องถิ่นขุดเพื่อนำมาใช้อุปโภค

ท่อน้ำจากน้ำตกที่ส่งต่อไปยังชุมชน

เตาเผาขยะตั้งอยู่ในบริเวณหลังหน่วยอุทยานาที่ธาร
มะยม ตั้งอยู่บนที่สูงชันไม่เหมาะแก่การใช้งาน

บริการ
วิทยาลัย

ต้องใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้น หรือบ่อน้ำบาดาล ซึ่งต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงปลายฤดูแล้งและ
มีปัญหาด้านคุณภาพน้ำ และในปัจจุบันสถานที่พักในพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นโรงแรมขนาดใหญ่
ซึ่งมีความต้องการใช้น้ำมากทั้งในห้องพัก ใช้จัดสวนไม้ประดับ ในบริเวณสถานที่พัก และสระว่ายน้ำ
น้ำ ซึ่งต้องใช้น้ำจำนวนมากขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพโดยจะใช้น้ำประปา เนื่องจากเป็นน้ำที่
มีคุณภาพดีกว่าน้ำบ่อ ทำให้น้ำประปาไม่สามารถแจกจ่ายไปยังประชาชนชาวเกาะช้างได้อย่าง
เพียงพอกับความต้องการ น้ำ ประชาชนรวมถึงธุรกิจท่องเที่ยวอื่นๆ เริ่มหันมาใช้น้ำประปาเพิ่มขึ้น
ซึ่งยังไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้มีจำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่มเพียงพอ
ตลอดปี เพียง 466 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 34.37 ของครัวเรือนทั้งหมด และน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
เพียง 516 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 38.05 ของครัวเรือนทั้งหมด (ตารางที่ 5.18) เห็นได้ว่าประชาชน
มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำอยู่มาก และมีแนวโน้มที่จะขาดแคลนมากขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 5.18 แสดงแหล่งน้ำอุปโภคและบริโภค กิ่งอำเภอเกาะช้าง พ.ศ. 2542

ตำบล	บ่อน้ำตื้น : ครัวเรือน		บ่อน้ำบาดาล : ครัวเรือน		น้ำประปา	ความเพียงพอ : ครัวเรือน	
	เอกชน	สาธารณะ	เอกชน	สาธารณะ		ครัวเรือน	น้ำดื่ม
เกาะช้าง	230	5	15	3	43	325	334
เกาะช้าง ใต้	52	25	-	-	63	141	182
รวม	282	30	15	3	106	406	516

ที่มา : กิ่งอำเภอเกาะช้าง

1.1.4 มลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันเกาะช้างมีขยะมูลฝอยที่เกิดจากอาคารบ้านเรือน และจากที่พัก โรงแรม บังกะโล และนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การเก็บรวบรวมและกำจัดขยะเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีเฉพาะในตำบลเกาะช้าง ซึ่งมีที่พักมาก แต่ทั้งนี้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในบริเวณหาดทรายขาว เนื่องจากมีสถานที่พัก บังกะโล โรงแรม มีจำนวนมากที่สุด ปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้นมากไปด้วย การกำจัดขยะโดยจัดเก็บวันละ 1 ครั้ง โดยโรงแรม บังกะโล นำมาตั้งไว้ข้างถนนไม่เพียงพอ มีขยะตกค้างจำนวนมาก ทำให้มีการกำจัดขึ้นเองโดยการเผาและฝังกลบ ในบริเวณหาดทรายขาวอันเป็นที่ที่มีขยะมากที่สุด ส่งผลให้เกิดทัศนอุจาด ส่วนขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และสามารถขายได้จะถูกนำมาแยกต่างหากเพื่อนำไปไว้ขาย เมื่อการจัดเก็บขยะไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาความสะอาดตามมา ขยะที่ยังไม่ถูกจัดเก็บจะถูกนำมารวมกันบริเวณหลังบังกะโลติดกับท่อระบายน้ำเสีย ทำให้เกิดความ

สกปรกไม่สบายตา รวมถึงส่งกลิ่นเหม็นแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนที่ต้องเดินทางผ่านไปมา และถึงแม้ว่าพนักงานบังกะโล โรงแรมจะจัดเก็บขยะของตนเอง แต่ทั้งนี้ก็ไม่สามารถที่จะกำจัดได้อย่างถูกสุขลักษณะ จะใช้วิธีการเผา หรือการนำไปทิ้งที่ขยะส่วนกลางของพื้นที่อื่น ได้แก่ บริเวณหลังหาดทรายขาวโดยอยู่ติดกับบ้านที่พักของพนักงาน บังกะโลซึ่งไม่เป็นผลดีกับสุขภาพอนามัยของผู้ที่อาศัยอยู่ข้างเคียงนัก นอกเหนือจากขยะจากแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน โรงแรม บังกะโล แล้วเกาะช้างยังมีมูลฝอยจำนวนมาก จากชุมชนทั้งนี้ชุมชนในเกาะช้างมีหลายชุมชนที่มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมชายฝั่ง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและความสะอาด ได้แก่ ชุมชนบางเบา และชุมชนสลักเพชร บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนเหล่านี้ตั้งอยู่ติดแหล่งน้ำชายฝั่งทะเลในอ่าวปิด มูลฝอยจำนวนมากถูกเททิ้งลงแม่น้ำ ก่อให้เกิดสภาพน้ำรังเกียจและก่อให้เกิดพาหะของเชื้อโรค อีกทั้งมีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำ รวมถึงคุณภาพน้ำชายฝั่งทะเลด้วย และชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบต่างๆที่อยู่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของตำบลเกาะช้าง จะใช้วิธีการจัดเก็บและกำจัดขยะเองโดยวิธีการเผาแล้วฝัง

จากการศึกษา ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ร้อยละ 35.6 เห็นว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับปานกลางที่ทำให้เกิดมลภาวะจากขยะมูลฝอย และความสะอาด (ตารางที่ 5.19) เนื่องจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงจะเห็นว่า การท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้เกิดมลภาวะดังกล่าว แต่ปัญหาด้านนี้เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของประชาชนในชุมชนมากกว่า ส่วนผู้ที่อยู่ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะเห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ทางด้านมลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด ทำให้ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญมากอย่างยิ่งในการทำให้ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนี้เกิดปัญหามลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด

ตารางที่ 5.19 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อมลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด

ระดับผลกระทบ	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้เกิดมลภาวะจาก ขยะมูลฝอยและความสะอาด	30.5	16.9	35.6	10.2	8.47

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

1.2 สาขาการใช้ที่ดิน

1.2.1 การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม

จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2518 ปีพ.ศ. 2536 ปีพ.ศ. 2542 และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ พบว่า พื้นที่ป่าไม้ของเกาะช้างถูกบุกรุกมาตั้งแต่ก่อนมีการท่องเที่ยวเข้ามา พื้นที่ป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายเพื่อนำที่ดินมาใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่ราบมีน้อยมากและพื้นที่เกาะช้างเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตร เมื่อมีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ทำให้พื้นที่ที่ถูกกันออกจากการเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีไม่มากพอในการทำเกษตรกรรม และ ประชาชนได้อพยพเข้ามาอยู่บนเกาะช้างมากขึ้นทำให้เกิดการแย่งพื้นที่ทำกินกัน เกษตรกรได้เข้าบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น ถึงแม้ว่ากรมป่าไม้ได้มีการเข้าไปดูแลไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ แต่ก็ยังไม่มีการแอบตั้งถิ่นฐานบริเวณเขตอุทยานแห่งชาติ เห็นได้จากพื้นที่ป่าไม้เทียบกับปี พ.ศ. 2542 มีอัตราลดลงถึง 43,963 ไร่ (ตารางที่ 5.20) ซึ่งเป็นการทำให้พื้นที่ป่าถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงข้างต้นได้เกิดขึ้นในทุกชุมชนในเกาะช้าง ซึ่งจะตั้งอยู่ตามที่ราบตามอ่าวต่างๆ รอบเกาะ และพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในปัจจุบันนี้ได้ถูกเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ไปอีกชั้น คือการเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่า และพื้นที่ที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เพื่อการเป็นสถานที่บริการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณหาดทรายขาวได้รับการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่ป่า และพื้นที่ทำสวนมะพร้าวซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจของเกาะช้างในช่วงนั้น ไปเป็น พื้นที่บังกะโล โรงแรม ร้านค้า ร้านอาหารมากขึ้น และเมื่อการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาจากฝั่งตะวันออกของเกาะมายังฝั่งตะวันตกกล่าวคือ เปลี่ยนจากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นประเภทน้ำตกมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหาดทราย ชายทะเล ประกอบกับมีการสร้างท่าเรืออ่าวสับปะรดขึ้นมา ทำให้เป็นการกระตุ้นให้การท่องเที่ยวมายังฝั่งตะวันตกอย่างรวดเร็ว ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พื้นที่เกษตรกรรม ป่าไม้ และพื้นที่สวนมะพร้าว กลายเป็นพื้นที่ที่พักบังกะโล สถานบริการนักท่องเที่ยวต่างๆ จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ เกาะช้างได้สูญเสียพื้นที่ป่าไม้ และ พื้นที่เกษตรกรรมไป และปัจจุบันได้มีแนวโน้มที่จะสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ และเกษตรกรรมมากขึ้น เนื่องจากมีถนนเข้าไปพื้นที่เกือบรอบเกาะ ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่บริเวณริมถนน พื้นที่บริเวณดังกล่าวได้กลายเป็นพื้นที่ที่มีราคาสูงขึ้น และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำการเกษตรจึงอาจจะไม่ใช่สิ่งที่มีคุณค่าที่สุด ที่ดินบริเวณริมถนนจึงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 5.20 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงประเภทการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2535 และ ปี พ.ศ. 2542

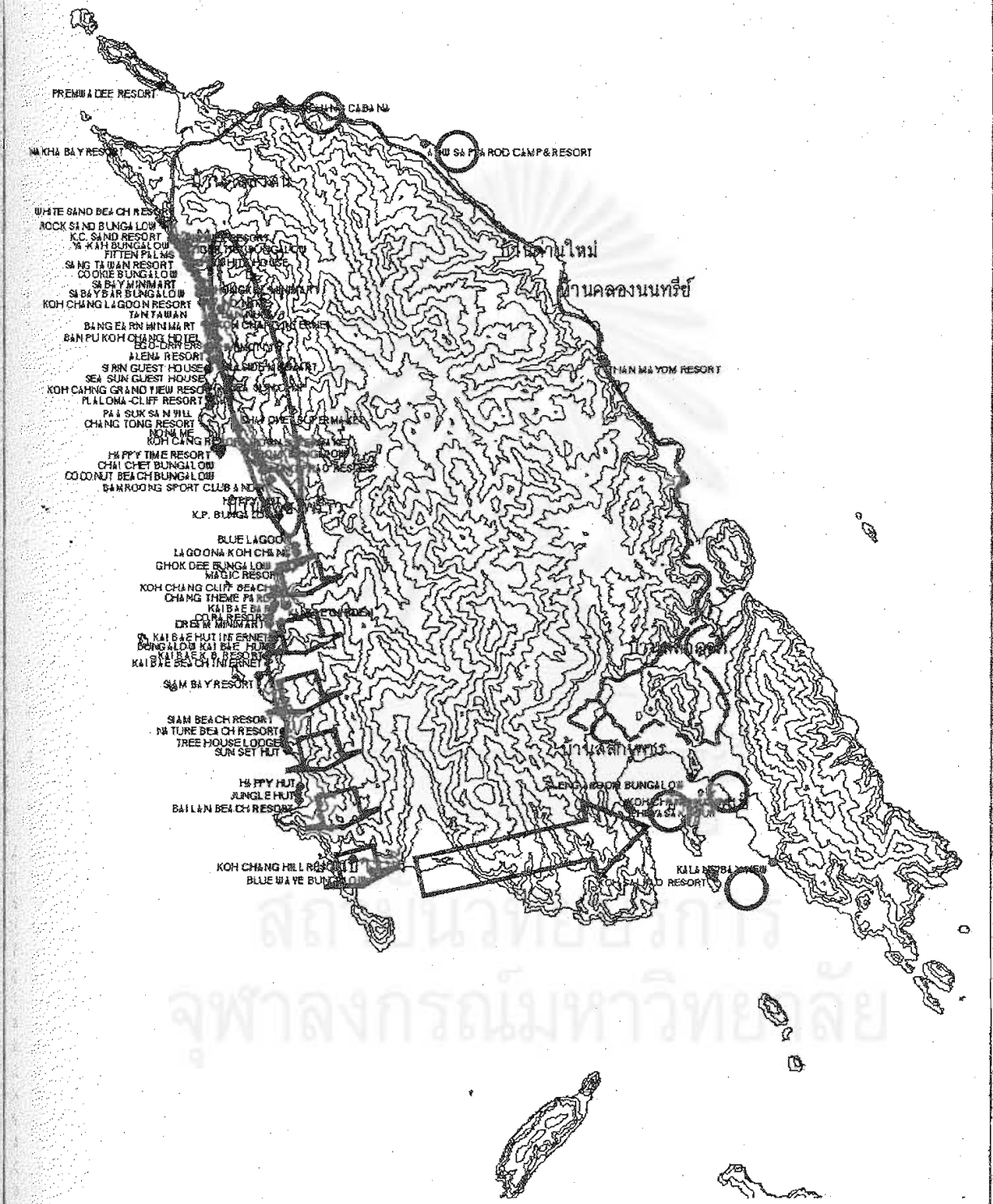
ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี พ.ศ. 2535 (ไร่)	ปี พ.ศ. 2542 (ไร่)	การเปลี่ยนแปลง	อัตราการเปลี่ยนแปลง
พื้นที่ป่าไม้	253,015	209,052	-43,963	-16.40
- ป่าดิบ	252,065	208,134	-43,931	-16.38
- ป่าชายเลน	950	918	-32	-0.01
พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรม	13,350	51,997	38,647	14.41
ที่อยู่อาศัย	460	960	500	0.19
อื่นๆ	1,300	6,116	4,816	1.80
	268,125	268,125		

ที่มา : สำนักงานเกษตรกึ่งอำเภอเกาะช้าง

1.2.2 การขยายตัวของพื้นที่สิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม

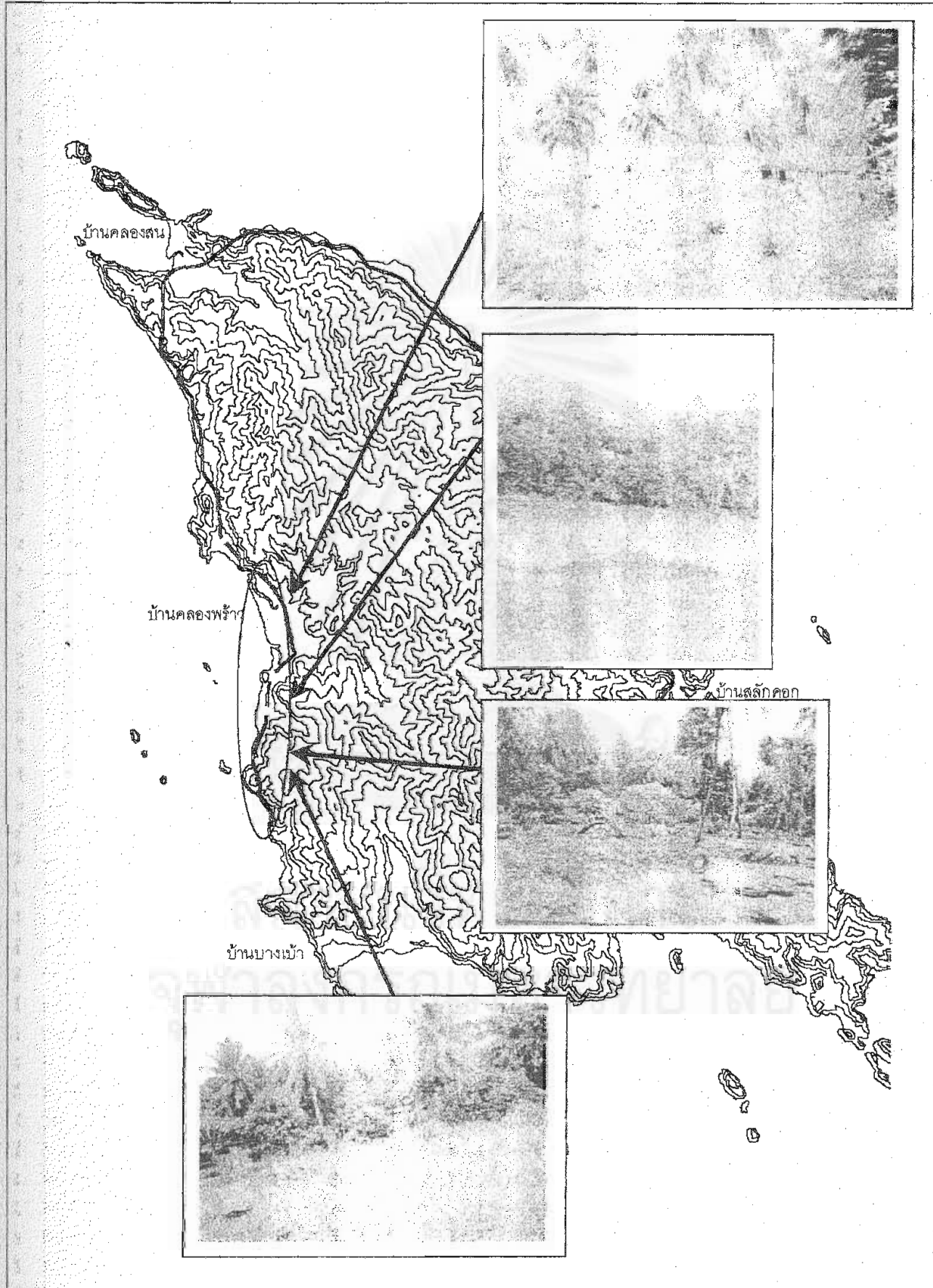
จากการแปลภาพถ่ายทางอากาศ ปีพ.ศ. 2518 ปีพ.ศ. 2536 และปีพ.ศ. 2542 พบว่า การใช้ที่ดินของเกาะช้างจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมาก โดยเฉพาะบริเวณหาดทรายขาว หาดไก่แก้ว และหาดคลองพร้าว กล่าวคือ เปลี่ยนจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่อทำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีการขยายตัวของการท่องเที่ยวในรูปแบบของสถานที่พักผ่อน ธุรกิจการท่องเที่ยวอื่นๆ อย่างมากโดย มีการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุมทั้งในปริมาณและการกระจายตัว การใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวใน ปีพ.ศ. 2538 1,300 ไร่ และในปัจจุบันมีถึง 6,116 ไร่ มีจำนวนที่พัก ทั้งหมด 60 แห่ง มี 1,352 ห้อง โดยบังกะไลและโรงแรมในเกาะช้างมีกระจายอยู่ตำบลเกาะช้าง 54 แห่ง และตำบลเกาะช้างใต้ 6 แห่ง โดยส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่บริเวณหาดทรายขาว ซึ่งมี 23 แห่ง นอกจากนี้ยังมีการขยายตัวของสถานที่พักผ่อนไปตามเส้นทางคมนาคมและชุมชนอื่นในเกาะช้าง ดังเช่น ชุมชนบางเป้า ชุมชนสลักเพชร ทำให้ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของการใช้ที่ดินระหว่างที่อยู่อาศัยกับสถานที่พักผ่อน นอกจากการขยายตัวของสถานที่พักผ่อนแล้วยังมีสิ่งปลูกสร้างของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่นด้วย เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร อาคารสำหรับบริการลูกค้าอย่างเต็มรูปแบบทั้งร้านหนังสือ ร้านบริการคอมพิวเตอร์ ภัตตาคาร ซึ่งอาคารสิ่งปลูกสร้างสร้างอย่างไม่มีระเบียบ ขาดการถอยร่น มีการปลูกสร้างอาคารในระยะไม่ถึง 10 เมตรจากชายฝั่งทะเล ซึ่งตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ในพื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลของแผ่นดินและแนวชายฝั่งทะเลของเกาะทุกเกาะในจังหวัดตราด เข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ 50 เมตร ตลอดแนวชายฝั่งในการสร้างอาคารต้องห่างจากชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า 20 เมตร

การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม

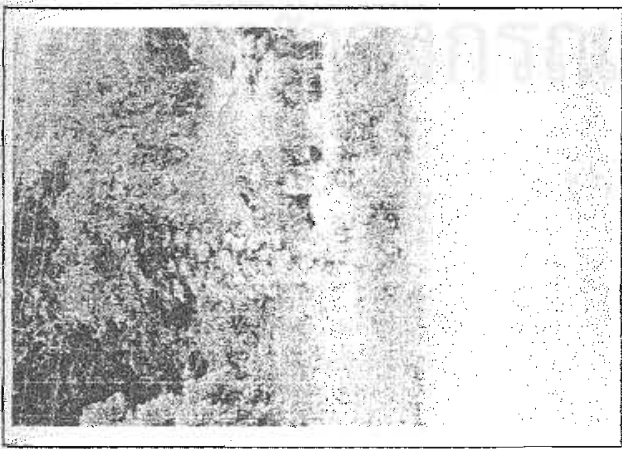
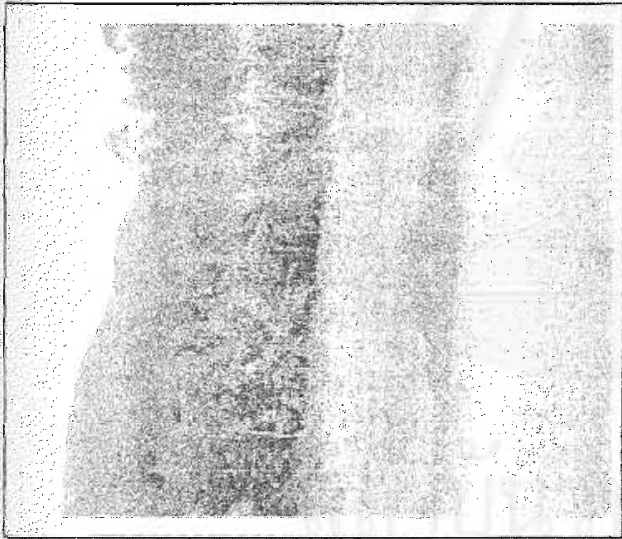

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

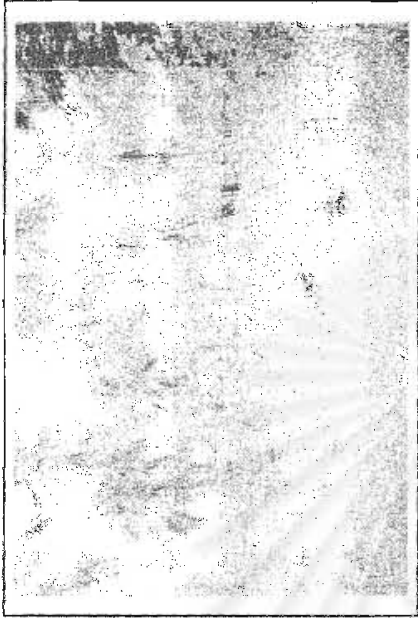
การขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยวโดยปราศจากการควบคุม

การปรับปรุงพื้นที่เพื่อขยายสถานบริการด้านการท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ หาดทรายขาว และหาดคลองพร้าว

การขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยว ปราศจากการควบคุมถึงบริเวณป่าไม้อุดมสมบูรณ์

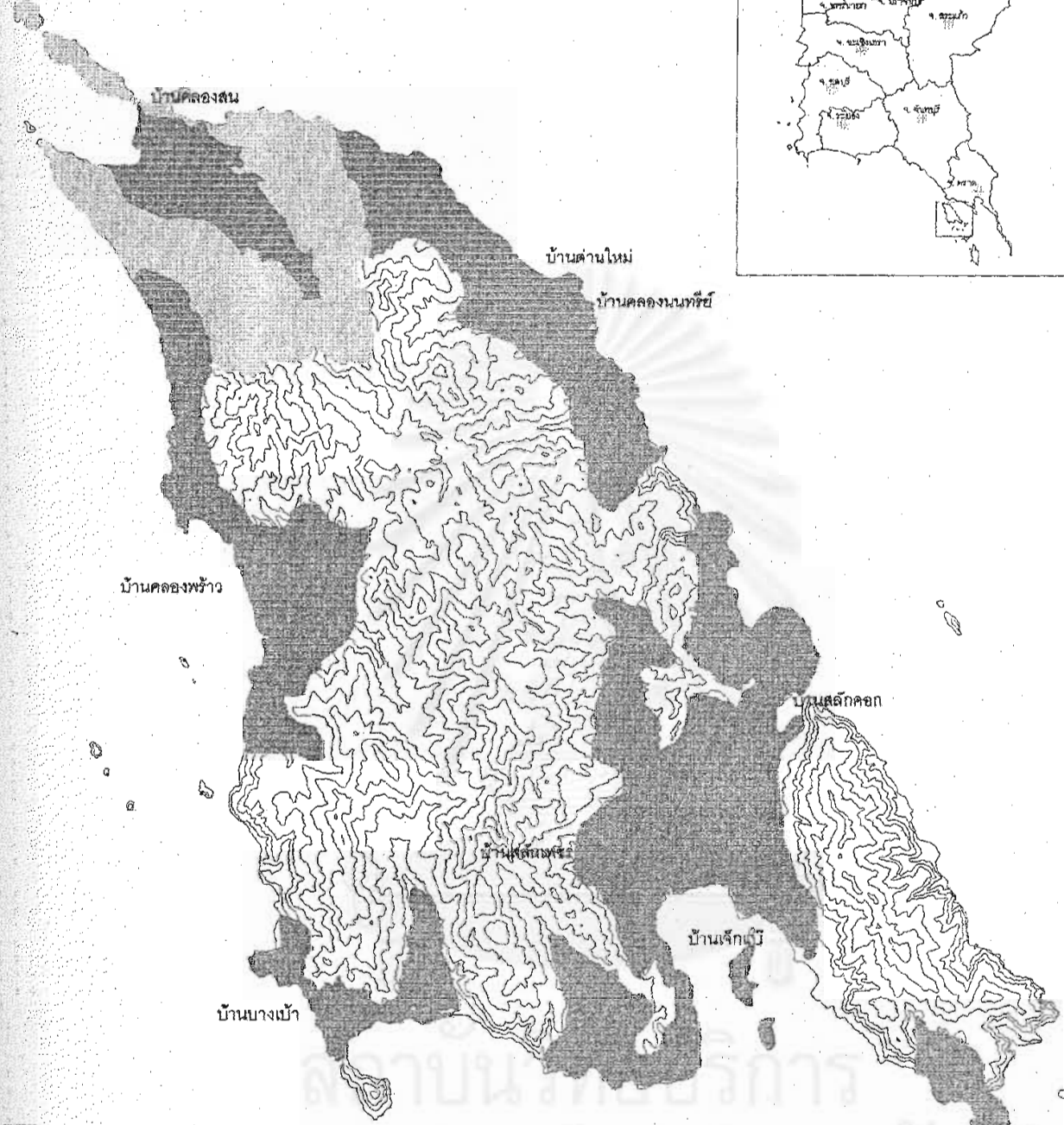
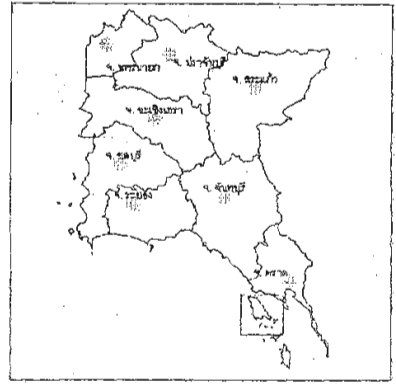

การขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยวมายังชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม

การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม

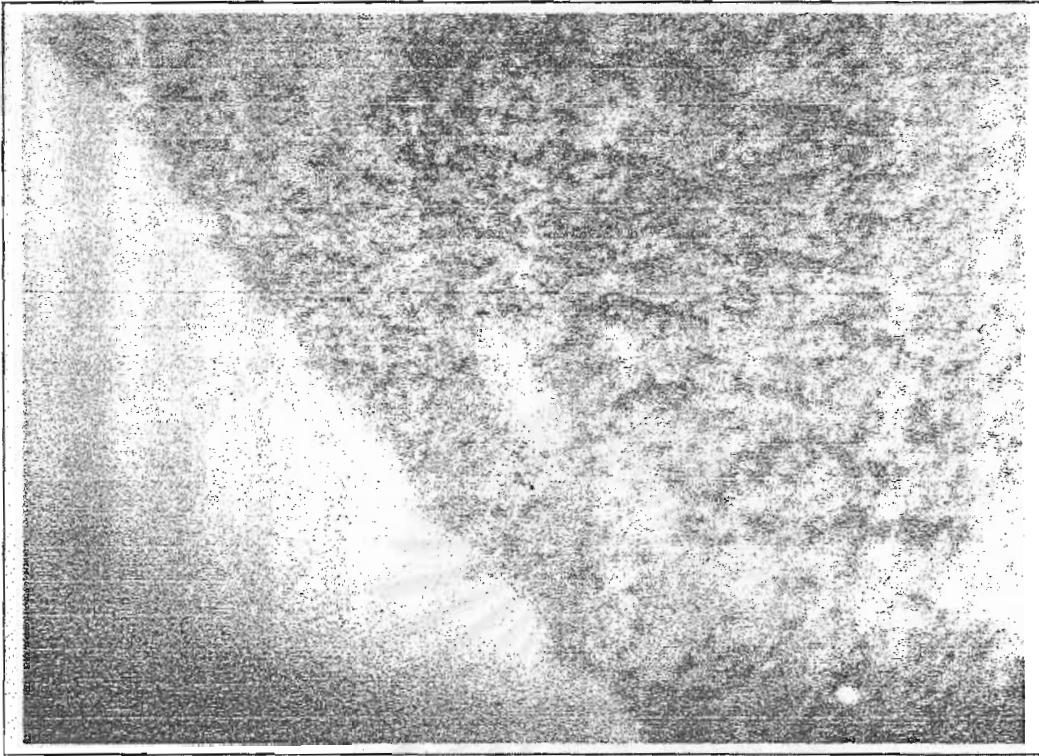
- พื้นที่นอก
- พื้นที่ทหาร
- หมู่บ้าน

แสดง

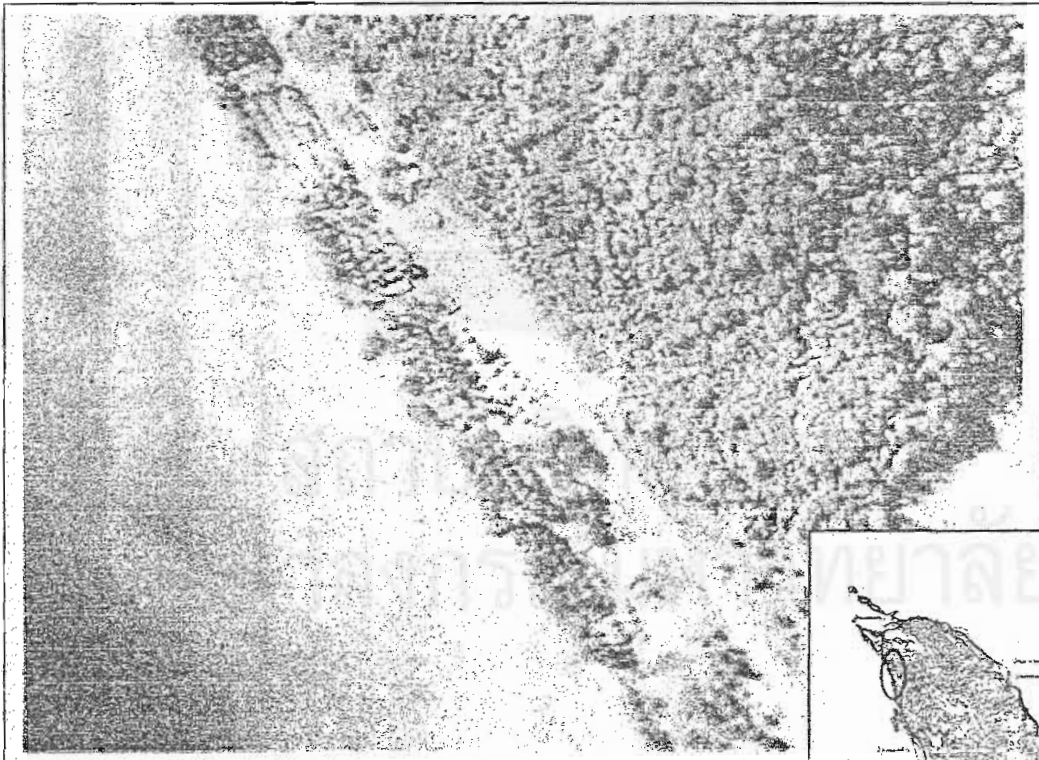
ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บริเวณหาดทรายขาวในช่วงปี พ.ศ. 2518 สภาพพื้นที่เป็นสวนมะพร้าว และพื้นที่ป่ากร้าง

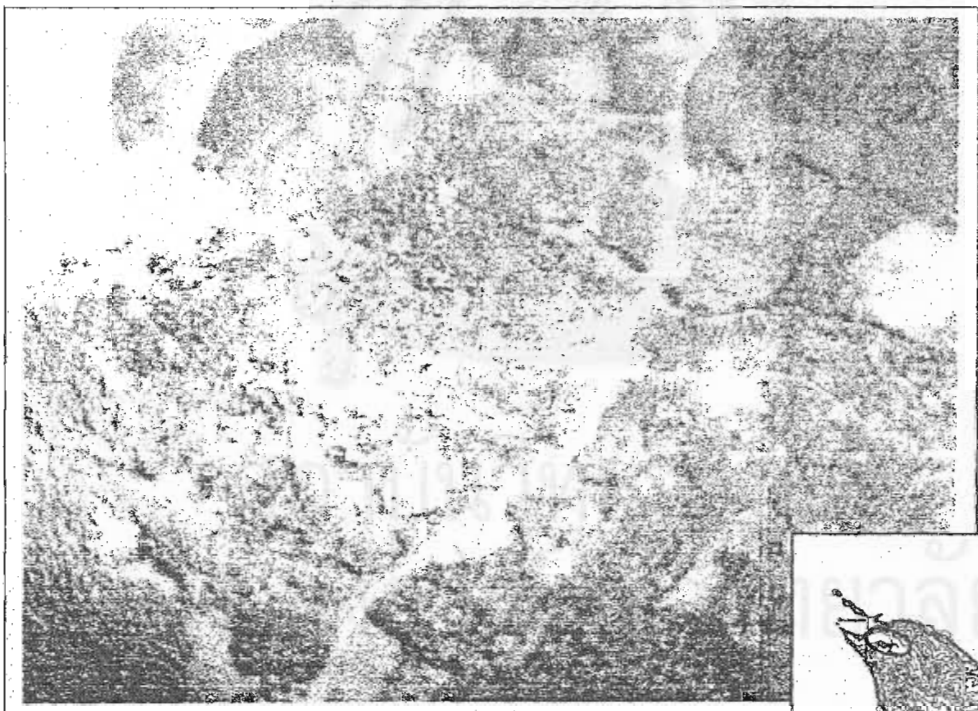

บริเวณหาดทรายขาวในปัจจุบันที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อบริการด้านการท่องเที่ยว เป็นการทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรมเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นและเป็นการทำให้มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น โดยมีถนนเป็นแกนหลัก

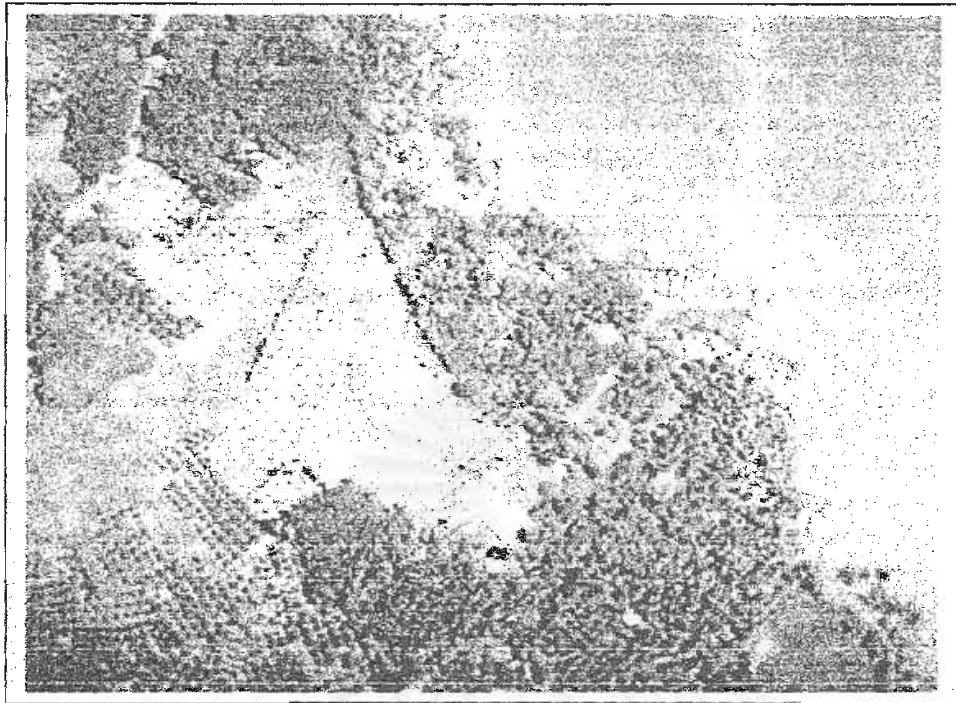
บริเวณอำเภอบ้านคลองสนในช่วงปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ถูกทิ้งร้าง มีการใช้ที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมและอยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย

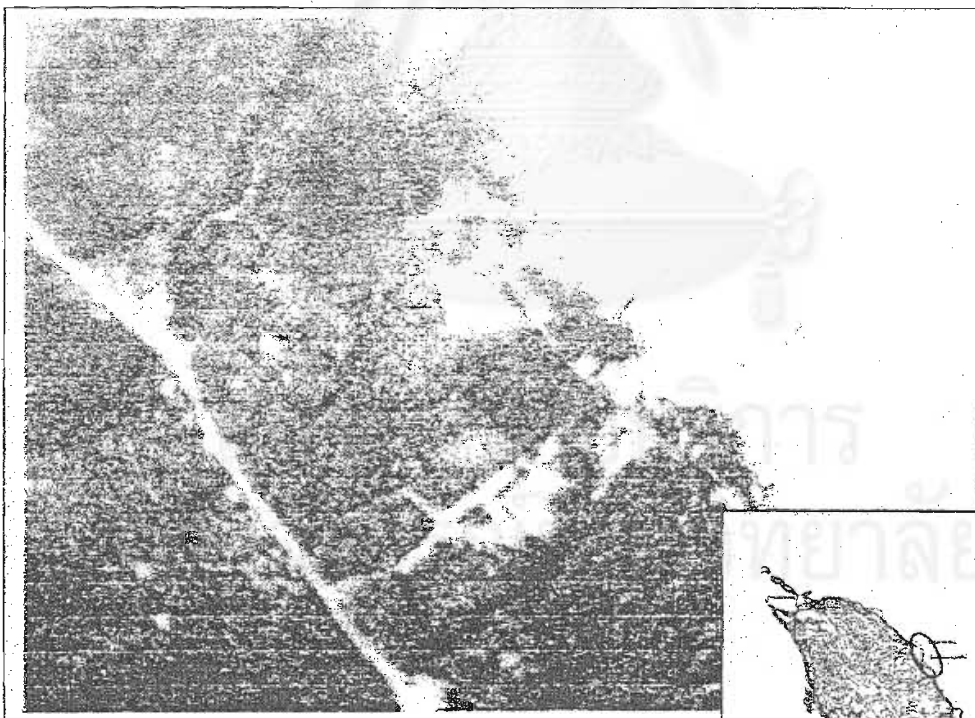
บริเวณบ้านคลองสนในปัจจุบันที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย และเพื่อทำการเกษตร เป็นการทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม,เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นและเป็นการทำให้มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น โดยมีถนนเป็นแกนหลัก

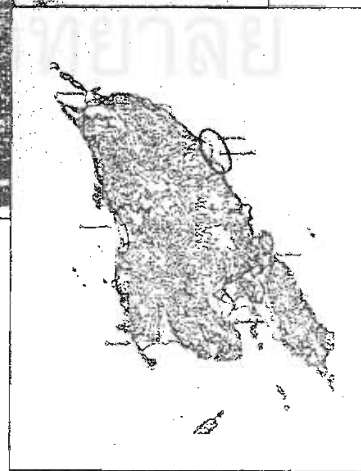

บริเวณอ่าวบ้านด่านใหม่ และคลองนนทรีในช่วงปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ถูกทิ้งร้าง มีการใช้ที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมและอยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย

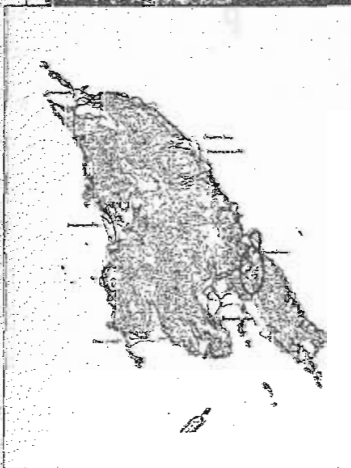
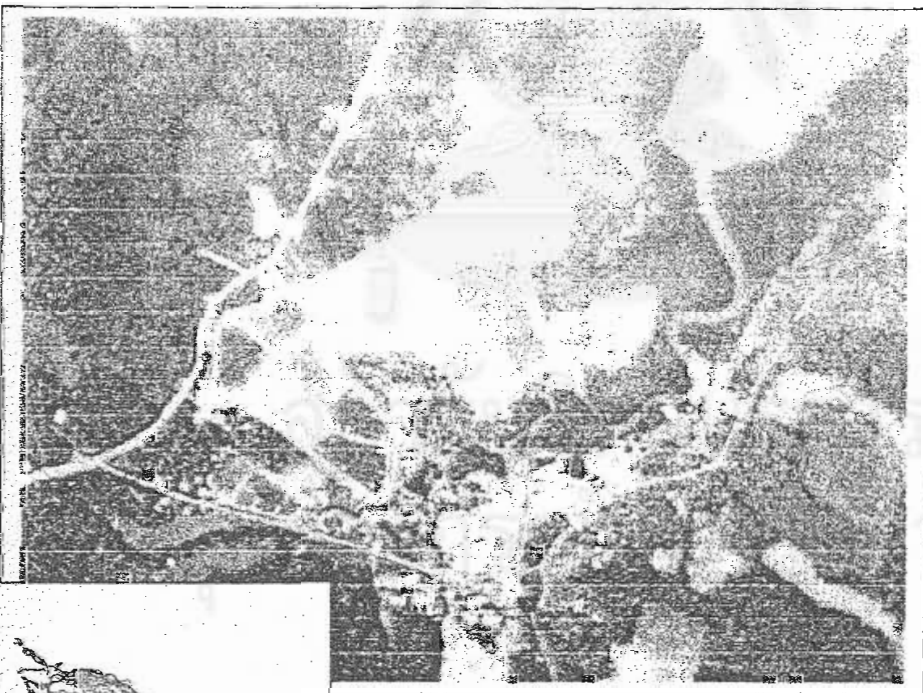
บริเวณบ้านด่านใหม่ในปัจจุบันที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย และเพื่อทำการเกษตร เป็นการทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นและเป็นการทำให้มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น โดยมีถนนเป็นแกนหลัก

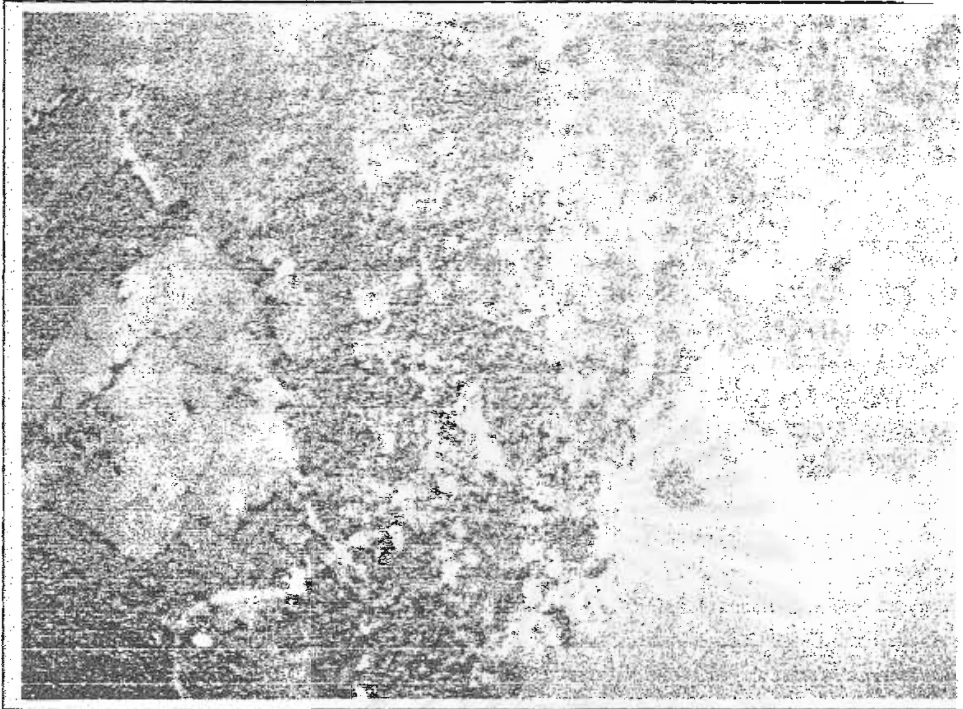
บ้านสลักคอก

บริเวณอ่าวบ้านสลักคอกในช่วงปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ถูกทิ้งร้าง มีการใช้ที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมและอยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย

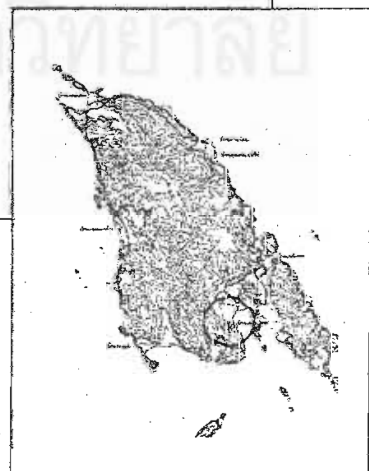
บริเวณบ้านสลักคอกในปัจจุบันที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย และเพื่อทำการเกษตร เป็นการทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นและเป็นการทำให้มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น โดยมีถนนเป็นแกนหลัก

บริเวณอ่าวบ้านสลักเพชรในช่วงปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ถูกทิ้งร้าง มีการใช้ที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมและอยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย

บริเวณบ้านสลักเพชรในปัจจุบันที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย และเพื่อทำการเกษตร เป็นการทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม, เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นและเป็นการทำให้มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น โดยมีถนนเป็นแกนหลัก

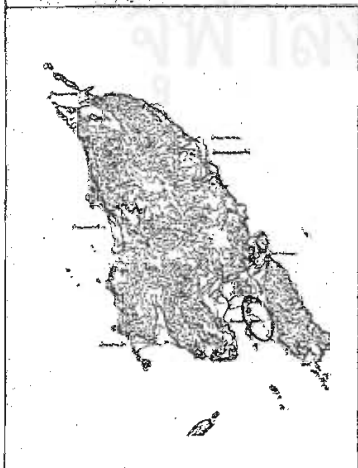
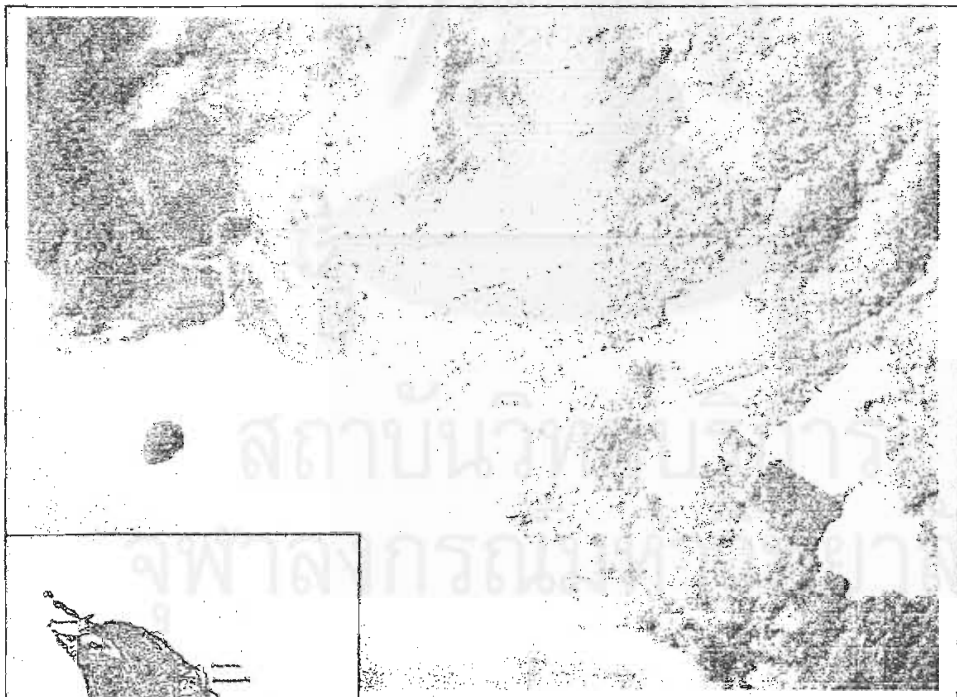

บ้านเจ๊กแป้

บริเวณอ่าวบ้านเจ๊กแป้ในช่วงปี พ.ศ. 2518 พื้นที่ถูกทิ้งร้าง มีการใช้ที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมและอยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย

บริเวณบ้านเจ๊กแป้ในปัจจุบันที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย และเพื่อทำการเกษตร เป็นการทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม, เป็นการที่ใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่ามากขึ้นและเป็นการทำให้มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น โดยมีถนนเป็นแกนหลัก

และมีการบุกเบิกพื้นที่สาธารณะบริเวณชายหาด มีการตั้งโต๊ะอาหาร สำหรับบริการนักท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน และสถานบริการนักท่องเที่ยว มีการขยายตัวในลักษณะ Ribbon Development ไปตามชายฝั่ง และสองฝากถนนบริเวณหาดทรายขาว หาดไก่แก้ว และบ้านคลองพร้าว และมีบางแห่งที่ขยายไปยังเนินเขาแหล่งป่าอุดมสมบูรณ์ ซึ่งทำให้เกิดการก่อสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างที่ทำลายธรรมชาติดั้งเดิมของพื้นที่ รวมทั้งมีการขยายตัวปราศจากการควบคุมนี้ทำให้การขยายตัวหรือการให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการใช้ที่ดินด้านอื่นๆ เนื่องจากต้องมีการใช้ทรัพยากรด้านกายภาพ นิเวศวิทยา ระบบสาธารณูปโภค ในทางที่สิ้นเปลืองต้องลงทุนสูง นอกจากนี้ลักษณะของการจัดองค์ประกอบต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นลักษณะรูปแบบของบังกะโล หรือ โรงแรม มีความขัดแย้งต่อสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมเป็นการทำลายภูมิทัศน์อันเป็นความงามตามธรรมชาติ นอกจากนี้การสร้างบังกะโลยังได้ทำลายธรรมชาติดั้งเดิมของพื้นที่ ดังจะเห็นได้จากการปรับพื้นที่บริเวณที่สูงชัน ไม่สามารถสร้างอาคารบังกะโล ซึ่งเป็นการทำลายธรรมชาติอันดั้งเดิม และ สวยงาม สิ่งปลูกสร้างอาคารในแหล่งท่องเที่ยวมีปัญหาความไม่เป็นระเบียบ เช่น สถานที่พักผ่อน บริเวณหาดทรายขาว ร้านค้า แผงขายเครื่องดื่ม ร้านอาหาร มักจะมีการรื้อล้างพื้นที่ชายหาดก่อให้เกิดทัศนอุจาด ไม่เป็นระเบียบ จากการศึกษา ประชาชนชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ ร้อยละ 27.12 เห็นว่า การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำให้พื้นที่เกาะช้างมีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม (ตารางที่ 5.21) ทั้งนี้บริเวณเกาะช้างยังมีปัญหาไม่มาก แต่ถ้าไม่ป้องกันปัญหานี้จะลุกลามไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันทำให้ทำลายสภาพแวดล้อมได้

ตารางที่ 5.21 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้าง

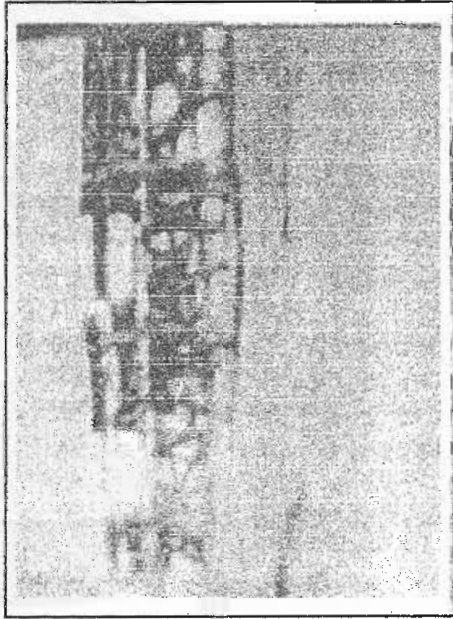
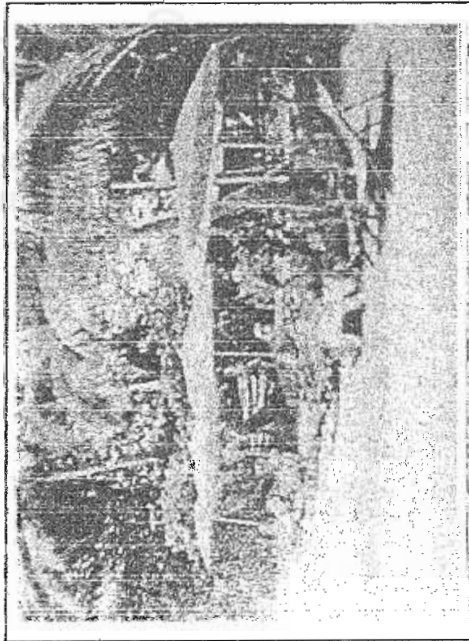
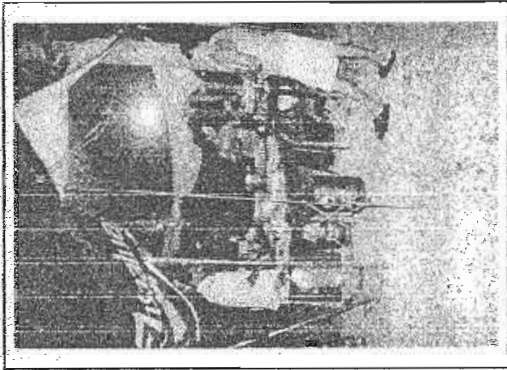
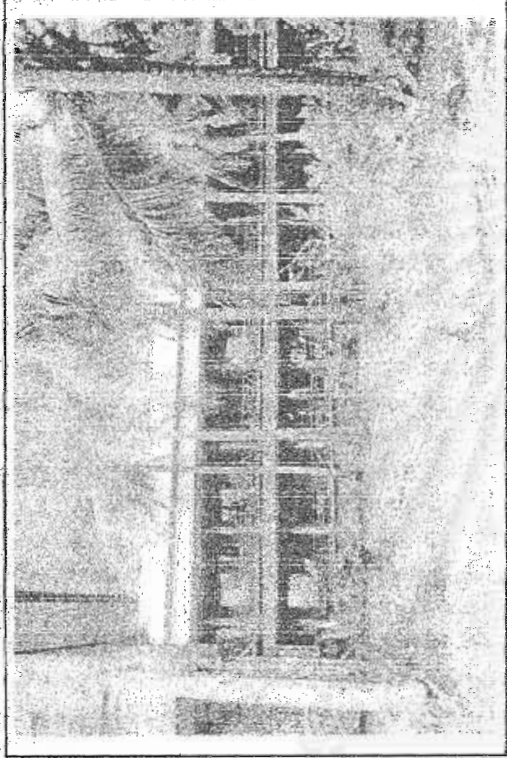
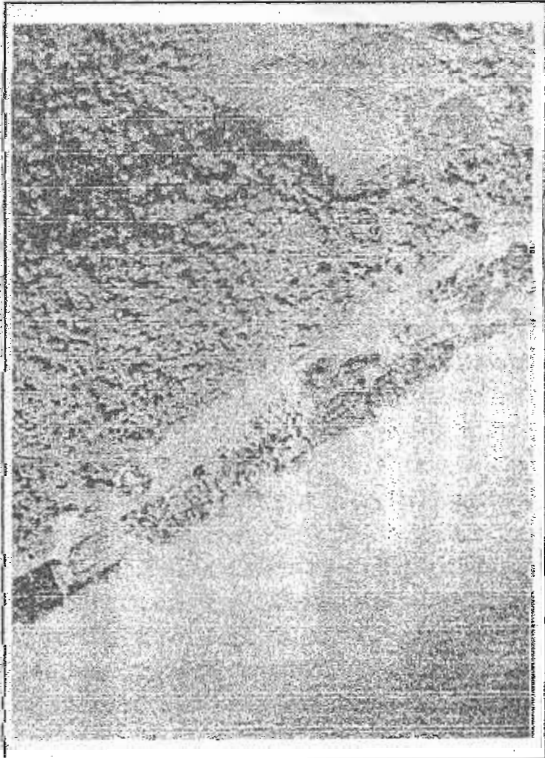
ระดับผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผลกระทบต่อการทำให้มีการขยายตัวของพื้นที่สิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม	20.34	27.12	22.03	22.03	8.47

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

1.2.3 การรื้อล้างพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่เกาะช้างมีการถือครองที่ดินเป็นเอกสารที่สามารถแสดงการถือครองดังนี้

- หนังสือสัญญาซื้อขายที่ดิน ระหว่าง พ.ศ. 2455-2499
- การจัดสรรที่ดินเกาะช้างของกรมป่าไม้ ใน พ.ศ. 2484

- การรูด้าพื้นที่สาธารณะบริเวณหาดทรายขาว
- การสร้างสถานบริการโดยไม่มีภาการอุดขร้นจากชายหาด
  - การรูด้าพื้นที่ชายหาดเพื่อประกอบการค้า
  - การนำโต๊ะ เตียงผ้าไปมาคงบริเวณชายหาดสาธารณะ

การรูด้าพื้นที่สาธารณะของบริเวณหาดทรายขาว

- ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเกาะช้าง พ.ศ. 2525
- และ ใบเหี้ยบย่ำ สค.1 นส.3 และ นส.3 ก.

จากการศึกษาด้านการถือครองสิทธิ์ประโยชน์ที่ดิน และการแปลสภาพทางอากาศในปีพ.ศ. 2518 ช่วงที่ยังไม่มีการท่องเที่ยว และช่วงปีพ.ศ. 2536 และ ปีพ.ศ. 2542 ที่มีการเข้าท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ พบว่า พื้นที่เกาะช้างมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์ และการเข้าครอบครองและให้ประโยชน์ที่สาธารณะอย่างมาก อันได้แก่ พื้นที่บ้านคลองสนที่เป็นการตั้งถิ่นฐานทับกับเขตของกองทัพเรือซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานมาก โดยเป็นเขตพื้นที่ที่ถูกกันออกแล้วจากกรมป่าไม้ แต่ยังเป็นพื้นที่ของกองทัพเรือ ทำให้เกิดกรณีพิพาทกันอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ยังมีหลายพื้นที่ที่มีการเข้าครอบครองโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ อันได้แก่ บริเวณพื้นที่ป่าในอุทยานแห่งชาติ บริเวณชายหาดรวมถึงพื้นที่ต่อเนื่องถึงทะเล เป็นลักษณะของการเข้าครอบครองตั้งแต่อดีตและครอบครองเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันแม้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ยังครอบครอง และซื้อขายกันโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ ในการซื้อขายจึงเป็นลักษณะขายยกแปลงโดยไม่มีกรวัดเป็นพื้นที่ และมีการบุกรุกพื้นที่ทางน้ำของสถานที่พัก บังกะโล โรงแรม ซึ่งเป็นทางน้ำและเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะที่ติดกับพื้นที่ของตน เช่น การรื้อล้างสร้างอาคารยื่นลงไปในชายหาดสาธารณะบริเวณอ่าวไชยเชษฐา ซึ่งมีการสร้างร้านอาหารยื่นลงไปยังชายทะเล การกระทำดังกล่าวก่อความรบกวนด้านทัศนียภาพแก่สถานที่พักแรมอื่นๆ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานที่พักแรมจำนวนมากดังเช่นหาดทรายขาว หาดไก่แก้ว ปัญหานี้มักจะเป็นการปลูกสร้างแฝงลอยในที่สาธารณะ เช่น เพิงขายอาหาร เครื่องดื่ม หรือแฝงลอยขายสินค้าที่ระลึกตามชายหาด ผู้ประกอบการหลายรายได้ยึดพื้นที่ชายหาดเพื่อทำธุรกิจ เช่นการตั้งโต๊ะจำหน่ายอาหารทะเลกวางเก้าอี้ผ้าใบ เป็นต้น การบุกรุกถือครองในเขตที่ดินสาธารณะ นั้นยังไม่ได้ทำขอบเขตที่แน่นอนทุกแปลง จึงก่อให้เกิดการทำลายธรรมชาติไปด้วย

1.2.4 การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน

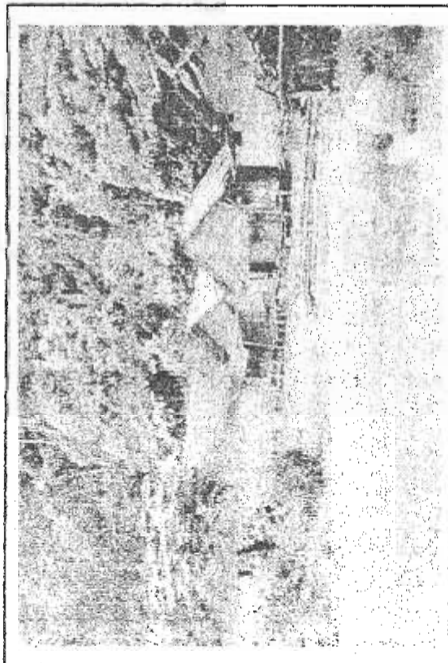
ปัญหาการขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน เกิดจากการใช้ที่ดินประเภทหนึ่งก่อให้เกิดการรบกวนหรือส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินประเภทอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง ปัญหาการขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดินที่พบในพื้นที่เกาะช้าง ได้แก่ บริเวณหาดทรายขาวมีการก้าวจิตยะ โดยการเผาและฝังกลบ ซึ่งอยู่ติดกับแหล่งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว อยู่อีกฝั่งถนนของแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่อยู่ติดชายทะเล มีการนำขยะมาเผาซึ่งอยู่ติดกับบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ รวมถึงบริเวณที่ทิ้งขยะสิ่งปฏิกูล และน้ำเสียจากสถานที่พักแรม สถานที่พักแรมจะปล่อยที่สิ่งปฏิกูลรวมถึงน้ำเสียไปตามท่อน้ำซึ่งท่อน้ำขนาดใหญ่อยู่ติดกับสถานที่พักแรม จะก่อให้เกิดปัญหาการรบกวนทำให้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวขาดความสวยงามเกิดทัศน

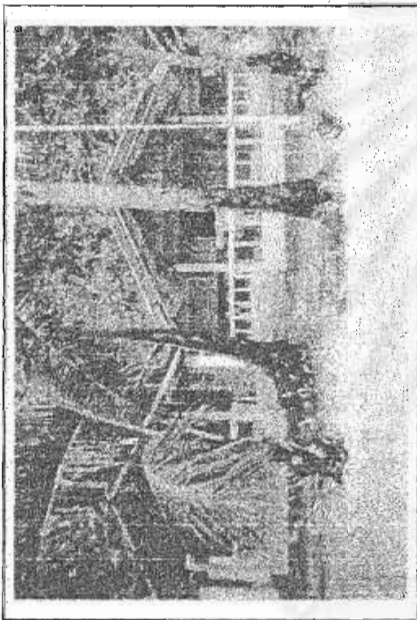
การตัดแต่งการไร้ประโยชน์ที่ต้นบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะช้าง

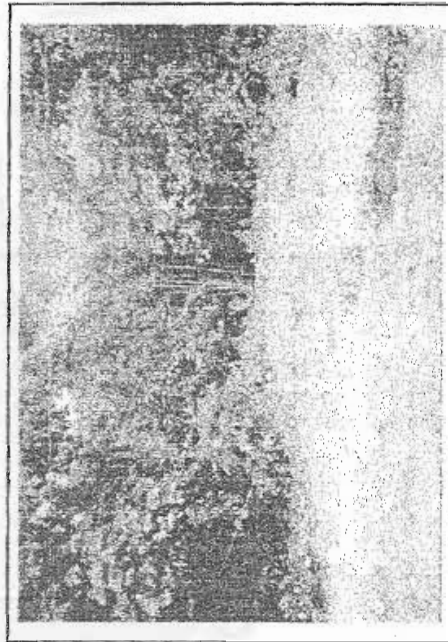
โรงแรมขนาดใหญ่และบึงเกลือขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ติดกัน
ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน

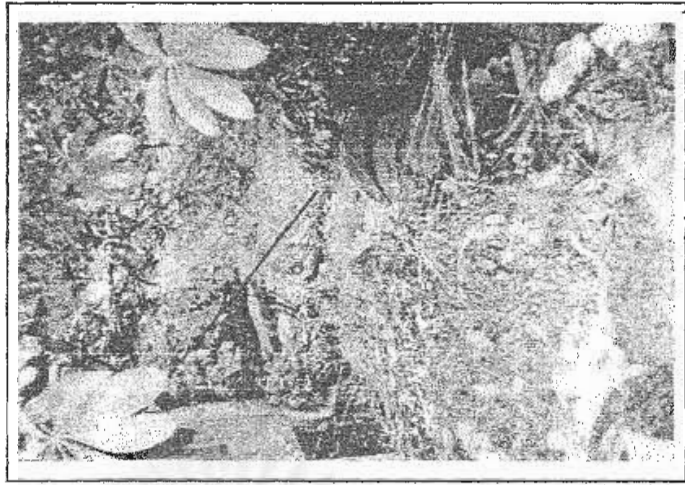
บ้านพักของแรงงานอพยพซึ่งตั้งอยู่ติดกับแหล่งท่องเที่ยว
บริเวณหาดทรายขาวและติดกับสภาพที่สกปรกที่นักท่องเที่ยว

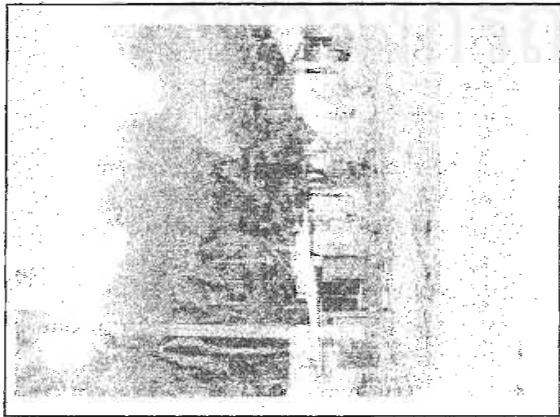

บึงเกลือที่สร้างโดยไม่มีควมกลมกลืนกับธรรมชาติ
จนเป็นจุดตัด

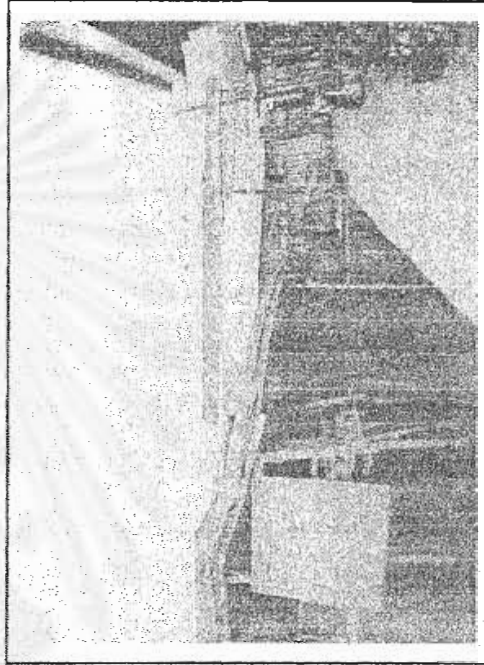

พื้นที่ขยะและที่เผาขยะ ซึ่งอยู่ติดกับแหล่งท่องเที่ยวก่อให้เกิด
เกิดความขัดแย้งของภาคีที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน

จากชุมชนดั้งเดิมที่มีสภาพที่เรียบง่าย การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างสถานบริการการท่องเที่ยวในบริเวณชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมเหล่านี้ ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างที่อยู่อาศัยอันเรียบง่าย กับสถานบริการการท่องเที่ยว

การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นในชุมชนเกษตรกรรมในเกาะช้าง ซึ่งการท่องเที่ยวได้นำความขัดแย้งเหล่านี้เข้าสู่ชุมชน

อุจาด นอกจากนี้ยังมีบริเวณที่พักอาศัยของแรงงานอพยพกับแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้มีความต้องการแรงงานในการสร้างที่พัก บังกะโล โรงแรม จึงมีแรงงานอพยพเข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง ซึ่งมีการสร้างที่พักของแรงงานอพยพไว้ใกล้ๆ กับแหล่งท่องเที่ยวเกิดความไม่กลมกลืน สวยงามเกิดความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความขัดแย้งอีกประการในบริเวณหาดทรายขาว คือ บริเวณที่มีโรงแรมขนาดใหญ่และบังกะโลขนาดเล็กตั้งอยู่ติดกัน บังกะโลที่สร้างในช่วงที่ 2 ของการพัฒนาการท่องเที่ยวช่วงปี พ.ศ. 2529 - 2539 นั้น ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กกลมกลืนกับธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันบังกะโลโรงแรมที่สร้างในช่วงปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน มีการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ แต่ทั้งนี้จะมีขนาดใหญ่ และไม่กลมกลืนกับธรรมชาติทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างชัดเจน นอกจากนี้จากการที่มีการขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างบริการการท่องเที่ยวโดยปราศจากการควบคุมได้ ทำให้พื้นที่ชุมชนในเกาะช้างที่เป็นชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมเกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ไปด้วย โดยมีการสร้างบังกะโลสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบังกะโลที่มีลักษณะที่ไม่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติในบริเวณชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมดังเช่นในบริเวณอ่าวบางเบ้า ซึ่งมีถนนเข้าสู่ชุมชนเพียง 2-3 ปี เท่านั้น ได้เริ่มมีบังกะโลของนายทุนต่างถิ่นเข้าไปสร้างซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดินความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเกษตรกรรมได้ถูกรบกวน โดยการสร้างบังกะโลในแหล่งชุมชนประมงดั้งเดิมนี้จะทำให้เห็นได้ว่า แนวโน้มของปัญหาความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้จะมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ชุมชนประมงกับบังกะโลที่ไม่มีความกลมกลืนธรรมชาติจะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

1.2.5 เกิดพื้นที่ทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์

จากการศึกษา พบว่า การซื้อเพื่อเก็งกำไร เป็นสาเหตุของการทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ของที่ดินของเกาะช้าง เนื่องจากเมื่อมีการสร้างถนนจากบ้านคลองสน - หาดคลองพร้าว ซึ่งบริเวณนี้มีลักษณะทางกายภาพเป็นหาดทรายสวยงาม ทำให้เกิดการซื้อที่ดินติดชายทะเลเพื่อเก็งกำไร พื้นที่บริเวณชายหาด ถูกจับจองและมีการสร้างเป็นบังกะโลที่พัก ในขณะที่พื้นที่ใกล้เคียงรวมถึงพื้นที่ริมถนนได้ถูกกว้านซื้อเพื่อเก็งกำไร และรอให้ธุรกิจการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นจึงมีการเปลี่ยนมือเพื่อทำการค้า สถานบริการนักท่องเที่ยว สถานที่พักบังกะโล โรงแรม เพื่อบริการนักท่องเที่ยว และในปัจจุบันจากการศึกษาพบว่า ยังมีพื้นที่ที่รกร้างอยู่ซึ่งอยู่ติดกับสถานบริการนักท่องเที่ยวต่างๆ โดยเป็นการกว้านซื้อที่ดินจากนายทุนต่างถิ่น รอการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดิน ทั้งนี้ในช่วงนี้มีบางพื้นที่ที่มีการปรับพื้นที่เพื่อใช้ทำกิจกรรมต่างๆ จำนวนมากโดยส่วนใหญ่จะเป็นการปรับพื้นที่เพื่อใช้ทำร้านอาหาร ร้านค้า เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้น

พื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในปัจจุบันนี้ ในอดีตเป็นเพียงพื้นที่ป่ากร้าง และเมื่อมีโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น ดังเช่น ท่าเรืออ่าวลัมปะรด ถนน ทำให้เกิดการกว้านซื้อพื้นที่กร้างเหล่านี้ จะเห็นได้ชัดในช่วง ปี พ.ศ. 2529 - 2539 เนื่องจากเป็นยุคแห่งการเริ่มต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวและในช่วงก่อน ปีพ.ศ. 2528 นั้น พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั้น มีเจ้าของเพียงไม่กี่คน อีกทั้งมีการใช้ประโยชน์เพื่อการทำสวนมะพร้าวเท่านั้น พอมาถึงในช่วงปีพ.ศ. 2529 - 2539 เป็นช่วงแห่งการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์เพื่อเป็นที่พักบังกะไล โรงแรม อันเป็นพื้นที่บริเวณริมชายหาด ได้ถูกกว้านซื้อทิ้งเพื่อเก็งกำไร และใช้ในการดำเนินการธุรกิจเอง

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า การกว้านซื้อที่ดินนั้นถูกทำโดยคนต่างถิ่น กลุ่มนายทุนมากกว่าคนในท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันก่อนหน้านี้เป็นเพียงพื้นที่กร้างคนในท้องถิ่นไม่สามารถมองเห็นถึงการพัฒนาพื้นที่นี้เลย พื้นที่ดังกล่าวก่อนที่จะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นพื้นที่ที่ไม่มีคนต้องการ และเมื่อมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้คนต่างถิ่นรวมถึงคนในท้องถิ่นที่สนใจในการซื้อที่ดิน เพื่อเก็งกำไรได้ มีการเข้ากว้านซื้อที่ดิน ทั้งนี้ ช่วง ปีพ.ศ. 2539 - 2539 เป็นช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ธรรมชาติ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยจากการกว้านซื้อที่ดินในช่วงเริ่มต้นยุคนี้ ในระยะช่วงต่อมาก็มีการเปลี่ยนมือของเจ้าของพื้นที่โดยการเปลี่ยนพื้นที่กร้างพื้นที่สวนมะพร้าว เป็นพื้นที่บังกะไล โรงแรม โดยพื้นที่ที่ถูกซื้อส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว ได้แก่ หาดทรายขาว หาดไก่แก้ว และหาดคลองพร้าว โดยในช่วงแห่งการกว้านซื้อที่ดินที่ดินนี้ที่ดินยังมีราคาถูกอยู่ และในปัจจุบันการซื้อที่ดินบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหลักๆ ทำได้ยาก และมีราคาสูงมาก เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่บริเวณที่มีการสร้างบังกะไล โรงแรม อยู่เต็มพื้นที่แล้ว แต่ทั้งนี้ยังมีพื้นที่อีกฝั่งของถนน ซึ่งมีการพัฒนาเป็นสถานบริการการท่องเที่ยวตามไปด้วย ซึ่งในช่วงปีพ.ศ. 2529 - 2539 พื้นที่เหล่านี้ยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนักในปัจจุบันมีการปล่อยพื้นที่ดังกล่าวไว้กร้าง หรือใช้ประโยชน์เพื่อทำบ้านพักแรงงานอพยพ หรือบ้านพักคนงาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเก็บที่ดินไว้ขายเพื่อเก็งกำไร ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่พักแรมในปัจจุบันได้เปลี่ยนจากบังกะไลขนาดเล็กเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ ซึ่งต้องใช้พื้นที่จำนวนมากหากขายที่ดินให้นายทุนเพื่อทำโรงแรมขนาดใหญ่ จะได้ราคาสูงกว่าการขายเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่น จึงมีการเก็บที่ดินเพื่อไว้ขายเก็งกำไรมากขึ้น

จากแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนในเกาะช้าง มีสถานภาพในการครอบครองที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ที่ดินและที่อยู่อาศัยร้อยละ 58.16 และไม่เป็นกรรมสิทธิ์ 41.84 (ตารางที่ 5.22) โดยผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองนั้น ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกับการท่องเที่ยว ส่วนผู้ที่ไม่มีการมสิทธิ์ที่ดิน และบ้านที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่

ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะหาดทรายขาว เนื่องจากพื้นที่หาดทรายขาวได้ถูกกว้านซื้อที่ดินไว้หมดแล้ว การเข้าไปประกอบอาชีพในบริเวณนี้ต้องเช่าบ้านเพื่ออยู่อาศัย และจากแบบสอบถามด้านการเคชขายที่ดิน พบว่าประชาชนที่ชาวเกาะช้าง ส่วนใหญ่ไม่เคยขายที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 88.78 (ตารางที่ 5.23) โดยผู้ที่เคยขายการขายที่ดินให้นายทุน คนต่างถิ่น และคนท้องถิ่นเอง โดยนายทุนต่างถิ่นส่วนใหญ่ซื้อไว้เก็งกำไร ส่วนคนท้องถิ่นจะซื้อไว้ทำประโยชน์เพื่อทำสวน และอยู่อาศัย (ตารางที่ 5.24) โดยผู้ที่เคยขายที่ดินส่วนใหญ่จะมีที่ดินที่เกาะช้างมากกว่า 1 แปลง โดยขายไปบางส่วน และจะเหลือไว้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเอง จะไม่ใช่การขายที่ดินเพื่อย้ายออกจากเกาะช้าง การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดิน ได้ขยายตัวตามทิศทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งลุกลามไปยังพื้นที่ชุมชนที่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังเช่น บ้านสลักเพชร บ้านบางเบ้า ที่มีวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนชาวประมงดั้งเดิม ที่อยู่อาศัยในชุมชนทั้งสองนี้ได้ มีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดินจากการเป็นที่อยู่อาศัยมาเป็นบังกะไลที่พัก ร้านอาหาร

ตารางที่ 5.22 แสดงกรรมสิทธิ์บ้านและที่ดิน

การเป็นกรรมสิทธิ์บ้านและที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เป็นกรรมสิทธิ์	57	58.16
เป็นกรรมสิทธิ์	41	41.84
รวม	98	100.00

ตารางที่ 5.23 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินหลังการขาย

การทำประโยชน์หลังการขาย	จำนวน	ร้อยละ
ทำสวน	4	36.36
อยู่อาศัย	2	18.18
ยังไม่ได้ทำอะไร	5	45.45
รวม	11	100.00

ตารางที่ 5.24 แสดง การเคชขายที่ดิน

การเคชขายที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	87	88.78
เคย	11	11.22
รวม	98	100.00

2. ผลกระทบด้านลบต่อด้านเศรษฐกิจ

2.1 สาขาการจ้างงานและอาชีพ

2.1.1 การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น

นายธุรกิจต่างถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในเกาะช้างมากขึ้น จะเห็นได้จาก นายธุรกิจต่างถิ่นเป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างนายทุนต่างถิ่น และผู้ประกอบการท้องถิ่น ดังเช่น ผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจที่พัก โรงแรม บังกะโล ผู้ประกอบการท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของที่พักบังกะโลที่มีราคาถูกราคาตั้งแต่ 80-500 บาทต่อคืน แต่มีสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย ห้องน้ำเป็นห้องน้ำรวม ไม่มีร้านค้า ไว้สำหรับบริการแข่งขันกับ ผู้ประกอบการต่างถิ่นที่เป็นเจ้าของโรงแรมระดับมาตรฐาน ราคาห้องพัก 1,000 - 2,500 บาทต่อคืน มีสระว่ายน้ำ ร้านค้า ร้านอาหาร มีบริการรถขนาน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน ทำให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นต้องประสบปัญหาที่มีการแย่งนักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวไทยนิยมพักโรงแรมมาตรฐานมากกว่าบังกะโลเล็กๆ สำหรับการประกอบธุรกิจเรือข้ามฝั่งของผู้ประกอบการเรือเฟอร์รี่ของนายธุรกิจต่างถิ่น กับผู้ประกอบการเรือประมงดั้งเดิมของคนท้องถิ่น ผู้ประกอบการเรือเฟอร์รี่เป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของคนท้องถิ่นที่ใช้เรือประมงดั้งเดิม เนื่องจากผู้ประกอบการเรือเฟอร์รี่ลดราคาลง จากไป-กลับ 100 มาเป็น 60 บาทต่อคน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และเพื่อแข่งขันกับเรือประมงทั้งผู้ประกอบการท้องถิ่นที่ราคาค่าโดยสารไป-กลับ 100 บาทไม่สามารถที่จะลดราคาลงเพื่อที่จะแข่งขันกับนายทุนต่างถิ่นได้ นอกจากจะไม่สามารถลดราคาได้ เมื่อผู้โดยสารน้อยลงยังต้องขึ้นราคาเพื่อให้พอกับค่าน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นด้วย ทำให้ประสบปัญหาต้องเลิกอาชีพไปหลายราย จากการแข่งขันที่อีกฝ่ายไม่สามารถต่อสู้ได้นั้นทำให้เกิดการเอาใจเอาเปรียบนักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า มีการหลอกลวงนักท่องเที่ยวจากท่ารถเพื่อที่จะให้คนขับรถสองแถวจากจังหวัดตราดมายังท่าเรือประมง โดยไม่นำผู้โดยสารไปส่งที่ท่าเรือเฟอร์รี่แต่จะนำไปส่งที่ท่าเรือประมงดั้งเดิม เพื่อที่จะให้เรือประมงดั้งเดิมมีลูกค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการร่วมมือกันของคนขับรถโดยสารกับผู้ประกอบการเรือโดยสารประมงดั้งเดิม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการแข่งขันกับผู้ประกอบการนายธุรกิจต่างถิ่นที่ไม่สามารถต่อสู้ได้ จึงพยายามหาวิถีทางอื่นเพื่อให้มีผู้โดยสารเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าคนท้องถิ่นได้รับผลกระทบด้านลบจากการที่นายธุรกิจต่างถิ่นเข้ามาครอบงำเศรษฐกิจของเกาะช้างมาก และชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.0 เห็นว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับที่ปานกลางค่อนข้างมากที่ทำให้เกาะช้างเกิดการครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น (ตารางที่ 5.25) โดยเฉพาะชาวเกาะที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะผู้ที่มีเงินลงทุนไม่มาก และแนวโน้มของการขยายตัวของคนต่างถิ่นที่จะเข้ามาลงทุนธุรกิจที่เกาะช้างมีมากขึ้นเรื่อยๆ เกาะช้างในอนาคตจะเป็นเพียงแค่แหล่งลงทุนของนายธุรกิจต่างถิ่นหรือไม่

ตารางที่ 5.25 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่าง
ถิ่น

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้เกิดการครอบงำ ทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น	16.9	30.5	30.5	8.47	13.6

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

2.2 สาขาค้าครองชีพ

2.2.1 ค่าครองชีพสูงขึ้น

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และผู้สูงอายุ ชาวเกาะช้างในอดีตมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่จำเป็นที่จะต้องเงินมากนักกับการดำรงชีพ การใช้น้ำใช้น้ำบาดาลสำหรับไฟฟ้าใช้ตะเกียงและการปั่นไฟ การเดินทางภายในเกาะช้างส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดิน และเดินทางระหว่างเกาะกับแผ่นดินใหญ่ใช้เรือประมง ซึ่งชาวเกาะช้างส่วนใหญ่มีเป็นของตัวเอง ส่วนผู้ที่ไม่มีใช้วิธีการขออาศัยกันไป สำหรับเครื่องอุปโภค บริโภค จะมีราคาสูงกว่าแผ่นดินใหญ่อยู่แล้ว เนื่องจากต้องมีการขนส่งสินค้าจากแผ่นดินใหญ่มาขายยังเกาะช้าง ราคาสินค้าจึงมีการเพิ่มค่าขนส่งเข้าไปด้วย และเมื่อมีการท่องเที่ยวเกาะช้างได้รับการพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ซึ่งทำให้ชาวเกาะช้างต้อง เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ดังเช่น ค่าไฟฟ้า ค่าประปา รวมถึงค่าโดยสารรถ/เรือ และมีการเก็บค่าโดยสารของคนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวอัตราเดียวกัน และราคาเครื่องใช้อุปโภค บริโภคมีอัตราราคาเดียวกับนักท่องเที่ยว ซึ่งพ่อค้า แม่ค้าใช้โอกาสที่นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องซื้อเพราะต้องการความสะดวกสบาย ทำให้มีการขึ้นราคาสินค้าและส่งผลไปยังคนท้องถิ่นที่ต้องเสียในส่วนนี้เพิ่มขึ้นด้วย และผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นคนส่วนใหญ่ของเกาะช้าง ซึ่งมีรายได้น้อยแต่ต้องมีค่าครองชีพที่สูงในอัตราเดียวกับนักท่องเที่ยว และต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากขึ้นจากความสะดวกสบายของการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.4 เห็นว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับที่สูงมากที่ทำให้เกาะช้างมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น (ตารางที่ 5.26) ในการดำเนินชีวิตในแต่ละวันต้องเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น จากอดีตที่ไม่ได้เสีย ระบบเงินตราเข้ามามีบทบาทสำคัญกับชาวเกาะช้างมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแล้ว ชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวก็ได้รับผลกระทบนี้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเสียค่าใช้จ่ายในด้านโครงสร้างพื้นฐาน มากกว่าด้านราคาของสินค้าอุปโภค บริโภค เนื่องจากสินค้าอุปโภค บริโภคของ

ชาวเกาะช้างที่อยู่ในชุมชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับกาการท่องเที่ยวนี้ส่วนใหญ่จะอุปโภค บริโภคสินค้าจากภาคเกษตรกรรม มากกว่าการซื้อสินค้าจากแหล่งสถานที่ท่องเที่ยว

ตารางที่ 5.26 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อค่าครองชีพ

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	23.7	42.4	22.0	10.2	1.69

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

3. ผลกระทบด้านลบต่อด้านสังคม

3.1 สาขาโครงสร้างประชากร

3.1.1 มีการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น

ในอดีตก่อนมีการท่องเที่ยว เกาะช้างมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์เป็นลิ่งดึงดูดให้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากิน โดยจะอพยพเข้ามาประกอบอาชีพชาวประมงและทำสวน โดยจะอยู่ที่เกาะช้างตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในเกาะช้าง ทำให้มีอาชีพต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ทำให้ชาวเกาะช้างมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพมากขึ้นแต่ทั้งนี้ ชาวเกาะช้างดั้งเดิมไม่นิยมที่จะเป็นลูกจ้างใคร ทำให้เป็นการเปิดโอกาสให้มีการอพยพเข้ามาทำงานที่เกาะช้างของคนต่างถิ่นมากขึ้น โดยการเข้ามาเป็นการเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.88 (ตารางที่ 5.27) ซึ่งส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดอื่นที่ไม่อยู่ในภาคตะวันออก คิดเป็นร้อยละ 44.90 (ตารางที่ 5.28) โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเข้ามาประกอบอาชีพพนักงานบังกะไล โรงแรม ร้านอาหาร ค้าขาย หาบเร่ หมอ นวดแผนโบราณ เป็นต้น นอกจากนี้จากการศึกษา พบว่าปัจจุบันมีชาวต่างประเทศเข้ามาดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร เป็นลักษณะของการมีภรรยาเป็นคนไทย ซึ่งเป็นการแย่งอาชีพของคนไทยอีกทางหนึ่งด้วย

จากการศึกษาพบว่า ชาวเกาะช้างเห็นว่า การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในระดับมาก ในการทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง (ตารางที่ 5.29) การย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่นนี้ได้เกิดผลกระทบมากบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งเข้ามาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่วนผู้ที่ย้ายถิ่นเข้ามาในบริเวณชุมชนเกษตรกรรม จะย้ายเข้ามาเพื่อที่จะประกอบอาชีพประมงและทำการเกษตรกรรม อันเนื่องมาจากความต้องการแรงงานทางด้านเกษตรกรรมมีความต้องการแรงงานจำนวนมาก ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรก็สามารถสร้างรายได้แก่

ชาวเกาะช้างได้มากขึ้น เมื่อมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก มีนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เข้ามาซื้อสินค้าทางการเกษตรถึงชุมชนมากขึ้น เมื่อต้องการแรงงานมาก และแรงงานในเกาะช้างมีไม่เพียงพอจึงทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น

ตารางที่ 5.27 แสดงสาเหตุที่มาอยู่ในชุมชนที่อยู่ในปัจจุบันของชาวเกาะช้าง

สาเหตุที่มาอยู่ที่เกาะช้าง	จำนวน	ร้อยละ
เกิดที่นี่	30	3.61
ย้ายตามพ่อแม่ / ครอบครัว /สามี	25	25.51
มีตำแหน่งหน้าที่ราชการที่นี่ / มาประกอบอาชีพ	43	43.88
รวม	98	100.00

ตารางที่ 5.28 แสดงสถานที่เกิดของชาวเกาะช้าง

สถานที่เกิด	จำนวน	ร้อยละ
เกิดที่เกาะช้าง	24	24.49
เกิดในจังหวัดตราด	19	19.39
เกิดในจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก	11	11.22
เกิดในจังหวัดอื่นที่ไม่อยู่ในภาคตะวันออก	44	44.90
รวม	98	100.00

ตารางที่ 5.29 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง

ระดับผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง	23.7	40.7	18.6	15.3	1.69

หมายเหตุ : หมายเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

3.2 สาขาภาษานิยม

3.2.1 ภาษานิยมในการการเคารพผู้อาวุโส การใช้ภาษา และการแต่งกาย

จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันชาวเกาะช้าง คิดว่า ภาษาท้องถิ่น กับภาษาไทยภาคกลาง เป็นภาษาเดียวกัน ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันทั้งเกาะ มีเพียงแรงงานที่อพยพที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังคงใช้ภาษาท้องถิ่น การใช้ภาษาท้องถิ่นจึงยังเป็นภาษาหลักของชาวเกาะช้าง ซึ่งทั้งนี้ภาษาไทยกลางกับภาษาท้องถิ่นมีความแตกต่างกันน้อยมาก มีเพียงสำเนียงเท่านั้นที่แตกต่างกันแต่ไม่มากนัก สำหรับการแต่งกายเห็นได้ว่า ปัจจุบันชาวเกาะช้างมีการแต่งกายที่

เปลี่ยนจากวัฒนธรรมเดิม คือเปลี่ยนมาใช้เสื้อผ้าตามรูปแบบสมัยใหม่ โดยมีร้อยละ 72.45 ที่แต่งกายตามสมัยนิยมในการเข้าร่วมงานประเพณี มีเพียงร้อยละ 27.55 ที่แต่งตัวตามประเพณี เพื่อไปร่วมงานประเพณี หรือไปทำบุญที่วัดเท่านั้น (ตารางที่ 5.30)

ตารางที่ 5.30 แสดงการแต่งกาย

เสื้อผ้าที่ใช้เมื่อเวลาไปร่วมงานประเพณี	จำนวน	ร้อยละ
ชุดตามประเพณีนิยม	27	27.55
ชุดตามสมัยนิยม	71	72.45
รวม	98	100.00

ตารางที่ 5.31 แสดงบทบาทของผู้อาวุโสภายในบ้าน

บทบาทของผู้อาวุโสภายในบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีญาติอาวุโส	33	33.67
ไม่มีหน้าที่อะไร(อยู่บ้านพักผ่อนอย่างเดียว)	35	35.71
เป็นที่ปรึกษาเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆแก่คนในบ้าน	9	8.18
ดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายควบคุมการเงินภายในบ้าน เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งความขัดแย้งของคนในบ้าน ช่วยดูแลเด็กเล็ก	13	13.27
เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆรวมทั้งความขัดแย้งในบ้าน ช่างให้คำปรึกษาช่วยดูแลเด็กเล็กแต่ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องการเงิน	8	8.16
รวม	98	100.00

ตารางที่ 5.32 แสดงที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา

ที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
คู่สมรส	32	32.65
เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนบ้าน	24	24.49
ญาติผู้ใหญ่	27	27.65
ไม่ปรึกษาใครเลย คิดแก้ไขคนเดียว	11	11.22
อื่นๆ	5	5.10
รวม	98	100.00

ตารางที่ 5.33 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเคารพผู้อาวุโส

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผลกระทบต่อการทำให้มีการให้ความ สำคัญกับผู้อาวุโสภายในบ้านน้อยลง	16.9	11.9	18.6	27.1	25.4

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

สำหรับด้านค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโส นั้น ผู้ที่อาศัยในเกาะช้างที่เป็นผู้ที่อพยพมาเพื่อทำงาน ส่วนใหญ่จะไม่มีญาติผู้ใหญ่อพยพมาอยู่ด้วย จะเป็นครอบครัวขนาดเล็กมีสามี - ภรรยาเท่านั้น สำหรับผู้ที่มีญาติอาวุโสส่วนใหญ่จะอยู่ที่เกาะ ช้างมานานโดย บทบาทของผู้อาวุโสในครัวเรือน ร้อยละ 33.67 จะไม่มีหน้าที่อะไรให้รับผิดชอบอยู่กับบ้านเฉยๆ ทั้งนี้ยังคงทำงานด้านการทำการเกษตรทำไร่ ทำสวนอยู่ แต่จะไม่มีบทบาทในการให้การดูแลรักษาหรือดูแลค่าใช้จ่ายภายในบ้าน และร้อยละ 35.71 ผู้อาวุโสมีบทบาทในบ้าน คือ เป็นที่ปรึกษาคอยแนะนำเรื่องต่างและมีบางส่วนที่ดูแลและเรื่องค่าใช้จ่ายภายในบ้าน (ตารางที่ 5.31) ประกอบกับ การที่เมื่อมีปัญหาแล้วมีการปรึกษาญาติผู้ใหญ่ร้อยละ 27.65 (ตารางที่ 5.32) ทำให้เห็นว่าญาติผู้ใหญ่ยังคงมีความสำคัญในครัวเรือนอยู่ ยังมีความคิดที่เคารพผู้ใหญ่อยู่มีการไปขอคำปรึกษาจากผู้ใหญ่ในบ้าน สำหรับบ้านที่ไม่มีญาติอาวุโสก็จะปรึกษาคู่สมรส หรือผู้ร่วมงานหรือคิดแก้คนเดียวแทน จะเห็นได้ว่า ผู้อาวุโสยังได้รับการเคารพจากลูกหลานถึงแม้ ปัจจุบันญาติผู้ใหญ่จะไม่ใช้ผู้ที่เป็นคนรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายภายในบ้านแต่ยังได้รับการเคารพอยู่ โดยบทบาทของผู้อาวุโสเปลี่ยนไปจากเป็นผู้ที่คอยดูแลทุกเรื่องมาเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ และดูแลลูกหลานอยู่ห่างๆมากกว่าการเข้าไปจัดการอย่างใกล้ชิด และจากการศึกษาพบว่า ชาวเกาะช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในระดับปานกลาง ในการทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง (ตารางที่ 5.33) กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนรูปแบบการให้ความสำคัญ มากกว่าการละเลยในการเคารพผู้อาวุโสเลย และ นอกจากผู้อาวุโสภายในครอบครัวแล้วผู้อาวุโสในหมู่บ้านยังมีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาเรื่องต่างๆ อีกด้วย โดยส่วนใหญ่ทุกชุมชนจะมีผู้อาวุโสประจำชุมชนหรือผู้นำชุมชนที่เป็นศูนย์รวมเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาต่างๆแก่คนในชุมชน รวมถึงเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดปัญหาในชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้เลือกขึ้นมา คือ "ไวยารักร" เพื่อเป็นที่ปรึกษาในหมู่บ้าน โดยจะเลือกทุก 4 ปี ระบบการเคารพผู้อาวุโสมีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น

3.3 สาขาขนบธรรมเนียมประเพณี

3.3.1 การรักษาประเพณีวัฒนธรรม

จากการศึกษา พบว่า ชาวเกาะช้างเป็นพุทธศาสนิกชน ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัด ใช้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชน วัดมีในทุกชุมชนตั้งแต่ในอดีต เนื่องจากการคมนาคมที่ยากลำบากการเดินทางไปยังวัดที่อยู่ห่างไกล ทำได้ยากทำให้ต้องมีวัดอยู่ในชุมชน ชาวบ้านในแต่ละชุมชนจึงตั้งวัดขึ้นมาเพื่อให้สะดวกในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา มีชาวเกาะช้างร้อยละ 50.00 ที่มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ นอกจากนี้ในมีวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนแล้ว ชาวเกาะช้างร้อยละ 38.75 มีศาลเจ้าเกาะช้างเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเกาะช้างอีกด้วย มีการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันตรุษจีน (ตารางที่ 5.34)

ผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะเป็นผู้ที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ของท้องถิ่นมากกว่า ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจาก อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีเวลาว่างน้อย จึงให้ความสำคัญในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา น้อยกว่าผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งมีเวลาว่างมาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูที่ไม่ต้องประกอบอาชีพ เช่น ฤดูแล้ง ที่ไม่ต้องทำเกษตรกรรม และช่วงฤดูมรสุมที่ไม่สามารถออกเรือหาปลาได้ ชาวประมงจึงมีเวลาที่จะเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เห็นได้ว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาชาวเกาะช้างที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะให้ความสำคัญในการรักษาประเพณีวัฒนธรรม และ วันสำคัญทางศาสนาที่ควรไปร่วมทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัด ซึ่งเป็นวันหยุด จะมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวที่เกาะช้างจำนวนมาก การเดินทางไปร่วมทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดจึงไม่สามารถทำได้ ชาวเกาะช้างเหล่านี้เห็นว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ มีความสำคัญว่าการรักษาประเพณีวัฒนธรรม

ตารางที่ 5.34 แสดงสิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ

สิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ	จำนวน	ร้อยละ*
ศาลเจ้าเกาะช้าง	38	38.78
วัด	49	50.00
อื่นๆระบุ	11	11.22
รวม	155	100.00

ด้านการเข้าร่วมในงานประเพณีส่วนบุคคล ในอดีตชาวเกาะช้าง มีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างคนในชุมชน การไปเข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคลของเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเพณีแต่งงาน การเกิด การตาย การบวช การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น จะเป็นการเข้าร่วมอย่างไม่เป็นทางการ คือ ไปโดยไม่ต้องมีใครมาเชิญ และ

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวเกาะช้างมีการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคลเป็นแบบทางการมากขึ้น หากไม่มีการเชิญหรือบอกกล่าวก็จะไม่ไป จะเห็นได้จาก ผู้ที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิเช่น อาชีพพนักงานบังกะโล / โรงแรม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 61.50 จะไม่ไปหากไม่ได้รับเชิญหรือบอกกล่าว ซึ่งแตกต่างจากผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมและไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวอย่างมาก ทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่แตกต่างจากอดีต เป็นพัฒนาการที่ไม่มีตัวกระตุ้นให้เปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่คิดเป็น ร้อยละ 100.00 และ 60.00 ตามลำดับที่เข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคลโดยไม่ต้องมีใครมาเชิญ (ตารางที่ 5.35) ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับ ในอดีตที่มีความผูกพันกับเพื่อนบ้านคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ จะเข้าร่วมงานโดยไม่ต้องมีใครมาเชิญเป็นการเข้าไปช่วยเหลือจุนเจือ เพื่อเป็นน้ำใจแก่กันมากกว่าการทำเพื่อผลประโยชน์

ตารางที่ 5.35 แสดงการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคล

อาชีพ	การเข้าร่วมงานประเพณีส่วนบุคคล	ไม่ไปถ้าไม่ได้รับเชิญหรือบอกกล่าว	ไปโดยไม่ต้องมีใครมาเชิญ	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ไม่มีอาชีพ		-	100.0	100.0
เจ้าของธุรกิจบังกะโลที่พัก/โรงแรม		-	100.0	100.0
ข้าราชการ/ลูกจ้างราชการ/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ		62.5	37.5	100.0
พนักงานบังกะโล/โรงแรม		61.5	38.5	100.0
ค้าขาย		41.67	58.33	100.0
คนขับรถ/เรือโดยสาร		-	100.0	100.0
เกษตรกร		40.0	60.0	100.0
อื่นๆ		38.46	61.54	100.0

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่างานประเพณีของชาวเกาะช้างเป็นงานประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชนบทปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป เนื่องจากชาวเกาะช้างร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลาม งานประเพณีที่สำคัญในอดีต อันเป็นงานดั้งเดิมได้แก่ งานลอยกระทง และงานวันสงกรานต์ที่มีการทำพระทรายน้ำไหล ซึ่งเป็นการก่อเจดีย์ทรายที่วัดในชุมชน โดยส่วนใหญ่ชาวเกาะช้างจะเข้าร่วมงาน วัดสลักเพชร และวัดวิชฌคามคชทวีป ซึ่งเป็นวัดที่ชาวเกาะช้างนิยมเข้าร่วมงานประเพณีในวันสำคัญนอกเหนือจากวัดในชุมชน วัดทั้งสองนี้เป็นวัดที่ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของการจัดงานประเพณีสำคัญแต่ดั้งเดิมของชาวเกาะช้าง แต่ทั้งนี้การให้ความสำคัญกับวันสำคัญดังกล่าวได้ลดลงเนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มียักท่องเที่ยวเข้า

มาท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยจะมีการจัดงานประเพณีนี้เพียง 2-3 ปีต่อหนึ่งครั้ง ซึ่งในอดีตงานประเพณีนี้มีจัดขึ้นทุกปี ทั้งนี้จากการศึกษาฯ ยังไม่มีประเพณีใดที่สูญหายไปเลย เพียงแต่เป็นการจัดงานประเพณีไม่ทุกปีเช่นในอดีตเท่านั้น ดังเช่น งานลอยกระทงที่เคยจัดทุกปี ทุกชุมชน แต่ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมาใช้วิธีการจัดขึ้นเฉพาะในบางชุมชนเท่านั้น ชุมชนที่งานประเพณีถูกละเลยมากที่สุดคือ ชุมชนบ้านคลองพร้าว เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการประกอบอาชีพมากกว่า การให้ความสำคัญในการเข้าร่วมงานประเพณี ทำให้ชาวชุมชนบ้านคลองพร้าวที่ต้องการเข้าร่วมงานประเพณี จะนิยมเข้าร่วมงานประเพณีในชุมชนอื่นแทน ทั้งนี้ชาวเกาะช้างเห็นว่าการท่องเที่ยวได้มีส่วนสำคัญในระดับปานกลางที่ทำให้ชาวเกาะช้างมีการให้ความสำคัญกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยลง (ตารางที่ 5.36) เนื่องจาก ในชุมชนดั้งเดิมยังมีการให้ความสำคัญด้านการรักษาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ แต่ทั้งนี้อาจจะมีเพียงผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงกล่าวคือ มีอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรงที่ให้ความสำคัญความสำคัญกับการรักษาประเพณีวัฒนธรรมลดน้อยลง

ตารางที่ 5.36 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อทำให้มีการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นลดลง	6.47	11.9	28.8	27.1	23.7

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

สำหรับการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนรวม อันได้แก่ งานเข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีวันสำคัญต่างๆ เช่น วันตรุษจีน ลอยกระทง สงกรานต์ เป็นต้น จากการศึกษา พบว่า ชาวเกาะช้างส่วนมากไม่เฉพาะผู้เฒ่า ผู้แก่ เท่านั้นจะเดินทางไปทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัดในวันสำคัญต่างๆ โดยวันสำคัญที่มีผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมมากที่สุด คือ วันสงกรานต์ ร้อยละ 70.98 ของจำนวนการไปวัดเมื่อเทียบกับจำนวนวันสำคัญทั้งหมด (ตารางที่ 5.37) เนื่องจากเป็นประเพณีที่มีทั้งหนุ่มสาว และผู้สูงอายุเข้าร่วมทำกิจกรรม โดยจะเรียกว่า "การทำพระทรายน้ำไหล" ซึ่งเป็นประเพณีที่ร่วมกันทำบุญมาตั้งแต่อดีตกาล โดยจะทำที่วัดในแต่ละชุมชน ตั้งแต่อดีตกาลชาวเกาะช้างที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดจะเข้าร่วมประเพณีตั้งแต่การเข้าร่วมจัดเตรียมงาน นำสิ่งของ อาหาร และเงินเข้าไปบริจาค และช่วยจนเสร็จพิธี ในปัจจุบันซึ่งมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวเกาะช้างมีลักษณะของการเข้าร่วมงานบุญประเพณีที่วัดเปลี่ยนไป โดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ อาชีพพนักงานบึงกะโล ร้อยละ 22.22 ที่ไม่ไปร่วมงานประเพณีส่วนรวมนี้ และส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 35.14 ที่ไปโดยนำสิ่งของ อาหาร หรือเงินไปบริจาคเท่านั้น (ตารางที่

5.38) แสดงให้เห็นว่า การให้ความสำคัญในวันงานบุญประเพณีมีน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมุ่งที่จะหารายได้มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนรวม ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอาชีพเกษตรกร จะเป็นผู้ที่มีสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตผูกพันกับศาสนา มาก เนื่องจากทั้งอาชีพทำสวนและทำประมง มีความเสี่ยงสูง ในการประกอบอาชีพต้องอาศัยธรรมชาติเป็นเครื่องมือเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่จะถือว่าศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่สร้างความเชื่อมั่น อันเป็นประเพณีที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนถึงลูกหลานก็มีการปฏิบัติสืบต่อกันมา จนถึงปัจจุบัน มีร้อยละ 100.00 ที่ไปร่วมงานประเพณีส่วนรวมนี้ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 50.00 ไปโดยนำสิ่งของ อาหาร และเงินไปร่วมบริจาคและช่วยจัดเตรียมงานจนเสร็จพิธี

ตารางที่ 5.37 แสดงการเข้าร่วมงานประเพณีของพื้นที่ในเกาะช้าง

งานประเพณี	จำนวน	ร้อยละ*	ร้อยละ**
วันพระ	33	14.3	60.0
วันสงกรานต์	39	17.0	70.9
วันตรุษจีน	25	10.9	45.5
วันลอยกระทง	31	13.5	56.4
วันวิสาขบูชา	24	10.4	43.6
วันเข้าพรรษา	28	12.2	50.9
วันออกพรรษา	28	12.2	50.9
วันมาฆบูชา	22	9.6	40.0
รวม	230	100.0	418.2

ร้อยละ* คือ ร้อยละของการเข้าร่วมงานประเพณีที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมเมื่อเทียบกับจำนวนการเข้าร่วมงานประเพณีทั้งหมด

ร้อยละ** คือ ร้อยละของจำนวนการเข้าร่วมงานประเพณีที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมเมื่อเทียบกับจำนวนงานประเพณีทั้งหมด

จากการที่ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีความแตกต่างกันเรื่องการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนรวมนี้ ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวได้ทำให้ชาวเกาะช้างได้รับผลกระทบ กล่าวคือ มีการให้ความสำคัญในการเข้าร่วมงานประเพณีส่วนรวม และส่วนบุคคลน้อยลง

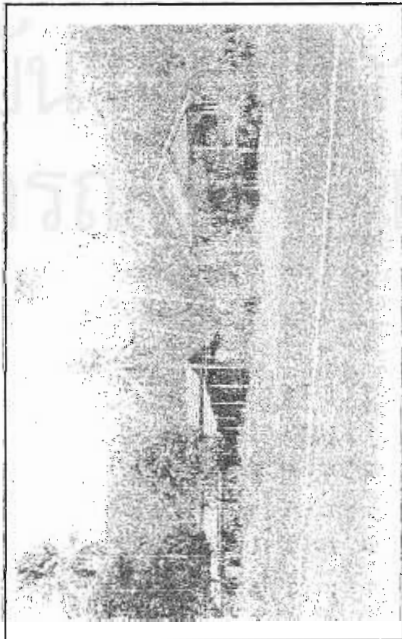
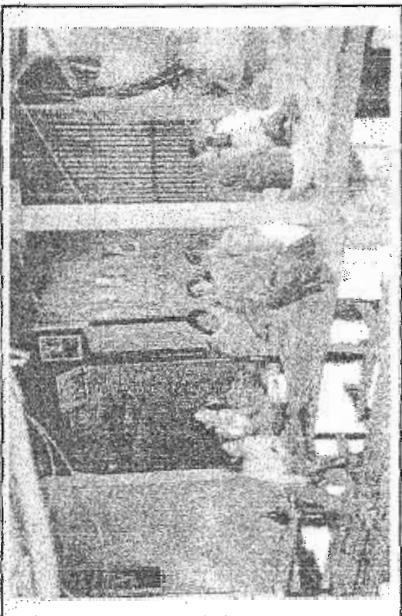
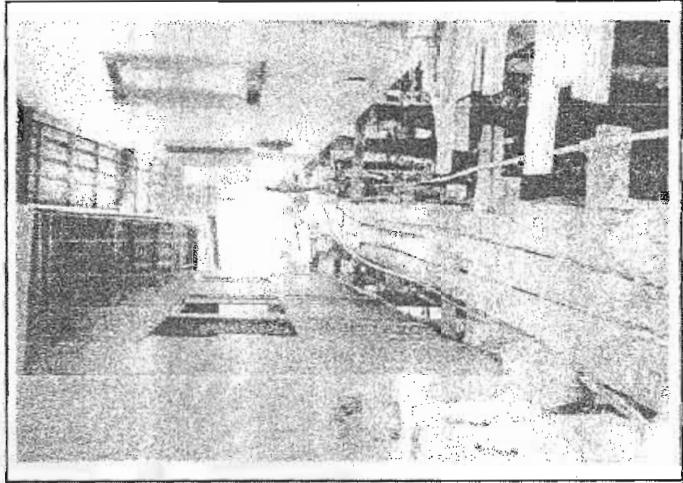
ตารางที่ 5.38 แสดงการเข้าร่วมทำบุญ - งานประเพณีส่วนรวมแยกตามอาชีพของชาว
เกาะช้าง

การเข้าร่วมงาน ทำบุญ-งาน ประเพณี ที่วัด อาชีพ	ไม่ไป	ไปโดยนำ สิ่งของ อาหาร หรือเงินไป บริจาค	ไปโดยไป ร่วมจัด เตรียมงาน และช่วย จนเสร็จพิธี	ไปโดยนำสิ่งของ อาหาร หรือเงินไป ร่วมบริจาค และช่วย จัดเตรียมงานจน เสร็จพิธี	ไปร่วมใน เวลาทำ พิธีเท่านั้น	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพ		75.00	25.00			100.00
เจ้าของธุรกิจบังกะโลที่พัก/ โรงแรม		100.00				100.00
ข้าราชการ/ลูกจ้างราชการ/ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	22.22	33.34	22.22		22.22	100.00
พนักงานบังกะโล/โรงแรม	35.71	35.71		14.29	14.29	100.00
ค้าขาย	16.21	35.14	5.41	21.75	21.75	100.00
คนขับรถ/เรือโดยสาร		50.00		50.00		100.00
เกษตรกร		37.50	12.50	50.00		100.00
อื่นๆ	16.66	41.67		41.67		100.00

3.4 สาขาสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

3.4.1 ความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนลดน้อยลง

เกาะช้างเป็นชุมชนชนบทที่มีความใกล้ชิดผูกพันกันมาก เนื่องจากสภาพพื้นที่
เป็นเกาะ ประกอบกับการคมนาคมภายในเกาะลำบากทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่รวมกันในชุมชนมีความ
ผูกพันกัน มีการรู้จักกับเพื่อนบ้านที่อยู่ภายในชุมชนเดียวกันทุกครัวเรือน เห็นได้จากผู้ที่มีอาชีพ
เกษตรกรรม เป็นผู้ที่มีการรู้จักเพื่อนบ้านทุกบ้านที่อยู่รอบๆ คิดเป็นร้อยละ 86.67 ของผู้ที่มีอาชีพ
เกษตรกรรม (ตารางที่ 5.39) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นชาวเกาะช้างดั้งเดิม อาศัย
อยู่ที่ชุมชนเป็นเวลานาน จึงทำให้รู้จักเพื่อนบ้านทุกบ้านที่อยู่รอบๆ และลักษณะของชุมชนเป็นชุม
ชนขนาดเล็ก มีความปะทะสัมพันธ์กับพื้นที่ภายนอกไม่มากนัก จะอยู่กับแบบพื้ๆน้อยๆ เมื่อมีคน
ย้ายเข้าย้ายออก จะมีการเข้าไปพูดคุยแนะนำตัวกัน ทำให้มีความสนิทสนมกัน โดยผู้ที่มีอาชีพที่
ต้องทำงานอยู่ในชุมชน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ จะมีการพูดคุยกับเพื่อนบ้านมากกว่าผู้ที่ออกไป
ทำงานนอกชุมชนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น พนักงานบังกะโล
คนขับรถ/เรือโดยสาร โดยผู้ที่มีอาชีพอยู่ในชุมชนจะมีโอกาสในการพบปะ ปะทะสัมพันธ์ พูดคุย
กับเพื่อนบ้านมากกว่า ทั้งนี้รวมผู้ที่ทำอาชีพค้าขายที่อยู่ในชุมชนด้วย และนอกจากนี้ในการพูดคุย

สภาพความเป็นแฉะวิถีชีวิต

1. การชุมนุมกันของคนในท้องถิ่นเดียวกัน
2. บริเวณบ้านหัวน้ำชุมชนที่เป็นที่ชุมนุมแห่งใหม่ของชุมชน
3. บ้านสลักเพชรความเป็นอยู่แบบชาวประมง
4. ลักษณะบ้านของชาวเกาะซึ่งสร้างใหม่ตามแผนถนน
5. ร้านค้าในหมู่บ้านคลองตน
6. ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวเกาะซึ่ง ้นบ้านบางแก้ว

กันภายในชุมชนนั้นจะไปรวมกลุ่มพูดคุยกันโดยอาจจะใช้บ้านของผู้นำชุมชนเป็นที่พบปะ หรือบ้านเพื่อนบ้าน โดยมาร่วมกันพูดคุยกันในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ 3 - 4 คนหรือส่วน ใหญ่จะสนทนากันเรื่องส่วนตัวเป็นการปรึกษาหารือกัน โดยจะเป็นการร่วมกันช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาส่วนตัว และปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น มากกว่าการพูดคุยในเรื่องที่เป็นทางการ

ตารางที่ 5.39 แสดงการรู้จักเพื่อนบ้าน

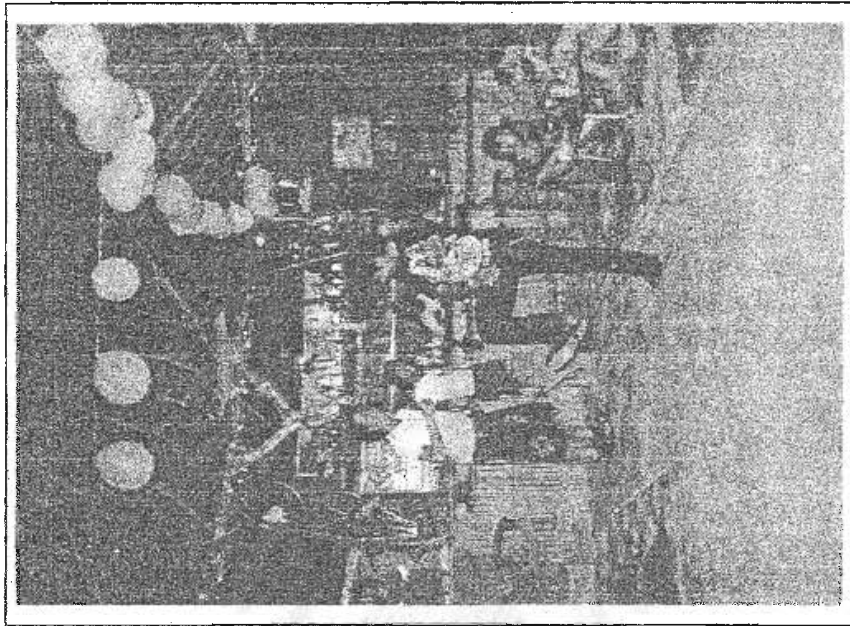
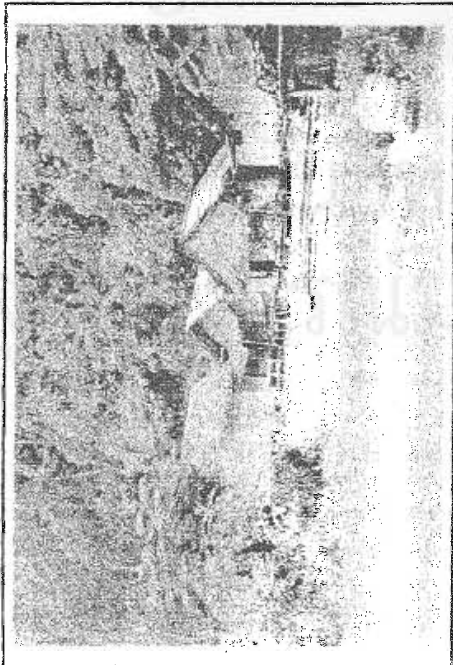
อาชีพ	การรู้จักเพื่อนบ้าน	ไม่รู้จักใครเลย	รู้จักบางคนหรือส่วนมากรู้จัก	รู้จักทุกบ้านที่อยู่รอบๆ	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ไม่มีอาชีพ		-	50.00	50.0	100.0
เจ้าของธุรกิจบังกะโลที่พัก/โรงแรม		-	-	100.0	100.0
รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ		12.5	37.5	50.0	100.0
พนักงานบังกะโล/โรงแรม		-	100.0	-	100.0
ค้าขาย		5.55	38.89	55.56	100.0
คนขับรถ/เรือโดยสาร		-	66.67	33.33	100.0
เกษตรกร		-	13.33	86.67	100.0
อื่นๆ		-	61.54	38.46	100.0

ตารางที่ 5.40 แสดงความถี่ในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน

อาชีพ	ความถี่ในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน	ไม่ค่อยได้พูดคุยกัน	บางวันที่มีเวลาว่าง	ทุกวัน วันละหลายๆ ครั้ง	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ไม่มีอาชีพ		-	37.5	62.5	100.0
เจ้าของธุรกิจบังกะโลที่พัก/โรงแรม		-	100.0	-	100.0
รับราชการ/ลูกจ้างราชการ/ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ		37.5	62.5	-	100.0
พนักงานบังกะโล/โรงแรม		-	76.92	23.08	100.0
ค้าขาย		8.32	61.12	30.56	100.0
คนขับรถ/เรือโดยสาร		-	100.0	-	100.0
เกษตรกร		13.34	53.33	33.33	100.0
อื่นๆ		15.38	61.54	23.08	100.0

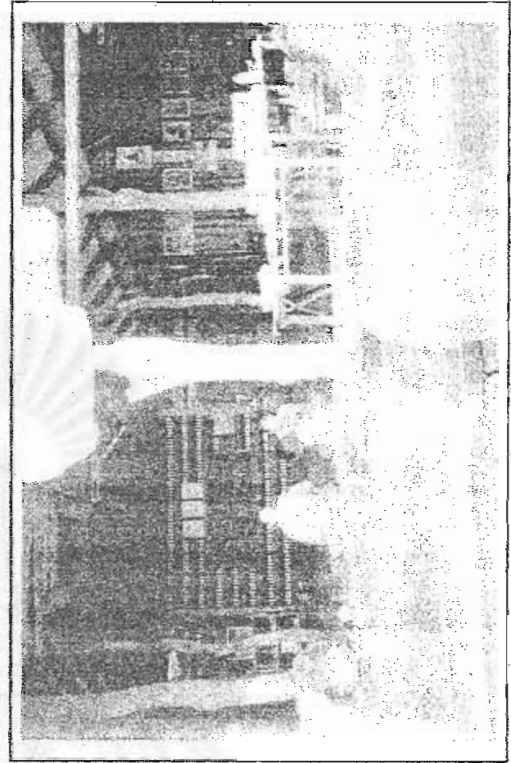
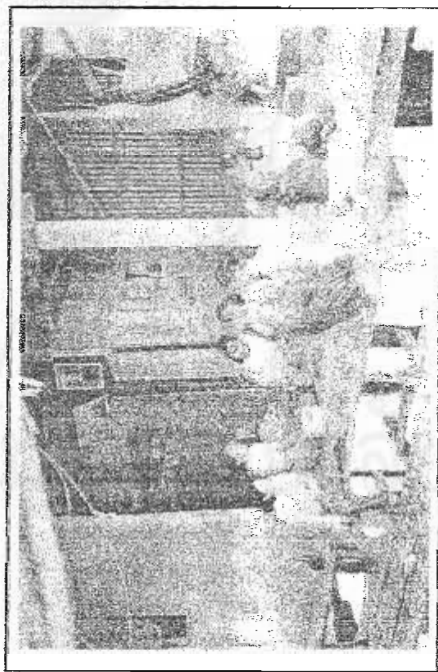
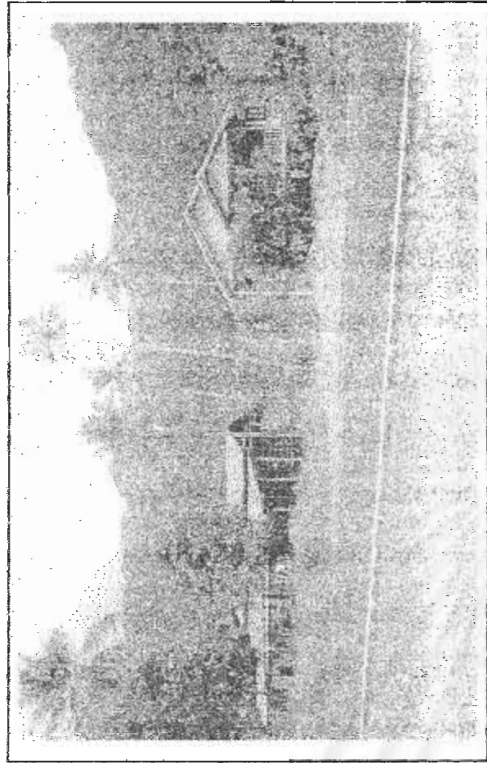
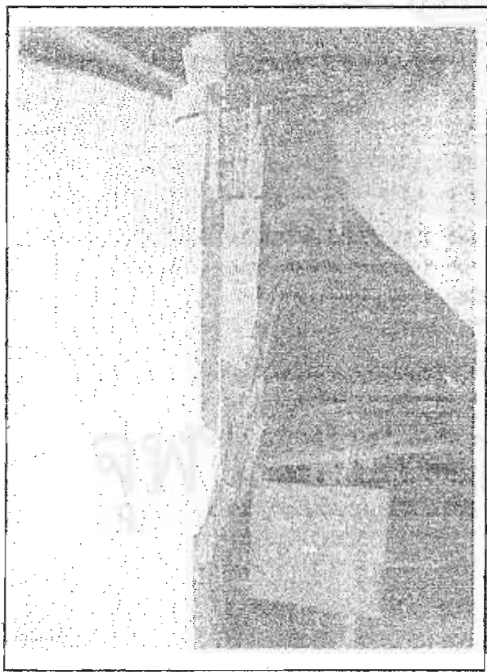

สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนแม่หลงของเที่ยวหลัก

ร้านอาหาร สถานที่ทำงาน เป็นสถานที่พบปะระสังสรรค์ของคนท้องถิ่น

สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม

มีบ้านเพื่อบ้านในชุมชนเดียวกัน และ บ้านผู้นำชุมชนเป็นสถานที่พบปะประจําคนท้องถื่นทำให้มีความผูกพันกันภายในชุมชน

สำหรับผู้ที่ทำอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น อาชีพพนักงานบังกะโล มักจะเป็นผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนไม่นาน แต่การที่ชุมชนมีขนาดเล็กทำให้ร้อยละ 100.00 ที่รู้จักเพื่อนบ้านที่อยู่รอบๆ (ตารางที่ 5.39) ซึ่งมีทั้งรู้จักบางบ้านและรู้จักทุกบ้านที่อยู่รอบๆ การรู้จักกันของผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นทางการมากกว่า ผู้ที่มีอาชีพดั้งเดิมเช่นเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการประกอบอาชีพ โดยมีโอกาสในการพูดคุยพบปะกับเพื่อนบ้านน้อยจะพูดคุยพบปะกับผู้ที่ร่วมอาชีพมากกว่า โดยผู้ที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพที่เกาะช้างส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญและมีการพูดคุยกับเพื่อนที่ทำงานมากกว่าเพื่อนบ้าน (ตารางที่ 5.40) ส่วนการปรึกษาปัญหาจะปรึกษากับคู่สมรสมากกว่าเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีการพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานในลักษณะเป็นทางการมากกว่าการพูดคุย ปรึกษาหารือเรื่องส่วนตัว ผู้ที่อพยพเข้ามาทำงานที่เกาะช้าง ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเกาะช้างไม่นาน และอยู่ที่บ้านพักแรงงานอพยพที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน บ้านพักมักจะอยู่ติดกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพมากกว่าที่จะตั้งอยู่ในชุมชน ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในชุมชน มักจะทำอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพรอง การพบปะกับเพื่อนบ้านยังมีอยู่บ้าง แต่ไม่ทุกวันจะใช้เวลาว่างจากการทำงานในวันหยุดพูดคุยกับเพื่อนบ้าน โดยด้านความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนนี้ ชาวเกาะช้างส่วนใหญ่ ร้อยละ 37.3 เห็นว่า การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในระดับปานกลาง ในการทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง (ตารางที่ 5.41) ทั้งนี้ด้านความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ในระยะสั้นจะยังไม่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนนัก แต่ในระยะยาว คาดว่าหากไม่มีการแก้ไขปัญหาระยะสั้นหรือลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

ตารางที่ 5.41 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชน

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่างยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้มีความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนน้อยลง	6.78	35.6	37.3	15.3	5.08

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

3.4.2 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เกาะช้างเป็นชุมชนที่เรียบง่าย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมาตลอด เมื่อมีการท่องเที่ยว ความวิตกกังวลเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเริ่มมีมากขึ้น เนื่องจากการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้นทำให้คนต่างถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้า

มายังชุมชนได้ง่ายขึ้น จากการศึกษาพบว่า ปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาโสเภณี อาชญากรรม และ ยาเสพติด ในพื้นที่เกาะช้างมีปัญหาสังคมเหล่านี้ไม่มากนัก จากสถิติคดีในท้องที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเกาะช้างมีน้อยมาก คดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย โดยเฉพาะคดีการพนัน และยาเสพติด รองลงมาได้แก่ การกระทำความผิดพระราช

ตารางที่ 5.42 แสดงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชาวเกาะช้าง

ประเภทคดี	ปี พ.ศ. 2538			ปี พ.ศ. 2539			ปี พ.ศ. 2540			ปี พ.ศ. 2541		
	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา	เกิด	จับ	ผู้ต้องหา
คดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ	2	22	6	1	-	-	1	1	1	-	-	-
คดีประทุษ ร้ายต่อร่างกาย	3	2	2	8	6	6	5	5	7	2	-	-
คดีประทุษ บ้านต่อทรัพย์สิน	4	4	1	9	9	14	5	5	11	8	8	19
คดีที่น่าสนใจ	2	1	1	3	1	1	-	-	-	1	1	1
คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	12	12	7	17	17	17	13	29	29	50	50	50
คดีอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	28	33	33	13	16	16

ที่มา : สถานีตำรวจภูธรอ.เกาะช้าง

ตารางที่ 5.43 แสดงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ผลกระทบ	ระดับผลกระทบ				
	มากอย่าง ยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยอย่าง ยิ่ง
ผลกระทบต่อการทำให้เกิดปัญหาโสเภณี	16.9	1.69	23.7	11.9	45.8
ผลกระทบต่อการทำให้เกิดปัญหาด้านอาชญากรรม	3.39	5.08	13.6	27.1	50.8
ผลกระทบต่อการทำให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติด	25.4	11.9	22.0	16.6	22.0

หมายเหตุ : หน่วยเป็นร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ค่าคะแนนตามระดับผลกระทบ (อธิบายในการประเมินผลกระทบ)

บัญญัติประมง (ตารางที่ 5.42) โดยปัญหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจวิตกเนื่องมาจากการท่องเที่ยว คือ ปัญหายาเสพติด นักท่องเที่ยวต่างชาติมักจะนำยาเสพติดเข้ามาเสพในพื้นที่เกาะ โดยเฉพาะใน

ร้านอาหารที่มักจะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปมีวุ่นวายกันในเวลากลางวัน ซึ่งจากการศึกษาชาวเกาะช้าง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญมากอย่างยิ่งในการทำให้เกิดปัญหาขยะพืด โดยเป็นการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาที่มีวุ่นวายเสียดกันในพื้นที่เกาะช้าง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวของกลุ่มเยาวชน และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและมีการปะทะสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวโดยตรง ทั้งนี้ปัญหาด้านขยะพืดนี้ได้ถูกละเลยจากพื้นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง แหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะช้าง ไปยังชุมชนต่างๆของเกาะช้าง ที่มีผู้ที่เข้าไปประกอบอาชีพในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและมีบ้านพักอาศัยในชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่เป็นลักษณะ Home Stay ที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้าไปพักอาศัยในชุมชน ซึ่งได้นำพฤติกรรมด้านการเสพยาเสพติดเข้าไปสู่เยาวชนในชุมชนด้วย ส่วนปัญหาโสเภณียังพบน้อยมาก แหล่งบริการการท่องเที่ยวของเกาะช้างยังไม่มี การบริการที่เป็นการค้าบริการทางเพศ มีเพียงผู้ที่แอบแฝงเข้ามาค้าประเวณีกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติโดยสมัครใจเท่านั้น ซึ่งยังไม่พบบ่อยนัก และด้านอาชญากรรม สำหรับพื้นที่เกาะช้างยังไม่ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของเกาะช้างส่วนใหญ่จะเป็นเพียงความวิตกกังวลของคนท้องถิ่น อันเนื่องมาจากการมีคนแปลกหน้าเข้ามายังชุมชนได้ง่ายขึ้นเท่านั้น โดยชาวเกาะช้างส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับน้อยอย่างยิ่งในการทำให้เกาะช้างเกิดปัญหาด้านโสเภณีและอาชญากรรม (ตารางที่ 5.43)

การประเมินผลกระทบ

สำหรับการประเมินผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง ในครั้งนี้มีขั้นตอนดังนี้

1. หลังจากแบ่งการวิเคราะห์ผลกระทบในแต่ละประเด็นออกเป็นผลกระทบด้านบวกและด้านลบ เพื่อความเป็นระเบียบของผลกระทบต่างๆ ดังปรากฏข้างต้นแล้ว โดยการเลือกปัจจัยกระทบที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลง โดยผลทางบวกจะปรากฏอยู่ในด้านกายภาพ ได้แก่ การใช้ที่ดิน, โครงสร้างพื้นฐาน และการตั้งถิ่นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การจ้างงาน, อาชีพ, รายได้ และค่าครองชีพ ด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยม, ขนบธรรมเนียมประเพณี และสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ส่วนผลกระทบด้านลบจะปรากฏอยู่ในด้านกายภาพ ได้แก่ การใช้ที่ดิน และ โครงสร้างพื้นฐาน, ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การจ้างงาน, ด้านสังคม ได้แก่ โครงสร้างประชากร, ค่านิยม, ขนบธรรมเนียมประเพณี และ สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

2. ตรวจสอบขนาดของลักษณะผลในแต่ละประเด็น

เชิงปริมาณ(Quantitative) ได้แก่ ข้อมูลทางสถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เชิงคุณภาพ (Qualitative) เป็นการวัดกลิ่นสี ความสวยงาม ความรู้สึกซึ่งเป็นการยากต่อการตัดสินใจ ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการสอบถาม สัมภาษณ์ความคิดเห็น ซึ่งได้สำรวจในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2544 ทั้งนี้ได้แปลงข้อมูลเชิงคุณภาพนี้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสามารถทำให้เข้าใจและวัดได้ ซึ่งข้อคิดเห็นที่ได้นั้นได้จากแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพในเกาะช้าง ได้แก่

1. กลุ่มประชาชนทั่วไปทั้งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางตรงและทางอ้อม และกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลย
2. เจ้าของสถานประกอบการ ซึ่งมีทั้งเจ้าของสถานประกอบการท้องถิ่นและต่างถิ่น
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้โดยใช้พื้นที่หาดทรายขาว และบางเบ้าเป็นตัวแทนในการศึกษา เนื่องจาก พื้นที่หาดทรายขาวเป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากที่สุด เป็นแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งบริการด้านที่พักที่สำคัญของการท่องเที่ยวของเกาะช้าง ส่วนพื้นที่อ่าวบางเบ้านั้นเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นชุมชนเก่าแก่ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวประมงดั้งเดิม มี

ความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่น้อยที่สุดในพื้นที่ทั้งเกาะช้าง เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก การเดินทางไปยังชุมชนของนักท่องเที่ยวทำได้ยากลำบาก การท่องเที่ยวจึงมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนอ่าวบางเบ้าได้น้อยมาก พื้นที่อ่าวบางเบ้าจึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

โดยแบบสอบถามมีลักษณะเลือกตอบแบบมาตราช่วง (Rating Scale) ซึ่งจัดเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่ากำหนดให้แต่ละข้อมีการประเมินค่าแบบ 5 ช่วง คือ มีผลกระทบในระดับมากอย่างยิ่ง มาก ปานกลาง น้อย และน้อยอย่างยิ่ง นำมาหาค่ามัธยฐาน(Median)และฐานนิยม (Mode) โดยจำแนกระดับผลกระทบดังนี้

- ผลกระทบระดับต่ำมาก	มัธยฐานและฐานนิยมมีระดับต่ำมาก
- ผลกระทบระดับต่ำ	มัธยฐานและฐานนิยมมีระดับต่ำ
- ผลกระทบระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ	มัธยฐานหรือฐานนิยมมีระดับปานกลาง และมัธยฐานหรือฐานนิยมมีระดับต่ำหรือต่ำมาก
- ผลกระทบระดับปานกลางค่อนข้างสูง	มัธยฐานหรือฐานนิยมมีระดับปานกลาง และมัธยฐานหรือฐานนิยมมีระดับสูงหรือสูงมาก
- ผลกระทบระดับสูง	มัธยฐานและฐานนิยมมีระดับสูง
- ผลกระทบระดับสูงมาก	มัธยฐานและฐานนิยมมีระดับสูงมาก

3. นำผลการวัดการประเมินผลกระทบในแต่ละประเด็นมาพิจารณาประกอบร่วมกับข้อมูลจากผู้วิจัยที่ได้จากการออกสำรวจภาคสนาม ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษาการใช้ที่ดิน (จากภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม แผนที่) การสังเกตการณ์ความเปลี่ยนแปลง การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบด้านนั้นจริงๆ เพื่อจัดปัญหาความลำเอียง ซึ่งทำให้สามารถทราบผลกระทบได้ดียิ่งขึ้น หลังจากนั้นจัดแบ่งขนาดของผลกระทบตามระดับความรุนแรง ซึ่งกำหนดไว้ ออกได้เป็น 5 ระดับหลัก 2 ระดับย่อย ซึ่งการแบ่งออกเป็น 2 ระดับย่อยนั้นเพื่อทำให้ระดับผลกระทบออกมายน้อยมากที่สุด เพื่อสามารถเปรียบเทียบแต่ละสาขาให้ละเอียดที่สุด

ผลการประเมิน

ผลการประเมินจะนำเสนอโดยการจำแนกผลกระทบด้านลบออกจากด้านบวก ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลกระทบด้านบวก

ผลการประเมินปรากฏว่าผลกระทบปรากฏในระดับ 2 ระดับ คือ ผลกระทบระดับสูง และ ผลกระทบระดับปานกลางค่อนข้างสูง ซึ่งสามารถแยกออกเป็นประเด็นผลกระทบได้ดังนี้

ผลกระทบระดับสูง

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ตัวชี้วัด ได้แก่ โครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เกาะช้าง โดยการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้มีโครงการต่าง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของเกาะช้าง คือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคม ท่าเรือ ถนน ระบบประปา ไฟฟ้า รวมถึงการจัดเก็บและกำจัดขยะ และค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูงทั้งสอง ดังนั้นการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเกาะช้างในระดับสูง ซึ่งได้ส่งผลต่อเนื่องทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเกาะช้างมีความสะดวกสบายมากขึ้น รวมถึงการทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายในการท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย

การใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า

ตัวชี้วัด คือ พื้นที่ที่รกร้างที่นำมาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและใช้ทำเกษตรกรรม หรือพื้นที่ชายหาดที่ทำการเกษตรกรรมไม่ได้ผล หรือผลผลิตและราคาผลผลิตนั้นตกต่ำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้ หรือผลประโยชน์กว่ากิจกรรมเดิมของพื้นที่นั้นๆ จากการศึกษาพบว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่ที่เปลี่ยนเป็นพื้นที่บริการการท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ที่ไม่มีคุณภาพทางการเกษตร และผลผลิตและราคาของพืชผลทางการเกษตรจากพื้นที่นี้ตกต่ำ และผลจากค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง การท่องเที่ยวจึงส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่าอยู่ในระดับสูง

การตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น

ตัวชี้วัด คือ การตั้งถิ่นฐานของประชากรเกาะช้างจากภาพถ่ายทางอากาศ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า หลังจากที่มีการ

ท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทในเกาะช้างทำให้เกาะช้างได้รับการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนน ทำให้การตั้งถิ่นฐานที่ไม่เป็นระเบียบ มีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อตั้งถิ่นฐานเปลี่ยนไปเป็นการตั้งถิ่นฐานที่เป็นระเบียบมากขึ้น มีถนนเป็นแกนหลักในการตั้งถิ่นฐาน จากการประเมินพบว่า ประมาณร้อยละ 80 ที่มีการโยกย้ายการตั้งถิ่นฐานให้เป็นระเบียบมากขึ้น ดังนั้น ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้จึงอยู่ในระดับสูง

การจ้างงานในพื้นที่มากขึ้น

ตัวชี้วัด คือ ความต้องการแรงงานเพื่อบริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวนแรงงานในสถานประกอบการประเภทธุรกิจการท่องเที่ยว และโครงสร้างอาชีพของประชากรชาวเกาะช้าง (อาชีพหลัก อาชีพรอง) การท่องเที่ยวทำให้เกาะช้างมีสถานบริการนักท่องเที่ยว สถานที่พัก แรมบังกะโล โรงแรม มีความต้องการแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานที่ไม่มีฝีมือ และการท่องเที่ยวทำให้เกิดธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมา ซึ่งได้มีอาชีพต่างๆเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ชาวเกาะช้างมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพมากขึ้นจากที่เคยมีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรม เช่น ทำประมง ทำสวนมะพร้าวเท่านั้น โดยอาชีพที่เกิดขึ้นมีทั้งอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อม ดังเช่น อาชีพพนักงานบังกะโล / โรงแรม / ค้าขายตามชายหาด ขายของที่ระลึก คนขับรถ/เรือโดยสาร อาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นต้น จากอาชีพที่เกิดขึ้นมากมายเหล่านี้ และผลจากค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ทำให้ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้อยู่สูง

ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

ตัวชี้วัด คือ อาชีพ และรายได้ ของประชาชนชาวเกาะช้างที่เพิ่มมากขึ้นภายหลังมีการท่องเที่ยวโครงสร้างอาชีพของชาวเกาะช้างเปลี่ยนไป และมีโอกาสในการเลือกอาชีพที่ทำรายได้สูง นอกจากนี้ ชาวเกาะช้างยังได้รายได้เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว ดังเช่น อาชีพค้าขาย ผลผลิตทางการเกษตร การประมงให้แก่นักท่องเที่ยว ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวเกาะช้างซึ่งดีขึ้นตามไปด้วย และผลจากค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ดังนั้น จากการวิเคราะห์ผลกระทบจากการท่องเที่ยวประเด็นนี้อยู่ในระดับสูง

วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

ตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพด้านค่านิยมในการรักษาพยาบาล ค่านิยมในการบริโภคนิยม และการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิม การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทำให้เกาะช้างมีความเจริญมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของชาวเกาะช้างเปลี่ยนแปลงไป มีโอกาสในการปะทะสัมพันธ์กับคนภายนอกมากขึ้น ด้านการรักษาพยาบาลชาวเกาะช้างนิยมที่จะรักษาพยาบาลแบบแผนปัจจุบันมากกว่ารักษาแบบแผนโบราณดังก่อนมีการท่องเที่ยว ด้านค่านิยมการบริโภคนิยมของชาวเกาะช้างเป็นในลักษณะมีความทันสมัยมากขึ้น มีเครื่องใช้ภายในบ้านที่อำนวยความสะดวกมากขึ้น จากเดิมที่เป็นชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมต้องการเพียงปัจจัย 4 และการยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวเกาะช้างจะยึดถือเฉพาะที่มีเหตุผล ประกอบกับผลจากค่านิยมฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้อยู่ในระดับสูง

ผลกระทบระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ค่านิยมในการศึกษาในระดับสูงขึ้น

ตัวชี้วัด คือ ระดับการศึกษาของชาวเกาะช้าง และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อมีการท่องเที่ยวการรับรู้ข่าวสาร และการปะทะสัมพันธ์กับภายนอกมีมากขึ้น ชาวเกาะช้างจึงนิยมส่งลูกหลานให้เรียนในระดับสูงขึ้น เนื่องจากเห็นว่าการศึกษาในระดับที่สูง ทำให้มีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพได้มาก ไม่ต้องการให้ทำงานหนักเหมือนพ่อแม่ จากการสำรวจมีร้อยละ 56.11 ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา ซึ่งช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวชาวเกาะช้างส่วนมีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษา ประกอบกับผลจากค่านิยมฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบในระดับสูงกว่าปานกลาง ดังนั้นผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อค่านิยมในการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ตารางที่ 5.45 สรุปผลกระทบด้านบวก

กลุ่มผลกระทบ	ผลกระทบด้านบวก	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	ระดับผลกระทบ
การใช้ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า		#0				△
	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน		#0				△
	การตั้งถิ่นฐานมีความระเบียบมากขึ้น		#0				△
เศรษฐกิจ	มีการจ้างงานในพื้นที่มากขึ้น		#0				△
	ประชาชนมีโอกาสเลือกอาชีพมากขึ้น		#0				△
	ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น		#0				△
สังคม	มีค่านิยมในการศึกษาสูงขึ้น			#0			★
	วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น		#0				△

คำนวณฐาน 0 ฐานนิยม

△ ผลกระทบระดับสูง

☆ ผลกระทบระดับปานกลาง
ค่อนข้างต่ำ

○ ผลกระทบระดับต่ำ

▲ ผลกระทบระดับสูงมาก

★ ผลกระทบระดับปานกลาง
ค่อนข้างสูง

● ผลกระทบระดับต่ำมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลกระทบด้านลบ

ผลการประเมินปรากฏว่าผลกระทบปรากฏในระดับ 4 ระดับ คือ ผลกระทบระดับสูง ผลกระทบระดับปานกลาง ผลกระทบระดับต่ำ และผลกระทบระดับต่ำมาก ซึ่งสามารถแยกออกเป็นประเด็นผลกระทบได้ดังนี้

ผลกระทบระดับสูง

การรุกรานพื้นที่สาธารณะ

ตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน และจากการออกภาคสนาม พบว่า มีการรุกรานพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นทั้งโดยเจตนา (ได้แก่ พื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติบริเวณบ้านแจ็กแบ้ บ้านคลองสน กรมลัทธิที่ดินซ้อนทับกับพื้นที่เขตทหารเรือบริเวณบ้านคลองสน หาดทรายขาว และบ้านด่านเก่า และการครอบครองโดยเอาผิดไม่ได้จากการปิดกั้นทางลงหาดครอบครองหาดหน้าสถานที่พักผ่อน ทั้งนี้เนื่องจากยังขาดความเข้มงวดผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้จึงนับเป็นผลกระทบที่อยู่ในระดับสูง

การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม

ตัวชี้วัด คือ พื้นที่บริการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนประโยชน์การใช้ที่ดินมาจากการใช้ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรม และพื้นที่เกษตรกรรมที่เปลี่ยนจากพื้นที่ป่าไม้ จากการแปลสภาพถ่ายทางอากาศ ข้อมูลสถิติของสำนักงานเกษตรกิ่งอ.เกาะช้าง และจากสัมภาษณ์หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พบว่า พื้นที่บริการการท่องเที่ยวได้เข้าไปครอบครองพื้นที่ชายหาดที่เคยทำการเกษตรกรรม ปลูกสวนมะพร้าว ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณดังกล่าวได้ลดลง แต่ในขณะเดียวกันชาวเกาะช้างได้เข้าไปบุกรุกทำลาย พื้นที่ป่าไม้แทนได้เข้าไปบุกรุกพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อทำการเกษตรกรรมและเป็นที่อยู่อาศัยแทนพื้นที่เดิมที่สูญเสียไป และสามารถที่จะขยายพื้นที่เพาะปลูกได้มากขึ้น ทำให้มีการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้มากกว่าที่พื้นที่เกษตรเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่บริการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่าไม้ โดยมีพื้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเคยทำการเกษตรกรรมมาก่อนถึงร้อยละ 66.66 ผลกระทบของการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อประเด็นนี้ในระดับสูง

ค่าครองชีพสูงขึ้น

ตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน พบว่า จากเดิมที่ราคาสินค้าของเกาะช้างที่สูงอยู่แล้วเนื่องจากได้เพิ่มค่าขนส่งเป็นต้นทุนสินค้าด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวการตั้งราคาสินค้าตามราคานักท่องเที่ยวทำให้สินค้ามีราคาสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอีกด้วย และผลจากค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นผลกระทบจากการท่องเที่ยวส่งผลต่อประเด็นที่จึงอยู่ในระดับสูง

มีการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น

ตัวชี้วัด คือ จำนวนแรงงานต่างถิ่นในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดอาชีพจำนวนมากให้เลือก ทำให้มีการย้ายถิ่นของคนต่างถิ่นเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งธุรกิจด้านการท่องเที่ยวนี้ต้องใช้จำนวนแรงงานมากทั้งแรงงานที่มีฝีมือและไม่ฝีมือ และผลจากค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นผลกระทบจากการท่องเที่ยวส่งผลต่อประเด็นนี้ในระดับสูง

ปริมาณการจราจรสูงขึ้นมีโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น

ตัวชี้วัด คือ จำนวนรถยนต์ ปริมาณความสามารถในการบรรทุกของเรือเฟอร์รี่ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน พบว่า หลังจากเกาะช้างได้มีถนน และเรือเฟอร์รี่ที่สามารถขนส่งยานพาหนะจำนวนมากได้ ทำให้มีการนำยานพาหนะเข้ามาใช้ในเกาะช้างจำนวนมากขึ้น และจากสภาพถนนที่แคบภูมิประเทศของเกาะช้างมีความลาดชันทำให้มีโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น และจากผลของค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นผลกระทบจากการท่องเที่ยวส่งผลต่อประเด็นนี้มีระดับสูง

ผลกระทบระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม

ตัวชี้วัด คือ พื้นที่ปลูกสร้างเพื่อการท่องเที่ยว และลักษณะการขยายตัว การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างได้แก่ สถานที่พักแรม บ้านพักตากอากาศ โรงแรม สถานบริการการท่องเที่ยว ได้มีการขยายตัวมากขึ้น ทั้งนี้เริ่มมีการย้ายไปยังพื้นที่ชุมชนต่างๆ พื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ รวมถึงพื้นที่สาธารณะด้วย และผลจากค่ามัธยฐานอยู่ในระดับปานกลางและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อด้านนี้มีผลกระทบในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แต่ทั้ง

นี้มีแนวโน้มที่จะมีระดับผลกระทบที่สูงขึ้นในอนาคต หากไม่มีการป้องกันและดูแลเอาใจใส่จากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องจากการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุมนี้เป็นผลกระทบมาจากการท่องเที่ยวโดยตรง เมื่อการท่องเที่ยวมีการพัฒนามากขึ้นจะส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุมโดยตรง

มลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด

ตัวชี้วัด คือ ปริมาณขยะ ความสามารถในการจัดเก็บขยะ จากการประเมินพบว่าแหล่งกำเนิดของขยะในเกาะช้างส่วนใหญ่ คือ สถานที่พักแรม บังกะโล โรงแรม ถึงแม้มีการเก็บและกำจัดขยะโดยท้องถิ่น แต่ไม่สามารถจัดเก็บขยะจำนวนมากได้ทั้งหมด ทำให้มีขยะตกค้างต้องมีการกำจัดขยะโดยวิธีการเผาและฝังเอง ซึ่งมีผลต่อความสะอาดและบรรยากาศในการท่องเที่ยวอย่างมาก และจากผลของคำมัยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบในระดับสูงกว่าปานกลาง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประเด็นนี้จึงมีระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค

ตัวชี้วัด คือ จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่ม น้ำใช้เพียงพอกับความต้องการ และปริมาณการใช้น้ำ พบว่า เกาะช้างมีจำนวนครัวเรือนที่มีน้ำดื่ม น้ำใช้ไม่เพียงพอกับความต้องการถึงร้อยละ 65.63 และ 61.95 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากต้องจัดสรรน้ำบางส่วนเพื่อสนองความต้องการในภาคการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนนักท่องเที่ยว และสถานที่พักแรมที่ต้องการปริมาณน้ำมากขึ้น ทั้งนี้การขาดแคลนน้ำจะส่งผลกระทบเฉพาะในช่วงฤดูแล้งที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากซึ่งมีความต้องการการใช้น้ำมาก ดังนั้น ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้จึงไม่อยู่ในระดับสูง แต่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ตัวชี้วัด คือ ประเภทการใช้ที่ดินที่ขัดแย้งกัน ได้แก่ การใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว / พื้นที่กำจัดขยะ / ที่พักแรงงานอพยพ / ชุมชนเกษตรกรรม ปัญหาการขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดินนี้ส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจาก ปัญหาการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุมของสถานที่บริการการท่องเที่ยว ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประเด็นนี้จึงอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงเช่นเดียวกับปัญหาด้านการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุม

เกิดอุปสรรคต่อการจัดระบบโครงข่ายสาธารณูปโภค

ตัวชี้วัด คือ รูปแบบการกระจายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ผู้ได้รับผลส่วนใหญ่ คือ ภาครัฐ ที่ต้องลงทุนสูงในการเพิ่มของเขตและโครงข่ายการให้บริการ สำหรับเอกชนเองก็ต้องลงทุนสูงเช่นกัน เนื่องจากการบริการของรัฐไม่มีจึงจำเป็นต้องสร้างระบบสาธารณูปโภคเอง เช่น การจัดหา น้ำ การกำจัดขยะ ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง เนื่องจาก ปัญหาก็เป็นอีกปัญหาที่เป็นผลมาจากการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุม เมื่อมีการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุมทำให้การจัดระบบโครงข่ายสาธารณูปโภคเกิดอุปสรรคตามไปด้วย

การครอบงำของเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น

ตัวชี้วัด คือ สัดส่วนความเป็นเจ้าของในกิจการสถานประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เป็นคนท้องถิ่นและคนต่างถิ่น พบว่า ผู้ประกอบการที่เป็นคนท้องถิ่นได้รับผลกระทบโดยตรงจากการครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น มีผู้ประกอบการท้องถิ่นถึงร้อยละ 40 ที่ต้องเปลี่ยนอาชีพเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับนายทุนต่างถิ่นที่มีเงินทุนจำนวนมากได้ และจากผลของค่ามัธยฐานอยู่ในระดับปานกลางและฐานนิยมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนลดน้อยลง

ตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวทำให้โครงสร้างอาชีพของชาวเกาะช้างเปลี่ยนแปลงไปมีการประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งทำให้ต้องออกเดินทางไปในพื้นที่ชุมชนความผูกพันและการปะทะสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชุมชนลดน้อยลงด้วย มีโอกาสในการพูดคุยพบปะกับเพื่อนร่วมอาชีพมากกว่า และจากผลของค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับปานกลางโดยส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบในระดับสูงกว่าปานกลาง ผลจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ผลกระทบระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

เกิดพื้นที่ทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์

ตัวชี้วัด คือ พื้นที่ที่ถูกกว้านซื้อแต่ไม่ได้ทำประโยชน์ รอคการพัฒนาหรือเพื่อการเก็งกำไร ปัญหานี้เกิดขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากหลังจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พื้นที่บริเวณ

แหล่งท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาสถานที่พักแรมขนาดเล็กเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ และมีแนวโน้มที่จะมีการสร้างเพิ่มขึ้น การไม่ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเก็บไว้เก็งกำไรจึงมีมากขึ้น ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อประเด็นนี้จึงอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

การรักษาประเพณีวัฒนธรรม

ตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน พบว่า ผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งมีเวลาว่างไม่มาก อีกทั้งช่วงเวลาที่สามารถหารายได้ได้มากคือช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือวันสำคัญทางศาสนา ทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมประกอบพิธีทางศาสนา ด้านการเข้าร่วมในงานประเพณีส่วนบุคคล ผู้ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เข้าร่วมงานอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือเข้าร่วมงานโดยไม่ต้องมีค่าเชิญหรือบอกกล่าว ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่การเข้าร่วมงานเป็นลักษณะทางการ หากไม่มีใครเชิญจะไม่ไปเข้าร่วมงาน ดังนั้นเมื่อชาวเกาะช้างที่มีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยให้อาชีพเป็นสิ่งเปรียบเทียบความเกี่ยวข้องแล้ว ทำให้พบว่าชาวเกาะช้างมีการเข้าร่วมงานประเพณีเปลี่ยนจากการเข้าร่วมแบบไม่เป็นทางการมาเป็นแบบเป็นทางการ ไม่ถึงขั้นที่จะเข้าร่วมงานน้อยลงเลย และจากผลของคำมัยฐานอยู่ในระดับต่ำและฐานนิยมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ตัวชี้วัด คือ สถิติคดีในท้องที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรกิ่งอ.เกาะช้าง และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน พบว่า เมื่อมีการพัฒนาด้านการบริการด้านการท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวยังเกาะช้างมากขึ้น ปัญหาสังคมจึงมีโอกาสเกิดได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ปัญหาสังคมด้านโสเภณีจากผลของคำมัยฐานอยู่ในระดับต่ำและฐานนิยมอยู่ในระดับต่ำมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลกระทบในระดับต่ำมาก ทำให้ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อด้านปัญหาโสเภณีอยู่ในระดับต่ำมาก และปัญหาสังคมด้านอาชญากรรมผลของคำมัยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อด้านปัญหาโสเภณีอยู่ในระดับต่ำ สำหรับปัญหาสังคมด้านยาเสพติดผลของคำมัยฐานอยู่ในระดับปานกลางและฐานนิยมอยู่ในระดับมากอย่างยิ่ง ทำให้ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อ

ประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ดังนั้นผลรวมของระดับผลกระทบด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจึงอยู่ระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

ผลกระทบระดับต่ำ

ค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโส การใช้ภาษาและการแต่งกาย

ตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ชาวเกาะช้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้นำชุมชน พบว่า ผู้อาวุโสของชาวเกาะช้างมีบทบาทเปลี่ยนไป จากการดูแลทุกเรื่องเป็นการให้ดูแลลูกหลานอยู่ห่างๆ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนในบ้านกับผู้อาวุโสแบบเป็นทางการมากขึ้น ส่วนการใช้ภาษายังคงใช้ภาษาท้องถิ่นเช่นเดิมมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก และด้านการแต่งกายจะแต่งกายตามแบบสมัยนิยม ร้อยละ 71 มีเพียงผู้เฒ่าผู้แก่ที่แต่งกายตามประเพณีนิยมเมื่อเดินทางไปร่วมงานบุญที่วัด และจากผลของค่ามัธยฐานและฐานนิยมอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อประเด็นนี้อยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 5.46 สรุปผลกระทบด้านลบ

กลุ่มผลกระทบ	ผลกระทบด้านบวก	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	ระดับผลกระทบ
การใช้ที่ดิน	การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม		# 0				△
	การขยายตัวของพื้นที่สิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม		#	0			★
	การรุกรานพื้นที่สาธารณะ		#	0			△
	การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน		#	0			★
	เกิดพื้นที่ทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์			#	0		☆
โครงสร้างพื้นฐาน	เกิดอุปสรรคต่อการจัดระบบโครงข่ายสาธารณูปโภค		#	0			★
	ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนลดน้อยลง		# 0				△
	การขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค		#	0			★
	มลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด			# 0			★
การจ้างงานและอาชีพ	การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น		0	#			★
ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูงขึ้น		# 0				△
โครงสร้างประชากร	มีการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น		# 0				△
ขนบธรรมเนียมประเพณี	ค่านิยมในการเคารพผู้อาวุโส การใช้ภาษาและการแต่งกาย				# 0		○
	การรักษาประเพณีวัฒนธรรม			0	#		☆

กลุ่มผล กระทบ	ผลกระทบด้านบวก	สูงมาก	สูง	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำมาก	ระดับ ผล กระทบ
สภาพ ความเป็น อยู่และวิถี ชีวิต	ความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชน ลดน้อยลง			# 0			★
	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน				#	0	★
	- โสภณีนี					# 0	
	- อาชญากรรม	0		#			
	- ยาเสพติด						

มีอยู่ฐาน 0 ฐานนิยม

△ ผลกระทบระดับสูง

☆ ผลกระทบระดับปานกลาง
ค่อนข้างต่ำ

○ ผลกระทบระดับต่ำ

▲ ผลกระทบระดับสูงมาก

★ ผลกระทบระดับปานกลาง
ค่อนข้างสูง

● ผลกระทบระดับต่ำมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

เกาะช้างเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวอย่างมาก กล่าวคือ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันได้แก่ หาดทราย ชายทะเล น้ำตก ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชนชาวประมงดั้งเดิม ซึ่งสามารถดึงดูดการมาเยี่ยมเยือนของนักท่องเที่ยว เห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้การท่องเที่ยวของเกาะช้างได้รับการพัฒนามากได้ไม่นานนัก เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ซึ่งไม่มีความมั่นคงทางการเมืองนัก ทำให้ยังเกิดความวิตกกังวลด้านความปลอดภัยในการเดินทางไปท่องเที่ยว หากแต่เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านสงบเรียบร้อยมากขึ้น ทำให้เกาะช้างได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ป่าเขาได้รับความสนใจเป็นอันดับแรก มีการจัดตั้งพื้นที่เกาะช้างเป็นวนอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารมะยม ในปี พ.ศ. 2516 น้ำตกที่เป็นที่นิยมได้แก่ น้ำตกธารมะยม นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติอย่างแท้จริง และในปี พ.ศ. 2525 มีการจัดตั้งพื้นที่เกาะช้างและเกาะช้างเคียงเป็นวนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เป็นวนอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 45 ของประเทศ แหล่งท่องเที่ยวประเภทหาดทราย ชายทะเล เริ่มได้รับการพัฒนา ส่งผลให้ช่วงที่ 2 ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ปีพ.ศ. 2529 - 2539 พื้นที่เกาะช้างมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนได้มีการก่อสร้างท่าเรือข้ามสับประรด และการสร้างถนนจากทางด้านตะวันออกของเกาะมายังฝั่งตะวันตกของเกาะ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายทะเลอยู่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น และได้มีการเข้ามาลงทุนทางด้านสถานที่พักแรม สถานบริการการท่องเที่ยว มากขึ้น แต่ทั้งนี้สถานบริการด้านการท่องเที่ยวมีการขยายตัวยังไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บริเวณหาดทรายขาว ซึ่งเป็นสถานที่พักแรมที่มีราคาถูก สร้างอย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ และในช่วงที่ 3 ของการพัฒนาการท่องเที่ยว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 มาจนถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวของเกาะช้างได้รับการพัฒนาอย่างมาก กล่าวคือ มีการสร้างท่าเรือข้ามฟากที่สามารถขนยานพาหนะได้ (เฟอร์รี่) และการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ขึ้นหลายแห่ง จากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่เกาะช้าง

การท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเกาะช้าง จากการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการ ใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้างในครั้งนี้ สามารถสรุปผลกระทบไว้ดังนี้

ผลกระทบด้านกายภาพ

โครงสร้างพื้นฐาน

จากอดีตเกาะช้างเป็นเกาะที่มีไว้เพื่อหลบหลุมมรสุม มีการตั้งถิ่นฐานน้อยมาก ความ ต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานจึงน้อยไปด้วย แต่เมื่อเริ่มมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น ภายหลัง ปัญหาความมั่นคงทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านลดน้อยลง ทำให้ความต้องการโครงสร้าง พื้นฐานเพิ่มมากขึ้น และเมื่อเกาะช้างได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานจึงได้ มีไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนท้องถิ่นเท่านั้น โครงสร้างพื้นฐานจะต้องมีการพัฒนาเพื่อ รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้โครงสร้างพื้น ฐานได้รับการพัฒนาโดยเกาะช้างมีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการพัฒนาโครง สร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็วเช่นกัน มีการสร้างถนนเชื่อมชุมชน ซึ่งต้องอยู่ห่างกัน ทั้งนี้มีการสร้าง อย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างถนนในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยวที่ 2 เกือบรอบเกาะ รวมถึงระบบไฟฟ้า ที่ใน ปัจจุบันกำลังดำเนินการติดตั้งครบที่หมู่บ้านในเกาะช้าง และระบบประปาที่มีคุณภาพน้ำที่ดีกว่า น้ำที่ต่อโดยตรงจากน้ำตกและบ่อน้ำตื้น แต่ทั้งนี้โครงสร้างพื้นฐานสำหรับเกาะช้างนั้นมีระดับการ พัฒนาไม่ทันกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทำให้ไม่สามารถรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยว สถานบริการการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังเช่น การที่มีการพัฒนาด้านอุปทานการท่อง เที่ยว ด้านการบริการด้านการท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งระหว่างเกาะของเรือเฟอร์รี่ ที่สามารถ ขนส่งทั้งคนและยานพาหนะได้ ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น รวมถึงยานพาหนะที่เพิ่ม มากขึ้นได้ก่อให้เกิด พื้นที่เกาะช้างเกิดผลกระทบด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนลดน้อยลง นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเกิดมลภาวะจากขยะมูลฝอย

การใช้ที่ดิน

ในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยวที่ 1 เกาะช้างเป็นเพียงพื้นที่ที่ใช้เพื่อการจอดพักเรือหลบ ลมมรสุม มีการตั้งถิ่นฐานอย่างชั่วคราว มีพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในช่วงนี้ คือ บริเวณทาง ผังตะวันออกของเกาะ บ้านด่านใหม่ต่อเนื่องกับบ้านคลองนนทรี เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ สำคัญในช่วงนี้คือ น้ำตกธารมะยม ป่าเขา และกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวประเภทสนใจ ธรรมชาติ โดยเป็นการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้า - เย็นกลับ จึงทำให้ยังไม่ส่งผลกระทบต่อ ด้าน การใช้ที่ดินของเกาะช้างมากนัก แต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค

สาธารณูปการ เพื่อรองรับการตั้งถิ่นฐานที่จะเกิดมากขึ้น และนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ในพื้นที่บริเวณบ้านด่านใหม่ - คลองนนทรี นี้จึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตั้งแต่ในช่วงนี้ ทั้งนี้การใช้ที่ดินในช่วงนี้เป็นการใช้ที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ราบรอบอ่าวในเกาะช้าง ทั้งนี้เป็นการใช้ที่ดินที่ไม่ได้ให้ประโยชน์ของพื้นที่ราบรอบอ่าวในเกาะช้าง ทั้งนี้เป็นการใช้ที่ดินที่ไม่ได้ให้ประโยชน์ที่คุ้มค่านัก เนื่องจากการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การประปา แหล่งน้ำ การคมนาคมขนส่ง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรกรรมยังส่งผลไม่มากนัก พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นพื้นที่ป่ากร้าง และพื้นที่เกษตรกรรมที่ไม่ให้ผลทางเศรษฐกิจ

สำหรับการตั้งถิ่นฐานของชาวเกาะช้างในช่วงนี้ มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่กระจัดกระจายปะปนกับพื้นที่เกษตรกรรม

สำหรับในช่วงพัฒนาการการท่องเที่ยวที่ 2 เป็นช่วงแห่งการบุกเบิกเป็นช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดินของเกาะ โดยจากพื้นที่เกษตรกรรม เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย และพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว จากการเกิดการสร้างท่าเรืออ่าวสับปะรด รวมถึงการสร้างถนนเกือบรอบเกาะ ซึ่งเป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ที่ทำให้เกาะช้างเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะช้างจำนวนมากอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีอุปทานทางการท่องเที่ยวของเกาะช้าง สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเกาะช้างส่วนใหญ่ยังเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจธรรมชาติ และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนประมงดั้งเดิม แต่เป็นลักษณะของการพักผ่อน มีสถานที่พักผ่อน สำหรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยกระจุกตัวอยู่บริเวณหาดทรายขาว หาดคลองพร้าว และหาดไก่อแบ้ โดยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ยังเป็นการท่องเที่ยวแบบที่รักษาสภาพแวดล้อมของเกาะ เนื่องจากสภาพพื้นที่เกาะช้างยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่มาก การเข้ามาในพื้นที่เกาะช้างจึงยังเป็นการทำให้กลมกลืนกับธรรมชาติ ยังไม่อาจก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสภาพการใช้ที่ดินได้ หากแต่เป็นการที่มีการสร้างอุปทานทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวน ลักษณะผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินของเกาะช้างในช่วงนี้ เป็นการที่เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนสถานที่พักผ่อน สถานบริการด้านการท่องเที่ยวอย่างมาก และรวดเร็ว ในช่วง 10 ปีของการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงที่ 2 นี้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ทำให้การใช้ที่ดินของเกาะช้างเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในช่วงนี้ได้แก่ พื้นที่ชายฝั่งตะวันตกของเกาะช้าง เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทหาดทราย ชายทะเล เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็วและชัดเจน จากพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ ป่ากร้าง พื้นที่เกษตรกรรมที่ไม่ให้ผลผลิตน้อย เป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว พื้นที่อยู่

อาศัย และมีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมที่ให้ผลผลิตที่คุ้มค่ามากขึ้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า การพัฒนาด้านอุปสงค์ อุปทานการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ในช่วงนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ที่ดินของเกาะข้างอย่างมาก โดยส่วนใหญ่เป็นผลกระทบที่เกิดต่อเนื่องกัน ได้แก่ จากการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้ และเกษตรกรรมไปเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่บริการการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกาะข้างเกิดการสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ป่าไม้แต่ทั้งนี้ก็ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมที่ให้ผลผลิตไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจมากขึ้น มีผลผลิตที่มากขึ้นจากการพัฒนาทางด้านการประปา แหล่งน้ำ และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย รวมถึงสถานบริการการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดความคุ้มค่ากับการใช้พื้นที่มากขึ้น รวมถึงมีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้นจากการมีถนนเป็นแกนหลักในการตั้งถิ่นฐาน

ทั้งนี้สถานบริการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น มีการเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วมากจนพื้นที่ที่เคยเป็นพื้นที่เกษตรกรรม รวมถึงเป็นพื้นที่ป่ารก้างซึ่งได้รับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม ทำให้พื้นที่ที่มีการปรับสภาพความพร้อมไม่ทันกับการพัฒนาที่เข้ามา ไม่ได้มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ กำหนดเขตพื้นที่การพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้การใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวโดยปราศจากการควบคุม พื้นที่เหล่านี้จึงได้รับผลกระทบอย่างมาก ดังเช่น การเกิดพื้นที่ทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นการซื้อที่ดินไว้เพื่อเก็งกำไร การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมไปถึงการรุกรานพื้นที่สาธารณะ

ในช่วงพัฒนาการท่องเที่ยวที่ 3 เป็นช่วงพัฒนาการท่องเที่ยว มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างท่าเรือเฟอร์รี่ที่สามารถขนส่งทั้งคน และยานพาหนะได้ในจำนวนมาก มีสถานบริการพักรม โรงแรม บังกะโลขนาดใหญ่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น จากการที่มีอุปทานทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากขึ้น เมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากและหลากหลาย ทำให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ของเกาะข้าง ด้านการใช้ที่ดินทำให้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลักได้แก่ หาดทรายขาวมีการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้นขึ้น มีการใช้พื้นที่ทำโรงแรมขนาดใหญ่ รวมถึงสถานบริการการท่องเที่ยวอื่นที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากพื้นที่หาดทรายขาว มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเข้มข้นขึ้นแล้ว สถานบริการการท่องเที่ยวยังขยายตัวมากขึ้น โดยจะกระจายไปยังพื้นที่ชายฝั่งทางฝั่งตะวันตกของเกาะ โดยขยายตัวไปถึงชุมชนประมงดั้งเดิมบ้านบางเบา บ้านสลักเพชรทางตอนใต้ของเกาะ ซึ่งเป็นการทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องมาถึงพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมนี้ด้วย ได้แก่ การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมกับสถานบริการการท่องเที่ยวที่มีการตั้งประกอบการที่ในบริเวณชุมชน รวมไปถึงการขยายตัวที่รุกรานพื้นที่สาธารณะ ทางน้ำ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

การท่องเที่ยว สถานบริการการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากขึ้น รวมถึงลักษณะทางภูมิประเทศ ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกาะช้างได้ก่อให้เกิดผลกระทบแก่การใช้ที่ดินของเกาะช้าง ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ โดยส่วนใหญ่เกิดผลต่อเนื่องจากการขยายตัวของสถานบริการการท่องเที่ยวโดยปราศจากการควบคุม

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ชาวเกาะช้างที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในช่วงแรกมีอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการทำการประมงเป็นหลัก ต่อมาเนื่องจากเกาะช้างมีที่ราบอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำการเกษตรกรรม ทำสวนยางพารา สวนมะพร้าว สวนผลไม้ ทำให้ชาวเกาะช้างเริ่มมีการทำเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจากการทำการประมง แต่ทั้งนี้ยังไม่มีความสะดวกในการขนส่งผลิตผล ทำให้ยังมีการทำเกษตรกรรมไม่มากนัก ต่อมาเมื่อเกาะช้างได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การท่องเที่ยว ทำให้การคมนาคมสะดวกทั้งภายในเกาะและระหว่างเกาะ ได้รับการพัฒนา อันส่งผลทำให้การขนส่งผลิตผลมีความสะดวกสบายมากขึ้น ทำให้ชาวเกาะช้างประกอบอาชีพทำเกษตรกรรมมากขึ้น พื้นที่เกาะช้างได้มีการขยายตัวมากขึ้น นอกจากนี้จะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแล้ว การท่องเที่ยวยังส่งผลทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายขึ้น ทั้งอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง ได้แก่ มัคคุเทศก์ พนักงานบังกะโล โรงแรม เจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยว คนขับรถ/เรือโดยสาร เป็นต้น และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยอ้อม ได้แก่ อาชีพค้าขาย เป็นต้น ซึ่งทำให้ชาวเกาะช้างมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพมากขึ้น และนอกจากนี้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้สูงกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่ทั้งนี้การที่มีอาชีพให้เลือกประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น การเปิดโอกาสให้คนต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพที่เกาะช้าง โดยนายทุนเข้ามาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในพื้นที่เกาะช้างได้ทำให้ชาวเกาะช้างที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยได้รับผลกระทบ ต้องแข่งขันกับนายทุนต่างถิ่น อันส่งผลให้เกิดการครอบงำทางเศรษฐกิจของนายทุนต่างถิ่น

นอกจากนี้การท่องเที่ยวได้ทำให้ค่าครองชีพของชาวเกาะช้างสูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไถ่แบ้ ได้รับผลกระทบด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้นนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการตั้งราคาสินค้าอุปโภค บริโภค ต่างๆ สูงตามราคาของนักท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนในเกาะช้างในอดีตเป็นชุมชนปิดเนื่องจากการคมนาคม ภายในเกาะระหว่างชุมชนไม่สะดวก ลักษณะความผูกพันในชุมชนจึงมีความแน่นแฟ้น ฉันทิพีฉันทิน้อง เมื่อการ

คมนาคมสะดวกมากขึ้น จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ได้ทำให้การเดินทางระหว่างชุมชนภายในเกาะ รวมถึงการเดินทางระหว่างเกาะสะดวก ทำให้มีโอกาสปะทะสัมพันธ์กับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น ชาวเกาะช้างได้มีโอกาสพบเห็นวัฒนธรรมจากต่างถิ่นมากขึ้น มีการซึมซับวัฒนธรรมของสังคมเมือง รวมไปถึงมีการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น ซึ่งเข้ามาประกอบอาชีพได้ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันนำไปสู่การขาดความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน จากการที่พื้นที่เกาะช้างมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้นจากการท่องเที่ยว ทำให้ชาวเกาะช้างให้ความสำคัญกับการหารายได้ มากกว่าการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมอันเป็นเหตุทำให้การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนจากการเข้าร่วมงาน ประเพณีน้อยลง ความผูกพันของคนในชุมชนลดน้อยลงแต่ทั้งนี้ก็ได้ทำให้ชาวเกาะช้างมีรายได้เพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นอกจากการท่องเที่ยวจะส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายความเจริญทางด้านการศึกษา การแพทย์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เนื่องจากหน่วยงานของรัฐได้เข้ามามีบทบาทในชุมชนมากขึ้น มีการสร้างโรงเรียนในทุกชุมชนของเกาะช้างรวมถึงขยายระดับการให้บริการด้านศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้ชุมชนยอมรับค่านิยมทางสังคมที่ยกย่องการศึกษา นอกจากนี้การจัดตั้งสถานีอนามัยในทุกชุมชนทำให้ชาวเกาะช้างมีพฤติกรรมในการรักษาพยาบาล และป้องกัน การเจ็บป่วยที่เป็นการรักษาพยาบาลโดยแพทย์แผนปัจจุบัน มิใช่การรักษาโดยแพทย์โบราณหรือ หมอผี ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมในด้านการปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งจะปฏิบัติเฉพาะที่มีเหตุผลเท่านั้น

ตารางที่ 6.1 สรุปผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
การใช้ที่ดิน	การใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า	การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวของเกาะช้างทำให้ความต้องการในการใช้ที่ดินสูง พื้นที่ใช้ประโยชน์ในคุ้มค่าจึงถูกนำมาใช้ให้คุ้มค่า	ก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ และทำให้เกิดรายได้จากการใช้ประโยชน์ที่ดินมากขึ้น	ตลอดแนวชายฝั่งของเกาะช้าง
โครงสร้างพื้นฐาน	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	เพื่อรองรับการขยายตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว	ทำให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว และคนท้องถิ่น และมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้สภาพความเป็นอยู่ประชาชนดีขึ้น	สถานการณ์โดยทั่วไปของเกาะช้าง
การตั้งถิ่นฐาน	มีการตั้งถิ่นฐานที่มีระเบียบมากขึ้น	มีการสร้างถนนซึ่งเป็นแกนหลักของการตั้งถิ่นฐาน	เกิดความระเบียบเรียบร้อยในการตั้งถิ่นฐานไม่บุกรุกพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ	สถานการณ์โดยทั่วไปของเกาะช้าง
การจ้างงานและสร้างอาชีพ	มีการจ้างงานและสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น	ความต้องการของแรงงานภาคบริการด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น	ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีฐานะและคุณภาพชีวิตที่ดี	แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงพื้นที่ทั่วไปโดยทั่วไปของเกาะ
รายได้	ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	มีรายได้จากการเปลี่ยนอาชีพไปเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวสูงขึ้น และมีกำไรประกอบอาชีพรองซึ่งทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	คุณภาพชีวิตดีขึ้น	สถานการณ์โดยทั่วไปของเกาะช้าง

ตารางที่ 6.1 (ต่อ) สรุปผลกระทบบ้านบวักของพัฒนาการทางท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
ค่านิยม	ค่านิยมในการศึกษาระดับสูงขึ้น	มีการปฏิสัมพันธ์ กับคนต่างถิ่นมากขึ้น สามารถเดินทางติดต่อ รับรู้ข่าวสารจากภายนอกมากขึ้น จึงเห็นว่าการศึกษาระดับสูงขึ้น เพื่อจะได้ประกอบอาชีพดีขึ้น	คุณภาพชีวิตดีขึ้น	สถานการณ์โดยทั่วไปของเกาะช้าง
สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น	รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น ตามการตอบสนองความต้องการได้มากกว่าปัจจัยพื้นฐาน	คุณภาพชีวิตดีขึ้น และเกาะช้างมีความเจริญมากขึ้น	สถานการณ์โดยทั่วไปของเกาะช้าง

ที่มา : จากการศึกษา

ตารางที่ 6.2 สรุปผลกระทบด้านลบของพัฒนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
การใช้ที่ดิน	การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และเกษตรกรรม	การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งต้องใช้พื้นที่จำนวนมาก และมีการกว้านซื้อที่ดินของนายทุน	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนถูกพื้นที่อุทยานแห่งชาติมากขึ้น - พื้นที่ที่ถูกกว้านซื้อถูกทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ 	พื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว บริเวณชายหาด และพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
	การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม	การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้พื้นที่ของธุรกิจการท่องเที่ยวปะปนกับพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยซึ่งเกิดความขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน - ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ - ทำให้เกิดปัญหามลภาวะและความสะอาด - ทำให้เกิดอุปสรรคในการจัดระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค 	ตลอดแนวชายฝั่งทะเล ถนน และฤดูกาลไปถึงชุมชน
	การรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ	<ul style="list-style-type: none"> - การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ปราศจากการควบคุม - ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวยึดครองพื้นที่ชายหาดหน้าสถานีประกอบบริการ 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ของผู้ประกอบการยึดครองผู้เดียวนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ - พื้นที่ป่าไม้ ป่าชายเลน ถูกทำลาย 	พื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ หาดทรายขาว หาดคุดอง พริ้วและหาดไถแม่

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) สรุปผลกระทบด้านลบของพัฒนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
	การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน	<ul style="list-style-type: none"> - การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ปราศจากการควบคุม - ขาดการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ดังเช่นขยะน้ำเสีย 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดทัศนียภาพ - ทำพื้นที่ของธุรกิจการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย - ทำให้เกิดปัญหามลภาวะและความสะอาด 	สภาพการณ์โดยทั่วไปของเกาะช้าง โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าวและหาดไก่แก้ว
	เกิดพื้นที่ที่ว่างไม่ได้ใช้ประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - การกว้านซื้อที่ดินของนายทุน - การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวโดยปราศจากการควบคุม 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการเติบโตอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถนำพื้นที่เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ 	บริเวณต่อเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะช้าง
โครงสร้างพื้นฐาน	เกิดอุปสรรคต่อการจัดระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค	<ul style="list-style-type: none"> - การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวโดยปราศจากการควบคุม 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องใช้เงินลงทุนสูง ในการจัดระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค 	สภาพการณ์โดยทั่วไป
	ปริมาณการจราจรสูงขึ้น มีโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> - มีเรือข้ามฟากที่สามารถขนยานพาหนะจำนวนมากได้ นักท่องเที่ยวสามารถนำยานพาหนะได้ง่ายขึ้น - มีบริการรถเช่า - ถนนแคบและสูงชัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนลดลง 	สภาพการณ์โดยทั่วไป

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) สรุปผลกระทบด้านลบของพัฒนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
	การขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค	จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นมากขึ้น สถานบริการการท่องเที่ยวต้องบริการใช้น้ำในปริมาณที่มากขึ้น	คนท้องถิ่นต้องแย่งน้ำอุปโภค บริโภค กับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว	สภาพการณ์โดยทั่วไป
	มลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด	จำนวนนักท่องเที่ยว และสถานบริการการท่องเที่ยวมีจำนวนมาก การจัดเก็บไม่เพียงพอปริมาณขยะ	- เกิดทัศนอุจาด - เกิดความขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอยกับแหล่งท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
การจ้างงานและอาชีพ	การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนท้องถิ่น	มีการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว และศักยภาพทางการท่องเที่ยวของเกาะช้างที่ตั้งดูความสนใจให้นักลงทุนท้องถิ่น	เกิดการแข่งขันกันระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่นกับผู้ประกอบการต่างถิ่น	สภาพการณ์โดยทั่วไป
ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูงขึ้น	ราคาสินค้าตั้งตามราคานักท่องเที่ยว	- ผู้ที่มีรายได้น้อย ดังเช่น เกษตรกรกรมไม่สามารถเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพแต่ราคาสูงได้ - ต้องมีการพยายามหาขายได้มากขึ้นความเอื้อเพื่อเผื่อแม่ ซึ่งกันและกันลดน้อยลง	สภาพการณ์โดยทั่วไป

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) สรุปผลกระทบด้านลบของพัฒนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
โครงสร้างประชากร	มีการย้ายถิ่นเข้ามาของคนต่างถิ่น	ความต้องการแรงงานภาคธุรกิจการท่องเที่ยว	- ความหลากหลายทางวัฒนธรรม - เกิดการแย่งงานของคนต่างถิ่นและคนท้องถิ่น	สภาพการณ์โดยทั่วไป
ค่านิยม	ค่านิยมในการเคารพผู้สูงอายุ การใช้ภาษา และการแต่งกาย	- การติดต่อปะทะสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - ค่าครองชีพสูงต้องใช้เวลากับการหารายได้เพิ่ม	- ความผูกพันระหว่างคนในครัวเรือนลดน้อยลง - วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกละเลยไป	สภาพการณ์โดยทั่วไป
ขนบธรรมเนียมประเพณี	การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี	- การติดต่อปะทะสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - ค่าครองชีพสูงต้องใช้เวลากับการหารายได้เพิ่ม	การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจจะนำไปสู่การสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมไป	สภาพการณ์โดยทั่วไป
สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	ความผูกพันกับเพื่อนบ้านและชุมชนลดน้อยลง	- การติดต่อปะทะสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมากขึ้น - ค่าครองชีพสูงต้องใช้เวลากับการหารายได้เพิ่ม	ความเชื่อเพื่อเอาเปรียบซึ่งกันและกันภายในชุมชนลดน้อยลง	สภาพการณ์โดยทั่วไป

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) สรุปผลกระทบด้านลบของพัฒนาการทางท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง

กลุ่มผลกระทบ	ลักษณะผลกระทบ	สาเหตุ	ผล	บริเวณ
	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- การติดต่อปะทะสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นมาก ขึ้น	- การลอกเลียนแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว - โอกาสในการเกิดปัญหาสังคมมากขึ้น	สภาพการณ์โดยทั่วไป โดยบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนที่ใกล้ กับแหล่งท่องเที่ยวที่ สำคัญ

ที่มา : จากการศึกษา

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและลดผลกระทบ

จากการประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และชุมชน พบว่า การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทั้งทางด้านอุปสงค์ อุปทาน ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเกาะช้าง พื้นที่เกาะช้างไม่สามารถพัฒนาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อรับกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้พัฒนาอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการพัฒนาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม และเพื่อสะดวกต่อการดำเนินการในการแก้ไขและป้องกันปัญหา จึงแยกประเด็นในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาคือออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการท่องเที่ยว

ปัจจุบันเกาะช้างมีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ย 1,479 คน/วัน และสูงสุดประมาณ 3,853 คน/วัน มีจำนวนห้องพัก 1,352 ห้อง และเกาะช้างได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวนี้ ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของเกาะช้าง โดยปัญหาหลักมาจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วอันทำให้สภาพพื้นที่ไม่สามารถรองรับการพัฒนาได้ทัน อันทำให้การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อพื้นที่ โดยในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแนวอนุรักษ์ (Eco-Tourism) โดยเน้นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้และการพักผ่อนหย่อนใจในบรรยากาศแบบธรรมชาติ และมีหลักการพัฒนาให้เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างสงบ และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีลักษณะส่งเสริมระบบนิเวศได้ตามความจำเป็นเท่านั้น และควบคุมกิจกรรมที่ต่อเนื่องมาจากการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ดังเช่น ควบคุมจำนวนรถจากการนำเข้ามายังพื้นที่ ควรมีการเน้นการใช้รถขนส่งสาธารณะมากกว่าการนำรถเข้ามาในพื้นที่เกาะอันก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบแก่พื้นที่เกาะช้าง นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมการใช้จักรยานในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกในลักษณะที่เป็นการส่งเสริมระบบนิเวศ เพื่อให้การท่องเที่ยวในเกาะช้างรวมถึงกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อเกาะช้าง

และนอกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบแนวอนุรักษ์แล้ว ควรให้มีการพักฟื้นเพื่อฟื้นฟูสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลักที่อาจเสื่อมสภาพ และพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวหลักของเกาะช้าง มีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ทุกช่วงฤดูกาลทำให้พื้นที่ไม่มีโอกาสในการพักฟื้นอย่างแท้จริง และจากพื้นที่เกาะช้างซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อยู่หลากหลายประเภท ได้แก่ ป่าเขา หาดทราย ชายทะเล รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม และมีมรดกในช่วง

เดือน สิงหาคม - ตุลาคม จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมในการให้แหล่งท่องเที่ยวประเภทหาดทราย ชายทะเลลดการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวลง ให้เป็นช่วงฤดูการพักผ่อนของแหล่งท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันในส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม เนื่องจากการเดินทางภายในเกาะยังมีความสะดวกสบาย และพื้นที่ทางตอนใต้ของเกาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตและมีวัฒนธรรมของเกาะซึ่งไม่ได้รับผลกระทบจากลมมรสุม ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่คนท้องถิ่น และทำให้เป็นช่วงแห่งการพักผ่อนของบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหลักเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

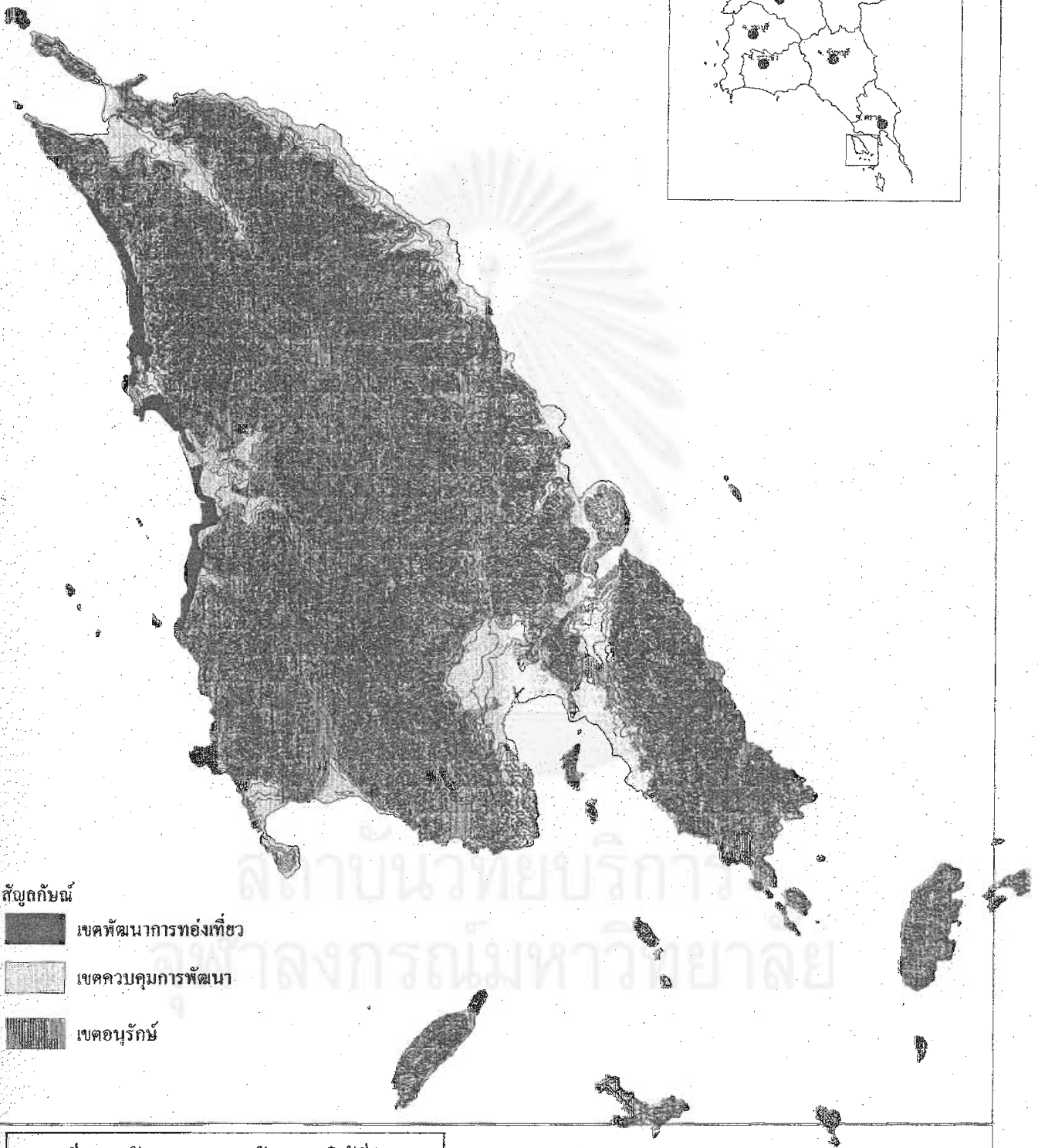
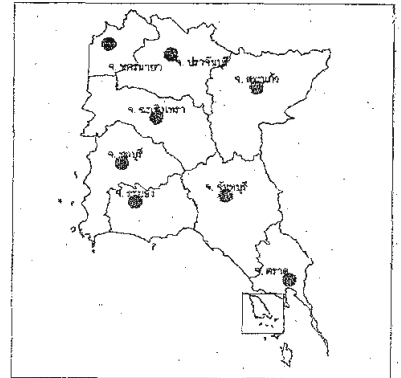
ข้อเสนอแนะด้านการใช้ที่ดิน

เป้าหมายหลักของแผนได้แก่ การลดความรุนแรงของปัญหาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง และควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้อีกในบริเวณเกาะช้างในอนาคต โดยการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Measures) ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญที่มีผลต่อการกระจุกตัว หรือกระจายตัวของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยแบ่งพื้นที่เกาะช้างออกเป็น 3 เขต คือ เขตพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Zone) และเขตควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว (Limit of Tourism Zone) และเขตอนุรักษ์ (Conservation)

เขตพัฒนาการท่องเที่ยว (Tourism Development Zone)

เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาการท่องเที่ยว กำหนดขึ้นเพื่อไม่เป็นการรบกวนพื้นที่อื่นภายในเกาะช้าง โดยพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยวนี้ได้แก่ บริเวณหาดทรายขาว หาดไก่แก้ว หาดคลองพร้าว

1. กำหนดให้มีการประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรมหรือสถานที่พักตากอากาศประเภทอื่น ร้านค้า ร้านอาหาร และสถานบันเทิง โดยจำนวนของกิจกรรมดังกล่าวต้องอยู่ในระดับที่อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการศึกษาต่อไป
2. กำหนดให้มีการควบคุมรูปแบบ และขนาดของอาคารมิให้โดดเด่นเหนือสภาพแวดล้อมธรรมชาติ
3. กำหนดการถอยร่นอาคารจากแนว และเพื่อเป็นการป้องกันการรुकล้ำพื้นที่สาธารณะ กำหนดระยะถอยร่นจากพื้นที่สาธารณะด้วย
4. ห้ามมีการรुकล้ำเขตหาดทรายโดยการก่อสร้างอาคารอย่างเด็ดขาด ห้ามมีร้านค้า หาบเร่ แผงลอย หรือรับบริการเร่ต่างๆ และห้ามมีการกางร่มขนาดใหญ่และวางเก้าอี้ เตียงผ้าใบ

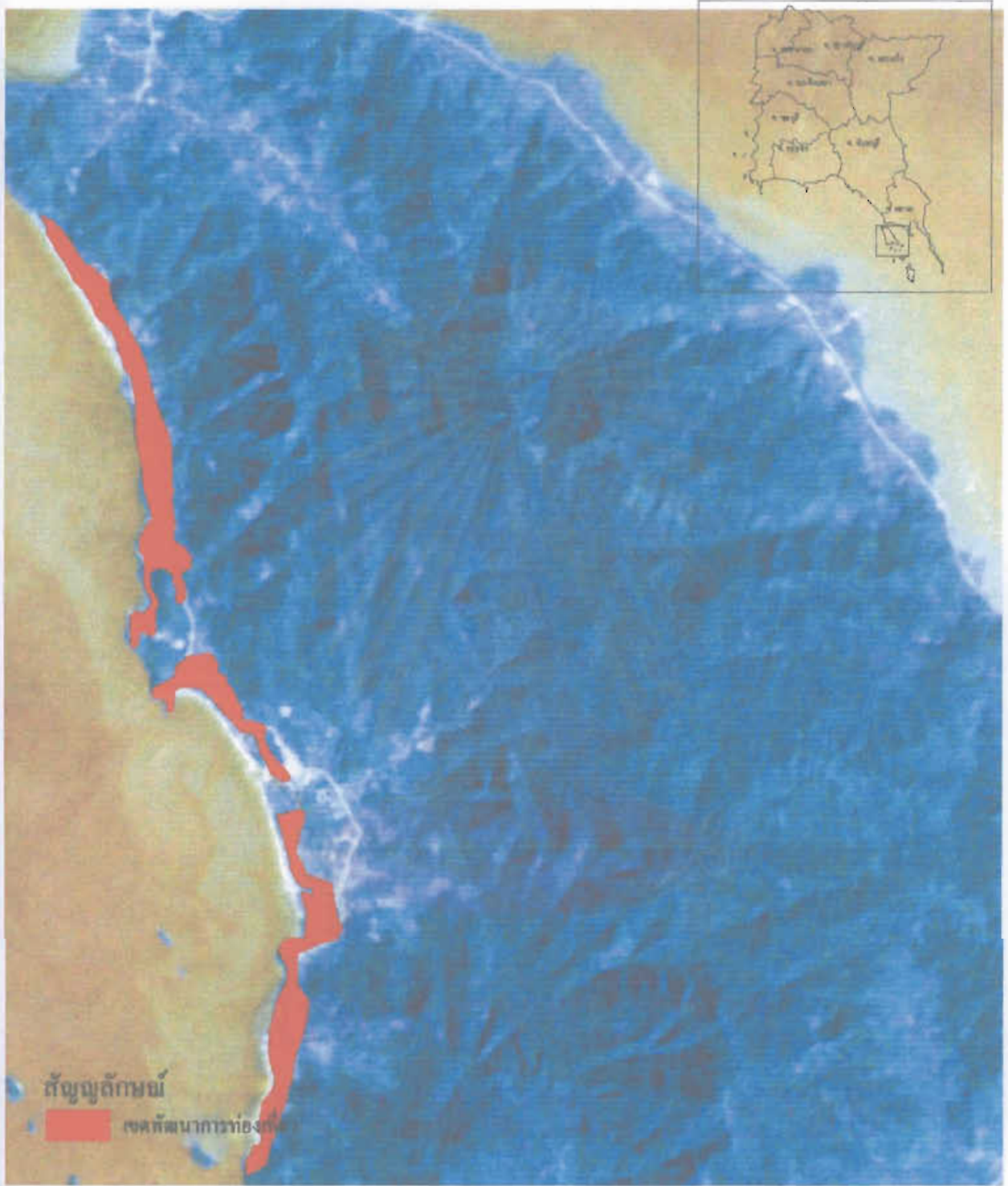

แผนที่ 6.1 ข้อเสนอแนะด้านการใช้ที่ดิน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

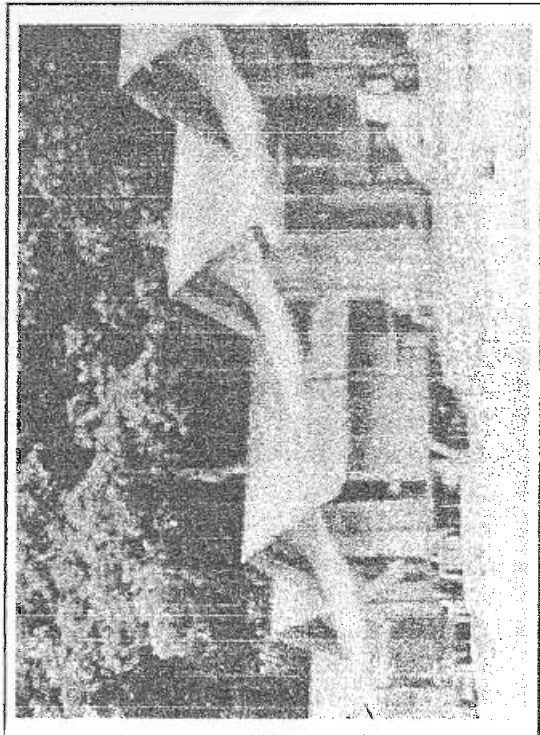
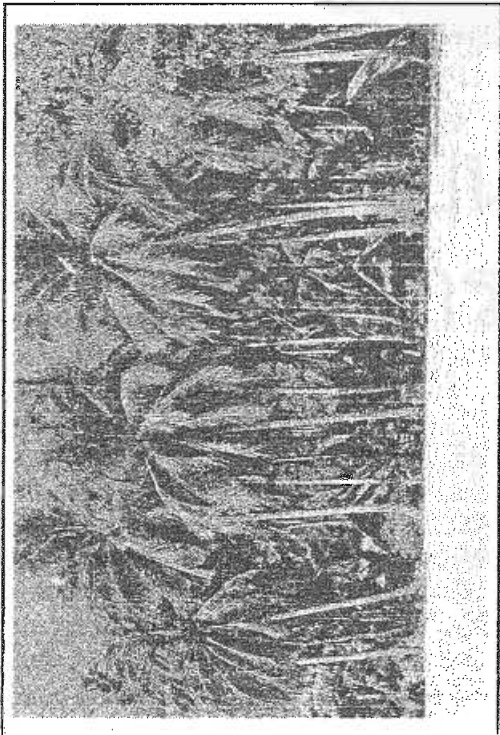
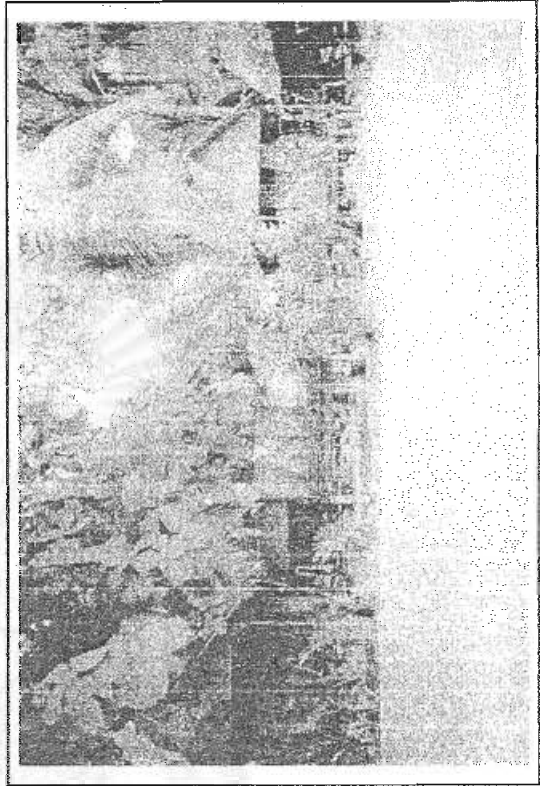
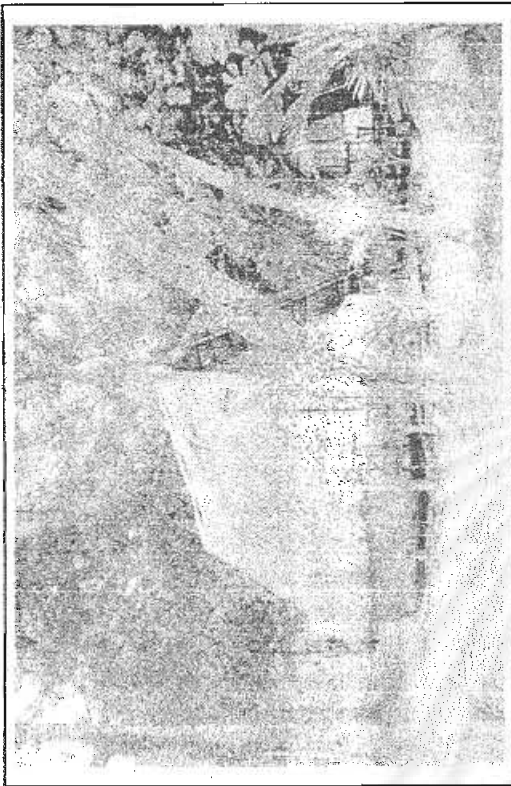

แสดงพื้นที่ชายหาด บริเวณหาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไค้แบ่ เขตพื้นที่พัฒนาการท่องเที่ยว โดยควบคุมรูปแบบและขนาดของอาคาร การถอยร่นของอาคารและห้ามมีการรุก้ำพื้นที่สาธารณะ ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการใช้ที่ดิน และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

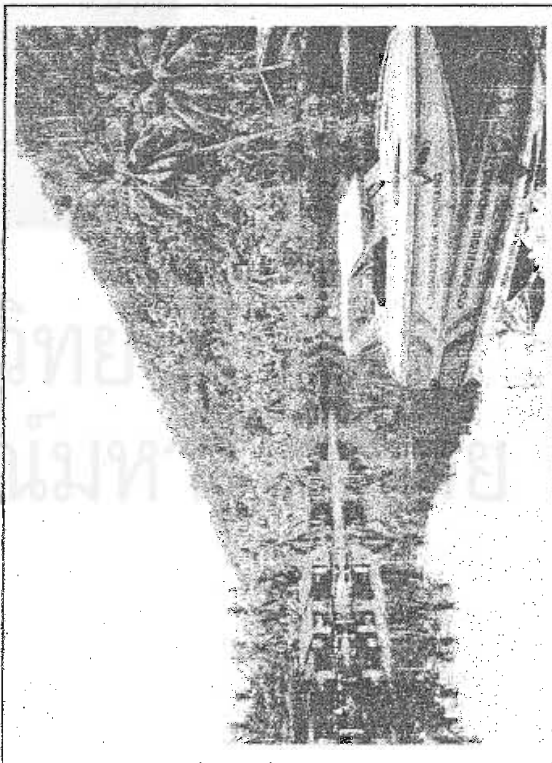
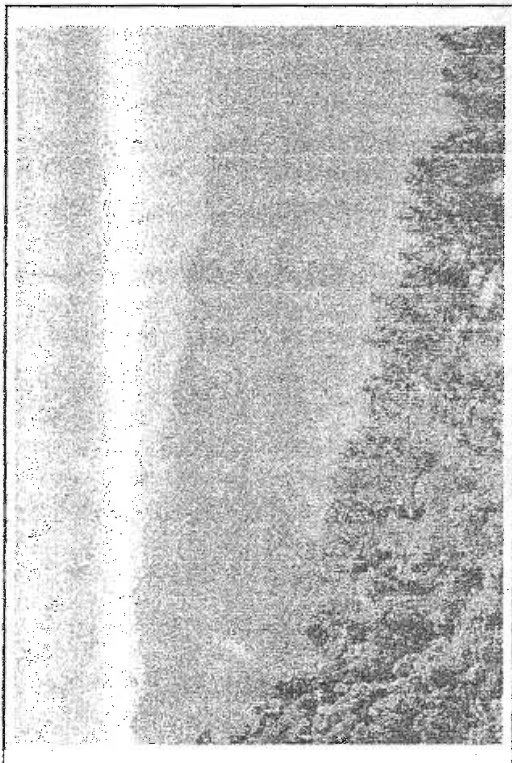
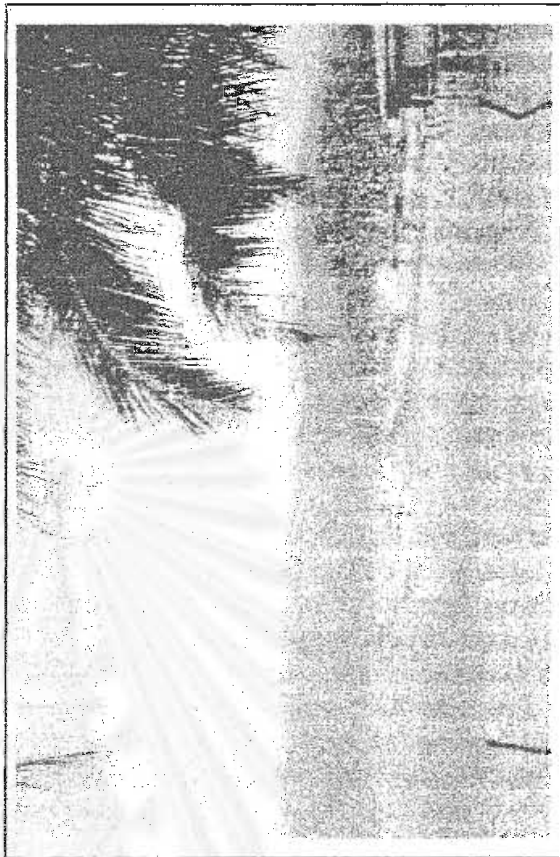
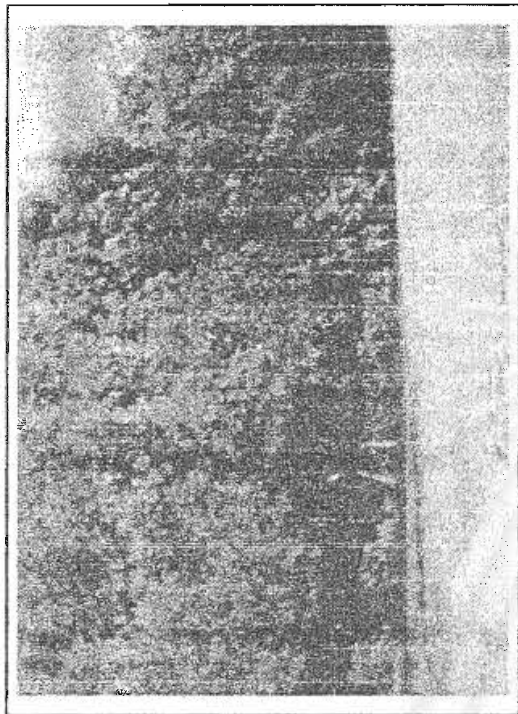
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

สถานที่พักที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ ที่เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของเกาะช้าง

พื้นที่ที่ไม่ควรมีการบุกรุกเพื่อสร้างสถานบริการที่พัก ได้แก่ ป่าอุดมสมบูรณ์ ป่าชายเลน ทางน้ำ และชุมชนดั้งเดิมของเกาะช้าง

5. ควบคุมจำนวนสถานบันเทิงเรีงรมย์ และจำกัดพื้นที่ของสถานประกอบการเพื่อไม่ให้เกิด
 กระทบการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่ข้างเคียง

เขตควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว (Limit of Tourism Zone)

เป็นเขตควบคุมการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการพัฒนาแบบ Ribbon
 Development ซึ่งทำให้ไม่เกิดอุปสรรคและประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดระบบสาธารณูปโภค ได้
 แก่ พื้นที่บริเวณที่ราบชายฝั่ง ที่อยู่อาศัย ยกเว้นพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยว และเขตอนุรักษ์

1. ห้ามใช้ที่ดินในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อประกอบกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม
 หรือสถานที่พักผ่อน และสถานบริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวด
 ล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่
2. พื้นที่ชุมชนอยู่อาศัยแบบก กำหนดให้มีการควบคุมรูปแบบอาคารบ้านเรือนที่เหมาะสม
 สมกับท้องถิ่น ควบคุมขนาดและความสูงของอาคาร และกำหนดระยะถอยร่นจากแนวถนน และ
 พื้นที่สาธารณะ
3. พื้นที่ชุมชนอยู่อาศัยริมทะเล ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งสำรวจในการใช้พื้นที่ และ
 ควบคุมไม่ให้ขยายตัว และควบคุมการทิ้งน้ำมัน การทิ้งขยะลงทะเล
4. พื้นที่ที่ยังคงสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ป่าชายเลน พื้นที่รับน้ำ
 ห้ามมีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง

เขตอนุรักษ์ (Conservation)

เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าและความสำคัญที่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์ได้บ้าง ทั้งนี้เนื่องจาก
 มีข้อจำกัดด้านใดด้านหนึ่ง ที่อาจจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป็นพื้นที่ที่ไม่เน้นหนักถึง
 ความสมดุลทางนิเวศวิทยามากนัก ได้แก่ พื้นที่ถือครองของประชากรที่ยังมีการใช้ประโยชน์ทาง
 การเกษตรและอยู่อาศัย และพื้นที่อุทยานแห่งชาติทั้งหมดยกเว้นพื้นที่ที่จัดอยู่ในเขตท่องเที่ยว
 ธรรมชาติ เป็นบริเวณที่ไม่ควรส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว แต่ควรดูแลและจัดการรักษากิจกรรมด้าน
 อื่นๆ และรักษาบรรยากาศชนบทและธรรมชาติไว้เพื่อเป็นทัศนียภาพเสริมการท่องเที่ยวได้

1. พื้นที่ถือครองของประชากรที่ยังมีการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและอยู่อาศัย ห้ามมี
 การปลูกสร้างอาคารเพื่อประกอบกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากการเป็นที่อยู่อาศัยตามปกติ
2. กำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับระยะถอยร่น และความสูงอาคารโดยเน้นมาตรการคุ้มครอง
 พื้นที่
3. ให้มีการจัดทำแผนการส่งเสริมการเกษตรและการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ให้มีประ
 สติภาพเพื่อให้ไม่มีแรงผลักดันให้มีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4. พื้นที่อุทยานแห่งชาติควบคุมให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของอุทยานแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การกำจัดขยะ

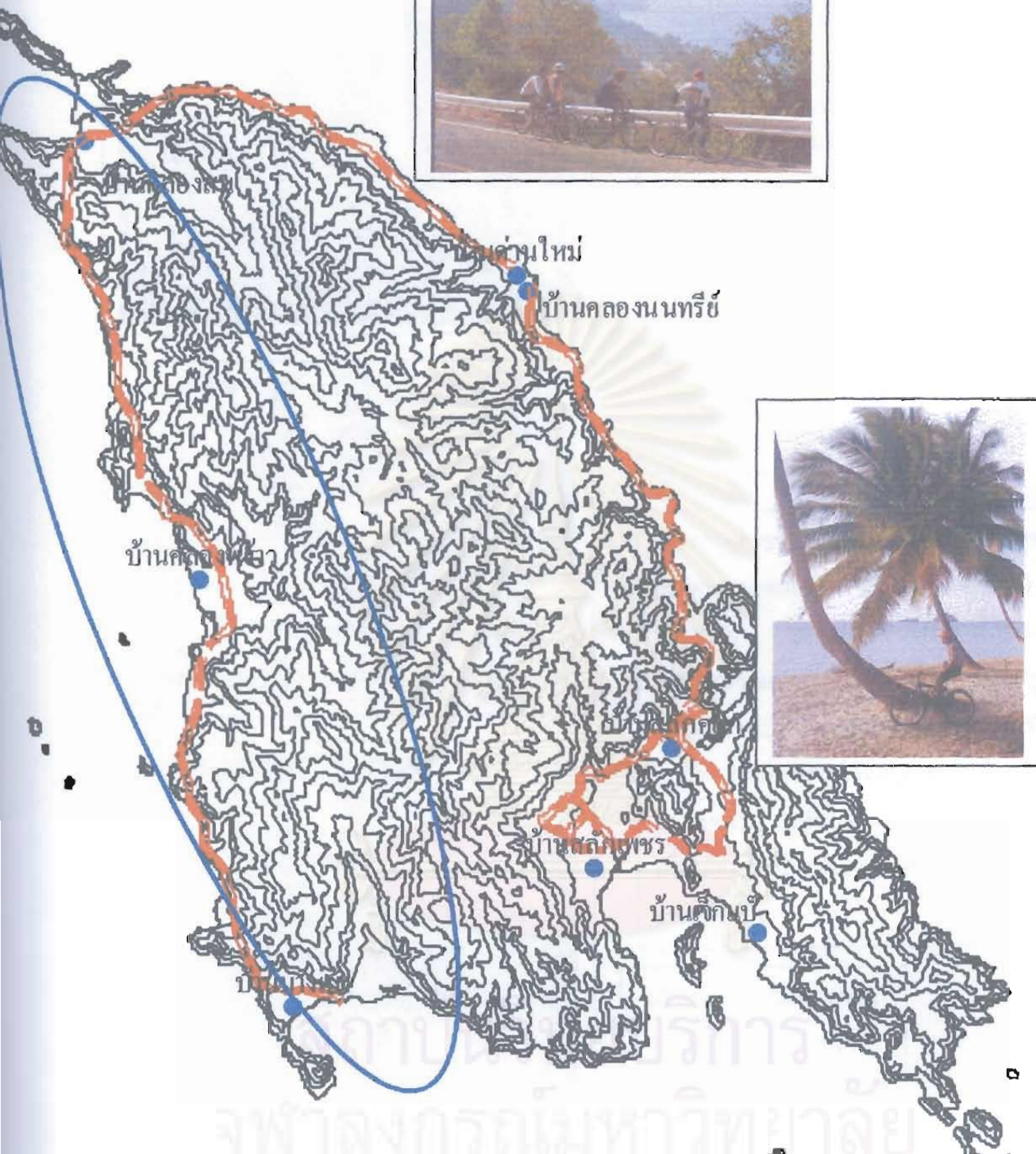
1. ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง และเกาะช้างใต้ จัดระบบเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะชุมชนแหล่งท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว และหาดไก่อแบ้ ที่มีขยะในปริมาณมาก และชุมชนที่มีอาคารบ้านเรือนยื่นลงทะเล ได้แก่ ชุมชนบางเบ้า ชุมชนสลักเพชร
2. เพิ่มมาตรการในการจัดการกำจัดขยะมูลฝอย ได้แก่ การจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะ และเป็นระบบผู้ก่อให้เกิดปัญหาเป็นผู้จ่ายเพื่อแก้ปัญหา
3. รณรงค์ให้มีการใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงรณรงค์ให้ลดการใช้พลาสติก หรือวัสดุที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อเป็นการควบคุมปริมาณขยะ

น้ำอุปโภค บริโภค

1. ใช้พื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นแหล่งน้ำ และเก็บน้ำในลักษณะน้ำซับและน้ำใต้ดิน โดยการอนุรักษ์และรักษาพื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติไว้ทั้งหมด
2. ควรให้กรมชลประทานศึกษาเพิ่มเติม และจัดทำแหล่งเก็บน้ำสำหรับชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถมีน้ำอุปโภค บริโภคตลอดทุกฤดูกาล และควรให้กระจายไปตามชุมชนต่างๆ ตามการกระจายตัวของชุมชน ขนาด ประเภท และการใช้กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยเฉพาะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต้องเตรียมน้ำไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในฤดูร้อนที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวมากกว่าฤดูอื่น ทั้งการจัดเก็บน้ำที่มีมากในฤดูฝนเกิดการใช้ทรัพยากรน้ำที่ไม่สูญเปล่า และทำให้แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกและลำธารธรรมชาติมีน้ำไหลรินในฤดูร้อนด้วยเนื่องจากไม่ถูกนำน้ำจากธรรมชาติไปใช้มากในฤดูร้อน

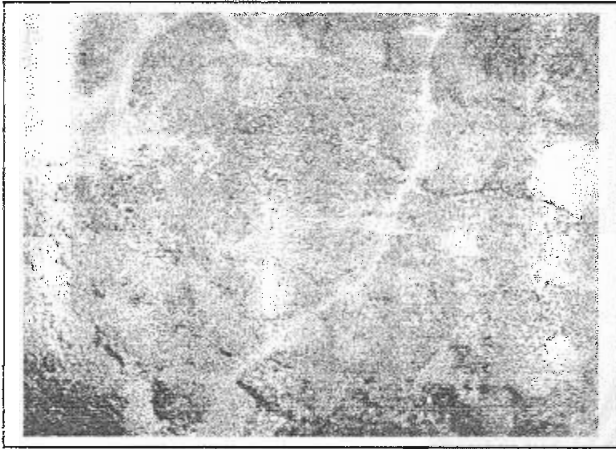
การคมนาคมขนส่ง

1. กำหนดเขตการใช้ถนนเป็นทางรถยนต์ ทางจักรยานอย่างชัดเจนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการสร้างถนน เพื่อให้สามารถมีถนนที่ใช้ได้อย่างคุ้มค่า และยาวนาน และลดอัตราการเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

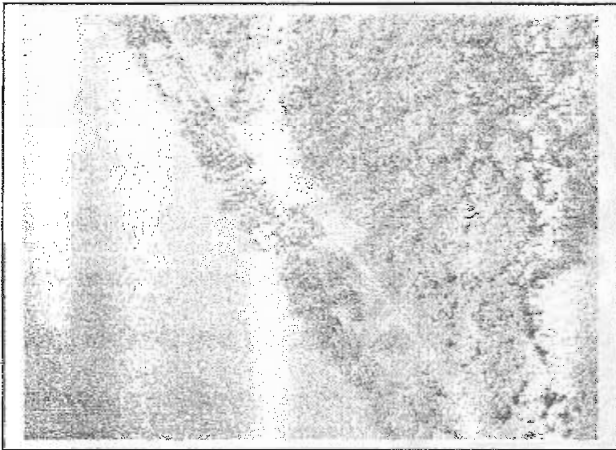

เส้นทางที่ควรพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและลดปริมาณการใช้รถยนต์ รวมถึงการกระจายรายได้สู่ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยสนับสนุนให้คนท้องถิ่นเปิดร้านเช่าจักรยาน

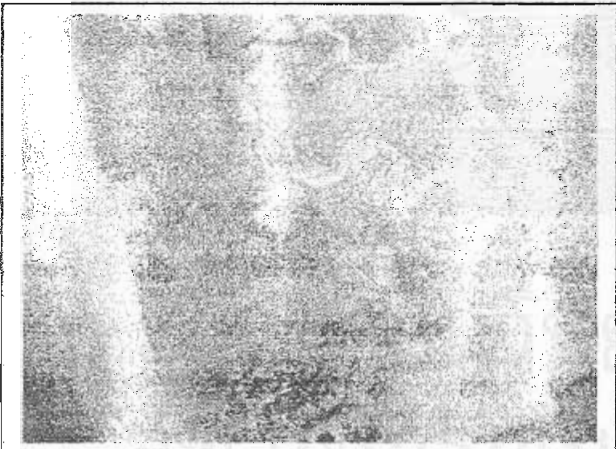

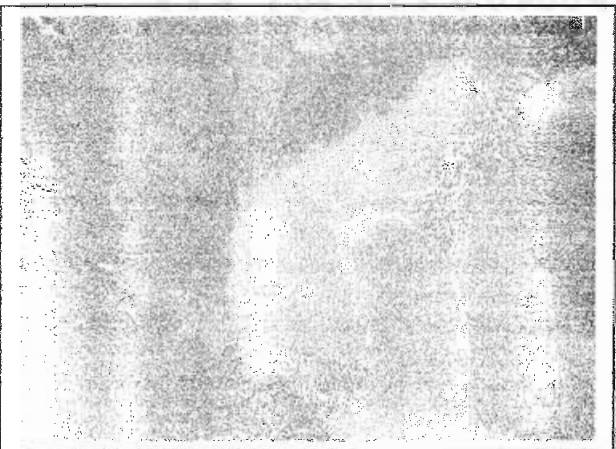
บ้านคลองสน ชุมชน
เกษตรกรรม

แหล่งท่องเที่ยวหลัก
หาดทรายขาว

เส้นทางจักรยานที่ควรสร้างเพื่อเชื่อมโยงชุมชนเกษตรกรรมคลองสน แหล่งท่องเที่ยวหลักหาดทรายขาว ชุมชนเกษตรกรรมและแหล่งท่องเที่ยวหาดคลองพร้าว หาดไก่แก้ว และชุมชนประมงบางเบา เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่สามารถกระจายรายได้แก่ประชาชนท้องถิ่น และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม เพื่อให้คนท้องถิ่นเห็นความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งท่องเที่ยวและชุมชน
เกษตรกรรมคลองพร้าว

ชุมชนประมงบางเบา

2. ควบคุมจำนวนยานพาหนะที่จะเดินทางมายังเกาะช้าง เพื่อมิให้เกิดปัญหาการจราจรแออัด เกินขีดความสามารถในการรองรับของผิวจราจรที่มีอยู่ และควบคุมน้ำหนักรถและน้ำหนักบรรทุกทุกมิให้นำความเสียหายแก่ผิวทางและคันทาง

ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ

1. ให้มีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้ท้องถิ่นเพื่อให้คนท้องถิ่นเป็นแรงงานที่มีฝีมือ เมื่อพัฒนาฝีมือแรงงานแล้ว ผู้ประกอบการจะจ้างงานคนท้องถิ่นมากกว่าคนต่างถิ่นทำให้รายได้จากแหล่งท่องเที่ยวในเกาะช้าง ตกอยู่กับชุมชนอย่างแท้จริง
2. ให้มีการร่วมมือระหว่างนายทุนต่างถิ่นและคนท้องถิ่น โดยให้มีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐเป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการแข่งขันกันอย่างยุติธรรม และเพื่อให้รายได้กระจายไปยังคนท้องถิ่นไม่ได้ตกอยู่แก่ นายทุนต่างถิ่นเพียงผู้เดียว
3. กระจายรายได้แก่ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกษตรกรรม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร
4. สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในการให้มีการผูกพันกันภายในชุมชน โดยให้ท้องถิ่นจัดให้มีการประกอบประเพณี หรือกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปะทะสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชน เพื่อให้มีความผูกพันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้ความช่วยเหลือกันภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาฝีมือแรงงานด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวให้คนท้องถิ่น ดังเช่น อาชีพมัคคุเทศก์ เพื่อให้คนท้องถิ่นเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยว และเป็นการลดจำนวนคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในพื้นที่เกาะช้าง และเข้ามาแย่งอาชีพของคนท้องถิ่น
2. ส่งเสริมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้อาวุโส เพื่อให้เห็นความสำคัญของผู้อาวุโสมากขึ้น
3. ส่งเสริมการใช้ภาษาท้องถิ่นและการแต่งกายตามประเพณีนิยมเพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชน
4. ให้มีการทำความเข้าใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในชุมชน ระหว่างผู้อาวุโส คนในชุมชน และนักวิชาการด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อกำหนดรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณีที่ถูกต้องตามแบบแผนเดิม
5. ให้ท้องถิ่นมีการจัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งจะเป็นการทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเน้นให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมใจศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรม

อันจะทำให้เมื่อมีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาในชุมชนจะสามารถถูกดูดกลืนไปกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังจะเป็นผลทำให้ประชาชนท้องถิ่นเกิดกระบวนการตัดสินใจก่อนเลือกรับวัฒนธรรมใหม่ๆ อีกด้วย กล่าวคือ จะเลือกรับเฉพาะวัฒนธรรมที่สามารถเข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมได้ หรือปรับใช้กับวัฒนธรรมเดิมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การอนุรักษ์ และพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิม

6. ส่งเสริมให้ชุมชนมีการปฏิบัติตามประเพณีทางศาสนาดั้งเดิมทุกปี เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นเรียนรู้ และซึมซับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมป่าไม้, สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด, 2540 - 2544.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2(2539) วิสัยทัศน์ท่องเที่ยวไทย สู่ก้าวใหม่ ปี 2001, 2539.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถิตินักท่องเที่ยวภาคตะวันออกของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542 - 2543.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์ ผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยว เกาะช้าง จังหวัดตราด, 2542.

เกียรติ จิวะกุล. โครงการวิจัยภาคตะวันออก เรื่อง ระบบชุมชน และกระบวนการเป็นเมืองในภาคตะวันออก. พิมพ์จัดสำเนา, 2525.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. ประเพณีและวรรณคดีเก่าของอีสาน. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมหนังสือตามแนวพระราชดำริ, 2526.

ชิดจันทร์ หังสสุต. ห้างบ้าน. พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, 2540.

ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล. กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

เด่นพงศ์ เจริญทิพย์. การศึกษาผังเฉพาะเมืองชายทะเล : กรณีศึกษาเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ประภาวดี เผ่าทองจีน. ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538

ปรีชา อุปโยธิน และสุริยา จีรวงศ์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ปิยนุช คงวิทยากุล. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน และสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ไพฑูริย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ, 2515

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบันวิจัย. รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะ และชายฝั่งทะเลจังหวัดตราด. กรุงเทพมหานคร, 2537.

วีระ บำรุงรักษ์, การศึกษากับกระแสโลกาภิวัตน์ : ผลกระทบและแนวโน้ม. กรุงเทพมหานคร, 2538.

ศุภวัลย์ พลายน้อย และเนาวรัตน์ พลายน้อย. สารศึกษาประชากร. นครปฐม : ภาควิชาศึกษาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคม และวัฒนธรรม : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร : โครงการสังคมศึกษาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. รายงานการวิจัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น หมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแก่นคูณ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2527.

สันติ ชูตินธรา. การศึกษาเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย : แนวทางอนุรักษ์ และการพัฒนา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2538.

สุวัฒนา ธาดานิติ, "การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว", ใน บทบาทภูมิศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2522.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. กำแพงเพชร : อดีต ปัจจุบัน อนาคต. กำแพงเพชร : สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร, 2533.

เอกจิต วงศ์สุภาชาติกุล, เศรษฐศาสตร์ภูมิภาคเบื้องต้น. โอเดียนสโตร์ : 2526.

ภาษาอังกฤษ

Dassmann, Raymond , F. Envirmental Conservation. New York : Wiley, 1972.

Mathieson, A., and Wall, G. Tourism : Economic, Physical and Social Impact. London : Longman, 1982.

Mc Evoy, J., and Dietz, T. Handbook for Environment Planning : The Social Consequence of Environment Change. New York : A Wiley Inter Science Publication, 1972.

McIntosh, R.W. Tourism : Principle, Practices, Philosophies. Ohio : Grid. Inc., 1972.

Pearce, R.R. Long P.T. and Allen L., Resident Support for Tourism Development, Annals of Tourism Reserch Vol.17 (1990) U.S.A.

Perdue. Organic Acids in aquatic ecosystems. Chichester : Wiley, 1990.

Robinson, H. Aspect Geography : Geography of Tourism. London : Macdonald & Evans, 1976.

Travis A.S." Managing the Environment and Cultural Impacts of Tourism and Leisure Development", Tourism Management, 1980.

Wall, G., and Wright, C. The Environment Impact of Outdoor Recreation. Publication Series No. 11, Development of Geography, University of Waterloo, Ontario, 1971.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ( ) 6. คนขับรถ / เรือโดยสาร
- ( ) 7. เกษตรกร
- ( ) 8. มัคคุเทศก์
- ( ) 9. อื่น ๆ ระบุ .....

7. อาชีพพรอง

- ( ) 1. ไม่มีอาชีพพรอง
- ( ) 2. เจ้าของธุรกิจบังกะไลที่พัก / โรงแรม
- ( ) 3. รับราชการ / ลูกจ้างราชการ / ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ
- ( ) 4. พนักงานบังกะไล / โรงแรม
- ( ) 5. ค้าขาย
- ( ) 6. คนขับรถ / เรือโดยสาร
- ( ) 7. เกษตรกร
- ( ) 8. มัคคุเทศก์
- ( ) 9. อื่น ๆ ระบุ .....

รายได้

8. คร่าวเรือนของท่านมีรายได้ต่อเดือน

( ) 1. ต่ำกว่า 2,000 บาท	( ) 2. 2,001 - 4,000 บาท
( ) 3. 4,001 - 6,000 บาท	( ) 4. 6,001 - 8,000 บาท
( ) 5. 8,001 บาทขึ้นไป	

ค่าครองชีพ

9. คร่าวเรือนของท่านมีรายจ่ายต่อเดือน

( ) 1. ต่ำกว่า 2,000 บาท	( ) 2. 2,001 - 4,000 บาท
( ) 3. 4,001 - 6,000 บาท	( ) 4. 6,001 - 8,000 บาท
( ) 5. 8,001 บาทขึ้นไป	

โครงสร้างประชากร

10. สถานที่เกิด

- ( ) 1. เกิดที่เกาะช้าง
- ( ) 2. เกิดในจังหวัดตราด
- ( ) 3. เกิดจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก
- ( ) 4. เกิดจังหวัดอื่นที่ไม่อยู่ในภาคตะวันออก
- ( ) 5. เกิดต่างประเทศ

11. สาเหตุที่มาอยู่ในชุมชนที่อยู่ปัจจุบัน

- ( ) 1. เกิดที่นี่
- ( ) 2. ย้ายตามพ่อแม่ / ครอบครัว / ลามี
- ( ) 3. มีตำแหน่งหน้าที่ราชการอยู่ที่นี่ / มาประกอบอาชีพ

คำนิยาม

12. ที่ปรึกษาของท่านเมื่อท่านมีปัญหา คือ

- ( ) 1. คู่สมรส
- ( ) 2. เพื่อนร่วมงาน / เพื่อนบ้าน
- ( ) 3. ญาติผู้ใหญ่
- ( ) 4. ไม่ปรึกษาใครเลย คิดแก้ไขคนเดียว
- ( ) 5. อื่นๆ ระบุ.....

13. บทบาทของผู้อาวุโสภายในบ้าน

- ( ) 1. ไม่มีญาติอาวุโส
- ( ) 2. เป็นที่ปรึกษาเป็นผู้คอยให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ แก่คนในบ้าน
- ( ) 3. ไม่มีหน้าที่อะไร (อยู่บ้านพักผ่อนอย่างเดียว)
- ( ) 4. ดูแลเรื่องค่าใช้จ่าย ควบคุมการเงินภายในบ้าน และ เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งความขัดแย้งของคนในบ้านช่วยดูแลเด็กเล็ก
- ( ) 5. เป็นผู้ตัดสินใจเรื่องต่างๆ รวมทั้งความขัดแย้งของคนในบ้าน ช่วยให้คำปรึกษาช่วยดูแลเด็กเล็ก แต่ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องการเงิน

14. ระดับการศึกษา

☐ 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ 2. ต่ำกว่าประถมศึกษา
☐ 3. ประถมศึกษา	☐ 4. มัธยมศึกษา
☐ 5. อนุปริญญา	☐ 6.ปริญญาตรี
☐ 7. สูงกว่าปริญญาตรี	☐ 8. อื่น ๆ ระบุ .....

15. ภาษาที่ใช้ปกติ

1. ภาษาไทยภาคกลาง
 2. ภาษาท้องถิ่น

16. เสื้อผ้าที่ใช้เมื่อเวลาไปร่วมงานประเพณี หรือไปทำบุญที่วัด

1. ชุดตามประเพณี
 2. ชุดตามสมัยนิยม

17. ประเภททรัพย์สินที่เป็นเจ้าของ

☐ 1. รถยนต์	☐ 2. รถจักรยานยนต์
☐ 3. ตู้เย็น	☐ 4. วิทยุ
☐ 5. โทรทัศน์	☐ 6. เต้าแก๊ส
☐ 7. เครื่องซักผ้า	☐ 8. พัดลม
☐ 9. แอร์	☐ 10. เครื่องทำน้ำอุ่น

ขนบธรรมเนียมประเพณี

18. สิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนท่าน คือ

1. ศาลเจ้าเกะซ้าง   2. วัด ระบุ .....
3. อื่น ๆ ระบุ .....

19. ท่านร่วมทำกิจกรรมในวันสำคัญใดบ้าง

☐ 1. วันพระ	☐ 2. วันสงกรานต์
☐ 3. วันวิสาขบูชา	☐ 4. วันเข้าพรรษา

- ( ) 5. วันออกพรรษา ( ) 6. วันตรุษจีน
( ) 7. วันมาฆบูชา ( ) 8. วันลอยกระทง

20. การเข้าร่วมงานทำบุญ - งานประเพณีที่วัด

- ( ) 1. ไม่ไป
( ) 2. ไปโดยนำสิ่งของหรืออาหารไปบริจาค
( ) 3. ไปโดยไปร่วมจัดเตรียมงาน และ ช่วยจนเสร็จพิธี
( ) 4. ไปโดยนำเงินหรือสิ่งของมาร่วมบริจาค
( ) 5. ไปโดยนำเงินหรือสิ่งของมาร่วมบริจาค และ ช่วยจัดเตรียมงานจนเสร็จพิธี
( ) 6. ไปร่วมในเวลาทำพิธีเท่านั้น

21. การไปร่วมทำบุญงานศพ

- ( ) 1. ไม่ไป ถ้าไม่ได้รับเชิญหรือบอกกล่าว
( ) 2. ไปโดยไม่ต้องมีใครมาเชิญ

สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต

22. ในบ้านของท่านมีผู้อยู่อาศัย.....คน

23. การรู้จักเพื่อนบ้านของท่าน

- ( ) 1. ไม่รู้จักใครเลย
( ) 2. รู้จักบ้างบางบ้าน หรือ ส่วนมากรู้จัก
( ) 3. รู้จักทุกบ้านที่อยู่รอบ ๆ

24. ความถี่ในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน

- ( ) 1. ทุก ๆ วัน ๗ ละหลาย ๆ ครั้ง
( ) 2. บางวันที่มีเวลาว่าง
( ) 3. ไม่ค่อยได้พูดคุยกัน

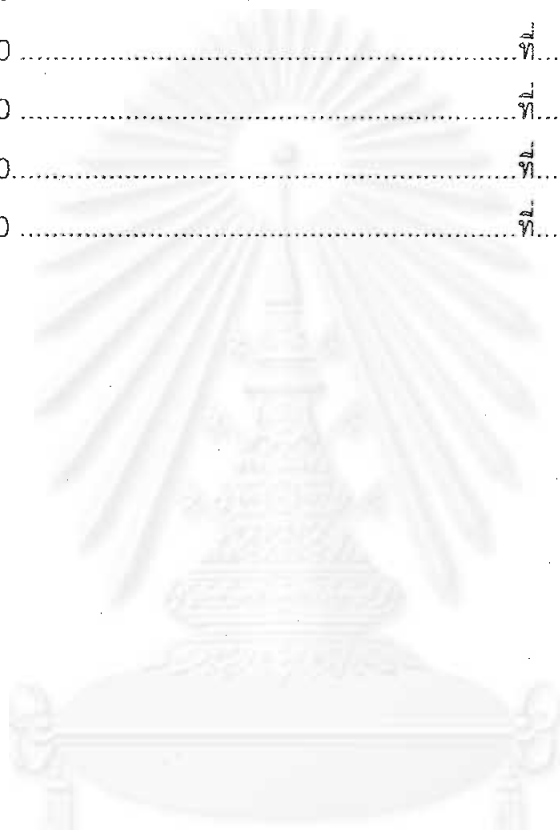
25. การยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อ

- ( ) 1. ไม่ทำแล้ว เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล
( ) 2. ทำบ้างเป็นบางอย่าง que เห็นว่ามีเหตุผล

( ) 3. ทำทุกอย่างเพราะผู้เฒ่าผู้แก่เคยทำมาแล้ว แสดงว่าต้องเป็นสิ่งที่ดี

26. กิจวัตรประจำวันของท่าน คือ

6.00 - 8.00	.....	.....
8.0 - 10.00	.....	.....
10.00 - 12.00	.....	.....
12.00 - 14.00	.....	.....
14.00 - 16.00	.....	.....
16.00 - 18.00	.....	.....
18.00 - 20.00	.....	.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การท่องเที่ยวทำให้เกาะช้างเกิดสิ่งเหล่านี้ดังต่อไปนี้หรือไม่ (กาเครื่องหมาย (/) ในช่องที่ท่านเห็นด้วย)

เรื่อง	ระดับความรุนแรง					
	มาก อย่างยิ่ง	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย อย่างยิ่ง	ไม่มี
การใช้ที่ดิน						
ทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า						
ทำให้มีการขยายตัวของพื้นที่สิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม						
โครงสร้างพื้นฐาน						
ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน						
ทำให้มีปัญหาด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน						
ทำให้เกิดมลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด						
การจ้างงานและสร้างอาชีพ						
ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ						
ทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น						
ทำให้มีการครอบงำเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น						
รายได้						
ทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น						
ค่าครองชีพ						
ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น						
โครงสร้างประชากร						
ทำให้มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง						
ชาวเกาะถูกแย่งงาน รายได้ หรือ อาชีพจากคนต่างถิ่น						
ค่านิยม						
ทำให้ความสำคัญในการเคารพผู้อาวุโสมีน้อยลง						
ทำให้มีค่านิยมในการศึกษาในระดับสูงขึ้น						

เรื่อง	ระดับความรุนแรง					
	มาก อย่างยิ่ง	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย อย่าง ยิ่ง	ไม่มี
ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นลดน้อยลง						
สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นเมืองมากขึ้น						
ทำให้ความผูกพันกับเพื่อนบ้านลดน้อยลง						
ทำให้เกิดปัญหาโสเภณี						
ทำให้เกิดปัญหาด้านอาชญากรรม						
ทำให้เกิดปัญหายาเสพติด						

สถาบันวิทยบริการ
 าลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลแบบสอบถามประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดิน
และชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

แสดงข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	52	53.06
- หญิง	46	46.94
แสดงการใช้ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินที่ท่านอาศัยอยู่		
- ไม่	57	58.16
- เป็น	41	41.84
การเคยขายที่ดิน		
- ไม่เคย	87	88.78
- เคย	11	11.22
แสดงการจ้างงานและสร้างอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ / ไม่มีงานทำ / ไม่มีอาชีพ	8	8.16
- เจ้าของธุรกิจบังกะโลที่พัก / โรงแรม	2	2.04
- รับราชการ / ลูกจ้างราชการ / ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	8	8.16
- พนักงานบังกะโล / โรงแรม	13	13.27
- ค้าขาย	36	36.73
- คนขับรถ / เรือโดยสาร	3	3.06
- เกษตรกร	16	16.33
- อื่น ๆ ระบุ	13	13.27
อาชีพรอง		
- ไม่มีอาชีพรอง	51	52.04
- เจ้าของธุรกิจบังกะโลที่พัก / โรงแรม	2	2.04
- รับราชการ / ลูกจ้างราชการ / ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	2	2.04
- พนักงานบังกะโล / โรงแรม	2	2.04
- ค้าขาย	21	21.43
- คนขับรถ / เรือโดยสาร	5	5.10
- เกษตรกร	13	13.27

อาชีพทรง	จำนวน	ร้อยละ
- อื่น ๆ ระบุ	5	5.10
แสดงรายได้	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน		
- ต่ำกว่า 2,000 บาท	8	8.16
- 2,001 - 4,000 บาท	28	28.57
- 4,001 - 6,000 บาท	24	24.49
- 6,001 - 8,000 บาท	16	16.33
- 8,001 บาทขึ้นไป	22	22.45
แสดงค่าครองชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน		
- ต่ำกว่า 2,000 บาท	24	24.49
- 2,001 - 4,000 บาท	36	36.73
- 4,001 - 6,000 บาท	16	16.33
- 6,001 - 8,000 บาท	13	13.27
- 8,001 บาทขึ้นไป	9	9.18
แสดงโครงสร้างประชากร	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่เกิด		
- เกิดที่เกาะช้าง	24	24.49
- เกิดในจังหวัดตราด	19	19.39
- เกิดในจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก	11	11.22
- เกิดในจังหวัดอื่นที่ไม่อยู่ในภาคตะวันออก	44	44.90
สาเหตุที่มาอยู่ในชุมชนที่อยู่ปัจจุบัน		
- เกิดที่นี่	30	30.61
- ย้ายตามพ่อแม่ / ครอบครัว /สามี	25	25.51
- มีตำแหน่งหน้าที่ราชการอยู่ที่นี้ / มาประกอบอาชีพ	43	43.88
แสดงค่านิยม	จำนวน	ร้อยละ
ที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา		
- คู่สมรส	32	32.65
- เพื่อนร่วมงาน /เพื่อนบ้าน	24	24.49
- ญาติผู้ใหญ่	27	27.55
- ไม่มีปรึกษาใครเลย คิดแก้ไขคนเดียว	11	11.22
- อื่น ๆ ระบุ	5	5.10

แสดงค่านิยม	จำนวน	ร้อยละ
บทบาทของผู้อาวุโสภายในบ้าน		
- ไม่มีญาติอาวุโส	33	33.67
- ไม่มีหน้าที่อะไร (อยู่บ้านพักผ่อนอย่างเดียว)	35	35.71
- เป็นที่ปรึกษาเป็นผู้คอยให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ แก่คนในบ้าน	9	9.18
- ดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายควบคุมการเงินภายในบ้าน	13	13.27
- เป็นผู้ตัดสินในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งความขัดแย้ง ของคนในบ้านช่วยดูแลเด็กเล็ก	8	8.16
- เป็นผู้ตัดสินในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งความ ขัดแย้งของคนในบ้าน ช่วยให้คำปรึกษาช่วยดูแลเด็กเล็ก แต่ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องการเงิน		
ระดับการศึกษา		
- ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	3.06
- ต่ำกว่าประถมศึกษา	6	6.12
- ประถมศึกษา	36	36.73
- มัธยมศึกษา	33	33.67
- อนุปริญญา	16	16.33
- ปริญญาตรี	3	3.06
ภาษาที่ใช้ปกติ		
- ภาษาไทยภาคกลาง	49	50.00
- ภาษาท้องถิ่น	49	50.00
เสื้อผ้าที่ใช้เมื่อเวลาไปร่วมงานประเพณี หรือไปทำบุญที่วัด		
- ชุดตามประเพณี	27	27.55
- ชุดตามสมัยนิยม	71	72.45
ประเภททรัพย์สินที่เป็นเจ้าของ		
- รถยนต์	25	25.51
- รถจักรยานยนต์	44	44.90
- ตู้เย็น	24	24.49
- วิทยุ	46	46.94
- โทรทัศน์	46	46.94
- เต้าแก๊ส	40	40.82
- เครื่องซักผ้า	19	19.39
- พัดลม	51	52.04

แสดงค่านิยม	จำนวน	ร้อยละ
- แอร์	8	8.16
- เครื่องทำน้ำอุ่น	13	13.27
- วัสดุ	49	50.00
- อื่น ๆ ระบุ	11	11.22
แสดงชนบธรรมเนียมประเพณี	จำนวน	ร้อยละ
สิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ		
- ศาลเจ้าเกาะช้าง	38	38.78
- วัสดุ	49	50.00
- อื่น ๆ ระบุ	11	11.22
วันสำคัญที่เข้าร่วมทำกิจกรรม		
- วันพระ	52	53.06
- วันสงกรานต์	62	63.27
- วันวิสาขบูชา	38	38.78
- วันเข้าพรรษา	44	44.90
- วันออกพรรษา	44	44.90
- วันตรุษจีน	40	40.82
- วันมาฆบูชา	35	35.71
- วันลอยกระทง	49	50.00
การเข้าร่วมงานทำบุญ - งานประเพณีที่วัน		
- ไม่ไป	14	14.29
- ไปโดยนำสิ่งของ เงิน หรืออาหารไปบริจาค	41	41.84
- ไปโดยไปร่วมจัดเตรียมงาน และช่วยจนเสร็จพิธี	6	6.12
- ไปโดยนำเงินหรือสิ่งของมาร่วมบริจาค และช่วยจัดเตรียมงานจนเสร็จพิธี	25	25.51
- ไปร่วมในเวลาทำพิธีเท่านั้น	11	11.22
การไปร่วมทำบุญงานศพ		
- ไม่ไป ถ้าไม่ได้รับเชิญหรือบอกกล่าว	40	40.82
- ไปโดยไม่ต้องมีใครมาเชิญ	58	59.18
แสดงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	จำนวน	ร้อยละ
การรู้จักเพื่อนบ้านของท่าน		
- ไม่รู้จักใครเลย	3	3.06
- รู้จักบางบ้าน หรือส่วนมากรู้จัก	44	44.90

แสดงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	จำนวน	ร้อยละ
- รู้จักทุกบ้านที่อยู่รอบๆ	51	52.04
ความถี่ในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน		
- ทุกๆวัน วันละหลายๆครั้ง	27	27.55
- บางวันที่มีเวลาว่าง	60	61.22
- ไม่ค่อยได้พูดคุยกัน	11	11.22
แสดงสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต	จำนวน	ร้อยละ
การยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อ		
- ไม่ทำแล้ว เพราะเป็นสิ่งที่ไม่มีเหตุผล	2	2.04
- ทำบ้างเป็นบางอย่างที่เห็นว่ามีความเชื่อ	73	74.49
- ทำทุกอย่างเพราะผู้เฒ่าผู้แก่เคยทำมาแล้ว แสดงว่าต้องเป็นสิ่งที่ดี	24	24.49

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้ที่ดินและชุมชนของเกาะช้าง จังหวัดตราด

ผลกระทบ	ระดับความรุนแรง				
	มากที่สุด อย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อย อย่างยิ่ง
การใช้ที่ดิน					
ทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินคุ้มค่า	27.12	33.90	32.20	6.78	-
ทำให้มีการขยายตัวของพื้นที่สิ่งปลูกสร้างโดยปราศจากการควบคุม	20.34	27.12	22.03	22.03	8.47
โครงสร้างพื้นฐาน					
ทำให้มีโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ท่าเรือ ไฟฟ้า ประปา)	30.51	49.15	20.34	-	-
ทำให้มีปัญหาด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน	25.42	27.12	18.64	16.95	11.86
ทำให้เกิดมลภาวะจากขยะมูลฝอยและความสะอาด	30.50	16.90	35.60	10.20	8.47
การจ้างงานและสร้างอาชีพ					
ทำให้เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ	30.51	35.59	27.12	3.39	3.39
ทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกประกอบอาชีพได้มากขึ้น	20.34	44.07	30.51	5.08	-
ทำให้มีการครอบงำเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น	16.90	30.50	30.50	8.47	13.60
รายได้					
ทำให้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	23.73	38.98	32.20	3.39	1.69
ค่าครองชีพ					
ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	23.70	42.40	22.00	10.20	1.69
โครงสร้างประชากร					
ทำให้มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำกินในเกาะช้าง	23.70	40.70	18.60	15.30	1.69
ค่านิยม					
ทำให้การให้ความสำคัญในการเคารพผู้อาวุโสมีน้อยลง	16.90	11.90	18.60	27.10	25.40
ทำให้มีค่านิยมในการศึกษาในระดับสูงขึ้น	12.90	22.40	30.50	17.30	16.90
ขนบธรรมเนียมประเพณี					
ทำให้การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นลดน้อยลง	6.47	11.90	28.80	27.10	23.70
สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต					
ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองมากขึ้น	15.30	18.60	32.20	16.90	16.90
ทำให้ความผูกพันกับเพื่อนบ้านลดน้อยลง	6.78	35.60	37.30	15.30	5.08
ทำให้เกิดปัญหาโสเภณี	16.90	1.69	23.70	11.90	45.80
ทำให้เกิดปัญหาด้านอาชญากรรม	3.39	5.08	13.60	27.10	50.80
ทำให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติด	25.40	11.90	22.00	16.60	22.00

แผนที่ท้ายพระราชบัญญัติ
 กำหนดบริเวณที่ดินเกาะช้างและเกาะใกล้เคียง
 ในท้องที่ตำบลเกาะช้าง และตำบลเกาะหมาก อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
 ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ
 พ.ศ. 2523

เนื้อที่ประมาณ 650 ตารางกิโลเมตร หรือ 406,250 ไร่

มาตราส่วน 1:300,000

- เครื่องหมาย
- แนวเขตอุทยานแห่งชาติ
  - ▨ บริเวณที่ทับถมจากเขตอุทยานแห่งชาติ
  - เกาะ ควบ เป็น
  - ◎ ที่ว่าการอำเภอ
  - หมู่บ้าน
  - โรงเรียน

ผนวก 1

ชื่อโครงการ	65000
ชื่อหน่วยงาน/โครงการ	ตราด
ชื่อผู้จัดทำ	...
ฉบับที่	...

Signature

ประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิด หรือบางประเภท ในท้องที่บางส่วนในตำบลบางปืด ตำบลแหลมมอบ ตำบลน้ำเขียว ตำบลเกาะช้าง ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอแหลมมอบ ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะกูด กิ่งอำเภอเกาะกูด อำเภอแหลมมอบ ตำบลหนองโสน ตำบลห้วยน้ำขาว ตำบลอ่าวใหญ่ ตำบลหนองก้นทรง ตำบลวังกระแจะ ตำบลเนินทราย ตำบลท่าพรึก ตำบลตะกวาง ตำบลชำราก ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด และตำบลไม้รุุด ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยคำแนะนำของอธิบดีกรมโยธาธิการจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้

“บริเวณที่ ๑” หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลของแผ่นดิน และแนวชายฝั่งทะเลของเกาะทุกเกาะในจังหวัดตราดเข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ ๕๐ เมตร ตลอดแนวชายฝั่งทะเล เว้นแต่พื้นที่บริเวณที่ ๔

“บริเวณที่ ๒” หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ ๑ ออกไปอีกเป็นระยะ ๑๕๐ เมตร ตลอดแนว

“บริเวณที่ ๓” หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ ๒ ออกไปอีกเป็นระยะ ๓๐๐ เมตร ตลอดแนว

“บริเวณที่ ๔” หมายความว่า พื้นที่ภายในบริเวณหมู่เกาะกระและเกาะรัง ทั้งนี้ ตามแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้

ข้อ ๒ ให้กำหนดพื้นที่ในท้องที่บางส่วนในตำบลบางปืด ตำบลแหลมมอบ ตำบลน้ำเขียว ตำบลเกาะช้าง ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอแหลมมอบ ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะกูด กิ่งอำเภอเกาะกูด อำเภอแหลมมอบ ตำบลหนองโสน ตำบลห้วยน้ำขาว ตำบลอ่าวใหญ่ ตำบลหนองก้นทรง ตำบลวังกระแจะ ตำบลเนินทราย ตำบลท่าพรึก ตำบลตะกวาง ตำบลชำราก ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด และตำบลไม้รุุด ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ภายในบริเวณแนวเขตตามแผนที่ท้ายประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ เป็นบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

(ก) ภายในบริเวณที่ ๑ ห้ามก่อสร้างอาคารอื่นใด เว้นแต่

(๑) อาคารอยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวชั้นเดียวที่มีความสูงไม่เกิน ๖ เมตร พื้นที่อาคารรวมกันไม่เกิน ๑๕ ตารางเมตร โดยอาคารแต่ละหลังตั้งห่างกันไม่น้อยกว่า ๔ เมตร ห่างเขตที่ดินของผู้อื่นไม่น้อยกว่า ๒ เมตร มีที่ว่างโดยรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕ ของที่ดิน แปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น และต้องห่างจากชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า ๒๐ เมตร

(๒) เขื่อน ทางหรือท่อระบายน้ำ สะพาน รั้วหรือกำแพงที่มีความสูงไม่เกิน ๑ เมตร และทำเทียบเรือ

(๓) อาคารของทางราชการ และต้องห่างจากชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า ๒๐ เมตร

(ข) ภายในบริเวณที่ ๒ ห้ามก่อสร้างอาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) อาคารที่มีความสูงเกิน ๑๒ เมตร

(๒) โรงงานทุกประเภท เว้นแต่โรงงานที่ประกอบกิจการโดยไม่ก่อเหตุรำคาญ ตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข หรือไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม และมีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันไม่เกิน ๑๐๐ ตารางเมตร

(๓) โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ

(๔) สถานิชนสงฆ์ตามกฎหมายว่าด้วยการชนสงฆ์ทางบก

(๕) อาคารเลี้ยงสัตว์ทุกชนิดที่มีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันเกิน ๑๐ ตารางเมตร หรือเป็นไปเพื่อการค้า หรือก่อเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข

(๖) อาคารขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นหรือชั้นหนึ่งชั้นใดในหลังเดียวกันเกิน ๒,๐๐๐ ตารางเมตร

(๗) ตลาดที่มีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันเกิน ๓๐๐ ตารางเมตร หรือตลาดที่มีระยะห่างจากตลาดอื่นน้อยกว่า ๕๐ เมตร

(๘) โรงซ่อม สร้าง หรือบริการรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ทุกชนิด ซึ่งไม่ใช่โรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

(๙) สถานที่บรรจุก๊าซและสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยการบรรจุก๊าซปิโตรเลียมเหลว

(๑๐) สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อการจำหน่ายและสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง

(๑๑) สถานพยาบาลที่มีเตียงสำหรับผู้ป่วยค้างคืนเกิน ๕ เตียง

(๑๒) ป้ายหรือสิ่งทีสร้างขึ้นสำหรับติดหรือตั้งป้ายทุกชนิด เว้นแต่ป้ายบอก
ชื่อสถานที่ที่มีความสูงไม่เกิน ๑๒ เมตร

(๑๓) อาคารที่สร้างด้วยวัสดุไม่ถาวรหรือไม่ทนไฟเป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่อาคาร
เดี่ยวชั้นเดียวที่มีความสูงไม่เกิน ๖ เมตร และต้องมีระยะห่างจากอาคารอื่นโดยรอบไม่น้อยกว่า ๔ เมตร

(๑๔) เฝิงหรือแผงลอย

(๑๕) ห้องแถวหรือคึกแถว

(๑๖) อาคารที่มีที่ว่างในที่ดินแปลงที่ก่อสร้างอาคารน้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของ
เนื้อที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

(๑๗) อาคารที่มีระยะห่างจากอาคารอื่นน้อยกว่า ๒ เมตร ในที่ดินแปลงที่ขอ
อนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

(๑๘) อกาปนสถานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสุสานและฌาปนสถาน

(๑๙) อาคารเก็บสินค้า อาคารหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่มีลักษณะใน
ทำนองเดียวกันที่ใช้เป็นที่เก็บ พัก หรือขนถ่ายสินค้าหรือสิ่งของเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรืออุตสาหกรรม
กรรมที่มีพื้นที่อาคารรวมกันเกิน ๑๐๐ ตารางเมตร

(๒๐) โรงกำจัดขยะมูลฝอย

(ก) ภายในบริเวณที่ ๓ ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

(๑) อาคารตาม (ข) (๒) (๕) (๘) และ (๙)

(๒) อาคารตาม (ข) (๑๕) ที่มีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกัน

เกิน ๒๐๐ ตารางเมตร

(๓) อาคารที่มีที่ว่างในที่ดินแปลงที่ก่อสร้างอาคารน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ของ
เนื้อที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

(ง) ภายในบริเวณที่ ๔ ห้ามก่อสร้างอาคารอื่นใด เว้นแต่

(๑) เขื่อน ทางหรือท่อระบายน้ำ และสะพานที่ไม่ได้สร้างลงสู่ทะเล

(๒) ท่าเทียบเรือหรืออาคารของทางราชการ

การวัดความสูงให้วัดจากระดับพื้นดินถึงส่วนที่สูงที่สุดของอาคาร

ข้อ ๓ ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนดตามข้อ ๒ ห้ามมิให้บุคคลดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลง
ใช้อาคารใด ๆ ให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒

ข้อ ๔ อาคารที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ที่กำหนดไว้ตามข้อ ๒ ก่อนหรือในวันประกาศกระทรวง

มหาดไทยนี้ใช้บังคับ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ แต่ห้ามดัดแปลง หรือเปลี่ยนการใช้อาคารดังกล่าวให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดใน ข้อ ๒

ข้อ ๕ อาคารที่ได้รับใบอนุญาตให้ก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร หรือที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยกิจการนั้นก่อนวันที่ประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ใช้บังคับ ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ แต่จะขอเปลี่ยนแปลงการอนุญาตให้เป็นการจัดต่อประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ไม่ได้

ข้อ ๖ ประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

พลเอก อีสระพงษ์ หนูนภักดิ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

สมุดเป็นวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อบัญญัติจังหวัดตราด

เรื่อง การกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิด
หรือบางประเภท ฯ

บันทึก

หลักการและเหตุผลประกอบข้อบัญญัติจังหวัดตราด

เรื่อง การกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิด
หรือบางประเภทในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด จำนวน 22 ตำบล และกำหนดจุดยกเว้น
จำนวน 10 ตามนัยแห่งมาตรา 8(10) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และมาตรา 32(2) แห่งพระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนจังหวัด
พ.ศ. 2498 พุทธศักราช 3536

หลักการ

ด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราดจะกำหนดบริเวณบางส่วนในเขตองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดตราดห้ามก่อสร้าง คัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิด หรือบาง
ประเภทฯ ตามนัยแห่งมาตรา 8(10) แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่ม
เติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พุทธศักราช 2536

เหตุผล

เนื่องจากการก่อสร้างอาคารชนิดและประเภทต่าง ๆ ตามแนวชายฝั่งทะเล และ
เกาะต่าง ๆ ในจังหวัดตราด เพื่อประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทาง
ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ ทำให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงเป็นอันมาก และ
บางสถานที่มีความจำเป็นต้องกันไว้เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศถูกทำลายด้วย เพื่ออนุรักษ์และ
ป้องกันธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสงวนสถานที่เกี่ยวกับความมั่นคงบางแห่งในจังหวัดตราด
ให้คงอยู่ในสภาพเดิมเท่าที่จะทำได้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 วรรค 2 แห่งพระราช-
บัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และมาตรา 32 (2)
แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตราคจังหวัดราชบุรีบัญญัติจังหวัดตราด กำหนดข้อห้ามการก่อสร้างอาคาร คัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลง การใช้อาคารบางชนิด หรือบางประเภทในท้องที่บางส่วน จำนวน 22 ตำบล และจุดยกเว้น จำนวน 10 จุด ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราดต่อไป

เรื่อง การกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง คัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางชนิด หรือ บางประเภทในท้องที่บางส่วนในตำบลบางปิด ตำบลแหลมงอบ ตำบลน้ำเขียว ตำบล คลองใหญ่ ตำบลเกาะช้าง ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอแหลมงอบ ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะกูด กิ่งอำเภอเกาะกูด อำเภอแหลมงอบ ตำบลวังกระแจะ ตำบลเนินทราย ตำบลท่าพริกตำบลหนองโสน ตำบลหนองเสม็ด ตำบลตะกวาง ตำบลชาร้าง ตำบล หนองกันทรัง ตำบลหัวน้ำขาว ตำบลแหลมกลัด ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมืองตราด และตำบลไม้รุ่ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 32(2) แห่งพระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ผู้ว่าราชการจังหวัดตราดจึงตราข้อบัญญัติตราดไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้

"บริเวณที่ 1" หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวชายฝั่งทะเลของแผ่นดินและ แนวชายฝั่งทะเลของเกาะทุกเกาะในจังหวัดตราดเข้าไปในแผ่นดินเป็นระยะ 50 เมตร ตลอด แนวชายฝั่งทะเล เว้นแต่พื้นที่บริเวณที่ 4 และพื้นที่บริเวณที่ 5

"บริเวณที่ 2" หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ 1 ออกไปอีก เป็นระยะ 100 เมตร ตลอดแนว

"บริเวณที่ 3" หมายความว่า พื้นที่ในบริเวณที่วัดจากแนวเขตบริเวณที่ 2 ออกไปอีก เป็นระยะ 150 เมตร ตลอดแนว

"บริเวณที่ 4" หมายความว่า พื้นที่ภายในบริเวณหมู่เกาะกระและเกาะรัง

"บริเวณที่ 5" หมายความว่า พื้นที่ยกเว้นไม่มีการประกาศควบคุมบางชนิด หรือบางประเภท

ทั้งนี้ ตามแผนที่ท้ายข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้

ข้อ 2 ให้กำหนดพื้นที่ในท้องที่ บางส่วนในตำบลบางปิด ตำบลแหลมงอบ ตำบลน้ำ

เข็ว อำเภอสว่างแดนดิน ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะกูด กิ่งอำเภอกะเปอร์ อำเภอสว่างแดนดิน ตำบลวังกระแจะ ตำบลเนินทราย ตำบลท่าพริกตำบลหนองโสน ตำบลหนองเสม็ด ตำบลตะกวด ตำบลซำราด ตำบลหนองคันทร้ง ตำบลห้วยน้ำขาว ตำบลแหลมกลัด ตำบลอ่าวใหญ่ อำเภอเมืองตราด และตำบลไม้รูด ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก อำเภอกองใหญ่ จังหวัดตราดตำบลเกาะช้าง ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอสว่างแดนดิน ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะกูด กิ่งอำเภอกะเปอร์ อำเภอสว่างแดนดิน ตำบลหนองโสน ตำบลห้วยน้ำขาว ตำบลอ่าวใหญ่ ตำบลหนองคันทร้ง ตำบลวังกระแจะ ตำบลเนินทราย ตำบลท่าพริก ตำบลตะกวด ตำบลซำราด ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด และตำบลไม้รูด ตำบลคลองใหญ่ ตำบลหาดเล็ก อำเภอกองใหญ่ จังหวัดตราด ภายใบบริเวณแนวเขตตามแผนที่ท้ายข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้ เป็นบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

(ก) ภายใบบริเวณที่ 1 ห้ามก่อสร้างอาคารชนิดใด เว้นแต่

- (1) อาคารอยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวชั้นเดียวที่มีความสูงไม่เกิน 8 เมตร พื้นที่อาคารรวมกันไม่เกิน 150 ตารางเมตร โดยอาคารแต่ละหลังตั้งห่างกันไม่น้อยกว่า 4 เมตร ห่างเขตที่ดินของผู้อื่นไม่น้อยกว่า 2 เมตร มีที่ว่างโดยรอบอาคารไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น และต้องห่างจากชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า 20 เมตร
- (2) เขื่อน ทางหรือท่อระบายน้ำ สะพาน ร้วหรือกำแพงที่มีความสูงไม่เกิน 2 เมตร และทำเทียมเรือ
- (3) อาคารของทางราชการ และต้องห่างจากชายฝั่งทะเลไม่น้อยกว่า 20 เมตร

(ข) ภายใบบริเวณที่ 2 ห้ามก่อสร้างอาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

- (1) อาคารที่มีความสูงเกิน 12 เมตร
- (2) โรงงานทุกประเภท เว้นแต่โรงงานที่ประกอบกิจการโดยไม่มีก่อเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข หรือไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม และมีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันไม่เกิน 100 ตารางเมตร
- (3) โรงมหรสพตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแต่การเล่นมหรสพ
- (4) สถานิชนสงฆ์ตามกฎหมายว่าด้วยการสงฆ์ทางบก
- (5) อาคารเลี้ยงสัตว์ทุกชนิดที่มีรั้วที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันเกิน 10 ตารางเมตร หรือเป็นไปเพื่อการค้า หรือก่อเหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
- (6) อาคารขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่รวมกันทุกชั้นหรือชั้นหนึ่งชั้นใดในหลังเดียวกัน

เกิน 5,000 ตารางเมตร

(7) ตลาดที่มีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันเกิน 300 ตารางเมตร หรือตลาดที่มีระยะห่างจากตลาดอื่นน้อยกว่า 50 เมตร

(8) โรงซ่อม สร้าง หรือบริการยานพาหนะที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์ทุกชนิด ที่นำมาใช้โรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

(9) สถานที่บรรจุก๊าซและสถานที่เก็บก๊าซตามกฎหมายว่าด้วยการบรรจุก๊าซ ไซลิ่งเหล็ก

(10) สถานที่เก็บน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อการจำหน่ายขายและสถานีบริการน้ำมัน เชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง

(11) สถานพยาบาลที่มีเตียงสำหรับผู้ป่วยค้างคืนเกิน 5 เตียง

(12) บ้ายหรือสิ่งก่อสร้างขึ้นสำหรับติดหรือตั้งบ้ายทุกชนิด เว้นแต่บ้ายบอชือ สถานที่ที่มีความสูงไม่เกิน 12 เมตร

(13) อาคารที่สร้างด้วยวัสดุไม้ถาวรหรือไม้ทนไฟเป็นส่วนใหญ่ เว้นแต่อาคาร เดี่ยวชั้นเดียวที่มีความสูงไม่เกิน 6 เมตร และต้องมีระยะห่างจากอาคารอื่นโดยรอบไม่น้อยกว่า 4 เมตร

(14) เฝิงหรือแผงลอย

(15) ห้องแถวหรือตึกแถว

(16) อาคารที่มีที่ว่างในที่ดินแปลงที่ก่อสร้างอาคารน้อยกว่าร้อยละ 30 ของ เนื้อที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

(17) อาคารที่มีระยะห่างจากอาคารอื่นน้อยกว่า 2 เมตร ในที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

(18) ฼าปนสถานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมสุสานและ฼าปนสถาน

(19) อาคารเก็บสินค้า อาคารหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่มีลักษณะในทำนองเดียวกันที่ใช้เป็นที่เก็บ หัก หรือขนถ่ายสินค้าหรือสิ่งของเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรืออุตสาหกรรมที่มีพื้นที่อาคารรวมกันเกิน 100 ตารางเมตร

(20) โรงกำจัดขยะมูลฝอย

(ค) ภายในบริเวณที่ 3 ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารชนิดและประเภท ดังต่อไปนี้

(1) อาคารตาม (ข) (2) (5) (8) และ (9)

(2) อาคารตาม (ข) (19) ที่มีพื้นที่ทุกชั้นในหลังเดียวกันหรือหลายหลังรวมกันเกิน 200 ตารางเมตร

(3) อาคารที่มีที่ว่างในที่ดินแปลงที่ก่อสร้างอาคารน้อยกว่าร้อยละ 30 ของเนื้อที่ดินแปลงที่ขออนุญาตก่อสร้างอาคารนั้น

- (ง) ภายในบริเวณที่ 4 ห้ามก่อสร้างอาคารอื่นใด เว้นแต่
- (1) เขื่อน ทางหรือท่อระบายน้ำ และสะพานที่ไม่ได้สร้างลงสู่ทะเล
  - (2) ทำแทียบเรือหรืออาคารของทางราชการ
- การวัดความสูงให้วัดจากระดับพื้นดินถึงส่วนที่สูงที่สุดของอาคาร

(จ) ภายในบริเวณที่ 5 พื้นที่ยกเว้นไม่มีการประกาศควบคุมการใช้อาคาร บางชนิดหรือบางประเภท ดังต่อไปนี้

อำเภอเมืองตราด

(1) พื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมหิน ตำบลหนองคันทรอง ที่วัดจากสถานีอนามัย อำเภอแหลมหิน ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะ 900 เมตร และไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นระยะ 500 เมตร

(2) พื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมเทียบ ตำบลอ่าวใหญ่ ที่วัดจากสะพานทำแทียบเรือสุทธีวารี ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะ 150 เมตร และไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นระยะ 200 เมตร

(3) พื้นที่ หมู่ที่ 2 บ้านอ่าวช่อ ตำบลอ่าวใหญ่ ที่วัดจากสะพานทำแทียบเรือสุทธี ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะ 1,000 เมตร และไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นระยะ 500 เมตร

(4) พื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านแหลมสม ตำบลอ่าวใหญ่ ที่วัดจากสะพานทำแทียบเรือพันธุ์ศักดิ์ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะ 400 เมตร และไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือเป็นระยะ 100 เมตร

อำเภอแหลมงอบ

พื้นที่ในเขตสุขาภิบาลแหลมงอบ บริเวณที่ติดชายทะเลทั้งหมด วัดจากศูนย์กลางถนนสายตราด-แหลมงอบ (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3148) ออกไปข้างละ 500 เมตร

(1) พื้นที่บ้านเจ๊กลัก ตำบลคลองใหญ่ บริเวณที่วัดจากสะพานท่าเทียบเรือ
เกษมศิริ ออกไปข้างละ 300 เมตร

(2) พื้นที่นอกเขตสุขาภิบาล ตำบลคลองใหญ่ บริเวณที่วัดจากสะพานท่าเทียบ
เรือ กรมโยธาธิการ ออกไปข้างละ 300 เมตร

(3) พื้นที่ในเขตสุขาภิบาลคลองใหญ่ ตำบลคลองใหญ่ บริเวณที่วัดจากสะพาน
คนเดินคลองใหญ่ ออกไปข้างละ 300 เมตร

(4) พื้นที่บ้านคลองจาก ตำบลคลองใหญ่ บริเวณที่วัดจากสะพานคนเดิน
ค.ส.ล. ออกไปข้างละ 300 เมตร

(5) พื้นที่ข้างคลองสน ตำบลหาดเล็ก บริเวณที่วัดจากสะพานท่าเทียบเรือ
กำนันจืด ออกไปข้างละ 300 เมตร

ทั้งนี้ ตามแผนที่ท้ายข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้

ข้อ 3 ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนดตามข้อ 2 ห้ามมิให้บุคคลคัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลง
ใช้อาคารใด ๆ ให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภทที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในข้อ 2

ข้อ 4 อาคารที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ที่กำหนดไว้ตามข้อ 2 ก่อนหรือในวันตราข้อบัญญัติ
จังหวัดตราดนี้ให้ยังคงไว้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้ แต่ห้ามคัดแปลง
หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารดังกล่าวให้เป็นอาคารชนิดหรือประเภที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนด
ในข้อ 2

ข้อ 5 อาคารที่ได้รับใบอนุญาตให้ก่อสร้าง คัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงการใช้ตาม
กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร หรือที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยกิจการการนั้น
ก่อนวันที่ตราข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้ให้ยังคงไว้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติจังหวัดตราด
นี้ แต่จะขอเปลี่ยนแปลงการอนุญาตให้เป็นการจัดต่อประกาศกระทรวงมหาดไทยนี้ไม่ได้

ข้อ 6 ข้อบัญญัติจังหวัดตราดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ เป็นต้นไป

ข้อ 7 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด เป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติจังหวัดนี้

ประกาศ ณ วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2536

(นายอมร อนันต์ชัย)

ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติ

นางสาวดอกอ้อ ปาณะดิษ เกิดเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2519 สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ สาขาเอกภูมิศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2541 และเข้าศึกษาต่อในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย